

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ**

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ:
ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑ. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ
ΓΛΩΣΣΑΣ**

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Λέξεις με προθήματα: παράγωγες η σύνθετες; Οι απόψεις των φοιτητών θεωρητικών σπουδών ως προς την ορολογία και την κατηγοριοποίηση.

ΚΕΦΑΛΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

ΑΜ: 215709

Επιτροπή: Επιβλέπουσα: Μαγουλά Ευγενία

Συνεπιβλέπουσες: Κατσούδα Γεωργία

Κουτσουλέλου Σταματία

ΑΘΗΝΑ 2017

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ**

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ:
ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑ. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ
ΓΛΩΣΣΑΣ**

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

Λέξεις με προθήματα: παράγωγες η σύνθετες; Οι απόψεις των φοιτητών θεωρητικών σπουδών ως προς την ορολογία και την κατηγοριοποίηση.

ΚΕΦΑΛΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

ΑΜ: 215709

Επιτροπή: Επιβλέπουσα: Μαγουλά Ευγενία

Συνεπιβλέπουσες: Κατσούδα Γεωργία

Κουτσοιλέλου Σταματία

ΑΘΗΝΑ 2017

Στους γονείς μου, Νίκο και Αθανασία

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να εξετάσει ένα θέμα της μορφολογίας της Ν.Ε., την προθηματοποίηση και πώς αυτή αντιμετωπίζεται στο πλαίσιο του σχολείου. Πιο συγκεκριμένα, επιδιώκει να διερευνήσει εάν οι τελειόφοιτοι φοιτητές του Παιδαγωγικού τμήματος και συνεπώς οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνονται τις λέξεις με προθήματα ως παράγωγες ή ως σύνθετες. Για τις ανάγκες της εργασίας γίνεται ενδελεχής μελέτη στα φαινόμενα της παραγωγής και της σύνθεσης. Διεξοδικά αναλύεται το φαινόμενο της προθηματοποίησης ενώ παράλληλα γίνεται και μια ιστορική επισκόπηση του φαινομένου στα Αρχαία Ελληνικά. Πρόκειται για ένα γλωσσικό φαινόμενο για το οποίο υπάρχουν ποικίλες απόψεις στον επιστημονικό χώρο, ενώ διαφορετικές είναι οι προσεγγίσεις που ακολουθούν τόσο οι επίσημες σχολικές γραμματικές όσο και τα σχολικά βιβλία.

Για να πραγματοποιηθεί η έρευνα σχεδιάσαμε ένα ερωτηματολόγιο, το οποίο στόχευε να διερευνήσει την αντίληψη των φοιτητών για τις λέξεις με προθήματα. Το ερωτηματολόγιο είναι χωρισμένο σε τρία μέρη. Το πρώτο μέρος περιελάμβανε τα δημογραφικά στοιχεία των φοιτητών. Το δεύτερο μέρος περιελάμβανε ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, οι οποίες σχετίζονταν με τα επιμέρους ερευνητικά ερωτήματα και κυρίως με το πώς ορίζουν και αντιλαμβάνονται οι φοιτητές τις έννοιες παραγωγή και σύνθεση. Το τρίτο μέρος του ερωτηματολογίου περιελάμβανε μια πολυμερή κλίμακα κατάταξης. Εκεί οι φοιτητές έπρεπε να τοποθετήσουν καθεμία από τις 64 λέξεις που δόθηκαν, οι οποίες ήταν κατά κύριο λόγο λέξεις με προθήματα και επιλεγμένες με κριτήρια τη μορφολογική διαφάνεια και αδιαφάνεια καθώς και με το σημασιολογικό πεδίο.

Σύμφωνα με τα ευρήματα, οι τελειόφοιτοι φοιτητές αντιλαμβάνονται τις λέξεις με προθήματα ως παράγωγες, γεγονός που δείχνει ότι έχει διαδραματίσει καταλυτικό ρόλο σε αυτούς η διδασκαλία των φαινομένων στο Πανεπιστήμιο. Ωστόσο, περαιτέρω διερεύνηση χρήζουν οι λέξεις με προθήματα, οι οποίες είχαν επιλεγεί με κριτήριο τη μορφολογική διαφάνεια και αδιαφάνεια, στις οποίες παρατηρήθηκε ότι οι επιλογές των φοιτητών ως προς την κατηγοριοποίησή τους ποίκιλαν περισσότερο.

ΛΕΞΕΙΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ: παραγωγή, σύνθεση, πρόθημα, προθηματοποίηση, φοιτητές Παιδαγωγικού

Abstract

The purpose of this paper is to study the prefixation. In particular, it seeks to investigate whether the final- year graduated students of the Department of Education and consequently the future teachers perceive words with prefixes as derivatives or as compounds. For the needs of the work, a thorough study of phenomena of derivation and compounding is carried out. The phenomenon of prefixation is thoroughly analyzed by presenting the results of modern linguistic researches on the words with prefixes, while at the same time a historical overview of the phenomenon is made, indicating how these words were understood in Ancient Greek. This is a complex phenomenon as different views in the scientific field dominate on which linguistic items are considered prefixes. Furthermore, official grammar of the public school adapt different approaches for this phenomenon. For this reason, it is also analyzed how these phenomena are presented in the school books in order to explore whether formal educational policy is consistent with modern linguistic studies.

To make the survey, a questionnaire was created, which aimed to explore students' perceptions of words with prefixes. The questionnaire was divided into three parts. The first part included student demographic data (gender, year of birth and year of study). The second part included multiple choice questions that were related to the individual research questions. The third part of the questionnaire included a multi-ranking scale, in which the students had to set each of the 64 words were given.

According to the findings, the final- year graduated students perceive the words with prefixes as derivatives, which shows that the teaching of these phenomena at the University has been influenced them. However, further exploration and study require words with prefixes, which were selected on the basis of morphological transparency and opacity, where it was observed that the student's choice of categorization were differed more.

KEY-WORDS: derivation, compound, prefix, prefixation, students of the Department of Education

Πρόλογος

Η μελέτη αυτή πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Εφαρμοσμένη Γλωσσολογία. Διδακτική Γλώσσας». Η διεκπεραίωση του παρόντος μεταπτυχιακού και η ενασχόλησή μου με τον τομέα της Γλωσσολογίας ήταν για εμένα μια εσωτερική μου επιθυμία, που ήθελα να πραγματοποιήσω. Για τον λόγο αυτό, η τελεσφόρος ολοκλήρωσή της με την υποστήριξη της παρούσας εργασίας, μου δημιουργεί προσωπική ικανοποίηση και με παρακινεί να συνεχίσω έχοντας ως εφόδια μου όλα όσα αποκόμισα αυτά τα 2 χρόνια.

Όταν η προσπάθεια, λοιπόν, φτάνει στην ολοκλήρωσή της, κάνουμε συνήθως μια αποτίμηση των ανθρώπων που στάθηκαν δίπλα μας. Θεωρώ, λοιπόν, ότι χρωστώ ένα ευχαριστώ στην επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, κ. Ευγενία Μαγουλά, για την επιστημονική καθοδήγηση και την υποστήριξη καθόλη τη διάρκεια της εκπόνησης της εργασίας αυτής. Ευχαριστώ, επίσης, θερμά την καθηγήτριά μου, κ. Κατσούδα Γεωργία, για την πολύτιμη και ουσιαστική βοήθεια της, για την εμπιστοσύνη και την υποστήριξη σε όλα τα στάδια της εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας. Επίσης, ένα μεγάλο ευχαριστώ οφείλω στην συνεπιβλέπουσα καθηγήτριά μου, την κ. Κουτσουλέλου, για τις πολύτιμες επισημάνσεις της με τις οποίες συντέλεσε σημαντικά στην τελική μορφή της εργασίας μου. Ακόμα, θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου σε όλους τους καθηγητές του Π.Μ.Σ. Εφαρμοσμένη Γλωσσολογία. Διδακτική Γλώσσας, για τις σημαντικές γνώσεις που έλαβα από αυτούς, οι οποίες συνέβαλαν καταλυτικά στην ολοκλήρωση της εργασίας μου αλλά και όχι μόνο.

Τέλος, οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στους γονείς μου, Νίκο και Αθανασία, και στα αδέρφια μου, Γιώργο και Ευαγγελία, για την ηθική, συναισθηματική και έμπρακτη υποστήριξή τους και για την προτροπή τους να κυνηγώ πάντα τα όνειρά μου. Σε ανταπόδοση, λοιπόν, της έμπρακτης υποστήριξής τους και της υπομονής τους, τους αφιερώνω τη διπλωματική μου εργασία.

Περιεχόμενα

Περίληψη	i
Abstract.....	ii
Πρόλογος	iii
Κατάλογος πινάκων	viii
Κατάλογος γραφημάτων	xii
1. Εισαγωγή.....	1
Θεωρητικό μέρος	
2. Αποσαφήνιση βασικών εννοιών	3
2.1. Η Γλωσσολογία	3
2.2 Η Μορφολογία	3
2.2.1. Ορισμός.....	3
2.2.2 Βασικές μορφολογικές κατηγορίες.....	4
2.2.3 Διαδικασίες σχηματισμού λέξεων	6
3. Η σύνθεση των λέξεων	7
3.1 Ορισμός	7
3.2. Χαρακτηριστικά γνωρίσματα σύνθετων λέξεων.....	7
3.3.Δείκτης σύνθεσης	8
3.4 Μορφολογική δομή σύνθετων.....	10
3.5 Γραμματικές κατηγορίες σύνθετων.....	10
3.6 Συντακτική και σημασιολογική σχέση των συνθετικών μερών.....	12
3.7 Ενδοκεντρικά- Εξωκεντρικά σύνθετα.....	15
3.8 Ο τόνος στη σύνθεση.....	16
4. Η παραγωγή των λέξεων.....	18
4.1 Ορισμός	18
4.2 Προθηματοποίηση.....	19
4.2.1 Επισκόπηση βιβλιογραφίας	19

4.2.2 Κατηγοριοποίηση των προθηματικών παραγώγων της Νέας Ελληνικής	26
4.2.3 Μορφοφωνολογικά χαρακτηριστικά των προθημάτων	27
4.3 Επιθηματοποίηση	28
4.3.1 Κατηγοριοποίηση των επιθηματικών παραγώγων της Νέας Ελληνικής	28
4.3.1.1 Κατηγοριοποίηση των επιθηματικών παράγωγων με κριτήριο σημασιολογικές ομάδες	29
4.3.2 Διάκριση παραγωγικού επιθήματος και β' συνθετικού	32
4.3.3 Κατηγορίες λέξεων που δημιουργούνται από την επιθηματοποίηση	33
4.3.4 Παράγωγα χωρίς προσφύματοποίηση	34
5. Η παραγωγή και η σύνθεση στην Αρχαία Ελληνική γλώσσα	36
5.1 Αποσαφήνιση βασικών εννοιών της ιστορικής μορφολογίας	36
5.2 Ορισμοί-Λέξεις απλές, παράγωγες, σύνθετες	37
5.3 Παραγωγή	38
5.4 Σύνθεση	38
5.5 Σύνθεση με α' συνθετικό: αχώριστα μόρια και προθέσεις	40
5.6 Η παραγωγή και η σύνθεση στη σχολική Γραμματική της αρχαίας ελληνικής γλώσσας	41
6. Η παραγωγή και η σύνθεση στο πλαίσιο του γλωσσικού μαθήματος	44
6.1 Η παραγωγή και η σύνθεση στο Δημοτικό σχολείο	44
6.1.1 Το φαινόμενο της παραγωγής και της σύνθεσης στο Δ.Ε.Π.Π.Σ και Α.Π.Σ. του Δημοτικού σχολείου	44
6.1.2 Το φαινόμενο της παραγωγής και της σύνθεσης στη Γραμματική του Δημοτικού σχολείου	45
6.1.3 Το φαινόμενο της παραγωγής και της σύνθεσης στα βιβλία του δασκάλου του δημοτικού σχολείου	46
6.1.4 Το φαινόμενο της παραγωγής και της σύνθεσης στα βιβλία μαθητή και στα τετράδια εργασιών του δημοτικού σχολείου	49

6.1.5 Το φαινόμενο της παραγωγής και της σύνθεσης στη Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου	58
--	----

Ερευνητικό μέρος

7. Σκοπός- Συμμετέχοντες-Μεθοδολογία έρευνας	62
7.1 Σκοπός- στόχος της έρευνας.....	62
7.2 Υποθέσεις έρευνας- Ερευνητικά ερωτήματα	62
7.3 Δείγμα- Συμμετέχοντες	63
7.4 Μεθοδολογία	65
8. Αποτελέσματα.....	70
8.1 Ανάλυση αποτελεσμάτων ανά μία- μία απάντηση στο δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου.....	70
8.2 Ανάλυση αποτελεσμάτων ανά μία- μία λέξη στο τρίτο μέρος του ερωτηματολογίου.....	76
8.2.1Ανάλυση λέξεων που επιλέχθηκαν με βάση το μορφολογικό κριτήριο	76
8.2.2Ανάλυση λέξεων που επιλέχθηκαν με βάση το σημασιολογικό κριτήριο	93
8.3 Ανάλυση αποτελεσμάτων ανά πρόθημα	107
8.4 Κατηγοριοποίηση όλων των λέξεων με βάση το μορφολογικό κριτήριο συνολικά	117
8.5 Κατηγοριοποίηση όλων των λέξεων με βάση το σημασιολογικό κριτήριο συνολικά	119
8.6 Κατηγοριοποίηση όλων των λέξεων με προθήματα συνολικά	119
8.7 Ανάλυση διασπαστών.....	120
8.7.1 Ανάλυση σύνθετων λέξεων- διασπαστών.....	120
8.7.2Ανάλυση παράγωγων λέξεων με επιθηματοποίηση- διασπαστών ..	121
9. Συμπεράσματα- Συζήτηση.....	122
9.1 Παρουσίαση συμπερασμάτων	122
9.2 Περιορισμοί έρευνας και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα.....	126

9.2.1 Περιορισμοί έρευνας.....	126
9.2.2 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα	127
Βιβλιογραφία	129
Παράρτημα.....	136

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 6.1 Ενότητες στο βιβλίο του δασκάλου όπου διδάσκονται τα φαινόμενα της παραγωγής και της σύνθεσης.....	48
Πίνακας 6.2 Κεφάλαια και ύλη των βιβλίων δασκάλου/ τετραδίων εργασιών σχετικά με τα φαινόμενα της παραγωγής και της σύνθεσης.....	55
Πίνακας 6.3 Ομοιότητες και διαφορές Γραμματικής Δημοτικού- Γραμματικής Γυμνασίου.....	60
Πίνακας 7.1 Φύλο συμμετεχόντων	63
Πίνακας 7.2 Έτος σπουδών συμμετεχόντων.....	64
Πίνακας: 7.3 Έτος γέννησης συμμετεχόντων.....	65
Πίνακας 7.4 Λέξεις με μορφολογική διαφάνεια/ αδιαφάνεια.....	68
Πίνακας 7.5 Λέξεις με διαφορετικές σημασίες προθημάτων	68
Πίνακας 8.1 Επιλογές συμμετεχόντων για τους μηχανισμούς σχηματισμού λέξεων στη Ν.Ε.	70
Πίνακας 8.2 Επιλογές συμμετεχόντων για τη διαδικασία παραγωγής λέξεων στη Ν.Ε.	71
Πίνακας 8.3 Επιλογές συμμετεχόντων για τη διαδικασία σύνθεσης λέξεων στη Ν.Ε.	72
Πίνακας 8.4 Επιλογές συμμετεχόντων για το εάν έχουν έρθει σε επαφή με τα φαινόμενα παραγωγής και σύνθεσης λέξεων στη Ν.Ε. κατά τα μαθητικά τους χρόνια	73
Πίνακας 8.5 Επιλογές συμμετεχόντων για το εάν έχουν έρθει σε επαφή με τα φαινόμενα παραγωγής και σύνθεσης λέξεων στη Ν.Ε. μέσα από προσωπικό διάβασμα.....	73
Πίνακας 8.6 Επιλογές συμμετεχόντων για το εάν έχουν έρθει σε επαφή με τα φαινόμενα παραγωγής και σύνθεσης λέξεων στη Ν.Ε. κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στο Πανεπιστήμιο	74

Πίνακας 8.7 Επιλογές συμμετεχόντων για το έτος κατά το οποίο ήρθαν σε επαφή με τα φαινόμενα παραγωγής και σύνθεσης λέξεων στη Ν.Ε. κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στο Πανεπιστήμιο	75
Πίνακας 8.8 Επιλογές συμμετεχόντων για τον τύπο μαθήματος με το οποίο ήρθαν σε επαφή με τα φαινόμενα παραγωγής και σύνθεσης λέξεων στη Ν.Ε. κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στο Πανεπιστήμιο	75
Πίνακας 8.9 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «απογειώνομαι»	76
Πίνακας 8.10 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «αφαιρώ»	77
Πίνακας 8.11 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «αντιγράφω»	78
Πίνακας 8.12 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «ανθέλληνας».....	79
Πίνακας 8.13 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «εντοιχίζω»	79
Πίνακας 8.14 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «έγχρωμος»	80
Πίνακας 8.15 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «επιβιώνω».....	81
Πίνακας 8.16 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «έφιππος»	82
Πίνακας 8.17 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «μεταχειρίζομαι»	82
Πίνακας 8.18 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «μεθαύριο».....	83
Πίνακας 8.19 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «παραπαιδεία»	83
Πίνακας 8.20 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «παραελάνω»	84
Πίνακας 8.21 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «συνδέω»	85
Πίνακας 8.22 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «συγγράφω».....	85
Πίνακας 8.23 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «υποστηρίζω»	86
Πίνακας 8.24 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «υφήλιος».....	87
Πίνακας 8.25 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «εκβάλλω»	87
Πίνακας 8.26 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «εξαγοράζω».....	88

Πίνακας 8.27 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «καταδικάζω»	89
Πίνακας 8.28 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «καθιερώνω».....	90
Πίνακας 8.29 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «ξεπουλώ».....	90
Πίνακας 8.30 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «ξάστερος».....	91
Πίνακας 8.31 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «αμέτρητος».....	91
Πίνακας 8.32 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «ανώριμος»	92
Πίνακας 8.33 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «ανασηκώνω»	93
Πίνακας 8.34 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «αναδουλειά»	94
Πίνακας 8.35 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «διανέμω»	94
Πίνακας 8.36 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «διαγωνίζομαι»	95
Πίνακας 8.37 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «εισβάλλω».....	96
Πίνακας 8.38 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «είσοδος»	96
Πίνακας 8.39 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «περικυκλώνω».....	97
Πίνακας 8.40 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «περιγράφω»	98
Πίνακας 8.41 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «προσγειώνω».....	98
Πίνακας 8.42 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «προσάπτω»	99
Πίνακας 8.43 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «υπερασπίζομαι».....	100
Πίνακας 8.44 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «υπέρλαμπρος»	101
Πίνακας 8.45 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «προχωρώ».....	101
Πίνακας 8.46 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «πρόθυμος».....	102
Πίνακας 8.47 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «αμφιβάλλω»	103
Πίνακας 8.48 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «αμφιθέατρο».....	103
Πίνακας 8.49 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «εύστοχος».....	104

Πίνακας 8.50 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «ευάερος».....	105
Πίνακας 8.51 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «δύσπιστος»	105
Πίνακας 8.52 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «δυσεύρετος»	106

Κατάλογος γραφημάτων

Γράφημα 7.1 Φύλο συμμετεχόντων	63
Γράφημα 7.2 Έτος σπουδών συμμετεχόντων	64
Γράφημα 7.3 Έτος γέννησης συμμετεχόντων	65
Γράφημα 8.1 Επιλογές συμμετεχόντων για τους μηχανισμούς σχηματισμού λέξεων στη Ν.Ε.	70
Γράφημα 8.2 Επιλογές συμμετεχόντων για τη διαδικασία παραγωγής λέξεων στη Ν.Ε.	71
Γράφημα 8.3 Επιλογές συμμετεχόντων για τη διαδικασία σύνθεσης λέξεων στη Ν.Ε.	72
Γράφημα 8.4 Επιλογές συμμετεχόντων για το εάν έχουν έρθει σε επαφή με τα φαινόμενα παραγωγής και σύνθεσης λέξεων στη Ν.Ε. κατά τα μαθητικά τους χρόνια	73
Γράφημα 8.5 Επιλογές συμμετεχόντων για το εάν έχουν έρθει σε επαφή με τα φαινόμενα παραγωγής και σύνθεσης λέξεων στη Ν.Ε. μέσα από προσωπικό διάβασμα.....	74
Γράφημα 8.6 Επιλογές συμμετεχόντων για το εάν έχουν έρθει σε επαφή με τα φαινόμενα παραγωγής και σύνθεσης λέξεων στη Ν.Ε. κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στο Πανεπιστήμιο	74
Γράφημα 8.7 Επιλογές συμμετεχόντων για το έτος κατά το οποίο ήρθαν σε επαφή με τα φαινόμενα παραγωγής και σύνθεσης λέξεων στη Ν.Ε. κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στο Πανεπιστήμιο	75
Γράφημα 8.8 Επιλογές συμμετεχόντων για τον τύπο μαθήματος με το οποίο ήρθαν σε επαφή με τα φαινόμενα παραγωγής και σύνθεσης λέξεων στη Ν.Ε. κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στο Πανεπιστήμιο	76
Γράφημα 8.9 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «απογειώνομαι».....	77
Γράφημα 8.10 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «αφαιρώ».....	77

Γράφημα 8.11 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «αντιγράφω».....	78
Γράφημα 8.12 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «ανθέλληνας»	79
Γράφημα 8.13 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «εντοιχίζω».....	80
Γράφημα 8.14 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «έγχρωμος»	80
Γράφημα 8.15 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «επιβιώνω»	81
Γράφημα 8.16 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «έφιππος»	82
Γράφημα 8.17 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «μεταχειρίζομαι».....	82
Γράφημα 8.18 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «μεθαύριο»	83
Γράφημα 8.19 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «παραπαιδεία».....	84
Γράφημα 8.20 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «παρελαύνω».....	84
Γράφημα 8.21 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «συνδέω».....	85
Γράφημα 8.22 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «συγγράφω»	86
Γράφημα 8.23 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «υποστηρίζω».....	86
Γράφημα 8.24 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «υφήλιος»	87
Γράφημα 8.25 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «εκβάλλω».....	88
Γράφημα 8.26 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «εξαγοράζω»	88
Γράφημα 8.27 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «καταδικάζω».....	89
Γράφημα 8.28 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «καθιερώνω»	90
Γράφημα 8.29 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «ξεπουλώ».....	90
Γράφημα 8.30 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «ξάστερος»	91
Γράφημα 8.31 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «αμέτρητος»	92
Γράφημα 8.32 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «ανώριμος».....	92
Γράφημα 8.33 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «ανασηκώνω».....	93

Γράφημα 8.34 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «αναδουλειά»	94
Γράφημα 8.35 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «διανέμω».....	95
Γράφημα 8.36 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «διαγωνίζομαι».....	95
Γράφημα 8.37 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «εισβάλλω»	96
Γράφημα 8.38 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «είσοδος».....	97
Γράφημα 8.39 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «περικυκλώνω»	97
Γράφημα 8.40 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «περιγράφω»	98
Γράφημα 8.41 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «προσγειώνω»	99
Γράφημα 8.42 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «προσάπτω»	99
Γράφημα 8.43 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «υπερασπίζομαι».....	100
Γράφημα 8.44 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «υπέρλαμπρος»	101
Γράφημα 8.45 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «προχωρώ».....	102
Γράφημα 8.46 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «πρόθυμος»	102
Γράφημα 8.47 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «αμφιβάλλω».....	103
Γράφημα 8.48 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «αμφιθέατρο»	104
Γράφημα 8.49 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «εύστοχος»	104
Γράφημα 8.50 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «ευάερος»	105
Γράφημα 8.51 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «δύσπιστος»	106
Γράφημα 8.52 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «δυσεύρετος»	106
Γράφημα 8.53 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «από».....	107
Γράφημα 8.54 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «αντί»	107
Γράφημα 8.55 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «εν».....	108
Γράφημα 8.56 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «επί»	108

Γράφημα 8.57 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «μετά»	109
Γράφημα 8.58 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «παρά».....	109
Γράφημα 8.59 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «συν»	110
Γράφημα 8.60 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «υπό».....	110
Γράφημα 8.61 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «εκ-».....	111
Γράφημα 8.62 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «κατά»	111
Γράφημα 8.63 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «ξε-»	112
Γράφημα 8.64 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «α(ν)-»	112
Γράφημα 8.65 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «ανά».....	113
Γράφημα 8.66 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «διά»	113
Γράφημα 8.67 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «εις».....	114
Γράφημα 8.68 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «περί»	114
Γράφημα 8.69 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «προς»	115
Γράφημα 8.70 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «υπέρ»	115
Γράφημα 8.71 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «προ».....	116
Γράφημα 8.72 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «αμφί»	116
Γράφημα 8.73 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «ευ-»	117
Γράφημα 8.74 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «δυσ-».....	117
Γράφημα 8.75 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με μορφολογική διαφάνεια.....	118
Γράφημα 8.76 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με μορφολογική αδιαφάνεια	118
Γράφημα 8.77 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με βάση το σημασιολογικό κριτήριο	119
Γράφημα 8.78 Κατηγοριοποίηση όλων των λέξεων με προθήματα συνολικά.....	120

Γράφημα 8.79 Κατηγοριοποίηση των σύνθετων λέξεων- διασπαστών	120
Γράφημα 8.80 Κατηγοριοποίηση των παράγωγων λέξεων με επιθηματοποίηση- διασπαστών	121

1. Εισαγωγή

Αφορμή για τη διεξαγωγή της παρούσας εργασίας αποτελεί η παρατήρηση ότι υπάρχει σύγχυση στον χώρο της εκπαίδευσης αλλά και στον επιστημονικό χώρο και πληθώρα διαφορετικών απόψεων και ορολογιών στα σχολικά βιβλία σχετικά με τα όρια της παραγωγής και της σύνθεσης και, πιο συγκεκριμένα, για τις λέξεις με προθήματα. Ειδικότερα, στον χώρο της εκπαίδευσης το γεγονός αυτό φέρνει σε δύσκολή θέση τον εκπαιδευτικό και καθιστά αρκετά πολύπλοκο το έργο του. Έτσι, θελήσαμε, λοιπόν, να ερευνήσουμε ποιες είναι οι απόψεις των εν δυνάμει εκπαιδευτικών για το φαινόμενο της προθηματοποίησης έτσι ώστε να διαφανεί πώς τελικά θα διδάσκονται οι μελλοντικές γενιές το συγκεκριμένο φαινόμενο.

Προτού, όμως, περάσουμε στο ερευνητικό κομμάτι της εργασίας μας, στο δεύτερο κεφάλαιο προσπαθήσαμε να αποσαφηνίσουμε κάποιες βασικές έννοιες της Γλωσσολογίας και της Μορφολογίας, που θεωρήσαμε ότι είναι απαραίτητο να αναφερθούν για να είναι ομαλή η εισαγωγή του αναγνώστη στα επόμενα κεφάλαια.

Στο τρίτο κεφάλαιο έγινε λεπτομερής αναφορά στο φαινόμενο της σύνθεσης των λέξεων. Παρουσιάστηκαν διάφοροι ορισμοί του φαινομένου, τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των σύνθετων λέξεων και η μορφολογική δομή των σύνθετων. Έγινε αναφορά στον δείκτη σύνθεσης, στις γραμματικές κατηγορίες των σύνθετων λέξεων καθώς και στις διάφορες κατηγοριοποιήσεις των σύνθετων λέξεων. Τέλος, ακροθιγώς αναφέρθηκε το κομμάτι του τονισμού των σύνθετων λέξεων. Η επιλογή παρουσίασης του συγκεκριμένου φαινομένου δεν είναι τυχαία. Προσπαθήσαμε να παρουσιάσουμε όλα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των σύνθετων λέξεων για να καταλήξουμε εάν οι λέξεις της έρευνάς μας, δηλαδή οι λέξεις με προθήματα πρέπει να συγκαταλέγονται στις σύνθετες ή στις παράγωγες.

Στο κεφάλαιο 4 παρουσιάζεται ενδελεχώς το φαινόμενο της παραγωγής. Αναφέρεται πλήθος ορισμών του φαινομένου και γίνεται διάκριση της παραγωγής σε προθηματική και επιθηματική. Το κεφάλαιο αυτό αποτελεί τη βιβλιογραφική επισκόπηση της παρούσας εργασίας καθώς παρουσιάζονται αναλυτικά όλες οι απόψεις διακεκριμένων γλωσσολόγων για το πού εντάσσονται οι λέξεις με προθήματα και για το ποια είναι τα προθήματα της Νέας Ελληνικής ενώ αναφέρονται

και οι διάφορες κατηγοριοποιήσεις των προθηματικών παραγώγων. Στο τέλος του παρόντος κεφαλαίου γίνεται ουσιαστική αναφορά στην επιθηματική παραγωγή.

Στο πέμπτο κεφάλαιο κάναμε μια μικρή αναδρομή στην Αρχαία Ελληνική γλώσσα, παρουσιάζοντας τα φαινόμενα της παραγωγής και της σύνθεσης. Σκοπός μας ήταν να προσπαθήσουμε να καταγράψουμε πώς αναφέρονται και πού κατατάσσονται οι λέξεις με προθέσεις σε διάφορες Γραμματικές των Αρχαίων.

Από την παρούσα εργασία δεν θα μπορούσε να παραληφθεί μια αναφορά στο πώς παρουσιάζονται τα φαινόμενα της παραγωγής και της σύνθεσης στα επίσημα βιβλία της εκπαίδευσης. Έτσι, στο κεφάλαιο 6 αναφέρεται αναλυτικά πώς παρουσιάζονται τα φαινόμενα αυτά στο Δ.Ε.Π.Π.Σ. και Α.Π.Σ. του Δημοτικού σχολείου, στη Γραμματική αλλά και στα βιβλία δασκάλου, μαθητή και τετράδια εργασιών του Δημοτικού σχολείου. Πραγματικά μας έκανε εντύπωση η σύγχυση που επικρατεί καθώς και οι διαφορετικές ορολογίες που ακολουθούνται ακόμα και μέσα στο ίδιο βιβλίο για διάφορα φαινόμενα. Στο τέλος του κεφαλαίου γίνεται και μια συγκριτική αντιπαράθεση της Γραμματικής του Δημοτικού και της Γραμματικής του Γυμνασίου.

Στο κεφάλαιο 7 ξεκινά το ερευνητικό μέρος της εργασίας. Παρουσιάζεται ο σκοπός της έρευνας, τα ερευνητικά ερωτήματα, το δείγμα καθώς και η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε. Στο κεφάλαιο 8 παρατίθενται τα στατιστικά αποτελέσματα της έρευνας μας. Στο κεφάλαιο 9 μέσω της κριτικής προσέγγισης των αποτελεσμάτων οδηγηθήκαμε σε συγκεκριμένα συμπεράσματα.

Τέλος, στον επίλογό μας, ανακεφαλαιώνοντας τα ερευνητικά μας πορίσματα, αναφέρονται οι περιορισμοί που τίθενται στα συμπεράσματα της έρευνάς μας. Οι περιορισμοί αυτοί σε συνάρτηση με τα ερευνητικά μας πορίσματα μάς καθοδήγησαν στη διατύπωση κάποιων προτάσεων για περαιτέρω έρευνα.

2.Αποσαφήνιση βασικών εννοιών

2.1 Η Γλωσσολογία

Η Γλωσσολογία είναι ο επιστημονικός κλάδος που έχει ως αντικείμενο την επιστημονική σπουδή της γλώσσας. Η θεωρητική γλωσσολογία μελετά τη γλώσσα ως φαινόμενο και σκοπός της είναι να καθορίσει αν υπάρχουν και ποια είναι τα γενικά καθολικά χαρακτηριστικά του φαινομένου αυτού (Φιλιππάκη-Warburton, 1992: 14-15). Σύμφωνα με τον Lyons (1992: 23) η θεωρητική γλωσσολογία μελετά τη γλώσσα και τις γλώσσες προσπαθώντας να κατασκευάσει μια θεωρία των δομών και των λειτουργιών τους, χωρίς να αναφέρεται σε πρακτικές εφαρμογές. Αντίθετα, η εφαρμοσμένη γλωσσολογία ενδιαφέρεται για την εφαρμογή των εννοιών και των πορισμάτων της γλωσσολογίας μέσα από πρακτικές εφαρμογές, όπως για παράδειγμα μέσα από τη γλωσσική διδασκαλία.

Σύμφωνα με τον Μπαμπινιώτη (1980: 22) η θεωρητική γλωσσολογία ασχολείται με τα γενικά θεωρητικά ζητήματα της δομής και της λειτουργίας της γλώσσας ενώ η εφαρμοσμένη γλωσσολογία εξετάζει τα θέματα που προκύπτουν από την εφαρμογή των γενικών αρχών ανάλυσης της γλώσσας.

2.2. Η Μορφολογία

2.2.1 Ορισμός

Η Μορφολογία είναι κλάδος της Γλωσσολογίας που ασχολείται με τη μελέτη της δομής των λέξεων, των επιμέρους συστατικών τους καθώς και με τις σχέσεις μεταξύ αυτών των συστατικών. Προσπαθεί να περιγράψει και να αναλύσει τους λεκτικούς σχηματισμούς μιας γλώσσας, όπως τους αντιλαμβάνεται ο φυσικός ομιλητής (Ράλλη, 2005: 15-16). Ο κλάδος αυτός βρίσκεται σε αλληλεπίδραση με άλλους κλάδους της Γλωσσολογίας, όπως:

- τη φωνολογία, η οποία ασχολείται με το σύστημα των γλωσσικών ήχων
- τη σημασιολογία, η οποία θέτει ως στόχο τη διερεύνηση των σημασιών
- τη σύνταξη, η οποία ασχολείται με τη δομή των προτάσεων.

Η μορφολογία τοποθετείται λοιπόν στον πυρήνα της γλωσσολογικής έρευνας γιατί ασχολείται με τη μελέτη των λέξεων, οι ιδιότητες των οποίων εξετάζονται σε όλα τα επίπεδα ανάλυσης (Ράλλη, 2005: 15-16).

2.2.2 Βασικές μορφολογικές κατηγορίες

Τα βασικά αντικείμενα ανάλυσης και τα πρωτογενή στοιχεία του τομέα της μορφολογίας είναι οι λέξεις και τα μορφήματα. Οι λέξεις παίζουν σημαντικότερο ρόλο στη γλώσσα. Διακρίνονται εύκολα γιατί φέρουν έναν τόνο (φωνολογικό κριτήριο), έχουν ολοκληρωμένη σημασία (σημασιολογικό κριτήριο), αποτελούν αυτοτελείς ενότητες, την εσωτερική δομή των οποίων δεν επηρεάζει η σύνταξη (συντακτικό κριτήριο) και μεσολαβούν παύσεις μεταξύ τους στον γραπτό λόγο (Ράλλη, 2005: 29).

Τα επιμέρους συστατικά μιας λέξης είναι τα μορφήματα. Μορφήματα (morphemes) είναι τα ελάχιστα συστατικά των λέξεων που είναι φορείς μορφής και σημασίας ή λειτουργίας (Μπαμπινιώτης, 1986: 162-163·Ράλλη, 2005: 34). Για την αναγνώριση ενός μορφήματος λαμβάνονται υπόψη τα εξής χαρακτηριστικά:

- η ύπαρξή του σε περισσότερες από μια λέξεις και
- η ίδια η συνεισφορά στο νόημα των λέξεων, όπου αυτό ανιχνεύεται.

Για παράδειγμα: *τραγουδ-ώ, τραγούδ-ι, τραγουδ-ιστής.*

Τα μορφήματα αναγνωρίζονται με τις διαδικασίες της σύγκρισης και της αντικατάστασης σε συνταγματικό και παραδειγματικό άξονα (Ράλλη, 2005: 35).

Τα μορφήματα διακρίνονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες, τα *ελεύθερα* και τα *δεσμευμένα*. *Ελεύθερα μορφήματα* (free morphemes) λέγονται εκείνα τα όρια των οποίων συμπίπτουν με αυτά των λέξεων και εντοπίζονται στις λέξεις χωρίς εσωτερική μορφολογική δομή. Τα ελεύθερα μορφήματα συμπίπτουν κυρίως με τις λεξικές κατηγορίες των προθέσεων, των συνδέσμων και των μη παράγωγων επιρρημάτων (π.χ. *με, και, χθες*) (Ράλλη, 2005: 40). *Δεσμευμένα μορφήματα* (bound morphemes) λέγονται εκείνα που δεν απαντούν μόνα τους στο λόγο αλλά συνδυάζονται υποχρεωτικά με άλλα μορφήματα, π.χ. *τρεχ-, -εις, κοπελ-, -ίτσα κ.λ.π.* (Μπαμπινιώτης, 1986: 164 · Ράλλη, 2005: 40).

Τα δεσμευμένα μορφήματα διακρίνονται σε *θέματα* (stems) και *προσφύματα* (affixes). *Θέματα* είναι οι βάσεις για τη δημιουργία των λέξεων και φέρουν τη σημασία, όπως: *παιδ-*, *παιρν-*, *κοριτσ-* κ.λπ. Η θέση των προσφυμάτων, ως προς το θέμα, τα διαχωρίζει σε *προθήματα* (prefixes) (π.χ. το *ευ-* στη λέξη *εύκολος*), όταν προηγούνται, και σε *επιθήματα* (suffixes) (π.χ. το *-ω* στο *παίζω* και το *-ακι* στο *παιδάκι* κ.ά.), όταν έπονται του θέματος (Ράλλη, 2005: 40-41).

Τα επιθήματα διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: τα *κλιτικά* και τα *παραγωγικά*. *Κλιτικά* είναι τα επιθήματα που δημιουργούν από την ίδια βάση νέους τύπους που έχουν διαφορετική συντακτική λειτουργία (Ράλλη, 2005: 47-48). Τα *παραγωγικά* επιθήματα δημιουργούν νέα λεξήματα και μπορούν να μετατρέψουν τη συντακτική κατηγορία της βάσης (Ράλλη, 2005: 48-49).

Ο Πετρούνιας (1984: 69-70) διακρίνει τα μορφήματα σε *λεξιλογικά* και σε *γραμματικά* (ή λειτουργικά). Το *λεξιλογικό* μόρφημα δηλώνει τη σημασία της λέξης και στις παραδοσιακές γραμματικές ονομάζεται θέμα ή ρίζα της λέξης ενώ το *λειτουργικό* μόρφημα ονομάζεται κατάληξη. Τα μορφήματα που αποτελούν μόνα τους μια λέξη ονομάζονται *ελεύθερα* μορφήματα ενώ τα μορφήματα που αποτελούν μέρος μιας μεγαλύτερης λέξης και δεν παρουσιάζονται ποτέ μόνα τους ονομάζονται *δεσμευμένα*. Δεσμευμένα είναι συνήθως τα λειτουργικά μορφήματα. Τα δεσμευμένα λειτουργικά μορφήματα διακρίνονται σε *κλιτικά* και *παραγωγικά* (inflectional, derivational). Τα κλιτικά δηλώνουν μόνο συντακτικές σχέσεις ενώ τα παραγωγικά δημιουργούν καινούργιες λέξεις. Προσφύματα λέγονται τα γραμματικά μορφήματα που συνδυάζονται με κάποιο λεξιλογικό. Αν το πρόσφυμα τίθεται πριν από το λεξιλογικό μόρφημα λέγεται *πρόθημα* ή *πρόθεμα* (prefixes). Αν τίθεται ύστερα λέγεται *επίθημα* ή *επίθεμα* (suffixes) (Ράλλη, 2005: 43-47). Σπανιότερο είναι το *ένθημα* δηλαδή το γραμματικό μόρφημα που τίθεται μέσα στο λεξιλογικό.

Η Φιλιππάκη-Warburton (1992: 76) χωρίζει τα προσφύματα σε *προθήματα*, *επιθήματα* αλλά και σε μία τρίτη κατηγορία, τα *ενθήματα*. *Ένθημα* (infix) έχουμε όταν ένα γραμματικό μόρφημα μπαίνει ανάμεσα στα φωνήματα που απαρτίζουν τη ρίζα.

Στην κατηγορία των δεσμευμένων μορφημάτων ανήκουν και τα δεσμευμένα θέματα (bound stems). Τα στοιχεία αυτά είναι μη ελευθερώσιμα, όπως και τα προσφύματα και φέρουν ιδιότητες των θεμάτων. Συνεπώς καταχωρίζονται στα όρια

των θεμάτων και των προσφυμάτων. Η Αναστασιάδη- Συμεωνίδη (1996) τα χαρακτηρίζει με τον όρο συμφύματα (confixes). Η Ράλλη (2005: 56-60) ορίζει ως δεσμευμένα θέματα τα στοιχεία που εμφανίζονται ως β' συστατικό ενός συνθέτου αλλά που ωστόσο δεν χρησιμοποιούνται ως αυτόνομες λέξεις. Τα δεσμευμένα αυτά μορφήματα απαντούν σε σύνθετες δομές της Νέας Ελληνικής και προέρχονται από την Αρχαία Ελληνική. Είναι τα στοιχεία όπως τα *-λόγ(ος)*, *-φόρ(ος)*, *-γράφ(ος)*, *-τρόφ(ος)* κ.α. που εντοπίζονται σε λέξεις, όπως *γλωσσολόγος*, *βυτιοφόρο*, *γεωγράφος* και *κτηνοτρόφος*. Εμφανίζονται στη δεύτερη θέση της δομής ενώ σπάνια καταλαμβάνουν την πρώτη θέση, όπως το *ψεύδο-* στη λέξη *ψευδολογία*.

Η Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (1986) επισημαίνει ότι, σε μία γλώσσα με πλούσια κλίση, όπως η Νέα Ελληνική θα ήταν σκόπιμη η διάκριση σε τρία είδη μορφημάτων, και όχι μόνο σε δύο, όπως σημειώνεται συνήθως στη βιβλιογραφία. Πιο συγκεκριμένα, προτείνει τη διάκριση σε α) *ελεύθερα μορφήματα* (π.χ. *χθες*), β) σε *ελευθερώσιμα μορφήματα*, δηλαδή σε θέματα (π.χ. *διν-*) και γ) σε *μη ελεύθερα μορφήματα*, δηλαδή σε προσφύματα (π.χ. *-ω*, *ξε-*).

2.2.3 Διαδικασίες σχηματισμού λέξεων

Τρεις είναι οι μορφολογικές διαδικασίες σχηματισμού λέξεων: η κλίση, η παραγωγή και η σύνθεση. Κλίση είναι η διαδικασία σχηματισμού διαφορετικών μορφών μιας λέξης, οι οποίες δημιουργούνται από το συνδυασμό συγκεκριμένου θέματος και κλιτικών προσφυμάτων, όπως: *ο ποιητ- ής*, *του ποιη- ή*, *τον ποιητ- ή*, *ποιητ- ής*, *οι ποιητ- ές*, *των ποιητ- ών*, *τους ποιητ- ές*, *ποιητ- ές*. Τα παραγωγικά προσφύματα είναι φορείς μορφοσυντακτικών πληροφοριών ανάλογα με τη γραμματική κατηγορία στην οποία ανήκει η λέξη που το περιέχει. Παραγωγή είναι η διαδικασία σχηματισμού νέων λέξεων, συνήθως μετά το συνδυασμό θέματος και παραγωγικού προσφύματος, όπως: *δεν-ω > δε-σιμο* κ.ά. Σύνθεση είναι η διαδικασία που δημιουργεί μορφολογικά πολύπλοκα στοιχεία από τουλάχιστον δύο θέματα, π.χ. *αλατοπίπερο* κ.ά. (Ράλλη, 2005). Η σύνθεση και η παραγωγή θα αναλυθούν ενδελεχώς στα κεφάλαια 3 και 4.

3. Η σύνθεση των λέξεων

3.1 Ορισμός

Στην Νεοελληνική Κοινή η σύνθεση είναι μια εξαιρετικά παραγωγική διαδικασία. Ο όρος «Νεοελληνική Κοινή» αναφέρεται στη γλώσσα που κανονικά γράφουν και μιλούν στην καθημερινή τους ζωή οι Έλληνες μέσης μόρφωσης των αστικών κέντρων (Mackridge, 1990: 54). Η σύνθεση στα Αρχαία Ελληνικά ήταν ως επί το πλείστον εκείνη με προθέσεις. Η σύνθεση, με την έννοια που και σήμερα εννοούμε, άρχισε να αναπτύσσεται κατά τους πρώιμους χρόνους του Μεσαίωνα (6^{ος} αι. – 1100), χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπήρχαν και δείγματα παρατακτικών συνθέτων και στην Αρχαία Ελληνική και στην Αλεξανδρινή Κοινή.

Σύμφωνα με τη Ράλλη (2005: 164, 2007: 18) η διαδικασία που δημιουργεί μορφολογικά πολύπλοκα στοιχεία από τουλάχιστον δύο θέματα ονομάζεται σύνθεση. Η Αναστασιάδη- Συμεωνίδη (1996: 97) ονομάζει σύνθετες τις λεξικές μονάδες που αποτελούνται από δύο ή περισσότερα ελευθερώσιμα ή ελεύθερα λεξικά μορφήματα. (π.χ. η λέξη *πετρ-ο-πόλεμος* είναι μονολεκτικό σύνθετο ενώ η *παιδική χαρά* είναι πολυλεκτικό σύνθετο).

3.2 Χαρακτηριστικά γνωρίσματα σύνθετων λέξεων

Σύμφωνα με τη Ράλλη (2005: 164-165, 2007: 22-29) τα σύνθετα έχουν όλα τα χαρακτηριστικά των στοιχείων που αποκαλούνται «λέξεις». Τα σύνθετα έχουν τόνο, χαρακτηριστικό που καθιστά τα σύνθετα μια φωνολογική ενότητα, που στη διεθνή βιβλιογραφία ονομάζεται «φωνολογική λέξη». Ο τόνος ενός συνθέτου μπορεί να συμπίπτει με τον τόνο του ενός από τα συστατικά του, όπως *ντοματοσαλάτα*, πβ. *σαλάτα*, ή να διαφέρει, όπως *αλατοπίπερο*, πβ. *πιπέρι*. Ο τόνος είναι διαφορετικός από αυτόν του δεύτερου συνθετικού, όταν το σύνθετο χρησιμοποιείται ως ανεξάρτητη λέξη.

Ένα ακόμα χαρακτηριστικό των σύνθετων είναι ότι έχουν συγκεκριμένη σημασία που δεν πηγάζει πάντα από τις σημασίες των επιμέρους συστατικών τους. Σε αντίθεση με τη σημασιολογική διαφάνεια που εμφανίζουν οι φράσεις καθώς η σημασία τους είναι άθροισμα των σημασιών των λέξεων που την απαρτίζουν, οι σύνθετες λέξεις παρουσιάζουν σημασιολογική αδιαφάνεια και η σημασία τους πολλές

φορές είναι διαφορετική από τα επιμέρους συνθετικά μέρη. Ο βαθμός της σημασιολογικής διαφάνειας ποικίλει. Για παράδειγμα στο σύνθετο «γαλανομάτης» η σημασία ορίζεται με βάση τα χαρακτηριστικά «γαλανός» και «μάτι», το σύνθετο «σπαγκοραμμένος» δηλώνει τον «τσιγκούνη», ανεξάρτητα από τα συστατικά του «σπάγκος» και «ραμμένος» και το σύνθετο «ελαφρόμυαλος» τον «επιπόλαιο», σημασία που απορρέει μόνο μεταφορικά από τα επιμέρους συστατικά «ελαφρύς» και «μυαλό».

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό των σύνθετων είναι η γραφική τους ενότητα, καθώς γράφονται ως μία λέξη, σε αντίθεση με σύνθετα άλλων γλωσσών τα οποία δίνονται σε δύο ή περισσότερες λέξεις. Η γραφική ενότητα αποδεικνύεται από τον έναν τόνο. Το τελευταίο χαρακτηριστικό των σύνθετων είναι ότι τα συστατικά τους δεν είναι πάντα ολόκληρες λέξεις. Πρόκειται συνήθως για τα θέματα που απομένουν όταν αφαιρέσουμε τα κλιτικά επιθήματα. Για παράδειγμα:

α. αλατοπίπερο	< αλάτ-	πιπέρ-	πρβλ.	αλάτι	πιπέρι
β. χτυποκάρδι	< χτυπ-	καρδ-	πρβλ.	χτυπό	καρδιά

3.3 Δείκτης σύνδεσης

Άλλο βασικό χαρακτηριστικό που έχουν οι σύνθετες λέξεις είναι ο δείκτης της σύνθεσης. Σύμφωνα με τη Ράλλη (2005: 165-171, 2007: 31-77) ο δείκτης σύνδεσης είναι το φωνήεν /ο/, που συνδέει τα συστατικά του σύνθετου και διασφαλίζει τη μετάβαση από το ένα συνθετικό στο άλλο. Για παράδειγμα:

καραβόπανο	< караβ-ό-πανο
ντοματοσαλάτα	< ντοματ-ο-σαλάτα

Έχει παρατηρηθεί πως το -ο- που εμφανίζεται ανάμεσα στα συστατικά των σύνθετων δεν έχει άλλη λειτουργία, πέρα από τη σύνθεση των συστατικών μεταξύ τους. Έτσι, υπεύθυνος για την εμφάνισή του είναι ένας διορθωτικός κανόνας, ο οποίος τακτοποιεί τη μορφή των σύνθετων, εισάγοντας το -ο-, όπου αυτό επιτρέπεται, και λειτουργεί μετά την εφαρμογή των κανόνων σχηματισμού των σύνθετων λέξεων.

Έχει παρατηρηθεί, όμως, ότι το -ο- δεν εμφανίζεται πριν από ουσιαστικό που αρχίζει από φωνήεν, όπως:

ομορφάντρας πβ. ομορφοάντρας

κακάσχημος πβ. κακοάσχημος

Αυτό το γεγονός ερμηνεύεται φωνολογικά στα ελληνικά με το νόμο της ηχητικής ιεραρχίας, σύμφωνα με τον οποίο το /o/ αποβάλλεται, όταν έπονται τα ισχυρότερα στην κλίμακα ιεραρχίας φωνήεντα /a/ και /e/ και κυρίως, όταν αυτά είναι τονισμένα. Ωστόσο, υπάρχουν και περιπτώσεις στην ελληνική γλώσσα όπου το -ο- εμφανίζεται, παρόλο που το δεύτερο συνθετικό αρχίζει από φωνήεν, όπως για παράδειγμα:

πηγαινοέρχομαι πβ. πηγαινέρχομαι

μαυρόασπρος πβ. μαυράσπρος

Στα δύο παραπάνω παραδείγματα, τα δύο μέλη του συνθέτου παρατίθενται το ένα δίπλα στο άλλο χωρίς να υπάρχει σχέση εξάρτησης, δηλαδή το ένα δεν αναφέρεται στο άλλο. Άρα, ο βαθμός σύνθεσής τους είναι εξαιρετικά χαλαρός. Έτσι, στα σύνθετα των οποίων η σύνδεση των συστατικών τους είναι χαλαρή, η παρουσία του -ο- είναι απαραίτητη για να διασφαλίζει κάποιον βαθμό σύνθεσης, παρά το γεγονός ότι το δεύτερο συνθετικό μέρος αρχίζει από φωνήεν. Ωστόσο παρατηρείται ότι η ελληνική γλώσσα επιτρέπει εμφανίσεις των ίδιων τύπων με και χωρίς το -ο-. Για παράδειγμα στην ελληνική γλώσσα εμφανίζεται και: *παλιάνθρωπος* και *παλιοάνθρωπος*. Η ύπαρξη αυτών των δύο τύπων θα μπορούσε να δικαιολογηθεί εάν το σύνθετο χωρίς το -ο- εμφανίζει ισχυρή σύνδεση των συστατικών, ενώ στο αντίστοιχο με το -ο- υπάρχει χαλαρή σύνθεση. Έτσι, στο παράδειγμά μας βλέπουμε ότι το *παλιάνθρωπος* έχει αποκτήσει μεγαλύτερη σημασιολογική αδιαφάνεια, αφού έχει αποκτήσει και τη σημασία του «απατεώνας». Λαμβάνοντας υπόψη μας ότι η σημασιολογική αδιαφάνεια δεν αποτελεί γνώρισμα της χαλαρής σύνθεσης, αλλά συνδέεται με τον υψηλό βαθμό σύνδεσης των δύο συστατικών, η απουσία του -ο- δικαιολογείται (Ράλλη, 2005: 168-169).

Σύμφωνα με τους Κλαίρη & Μπαμπινιώτη (2005: 95-97) το φωνήεν -ο- που εμφανίζεται στο σημείο σύνδεσης του α' και του β' συνθετικού ονομάζεται συνδετικό

φωνήεν και προήλθε από το θέμα των επιθέτων και των ουσιαστικών σε -ο-, αλλά έγινε χαρακτηριστικό μόρφωμα της σύνθεσης. Το συνδετικό φωνήεν εμφανίζεται όταν το α' συνθετικό αρχίζει από σύμφωνο, π.χ. *φτωχ-ό-σπιτο*. Στην περίπτωση που το β' συνθετικό αρχίζει από φωνήεν, η εμφάνιση του συνδετικού φωνήεντος ποικίλει.

Ο Τσοπανάκης (1998: 651-652) αναφέρει ότι ανάμεσα στο α' και στο β' συνθετικό παρεμβάλλεται το συνθετικό φωνήεν -ο-, εξαιτίας της συχνότητας των αρσενικών ουσιαστικών και επιθέτων σε -ος. Το φωνήεν αυτό επεκτάθηκε και εκεί που η κατάληξη του α' συνθετικού δεν ήταν σε -ος και η χρήση του γενικεύτηκε.

3.4 Μορφολογική δομή σύνθετων

Ο συνήθης συνδυασμός σύνθετων στη Νέα Ελληνική αφορά το συνδυασμό θεμάτων, [θέμα θέμα], όπως στο παράδειγμα *γύναικόπαιδα* καθώς και τα σύνθετα θέματος και λέξης [θέμα λέξη], όπως στο παράδειγμα *θαλασσοταραχή*. Στη Νέα Ελληνική όμως υπάρχουν και σύνθετα λέξης και θέματος [λέξη θέμα] όπως στο παράδειγμα *επτάμετρος* και λέξης και λέξης [λέξη λέξη], όπως στο παράδειγμα *ξαναλέω*. Τα σύνθετα όμως με τη δομή [θέμα λέξη] και [θέμα θέμα] θεωρούνται στη Νέα Ελληνική πιο βασικές από τις άλλες δύο δομές (Ράλλη, 2005: 237-238).

3.5 Γραμματικές κατηγορίες σύνθετων

Σύμφωνα με τη Ράλλη (2005: 178-187) τα σύνθετα της Νέας Ελληνικής κατατάσσονται κυρίως σε τρεις μεγάλες γραμματικές κατηγορίες: ουσιαστικά, επίθετα και ρήματα. Έτσι έχουμε:

α) Ουσιαστικό + Ουσιαστικό

κουρτινόζυλο < *κουρτίνα ζύλο*

θαλασσοπούλι < *θάλασσα πουλί*

β) Επίθετο + Ουσιαστικό

αγριολούλουδο < *άγριο λουλούδι*

κοκκινόχωμα < *κόκκινο χόμα*

Τα σύνθετα που ανήκουν στην κατηγορία του επιθέτου σχηματίζονται από επίθετα, ουσιαστικά και επιρρήματα. Έτσι έχουμε:

α) Επίθετο + Επίθετο

ασπρόμαυρος < άσπρος μαύρος

βορειοανατολικός < βόρειος ανατολικός

β) Ουσιαστικό + Επίθετο

αφισοκολλημένος < αφίσα κολλημένος

αγοραφοβικός < αγορά φοβικός

γ) Επίρρημα + Επίθετο

καλοφτιαγμένος < καλά φτιαγμένος

κακογραμμένος < κακά γραμμένος

Τα σύνθετα που ανήκουν στην κατηγορία του ρήματος σχηματίζονται από ρήματα, ουσιαστικά και επιρρήματα. Έτσι έχουμε:

α) Ρήμα + Ρήμα

ανεβοκατεβαίνω < ανεβαίνω κατεβαίνω

μπαινοβγαίνω < μπαίνω βγαίνω

β) Ουσιαστικό + Ρήμα

κονταροχτυπιέμαι < κοντάρι χτυπιέμαι

νυχτοπερπατώ < νύχτα περπατώ

γ) Επίρρημα + Ρήμα

κρυφοκοιτάζω < κρυφά κοιτάζω

πρωτοαντικρίζω < πρώτα αντικρίζω

Τέλος, υπάρχουν και σύνθετα ονόματα, στα οποία το πρώτο συνθετικό είναι αριθμητικό ή αντωνυμία, όπως για παράδειγμα:

πεντάγωνο < πέντε γωνία

αυτόνομος < αυτός νόμος

3.6 Συντακτική και σημασιολογική σχέση των συνθετικών μερών

Σύμφωνα με τη Ράλλη (2005: 171-178, 2007: 79-106) με κριτήριο τη λειτουργική σχέση ανάμεσα στα δύο συνθετικά μέρη του σύνθετου, διακρίνονται δύο βασικές κατηγορίες συνθέτων: τα σύνθετα με σχέση εξάρτησης και αυτά με σχέση παράταξης. Η πρώτη κατηγορία διαιρείται σε δύο υποκατηγορίες, τα υποτακτικά σύνθετα και σε αυτά που το εξαρτώμενο μέλος αποδίδει μια ιδιότητα στο βασικό. Για παράδειγμα, στις λέξεις *νυχτοπούλι* και *αγριάνθρωπος* υπάρχει μια λειτουργική σχέση εξάρτησης [προσδιορίζοντος-προσδιοριζόμενου]. Αντίθετα, στις λέξεις *αλατοπίπερο* και *ψωμοτύρι* έχουμε σχέση παράταξης. Σε αυτά τα σύνθετα τα δύο μέλη τους παρατίθενται το ένα δίπλα στο άλλο. Τα σύνθετα σε σχέση με τις φράσεις φαίνεται ότι διαφέρουν στη μορφή, τη σημασία και γενικότερα τη δομή. Σημασιολογικά παρατηρούμε πως ορισμένα σύνθετα αναπτύσσουν σημασίες που δεν προέρχονται από τα επιμέρους συστατικά τους. Αυτό το φαινόμενο ονομάζεται σημασιολογική αδιαφάνεια. Για παράδειγμα, σημασιολογική αδιαφάνεια έχουμε στις σύνθετες λέξεις *σπαγγοραμμένος* και *ψυχοκόρη*.

Στα σύνθετα με σχέση εξάρτησης, μεταξύ των συνθετικών μελών, το στοιχείο που προσδιορίζει τη γραμματική κατηγορία και τη βασική σημασία στο συντακτικό σχηματισμό, βρίσκεται αριστερά ή δεξιά της δομής και λέγεται κεφαλή. Έτσι, όταν ο προσδιορισμός είναι επιθετικός, όπως για παράδειγμα στη λέξη *αγριογούρουνο*, το επίθετο (άγριος) προηγείται της κεφαλής (χρώμα). Όταν η βάση δέχεται ονοματικό προσδιορισμό, όπως στη λέξη *χρυσόσκονη*, ή όταν υπάρχει συμπλήρωμα, (π.χ. *αφισοκολλώ*) τότε προηγείται. Άρα, όσον αφορά στα ελληνικά, στα σύνθετα με σχέση εξάρτησης η κεφαλή αποτελεί το συνθετικό μέρος που τοποθετείται στα δεξιά της δομής (νόμος της δεξιόστροφης κεφαλής), όπως, για παράδειγμα, στις λέξεις *χρυσόσκονη*, *αγριάνθρωπος* κ.λπ.. Η κεφαλή, όμως, δεν είναι υπεύθυνη μόνο για τη γραμματική κατηγορία του σύνθετου, αλλά και για άλλα μορφοσυντακτικά και σημασιολογικά χαρακτηριστικά τους, όπως είναι, το γένος και η βασική σημασία του σύνθετου. Για παράδειγμα:

Η λέξη *ψαρόσουπα* δηλώνει το είδος της σούπας και όχι το είδος του ψαριού.

Σύνθετο	Α' συνθετικό	Β' συνθετικό
<i>ψαρόσουπα</i>	<i>ψάρι</i>	<i>σούπα</i>
[Ο, ΘΗΛ.]	[Ο, ΟΥΔ.]	[Ο, ΘΗΛ.]

Στα παρατακτικά όμως σύνθετα, η σύνταξη είναι σχετικά ελεύθερη και δεν εμφανίζεται συγκεκριμένη σειρά, αφού κανένα από τα δύο συνθετικά μέρη δεν είναι πιο βασικό από το άλλο. Έτσι, σε αυτά τα σύνθετα η έννοια της κεφαλής δεν έχει νόημα. Γι' αυτό το λόγο κιάλας στα παρατακτικά σύνθετα τα δύο συνθετικά μέρη παρατάσσονται το ένα δίπλα στο άλλο, χωρίς το ένα από τα δύο να αποτελεί τη βάση του σύνθετου και η σημασία του σύνθετου δημιουργείται από το άθροισμα των σημασιών των συστατικών του. Τα ακόλουθα παραδείγματα είναι ενδεικτικά της σύνθεσης αυτού του τύπου:

βορειοδυτικός < βόρειος δυτικός
 ανεβοκατεβαίνω < ανεβαίνω κατεβαίνω

Σχετικά με τη σειρά των συστατικών στο εσωτερικό της δομής των συνθέτων, υπάρχουν κάποια παρατακτικά σύνθετα, των οποίων τα συνθετικά μέρη επιδεικνύουν σχετικά ελεύθερη σειρά. Είναι συνήθως αυτά στα οποία τα συνθετικά ανήκουν στην κατηγορία του επιθέτου. Για παράδειγμα:

πικρόγλυκος / γλυκόπικρος
 μαυρόασπρος / ασπρόμαυρος

Η προτίμηση των ομιλητών προς μια συγκεκριμένη σειρά επηρεάζεται από φωνολογικούς λόγους, όπως είναι ο αριθμός των συλλαβών. Το μικρότερο σε συλλαβές συστατικό προηγείται του δεύτερου, όπως για παράδειγμα στη λέξη *βορειοανατολικός*. Ωστόσο στα παρατακτικά σύνθετα με συνθετικά μέρη ουσιαστικά και ρήματα, η σειρά των όρων δεν φαίνεται να είναι τόσο ελεύθερη ενώ η προτίμηση σε μία συγκεκριμένη σειρά επιβάλλεται από πραγματολογικούς και όχι από αυστηρά γλωσσολογικούς λόγους. Για παράδειγμα: *κοκκινόμαυρος* πρβλ. *μαυροκόκκινος*.

Αντίθετα, τα σύνθετα με σχέση εξάρτησης έχουν μια αυστηρώς καθορισμένη σειρά όρων. Το προσδιορίζον στοιχείο προηγείται του προσδιοριζόμενου. Για παράδειγμα, *σπανακόπιτα, χρυσόσκονη* κ.λπ..

Παρόλα αυτά, υπάρχουν και κάποια σύνθετα με σχέση εξάρτησης στα οποία παρατηρείται ευελιξία ως προς τη σειρά των επιμέρους συνθετικών μερών και είναι αυτά στα οποία το ένα συστατικό τους είναι η λέξη *πόνος*, όπως για παράδειγμα στις σύνθετες λέξεις:

καρδιοχτύπι πρβλ. *χτυποκάρδι*

κεφαλόπονος πρβλ. *πονοκέφαλος*

Πέρα από την προαναφερόμενη σύγχρονη κατηγοριοποίηση που βασίζεται στη σχέση εξάρτησης των δύο συνθετικών, αξίζει να αναφερθεί και η κατηγοριοποίηση βάσει των σημασιολογικών κριτηρίων του Τριανταφυλλίδη. Ο Τριανταφυλλίδης, λοιπόν, (1941) χωρίζει τα σύνθετα ανάλογα με τη σημασία που εμφανίζουν σε παρατακτικά, προσδιοριστικά, κτητικά και αντικειμενικά. Παρατακτικά ονομάζει τα σύνθετα που σημαίνουν ό, τι και τα δύο συνθετικά τους με το σύνδεσμο «και». Τα παρατακτικά σύνθετα μπορεί να είναι ουσιαστικά (π.χ. *αγγουροντομάτα*), επίθετα (π.χ. *γλυκόξινος*), ρήματα (π.χ. *ανεβοκατεβαίνω*), επιρρήματα (π.χ. *βορειοανατολικά*). Προσδιοριστικά είναι τα σύνθετα στα οποία το πρώτο συνθετικό προσδιορίζει το δεύτερο. Το πρώτο συνθετικό μπορεί να είναι ουσιαστικό (π.χ. *λαχανόκηπος*), επίθετο (*φτωχόσπιτο*), επίρρημα, (π.χ. *σιγοπερπατώ*). Τα κτητικά σύνθετα δηλώνουν κάποιον που έχει κάτι δικό του σαν κτήμα του, π.χ. *γαλανομάτης*. Αντικειμενικά λέγονται τα σύνθετα που το ένα συνθετικό τους γίνεται αντικείμενο του άλλου, π.χ. στο σύνθετο *καντηλανάφτης*, το ένα συνθετικό είναι ρήμα (*ανάβω*) και το άλλο είναι ουσιαστικό (*καντήλα*), που είναι αντικείμενο του ρήματος.

Σύμφωνα με τους Κλαίρη & Μπαμπινιώτη (2005: 99-102) ανάλογα με τη συντακτική σχέση των δύο συνθετικών, τα σύνθετα ονόματα διακρίνονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες, στα παρατακτικά σύνθετα και στα εξαρτημένα. Στα παρατακτικά σύνθετα, τα συνθετικά τους μέρη συνδέονται με τον σύνδεσμο «και». Τα εξαρτημένα σύνθετα εκφράζουν σχέση εξάρτησης μεταξύ των συνθετικών μερών. Το α' συνθετικό λειτουργεί ως επιθετικός ή ετερόπρωτος προσδιορισμός ή ως συμπλήρωμα της τυχόν ρηματικής έννοιας του β' συνθετικού. Τα εξαρτημένα σύνθετα

διακρίνονται σε προσδιοριστικά και σε ρηματικά σύνθετα, ανάλογα με τις σημασιολογικές και συντακτικές σχέσεις τους. Τα προσδιοριστικά σύνθετα δημιουργούνται από τη επιθέτου και ονόματος, όπου το επίθετο λειτουργεί ως επιθετικό προσδιορισμός στο β' συνθετικό, π.χ. *αγριόπαπια- η άγρια πάπια* αλλά και από τη σύνθεση ονόματος και ονόματος, όπου το όνομα λειτουργεί ως ετερόπτωτος ή επιρρηματικός προσδιορισμός στο β' συνθετικό, π.χ. *βαμβακόσπορος- σπόρος του βαμβακιού*. Τα υποκοριστικά σύνθετα χρησιμοποιούν ως α' συνθετικό τα *μικρο-, ψεύτο-, κουτσο-* για τη δήλωση υποκορισμού και υποτίμησης, π.χ. *κουτσοβάρκα*. Τα ρηματικά σύνθετα έχουν ως β' συνθετικό όνομα παράγωγο από ρήμα και ως α' συνθετικό όνομα που λειτουργεί ως υποκείμενο (π.χ. *ηλιοβασίλεμα- ο ήλιος βασιλεύει*), αντικείμενο (π.χ. *δεντροφύτευση- φυτεύουμε δέντρα*), ποιητικό αίτιο (π.χ. *ποντικοφάγωμα- φαγώθηκε από τον ποντικό*) και επιρρηματικό προσδιορισμό (π.χ. *νυχτοπερπατητής- περπατάω τη νύχτα*).

Η Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (1996: 100-101) διακρίνει τα μονολεκτικά σύνθετα σε γνήσια και νόθα. Γνήσια λέγονται τα σύνθετα τα οποία παρουσιάζουν μορφολογικές μεταβολές: στην κατάληξη όλης της λέξης, στην κατάληξη του α' συνθετικού, στον τονισμό ακόμα και στο γένος και στον αριθμό (π.χ. *φτωχόπαιδο κ.ά.*). Νόθα είναι τα μονολεκτικά σύνθετα που προκύπτουν από την απλή συνένωση των συνθετικών, με μοναδική αλλαγή αυτή του λεξικού τόνου. Τα νόθα σύνθετα διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: στα καταχρηστικά και στα χαλαρά. Καταχρηστικά είναι τα σύνθετα που προκύπτουν από την απλή συνένωση των κατά παράταξη συνθετικών, η οποία έχει επίπτωση μόνο στο λεξικό τόνο, π.χ. *Χριστούγεννα < Χριστού γέννα*. Τα χαλαρά σύνθετα είναι τα προσδιοριστικά σύνθετα με μορφολογικές αλλαγές μόνο στο τέλος του α' συνθετικού, π.χ. *ψευτοκλειδί, παλιοσκούπα*.

3.7 Ενδοκεντρικά- Εξωκεντρικά σύνθετα

Πέρα από την κατηγοριοποίηση των συνθέτων με βάση τη λειτουργική σχέση των δύο συνθετικών τους, τα σύνθετα διακρίνονται και σε μία άλλη κατηγορία ανάλογα με την ύπαρξη ή όχι της κεφαλής εντός του συνθέτου. Ενδοκεντρικά (endocentric) ονομάζονται τα σύνθετα στα οποία το βασικό δομικό του στοιχείο είναι εσωτερικό συστατικό του, π.χ. *ψαρόσουπα* (είναι σούπα). Τα ενδοκεντρικά σύνθετα λέγονται προσδιοριστικά (tatpurusha), όταν τα συνθετικά τους έχουν σχέση

προσδιορίζοντας και προσδιοριζόμενου. Μπορούν επίσης τα συνθετικά τους να έχουν σχέση κατηγορήματος με τα ορίσματά του. Εξωκεντρικά (exocentric) ονομάζονται τα σύνθετα των οποίων η βασική σημασία και το γένος δεν προέρχεται ούτε από το α' ούτε από το β' συνθετικό, π.χ. *αργόμισθος* (δεν είναι μισθός). Τα εξωκεντρικά σύνθετα λέγονται κτητικά (bahuvrīhi), όταν τα συνθετικά τους έχουν σχέση μεταξύ τους προσδιορίζοντας- προσδιοριζόμενου. Στα εξωκεντρικά σύνθετα, τα συνθετικά τους μπορούν να έχουν, όμως, και σχέση κατηγορήματος με τα ορίσματά του (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, 1996).

3.8 Ο τόνος στη σύνθεση

Σύμφωνα με τους Κλαίρη & Μπαμπινιώτη (2005: 97-99) στα σύνθετα υπάρχει η τάση αναβιβασμού του τόνου. Τα σύνθετα με β' συνθετικό παροξύτονο δισύλλαβο όνομα μετακινούν τον τόνο στην προπαραλήγουσα (π.χ. *κλειδαρότρυπα*, *παλιόφιλος*, *χαμόδεντρο* κ.ά.). Πέρα από αυτά, αναβιβασμό του τόνου στην προπαραλήγουσα παρατηρείται και σε μερικά σύνθετα από οξύτονα ουσιαστικά (π.χ. *νιόγαμπρος*) και σε σύνθετα με β' συνθετικό ουδέτερο σε *-ι* και *-ί*, τα οποία εμφανίζουν μεταβολές κλιτικά (π.χ. *σπιρτόκουτο*, *ματόκλαδο* κ.ά.). Ωστόσο, σύνθετα με β' συνθετικό ουδέτερο σε *-ί* το οποίο δεν μεταβάλλεται κλιτικά, ανεβάζουν τον τόνο στην παραλήγουσα (π.χ. *παπαδοπαίδι*, *καφεκούτι* κ.ά.). Σύμφωνα με Nespor & Ralli (1996) ο τόνος σε αυτά τα σύνθετα δεν βρίσκεται στην τρίτη από το τέλος συλλαβή (προπαραλήγουσα) παρόλο που η βασική δομή τους ανήκει στη δομή [θέμα-θέμα] όπου το δεύτερο θέμα συμπίπτει με τη μορφή της λέξης. Ο τόνος, λοιπόν, δεν ξεπερνά τη δεύτερη από το τέλος συλλαβή (παραλήγουσα) γιατί στον πληθυντικό αριθμό εμφανίζεται μια επιπλέον συλλαβή με την εμφάνιση του κλιτικού επιθήματος *-α*. Έτσι με την επιπλέον συλλαβή θα παραβιαζόταν ο νόμος της τρισυλλαβίας σύμφωνα με τον οποίο στις ελληνικές λέξεις ο τόνος δεν πρέπει να ξεπερνά την προπαραλήγουσα. Το ίδιο συμβαίνει και με τα παροξύτονα επίθετα σε *-ης* (π.χ. *κοκκινομάλλης*). Σε αυτές τις δύο περιπτώσεις επιβεβαιώνεται η στενή σχέση σύνθεσης και κλίσης.

Σύμφωνα με τη Ράλλη (2005: 192), εφαρμόζεται ένας ειδικός κανόνας τονισμού στα σύνθετα στα οποία η βασική δομή είναι [θέμα-θέμα]- κλιτικό επίθημα], σύμφωνα με τον οποίο ο τόνος μετακινείται στην προπαραλήγουσα ανεξάρτητα από τον τόνο των επιμέρους συστατικά των συνθέτων ως ανεξάρτητες

λέξεις (π.χ. *κουτοπόνηρος* < *κουτός* – *πονηρός*). Ωστόσο αυτός ο ειδικός κανόνας τονισμού δεν εφαρμόζεται σε όλα τα σύνθετα στα οποία το δεύτερο συνθετικό είναι ολόκληρη λέξη γιατί η λέξη αποτελεί μια ολοκληρωμένη τονική ενότητα (φωνολογική λέξη) της οποίας ο τόνος δεν μπορεί να απαλειφθεί σύμφωνα με τη βασική γλωσσική αρχή της διατήρησης της δομής (π.χ. *πατατοσαλάτα* < *πατάτα* – *σαλάτα*) (Nespor & Ralli, 1994). Στα σύνθετα με δομή [λέξη-λέξη] δεν αλλάζει ο τόνος (π.χ. *ξαναλέω* < *ξανά* – *λέω*). Στα σύνθετα με δομή [λέξη θέμα] ο τόνος τοποθετείται στην τρίτη από το τέλος συλλαβή (π.χ. *εζώφυλλο* < *έζω*- *φύλλο*). Στα σύνθετα αυτά δεν διατηρείται ο τόνος της λέξης του πρώτου συνθετικού γιατί σύμφωνα με τον νόμο της τρισυλλαβίας, ο τόνος πέφτει στην προπαραλήγουσα ακόμα και αν η ολοκληρωμένη λέξη ως *α'* συνθετικό φέρει τόνο στην τέταρτη.

4. Η παραγωγή των λέξεων

4.1 Ορισμός

Η παραγωγή, όπως και η σύνθεση είναι μία από τις διαδικασίες σχηματισμού λέξεων, όπως αναφέρθηκε και στο κεφάλαιο 2. Η παραγωγή είναι μία διαδικασία πλουτισμού του λεξιλογίου, που στηρίζεται στη δημιουργία νέων λέξεων από άλλες που προϋπάρχουν ήδη.

Οι παλαιότερες Γραμματικές της Νέας Ελληνικής όριζαν ως παραγωγή τη διαδικασία κατά την οποία μία λέξη προέρχεται από μία άλλη λέξη μετά την προσθήκη μιας κατάληξης, την οποία ονόμαζαν παραγωγική κατάληξη. Η παραγωγική κατάληξη μπορεί να έχει μία ή περισσότερες συλλαβές. Η λέξη από την οποία γεννήθηκε η παράγωγη λέξη λέγεται πρωτότυπη ως προς αυτή (π.χ. κλειδί > κλειδί-ώνω) (Τριανταφυλλίδης, 1941· Τσοπανάκης, 1998). Σύμφωνα με τη Μότσιο (1984: 82-83) η παράγωγη λέξη είναι ιστορικά και χρονολογικά μεταγενέστερη καθώς δημιουργήθηκε μετά την παράγωγη λέξη ενώ η πρωτότυπη λέξη είναι χρονολογικά προγενέστερη καθώς είναι αυτή που δημιουργήθηκε πρώτα.

Στις νεότερες μελέτες, όμως, η παραγωγή είναι η διαδικασία κατά την οποία προστίθενται στο θέμα τα παραγωγικά στοιχεία, που ονομάζονται προσφύματα. Τα προσφύματα, που βρίσκονται αριστερά από το θέμα ονομάζονται προθήματα, ενώ αυτά που βρίσκονται δεξιά από το θέμα ονομάζονται επιθήματα. Τα προσφύματα δεν βρίσκονται μόνα τους στο λόγο, ενώ το θέμα μπορεί να είναι ελεύθερο ή ελευθερώσιμο μόρφημα (Κλαίρης & Μπαμπινιώτης, 2005: 76). Σύμφωνα με τη Ράλλη (2005: 138-139) η παραγωγή είναι η διαδικασία σχηματισμού νέων λέξεων, μετά τον συνδυασμό θέματος και παραγωγικού προσφύματος, π.χ. από το ρήμα *δένω* παράγεται με το συνδυασμό του θέματος (*δεν-*) και του παραγωγικού επιθήματος – *σιμο*, το παράγωγο ουσιαστικό *δέσιμο*.

π.χ. στη λέξη *αντικαπνιστικός*

Παραγωγικό πρόσφυμα	Θέμα	Παραγωγικό πρόσφυμα	Κλιτικό μόρφημα
Πρόθημα		Επίθημα	Κατάληξη
αντι-	καπνιστ-	-ικ-	- ος

Επομένως, υπάρχουν δύο είδη παραγωγής: η προθηματική παραγωγή, που δημιουργείται με την προσθήκη στην αρχή της λέξης ενός προθήματος και η επιθηματική παραγωγή που δημιουργείται με την προσθήκη στο θέμα της λέξης ενός επιθήματος (Μπακάκου-Ορφανού, 2005). Σύμφωνα με τη Ralli (2010α:3) τα προθήματα συμπεριφέρονται διαφορετικά από τα επιθήματα καθώς τα προθήματα είναι μια ουδέτερη κατηγορία ενώ τα επιθήματα αλλάζουν την κατηγορία της βάσης. Έτσι σε πολλές περιπτώσεις είναι δύσκολος ο διαχωρισμός της προθηματοποίησης και της σύνθεσης. Οι Ralli & Dimela (2010β) αναφέρουν ότι η φωνολογική αλλαγή δεν εγγυάται τη μετάβαση από τη σύνθεση στη προθηματοποίηση. Απαραίτητη για την προθηματοποίηση είναι η σημασιολογική αλλαγή, η οποία κινητοποιεί τη διαδικασία της γραμματικοποίησης και προηγείται της μορφολογικής αλλαγής. Για παράδειγμα τα /akr-/ και /mor-/ στα Αρχαία Ελληνικά ενώνονταν με ουσιαστικά για τη δημιουργία σύνθετων λέξεων, ενώ τώρα χρησιμοποιούνται ως προθήματα.

4.2 Προθηματοποίηση

4.2.1 Επισκόπηση της βιβλιογραφίας

Όπως αναφέρθηκε και στο κεφάλαιο 2, προθήματα (prefixes) είναι τα προσφύματα που προηγούνται του θέματος. Σύμφωνα με τη Ράλλη (2005: 42-46) τα προθήματα της Νέας Ελληνικής είναι:

α) τα α- (π.χ. α- μέτρητος), δυσ- (π.χ. δυσ- μορφος), ευ- (π.χ. ευ-ωδιαστός) και το ξε- (π.χ. ξε-χωρίζω). Τα τρία πρώτα προέρχονται από τα Αρχαία Ελληνικά ενώ το ξε- εμφανίστηκε κατά τη μεσαιωνική περίοδο από την ένωση της αρχαίας πρόθεσης εκ- και της συλλαβικής αύξησης ε- (εκ+ έλαβον→έξέλαβον). Η Ευθυμίου (2001: 210) αναφέρει ότι στις λέξεις με το πρόθημα ξε-, που δηλώνουν αφαίρεση, απομάκρυνση ή αναίρεση, η σημασιολογική εντολή του προθήματος μπορεί να οριστεί ως μια κίνηση απομάκρυνσης σε σχέση με ένα πρώτο σημείο αναφοράς που καθορίζεται από τις σημασιολογικές ιδιότητες της βάσης και από τη φύση των ορισμάτων του ρηματικού παραγώγου. Η Ευθυμίου επίσης (2002) συγκρίνοντας το πρόθημα ξε- με τα προθήματα από- και εκ-/εξ- συμπεραίνει ότι το ξε- δηλώνει την κίνηση προς τα έξω, την έξοδο από ένα χώρο που συνεπάγεται το πέρασμα ενός ορίου και την αλλαγή θέσης ή κατάστασης. Το ξε- είναι παραγωγικό στην κατασκευή παραγώγων που

δηλώνουν ακύρωση και αφαίρεση ενώ δεν είναι παραγωγικό στην κατασκευή της σημασίας του έξω και της σημασίας της επίτασης,

β) όσα ήταν ελεύθερα μορφήματα και συνέπιπταν με τις προθέσεις της Αρχαίας Ελληνικής: *ανά, αντί, από, διά, εις, εν, εκ, επί, κατά, μετά, παρά, περί, προ, προς, συν, υπέρ, υπό,*

γ) η χρονική αύξηση, π.χ. *έπαιζα, έπαιζα*. Το κλιτικό πρόθημα της αύξησης στην Αρχαία Ελληνική ήταν φορέας της έννοιας του παρελθόντος. Η αύξηση όμως σήμερα έχει χάσει τον προθηματικό της χαρακτήρα γιατί η ύπαρξή της συνδέεται με την παρουσία του τόνου. Έτσι στον τύπο *έπαιζα* υπάρχει υποχρεωτικά η αύξηση ε- ενώ στον τύπο *παίζαμε* δεν εμφανίζεται.

Οι προθέσεις της Αρχαίας Ελληνικής αποδεικνύεται ότι είναι προθήματα αν εξεταστούν με τα παρακάτω χαρακτηριστικά: α) την παραγωγικότητα: ως ανεξάρτητα μορφήματα απαντούν μόνο σε τυποποιημένες φράσεις και εκφράσεις (Karasimos & Petropoulou, 2009:153) και δεν έχουν χαρακτηριστικά παραγωγικού αυθόρμητου σχηματισμού, π.χ.

Θερμοκρασία υπό το μηδέν

Συν γυναιζί και τέκνοις

β) τη δομική συμπεριφορά: δεν έχουν την ίδια συμπεριφορά με τις προθέσεις της Νέας Ελληνικής (π.χ. *με, σε, δίχως* κ.ά.) καθώς εμφανίζονται μόνο ως δεσμευμένα μορφήματα και όχι ανεξάρτητα στο λόγο ενώ οι προθέσεις δεν χρησιμοποιούνται στον σχηματισμό λέξεων.

γ) τη σημασία: δεν έχουν σταθερή και ευκρινή σημασία, αντίθετα με τις παραγωγικές προθέσεις της Νέας Ελληνικής, που η σημασία τους είναι συγκεκριμένη. Για παράδειγμα το *από-* στο *απο-γράφω* δεν έχει την ίδια σημασία με το *από-* στο *απο-χωρίζομαι*.

Σύμφωνα με τη Ράλλη (2005: 44-45), τα προθήματα εμφανίζουν δύο ακόμα χαρακτηριστικά: α) η επιλογή της βάσης εξαρτάται από την προέλευση των προθημάτων. Για παράδειγμα, τα αρχαιοπρεπή προθήματα δεν συνδυάζονται με βάσεις λαϊκούς προέλευσης (π.χ. *λέμε υποπίπτω* και όχι *υποπέφτω*), ούτε το νεοελληνικό πρόθημα *ξε-* συνδυάζεται με βάση αρχαιοπρεπούς προέλευσης (*λέμε*

ξεπέφτω και όχι *ξεπίπτω*), β) ο συνδυασμός προθήματος και ονοματικού θέματος προκαλεί μετακίνηση του τόνου της βάσης. Στα παράγωγά τους εμφανίζεται ο φωνολογικός νόμος της τρισυλλαβίας, π.χ. *μορφή* → *δύσμορφος* κ.ά. Ο νόμος της τρισυλλαβίας εφαρμόζεται και στην παραγωγή με προθήματα τις προθέσεις της Αρχαίας Ελληνικής, επιβεβαιώνοντας τον χαρακτήρα τους ως προσφυσμάτων, π.χ. νόμος → έννομος.

Σύμφωνα με την Κατσούδα (2007: 185-187) τα σύνθετα ρήματα με προθέσεις της αρχαίας ελληνικής ανήκουν στα προθηματικά παράγωγα γιατί οι προθέσεις συμπεριφέρονται ως εξαρτημένα μορφήματα, όπου στα δεξιά τους εμφανίζονται δυνάμει ελεύθερα μορφήματα, με σημασία αφηρημένη και δύσκολα προσδιορίσιμη. Έτσι, τα ρηματικά παράγωγα με προθέσεις χαρακτηρίζονται από μορφολογική αναλυσιμότητα όχι όμως από σημασιολογική και εμφανίζουν αμετάπλαστο το ρηματικό θέμα από το οποίο προέρχονται (π.χ. *κλέβω*, *υποκλέπτω*). Ωστόσο, εξαίρεση αποτελούν τα ρηματικά παράγωγα με προθήματα τα: *από-*, *παρα-*, *κατά-* (όταν έχουν επιτακτική σημασία, π.χ. *αποδιώχνω*, *παραβλέπω*, *παραπάω*) και *ξε-*, στα οποία εμφανίζεται σημασιολογική αναλυσιμότητα.

Σύμφωνα με τη Θωμαδάκη (1996: 70) τα προθήματα δημιουργούν παράγωγες λέξεις γιατί: α) κριτήριο για την κατάταξη μιας λέξης στις παράγωγες ή στις σύνθετες είναι το εάν η λέξη αυτή ως νέο/ διαφορετικό λέξιμα ανάγεται σε ένα μόνο ή σε δύο επιμέρους λεξήματα, β) όπως και τα επιθήματα, έτσι και τα προθήματα δεν συνιστούν αυτόνομα λεξήματα, παρόλο που έχουν σημασιολογικό περιεχόμενο και έτσι εντάσσονται στα εξαρτημένα μορφήματα, π.χ. το πρόθημα *α-* αποδίδει συγκεκριμένη σημασία στη βάση με την οποία συνδυάζεται (αυτή της στέρησης/ έλλειψης) αλλά δεν αποτελεί αυτόνομο λέξιμα, γ) στα προθηματικά παράγωγα, όπως και στα επιθηματικά, το λέξιμα αντιπροσωπεύεται μόνο από το ένα από τα δύο επιμέρους συστατικά στα οποία μπορούμε να αναλύσουμε τη λέξη, δηλαδή μόνο στο θέμα. Άρα, τυπολογικά η δομή των παραγώγων με πρόθημα δεν διαφέρει από τη δομή των παραγώγων με επίθημα.

Για να χαρακτηριστεί ένα στοιχείο ως πρόθημα πρέπει να: α) συμπεριφέρεται ως εξαρτημένο μόρφημα, δηλαδή να συνάπτεται με ελεύθερα μορφήματα που εμφανίζονται στα δεξιά του, β) ανήκει, όπως και τα επιθήματα, σε μετρήσιμη ομάδα, δηλαδή σε «κλειστούς καταλόγους», γ) να υπάρχουν περιορισμοί στην κατανομή του,

δ) να έχει αφηρημένη ή δύσκολα προσδιορίσιμη σημασία. Αυτό το χαρακτηριστικό διακρίνει τα προθήματα, που προέρχονται από ιστορικά ομόηχα ελεύθερα μορφήματα (τις προθέσεις) από τα ομόηχα ελεύθερα στοιχεία, ε) να μη μεταβάλλει τη μορφοσυντακτική κατηγορία του θέματος, με το οποίο συνάπτεται.

Για να ενταχθεί μια λέξη στα προθηματικά παράγωγα πρέπει να έχει τα εξής χαρακτηριστικά: α) σημασιολογική αναλυσιμότητα: η λέξη αναλύεται σημασιολογικά στα δύο επιμέρους συστατικά από τα οποία αποτελείται και η σημασία της ως νέα μονάδα προκύπτει από τη σημασία αυτών των συστατικών. Ως προς τη διαφάνεια της λέξης αυτής υπάρχουν διαβαθμίσεις. Σε κάποια παράγωγα, η σημασία του παραγώγου εξάγεται από τις σημασίες των συστατικών του (π.χ. *συγκατοικώ*) ενώ σε άλλα η σημασία του όλου ως προς τη σημασία των μερών είναι λιγότερο σαφής - «διαφανής»- (π.χ. *συγγράφω*), β) μορφολογική αναλυσιμότητα: η λέξη αναλύεται σε δύο επιμέρους μορφολογικά διακεκριμένα συστατικά. Στα παράγωγα με προθήματα πρέπει να ανήκει κάθε λέξη, η οποία περιέχει ένα πρόθημα και ένα συστατικό το οποίο μπορεί να χαρακτηριστεί ως θέμα, που εμφανίζεται είτε ως αυτόνομη λέξη είτε σε μία ακόμη τουλάχιστον λέξη με διαφορετικό πρόθημα. Για παράδειγμα είναι προθηματικά παράγωγα: *αποβλέπω, διαβλέπω, επιβλέπω*.

Η Ράλλη (2004) μελέτησε πέντε ελληνικές προθέσεις, το *ξε-*, *απο-*, *παρα-*, *ζανα-*, *πολυ-* και τις ταξινόμησε σε δύο κατηγορίες στα προθήματα και στα μη προθήματα ανάλογα με την ικανότητά τους να εμφανίζονται ως δεσμευμένα ή ως ανεξάρτητα των λέξεων και ανάλογα με τη μορφή και τις σημασιολογικές ανωμαλίες που εμφανίζονται όταν μια πρόθεση συνδυάζεται με μια ρηματική βάση. Επισημάνθηκε ότι το *ζανα-*, και το *πολυ-* είναι λέξεις και συμμετέχουν στον σχηματισμό σύνθετων λέξεων καθώς μπορούν να διαχωριστούν από τη ρηματική βάση χωρίς καμία σημαντική αλλαγή στο νόημα της πρότασης της οποίας αποτελούν μέρος (π.χ. *ζανακάνω, πολυφουσκώνω*: π.χ. *Η μπίρα με πολυφούσκωσε vs Η μπίρα με φούσκωσε*), ενώ το *ξε-*, *απο-* και *παρα-* θεωρούνται χωρίς αμφιβολία παραγωγικά προθήματα. Τέλος, το *ξε-*, *απο-* και *παρα-* θεωρούνται εσωτερικές και εξωτερικές προθέσεις, το *πολυ-* έχει μόνο εσωτερικό ρόλο ενώ το *ζανα-* έχει εξωτερικό ρόλο.

Οι Efthymiou, Fragaki & Markos (2014α) μελέτησαν την παραγωγικότητα του νεοελληνικού προθετικού προθήματος *παρα-*, και συμπέραναν ότι αυτό είναι πιο παραγωγικό σε σημασίες εκτίμησης, όπως της υπερβολής, της παράβασης, της

απόκλισης, π.χ. *παραβλέπω*, *παρερμηνεύω*, *παράτυπος* και όχι σε γεωγραφικές σημασίες. Από τις γεωγραφικές σημασίες, η πιο ισχυρή είναι αυτή της εγγύτητας, π.χ. *παραθαλάσσιος*. Το παρα- συνθέεται κυρίως με ουσιαστικά και συναντάται περισσότερο στον γραπτό λόγο παρά στον προφορικό. Οι Efthymiou, Fragaki & Markos (2014β) σε άλλη ερευνά τους μελέτησαν το νεοελληνικό προθητικό πρόθημα *υπερ-* και κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι το *υπερ-* είναι πιο παραγωγικό σε μη γεωγραφικές σημασίες και σε σημασίες εκτίμησης, π.χ. *υπερδιπλάσιος*, *υπεραισιόδοξος*, *υπερφορτώνω*. Η Ευθυμίου (2014γ) στο άρθρο της, στο οποίο διερευνά τη σχέση δομής και σημασίας των παρασυνθετικών επιθέτων με *αντι-*, διαπιστώνει ότι στη συντριπτική πλειοψηφία των επιθέτων που σχηματίζονται με αυτό, το πρόθημα συνυπάρχει σχεδόν υποχρεωτικά με κάποιο παραγωγικό επίθημα, π.χ. *ανθυγιεινός*, *αντιαθλητικός*. Επίσης, διαπιστώνεται ότι στα περισσότερα επίθετα με *αντι-*, το επίθημα δεν φαίνεται να εμπλέκεται στην κατασκευή της σημασίας της παράγωγης λέξης (π.χ. *αντιηρωικός*) και ότι αρκετά επίθετα είναι πολύσημα, γεγονός που δημιουργεί προβλήματα στην περιγραφή της σημασίας και του τρόπου σχηματισμού τους, π.χ. *αντικοινωνικός*.

Η Μπακάκου-Ορφανού (2005: 55-57) κατατάσσει στα προθήματα: α) τις κληρονομημένες προθέσεις *ανά*, *αντί*, *από*, *διά*, *επί*, *κατά*, *μετά*, *παρά*, *περί*, *προ*, *προς*, *συν*, *υπέρ*, *υπό*, *εκ/εξ*, *εν* γιατί αποτελούν λειτουργικές σχέσεις με μειωμένο σημασιολογικό φορτίο, β) τα προθήματα μπορούν επίσης να εφαρμοστούν και σε βάσεις λέξεων που προέρχονται από επιθηματική παραγωγή, γ) ιδιαίτερη κατηγορία προθημάτων είναι επίσης και τα παλαιότερα πρώτα συνθετικά, που δεν απαντούν ανεξάρτητα στη Νέα Ελληνική, αλλά χρησιμοποιούνται με αυξημένη λεξική σημασία, με σημασιολογική διαφάνεια και με ευκολία σχηματισμού λέξεων. Τέτοια προθήματα είναι τα: *γεω-* (π.χ. *γεωδυναμική*), *ενδο-* (π.χ. *ενδοεπικοινωνία*), *ευρω-* (π.χ. *ευρωνόμισμα*), *ημι-* (π.χ. *ημιδιάφανος*), *παν-* (π.χ. *πανάκριβος*), *ψευδο-* (π.χ. *ψευδοκράτος*), *υδρο-* (π.χ. *υδροδοτώ*), *υδατο-* (π.χ. *υδατόσφαιρα*), τα *κουτσο-* (π.χ. *κουτσοπίνω*), καθώς και τα προθήματα *ψιλο-* (π.χ. *ψιλοβλέπω*), *μικρο-* (π.χ. *μικροδείχνω*), *ψευτο-* (π.χ. *ψευτοδουλεύω*), που έχουν υποκοριστική σημασία, δ) μεγάλη εμφάνιση παρουσιάζουν και: το *α(ν)-*, που δηλώνει στέρηση αυτού που δηλώνει η βάση του παράγωγου επίθετου και το *ξε-*.

Ο Mackridge (1990: 442-445) αναφέρει ότι τα κυριότερα προθήματα της Νεοελληνικής Κοινής είναι οι προθέσεις που προέρχονται από τα Αρχαία Ελληνικά:

ανα-, αντι-, απο-, δια-, εξ-, εν-, επανα-, μετα-, παρα-, προ-, συν-, υπερ-, υπο-. Προθήματα είναι επίσης: α-, αρχι-, αυτό-, δυσ-, εξω-, ευ-, ευρω-, ημι-, ξε-, παν-, τηλε-, τα οποία προέρχονται από τα Νέα Ελληνικά. Τέλος, αναφέρει και κάποια προθήματα, τα οποία έχουν παραχθεί από υπαρκτές λέξεις αλλά έχουν πάρει διαφορετική σημασία, όπως αξιο- (π.χ. αξιοσημείωτος), κρυπτο- (π.χ. κρυπτοχουντικός), μεγαλο- (π.χ. μεγαλοεπιχειρηματίας), μικρο- (π.χ. μικρομάγαζο), μονο- (π.χ. μονόπατος), νέο- (π.χ. νεοφιλελεύθερος), πολύ- (π.χ. πολυσυζητημένος) και φιλο- (π.χ. φιλόζωος).

Οι Κλαίρης & Μπαμπινιώτης (1996: 75-79· 2005: 77-81) διακρίνουν την παραγωγή σε προσφυματική και σε συμφυματική. Στην προσφυματική παραγωγή κατατάσσονται τα παράγωγα που δημιουργούνται με την προσθήκη ενός προθήματος ή ενός επιθήματος. Ως προθήματα για τη δημιουργία ονομάτων θεωρούνται οι παρακάτω προθέσεις: αντι- (π.χ. αντιπρόεδρος), από- (π.χ. απόστρατος), μετα- (π.χ. μετασεισμός), παρα- (παραπαιδεία), υπερ- (π.χ. υπερκατανάλωση), υπο- (π.χ. υποχωρώ). Οι Κλαίρης & Μπαμπινιώτης (2001: 197-199) αναφέρουν ότι οι προθέσεις εκτός από τη λειτουργία τους για την εισαγωγή του μετέχοντος στο μήνυμα χρησιμοποιούνται και ως ρηματικά προθήματα. Στη λόγια γλωσσική παράδοση, η χρήση των προθέσεων ως προθήματα αποτελούσε το κριτήριο για τη διάκρισή τους σε λόγιες και καταχρηστικές. Έτσι, προθέσεις όπως οι *από, είς, έν, έκ ή έξ, μετά, κατά, αντί, διά, προς* και *άμφι* ονομάζονταν κύριες επειδή χρησιμοποιούνταν άλλοτε ως ελεύθερα στοιχεία με ένα όνομα και άλλοτε ως ρηματικά προθήματα. Προθέσεις όπως *ώς, μεταξύ, έκτός, έντός* ονομάζονταν καταχρηστικές επειδή δεν χρησιμοποιούνταν ως προθήματα. Στα Νέα Ελληνικά βέβαια δεν ισχύει αυτή η διάκριση γιατί όπως αναφέρεται στους Κλαίρη & Μπαμπινιώτη (2001: 198) «*μεγάλος αριθμός των νεοελληνικών ρημάτων είναι προϊόν σύνθεσης με προθέσεις (π.χ. εντάσσω, εξορίζω κ.ά.)*» και χρησιμοποιούνται μόνο σε παγιωμένες εκφράσεις και ειδικές χρήσεις. Επίσης, η εξέλιξη της κατηγορίας των προθέσεων και των προθημάτων δεν ήταν ανάλογη και δεν υπάρχει αντιστοιχία.

Στη συμφυματική παραγωγή (Κλαίρης & Μπαμπινιώτης, 1996: 75- 79· 2005: 77-81) ανήκουν τα παράγωγα που δημιουργούνται με την προσθήκη ενός λεξικού προθήματος ή ενός λεξικού επιθήματος. Ως λεξικά προθήματα και λεξικά επιθήματα θεωρούνται παλαιότερα και νεότερα λεξικά στοιχεία, που δεν έχουν αυτοτελή παρουσία στη Νέα Ελληνική και τοποθετούνται στο θέμα. Τα λεξικά προθήματα και επιθήματα θα μπορούσαν να θεωρηθούν και πρώτα ή δεύτερα συνθετικά αντίστοιχα.

Εντάσσονται όμως στην παραγωγή γιατί εμφανίζουν επίδοση ανάλογη προς τα άλλα προθήματα και επιθήματα. Πολλές λέξεις που δημιουργούνται με την προσθήκη λεξικού προθήματος ή λεξικού επιθήματος αποτελούν μεταφραστικά δάνεια και αντιδάνεια. Ως λεξικά προθήματα για τη δημιουργία ονομάτων μπορεί να λειτουργήσουν τα: *αρχι-* (π.χ. *αρχιμάγειρας*), *αυτό-* (π.χ. *αυτοέλεγχος*), *γεω-* (π.χ. *γεωμετρία*), *ενδο-* (π.χ. *ενδοεπικοινωνία*), *ευρω-* (π.χ. *ευρωβουλευτής*), *ημι-* (π.χ. *ημιδιατροφή*), *παν-* (π.χ. *πανδαιμόνιο*), *υδατο-* (*υδατόπτωση*), *υδρο-* (π.χ. *υδροπλάνο*). Τα επιθήματα και λεξικά επιθήματα θα αναφερθούν αργότερα στο υποκεφάλαιο της επιθηματοποίησης.

Το *θεο-* αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα, το οποίο αναδεικνύει την ασάφεια γύρω από την ορολογία ορισμένων στοιχείων της ελληνικής γλώσσας. Ο Συμεωνίδης (1985) ονομάζει το *θεο-* α' συνθετικό που χρησιμοποιείται στη σύνθεση λέξεων και στην πλειοψηφία του σχηματίζει προσδιοριστικά σύνθετα και ελάχιστα αντικειμενικά. Στα προσδιοριστικά σύνθετα προσδίδει ως α' συνθετικό επιτατική και μεγεθυντική λειτουργία. Ωστόσο η Γιανουλοπούλου (2003) θεωρεί ότι το *θεο-* τείνει να μετατραπεί σε πρόθημα ενώ η Αναστασιάδη- Συμεωνίδη (2008) κατατάσσει το επιτατικό *θεο-* στα προθήματα. Τέλος, η Σαββίδου (2012) στη μελέτη της στα σώματα κειμένων για τον μετριασμό και την επίταση στη χρήση των *θεο-* και *ψιλο-* αποφεύγει να χρησιμοποιήσει κάποια από τις προηγούμενες ορολογίες και τα αποκαλεί μορφήματα. Άλλο επίσης παράδειγμα δηλωτικό της συγκεκριμένης ασάφειας είναι το στοιχείο που δηλώνουν επίταση. Η Ευθυμίου (2003: 519-528) μελέτησε τα προθήματα ή α' συνθετικά που δηλώνουν επίταση. Πιο συγκεκριμένα, μελέτησε τα *αρχι-*, *θεο-*, *κατα-*, *παν-*, *παρα-*, *ολο-* και *υπερ-*. Παρατηρούμε δηλαδή ότι δεν καταλήγει ως προς την ορολογία τους και τα ονομάζει προθήματα ή α' συνθετικά. Οι λέξεις με αυτά τα προθήματα/ α' συνθετικά δηλώνουν ιδιότητα, αντικείμενο ή ενέργεια που χαρακτηρίζεται από τον ποιοτικό προσδιορισμό του αντικείμενου αναφοράς της βάσης. Στη Ν.Ε. όλα αυτά τα προθήματα/ α' συνθετικά έχουν επιτατική σημασία σε αντίθεση με την Αρχαία Ελληνική που δεν είχαν όλα. Τα *παρα-*, *κατά-*, *υπερ-* που προέρχονται από αρχαίες προθέσεις συνθέτονται με ρηματική κυρίως βάση ενώ τα *θεο-*, *ολο-*, *παν-*, *αρχι-*, συνθέτονται με ονοματική βάση.

Στη Γραμματική της Ελληνικής Γλώσσας (Holton, Mackridge & Φιλιππάκη-Warburton, 2001: 181-184) αναφέρεται ότι τα πιο συνηθισμένα προθήματα είναι οι λέξεις που στην Αρχαία Ελληνική ήταν οι προθέσεις, οι οποίες σήμερα δεν

εμφανίζονται ως ανεξάρτητες. Στα προθήματα, λοιπόν, κατατάσσονται τα εξής: *αμφι-*, *ανα-*, *αντι-*, *απο-*, *δια-*, *εισ-*, *εκ-*, *εν-*, *επι-*, *κατά-*, *μετα-*, *παρα-*, *περι-*, *προ-*, *προσ-*, *συν-*, *υπερ-*, *υπο-*. Τα προθήματα αυτά έχουν ποικιλία σημασιών, ενώ σε μερικά ρήματα συνδυάζονται δύο ή ακόμη και τρία προθετικά προθήματα, π.χ. *αντι-δια-στέλλω*, *επ-αν-εκ-δίδω*. Επίσης εντάσσεται στα προθήματα και το *ξε-* το οποίο έχει αρνητική και στερητική σημασία, το *δυσ-* το οποίο χρησιμοποιείται για το σχηματισμό επιθέτων (π.χ. *δυσπρόσιτος*) και το στερητικό *α-* που χρησιμοποιείται για την έκφραση της άρνησης, κυρίως στο σχηματισμό επιθέτων (π.χ. *ανώριμος*). Η Γαβριηλίδου (2008) διακρίνει και μια άλλη λειτουργία του στερητικού *α-/αν-*. Πέρα από στερητικό προθεματικό στοιχείο, όπως αναφέρεται στα περισσότερα λεξικά, το *α-/αν-* συνδυαζόμενο με μεταρρηματικά επίθετα σε *-τος* δηλώνει και επίταση, π.χ. *απερίγραπτος*.

Η Γιανουλοπούλου (2000) αναφέρει τον όρο συμφύματα για να περιγράψει την κατηγορία μορφημάτων, ενδιάμεση των λεξικών και των γραμματικών, τα οποία συνήθως προέρχονται από αρχαιοελληνικά και λατινικά στοιχεία και έχουν χρησιμοποιηθεί στα επιστημονικά λεξιλόγια των ευρωπαϊκών γλωσσών (π.χ. το *βιο-* σε λέξεις όπως *βιο-λογία*, *βιο-μάζα*). Τα συμφύματα εμφανίζονται συνήθως δεσμευμένα και διαφοροποιούνται τόσο από τα λεξικά μορφήματα γιατί δεν εμφανίζονται ως θέματα αυτόνομων λέξεων, όσο και από τα παραγωγικά παραθήματα γιατί διαθέτουν κάποια λεξική εξειδικευμένη σημασία, δεν είναι δηλαδή γραμματικά.

Στο Λεξικό των Παράγωγων και των Σύνθετων της Νέας Ελληνικής (Μπαμπινιώτης, 2016:13) αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι οι λέξεις που σχηματίζονται με προθέσεις, δηλαδή τα παραγωγικά προθήματα, εντάσσονται σύμφωνα με την αυστηρώς γλωσσολογική κατάταξη στα παράγωγα. Ωστόσο, η οικεία στους αναγνώστες σχολική κατάταξη κατατάσσει τα λέξεις αυτές στα σύνθετα.

4.2.2 Κατηγοριοποίηση των προθηματικών παραγώγων της Νέας Ελληνικής

Η παραπάνω αναφορά του Μπαμπινιώτη, καθώς και η πληθώρα κατατάξεων των προθημάτων από τους επιστήμονες, που παρουσιάστηκαν καταδεικνύουν την ασάφεια που υπάρχει γύρω από την προθηματική παραγωγή. Από τη μία διαφαίνεται η λανθασμένη αντίληψη των συγκεκριμένων λέξεων ως σύνθετων από τη σχολική πραγματικότητα, η οποία θα αναλυθεί ενδελεχώς στο κεφάλαιο 6 και από την άλλη

καταδεικνύεται η ποικιλία των κατηγοριοποιήσεων και της ορολογίας που χρησιμοποιείται στον χώρο της γλωσσολογίας σχετικά με τα προθήματα και την προθηματική παραγωγή. Παρατηρείται, δηλαδή, ότι δεν υπάρχει συγκεκριμένη και κοινή αντίληψη για το ποια στοιχεία περιλαμβάνονται στα προθήματα. Ενώ μεγάλη είναι η ποικιλία και των κατηγοριοποιήσεων, που δίνονται, καθώς σε κάποιες κατηγοριοποιήσεις αναφέρεται μόνο ο όρος προθήματα, σε άλλες γίνεται διάκριση σε προθήματα και λεξικά προθήματα ενώ σε άλλες αναφέρεται ο όρος συμφύματα.

4.2.3 Μορφοφονολογικά χαρακτηριστικά των προθημάτων

Η πλειονότητα των παραγώγων με πρόθημα στα Νέα Ελληνικά αποτελείται από ρήματα. Τα προθήματα (Holton, Mackridge & Φιλλιπάκη-Warburton, 2001: 182-183) συνδυάζονται κυρίως με ρήματα και σχηματίζουν παράγωγα ρήματα, ωστόσο, σχηματίζονται από αυτά τα ρήματα και άλλα μέρη του λόγου με επιθηματοποίηση ή άλλες διαδικασίες, π.χ. *αμφιβάλλω* > *αμφιβολία* > *αμφίβολος*. Οι προθέσεις ως παραγωγικά προθήματα χαρακτηρίζονται από τη θέση τους μπροστά από το ρήμα ως προρρηματικά. Ωστόσο, τα προρρηματικά σχηματίζουν πλήθος παραγώγων διαφόρων γραμματικών κατηγοριών (ουσιαστικών, επιθέτων, επιρρημάτων) τα οποία δημιουργούν έναν πλούσιο σημασιολογικό διάκοσμο. Οι προθέσεις ως προρρηματικά μπροστά από ρήματα δηλώνουν διάφορες επιρρηματικές εξειδικεύσεις (τρόπος, χρόνος, τόπος, αιτία κ.ά.) (Μπαμπινιώτης, 2016:12-13).

Σύμφωνα με τη Μότσιου (1984: 95) τα προθήματα είναι ουδέτερα ως προς την υποδήλωση της λεξικο- γραμματικής κατηγορίας στην οποία ανήκει η λέξη, καθώς το ίδιο πρόθημα συναντάται σε λέξεις που είναι διάφορα μέρη του λόγου, π.χ. *υποτιμώ*, *υπομονή*, *υποτυπώδης*. Τα προθήματα δηλαδή δεν συμμετέχουν στην έκφραση της κατηγοριακής σημασίας ούτε παρέχουν καμία σχετική πληροφορία. Η τροποποίηση της λεξικής σημασίας είναι η λειτουργία τους, π.χ. *ξεγράφω*, *αναδημιουργώ* κ.ά. Σε πολλές περιπτώσεις ο βαθμός τροποποίησης της λεξικής σημασίας είναι τέτοιος ώστε δεν μπορούμε να τον προβλέψουμε. Η σημασία προθηματικών σχηματισμών σε σχέση με τις αντίστοιχες λέξεις χωρίς προθήματα είναι ανατιολόγητη, ιδιωματική και ιδιαίτερη και δεν προκύπτει από τις σημασίες των συστατικών, π.χ. *κτήση- απόκτηση*.

Τα προθήματα και τα λεξικά προθήματα δεν μεταβάλλουν τη γραμματική κατηγορία του θέματος σε αντίθεση με τα επιθήματα, π.χ. *αντί* + *πρόεδρος* (ουσ.) >

αντιπρόεδρος (ουσ.). Επίσης, τα προθήματα και τα λεξικά προθήματα δεν επιφέρουν μορφολογικές και φωνολογικές μεταβολές, παρά μόνο στον τονισμό (Κλαίρης & Μπαμπινιώτης, 2005: 78-79).

Οι συχνότερες αλλομορφίες των προθημάτων είναι φωνολογικές, π.χ. η αλλομορφία εκ-εξ: /- ek-/ προ συμφώνου, /eks-/ προ φωνήεντος, π.χ. εκ-παιδεύω, εξ-αγγέλω. Η παρουσία ή η απουσία του τελικού φωνήεντος των προθημάτων που λήγουν σε φωνήεν, όταν συνάπτονται με θέματα που αρχίζουν με φωνήεν (π.χ. ανταποκρίνομαι αλλά αντιασφαλιστικός), καθώς και οι μεταβολές που υφίσταται το τελικό σύμφωνο συμφωνόληκτων προθημάτων κατά τη σύννασή τους με θέματα που αρχίζουν από σύμφωνο (π.χ. συνάπτω αλλά συλλυπούμαι) ρυθμίζονται φωνολογικά (Θωμαδάκη, 1996: 87-88). Σύμφωνα με τους Karasimo & Petropoulou (2009: 153) το 32% των προθημάτων εμφανίζουν αλλομορφική συμπεριφορά.

4.3 Επιθηματοποίηση

4.3.1 Κατηγοριοποίηση των επιθηματικών παραγώγων της Νέας Ελληνικής

Όπως αναφέρθηκε και στο κεφάλαιο 2, επιθήματα (suffixes) είναι τα προσφύματα που έπονται του θέματος (Ράλλη, 2005: 40-41). Τα επιθήματα διακρίνονται σε κλιτικά και παραγωγικά. Σε αυτό το υποκεφάλαιο θα μελετηθούν τα παραγωγικά επιθήματα, δηλαδή τα επιθήματα που δημιουργούν νέα λεξήματα και μπορούν να μετατρέψουν τη συντακτική κατηγορία της βάσης. Στη Νέα Ελληνική, τα επιθήματα είναι πολύ περισσότερα από τα προθήματα. Τα πιο συχνά επιθήματα είναι αυτά των ουσιαστικών. Τα επιθήματα επιφέρουν σημαντικές αλλαγές στη βάση, τόσο ως προς τη γραμματική κατηγορία όσο και ως προς τη σημασία (Ράλλη, 2005: 146). Σύμφωνα με τον Mirambel (1978: 310-311) στη Νέα Ελληνική παρατηρείται πλούτος των επιθημάτων, τα οποία εκφράζουν ποικίλες αξίες και προσαρμόζονται με ευκολία στις λέξεις. Τα επιθήματα έχουν δύο χαρακτηριστικά: από μορφολογικής πλευράς είναι λεξιλογικές σειρές με μεγάλη έκταση και από σημασιολογικής πλευράς, τα επιθήματα έχουν ιδιαίτερες αξίες.

4.3.1.1 Κατηγοριοποίηση των επιθηματικών παράγωγων με κριτήριο σημασιολογικές ομάδες

Τα επιθηματικά παράγωγα με βάση τη σημασία διακρίνονται σε: α) ουσιαστικά της ενέργειας/ του αποτελέσματος και αφηρημένα ουσιαστικά, β) παράγωγα της σημασιολογικής ομάδας του δρώντος και γ) άλλες σημασιολογικές κατηγορίες παράγωγων ουσιαστικών με επίθημα, δ) παράγωγα ρήματα με επίθημα και ε) παράγωγα επιρρήματα.

Στη Νέα Ελληνική, παράγωγα ουσιαστικά δημιουργούνται με την προσθήκη διάφορων επιθημάτων σε θέματα των κατηγοριών του Ρήματος, του Ουσιαστικού και του Επιθέτου. Στη γλώσσα μας εμφανίζεται μια δυναμικότητα στους παραγωγικούς μηχανισμούς στον τομέα των ουσιαστικών. Σχετικά με τα ουσιαστικά της ενέργειας/ του αποτελέσματος και τα αφηρημένα ουσιαστικά, τα πιο συχνά παράγωγα είναι τα παράγωγα ουσιαστικά με το επίθημα /-ση/ που δημιουργούνται από ρηματικό θέμα, π.χ. *ερώτηση*. Τα παράγωγα ουσιαστικά σε /-μα/ και /-σιμο/ δημιουργούνται από ρηματικά θέματα και δηλώνουν το αποτέλεσμα της ρηματικής ενέργειας, π.χ. *διάβασμα*, *πλύσιμο* κ.ά. Το επίθημα /-σιμο/ δεν μπορεί να συναφθεί με ρηματικά θέματα, τα οποία δεν είναι μονοσύλλαβα (Μαλικούτη & Drachman, 1988). Το επίθημα /-μος/ σχηματίζει παράγωγα ουσιαστικά του αποτελέσματος ή της ενέργειας και συνάπτεται με ρηματικά θέματα ενώ το επίθημα /-ισμος/ σχηματίζει παράγωγα ουσιαστικά που είναι αφηρημένα και συνάπτεται αποκλειστικά με ονοματικά θέματα ή αποτελεί επίθημα από υστερογενή ανάλυση δανείων. Τα παράγωγα επιθήματα σε /-ια/ σχηματίζουν παράγωγα τόσο από βάσεις ρηματικές όσο και από ονοματικές. Με σημασιολογικά κριτήρια τα παράγωγα σε /-ια/ διακρίνονται σε αυτά που δηλώνουν το αποτέλεσμα της ρηματικής ενέργειας και σχηματίζονται από ρηματικά θέματα, π.χ. *απορία* και σε αυτά που δηλώνουν την αφηρημένη έννοια και σχηματίζονται από ονοματική βάση, π.χ. *χρονιά*. Τέλος, αφηρημένα ουσιαστικά παράγονται με την προσθήκη του επιθήματος /-τητα/ σε ονοματική βάση, π.χ. *ανθρωπότητα*.

Στα παράγωγα ουσιαστικά της σημασιολογικής ομάδας του δρώντος κατατάσσονται τα: 1) παράγωγα που δηλώνουν το δρών πρόσωπο (*nomina agentis*), 2) επαγγελματικά, 3) παράγωγα που δηλώνουν τον φορέα μιας ιδιότητας, 4) παράγωγα που δηλώνουν το όργανο μιας ενέργειας. Τα κυριότερα επιθήματα που

ανήκουν στη σημασιολογική ομάδα του δρώντος είναι: /-της/, /-ητης/, /-τρια/, /-τρα/, /-ισσα/, /-αριος/, /-ιας/, /-εας/, /-ιστας/, /-αρχης/, /-αρχος/, /-τηρας/.

Αναφορικά με τις άλλες σημασιολογικές κατηγορίες παράγωγων ουσιαστικών με επίθημα, μεγάλο ενδιαφέρον προκαλούν τα επιθήματα που δηλώνουν τόπο: /-ειο/, /-[α/ι]δικο/, /-τηριο/, /-τηρη/, /-τηρας/, /-τρα/, /-αριο/. Τα παράγωγα τόπου και τα παράγωγα οργάνου είναι συγγενικές σημασιολογικά ομάδες και αυτό εκφράζεται σημασιολογικά από την ύπαρξη κοινών παραγωγικών επιθημάτων, τα οποία είναι πολύσημα. Σύμφωνα με τον Φυνδάνη (2003:529-540) το επίθημα *-ώνας* σχηματίζει από ονοματική βάση (βάση ουσιαστικού) άλλα παράγωγα ουσιαστικά που δηλώνουν το μέρος που περιέχει πολλά από εκείνα που δηλώνει η πρωτότυπη λέξη ή τον κατάλληλο τόπο για αυτό που εκφράζει η πρωτότυπη λέξη ή τον τόπο που υπάρχουν πράγματα ή πρόσωπα. Επίσης παρατηρείται ότι επιθήματα που σχηματίζουν παράγωγα τόπου και οργάνου σχηματίζουν και παράγωγα που δηλώνουν το δρών πρόσωπο, π.χ. τα επιθήματα /-τηρας/, /-τρια/, /-τρα/. Άλλα επιθήματα, όπως τα /-ας/, /-αρης/, /-εας/, /-ιας/, σχηματίζουν παράγωγα επαγγελματικά ουσιαστικά αλλά και παράγωγα που δηλώνουν τον φορέα μιας ιδιότητας, με χροιά αρνητική ή επιτακτική/μεγεθυντική. Το επίθημα /-αριο/ σχηματίζει παράγωγα του τόπου και περιληπτικά παράγωγα. Άλλες σημασιολογικές κατηγορίες παραγώγων με επίθημα είναι τα υποκοριστικά, τα μεγεθυντικά, τα εθνικά και πατριδωνυμικά.

Τα παράγωγα επίθετα με επίθημα διακρίνονται σημασιολογικά με βάση την κατηγορία των θεμάτων από τα οποία παράγονται. Τα παράγωγα επίθετα με υποκοριστική σημασία σχηματίζονται με θέματα επιθέτων, π.χ. *μικρούλης*, *κοκκινωπός* κ.ά. Από θέματα ρημάτων σχηματίζονται παράγωγα επίθετα με παθητική ή ενεργητική σημασία ή με διάφορες ρηματικές τροπικές σημασίες, όπως του 'πρέπει', του 'δυνατόν γενέσθαι' και 'του εφικτού', π.χ. *χτυπητός*, *εισπρακτέος*, *συζητήσιμος* κ.ά. Οι παθητικές μετοχές σε *-μένος*, π.χ. *πολυχρονομένος*, ανήκουν στα μεταρρηματικά επίθετα (Σετάτος, 1984: 73-87· Laskaratou & Φιλιππάκη- Warburton, 1984: 101-106). Σύμφωνα με τον Νάκα (1983:254) στα ρηματικά επίθετα σε *-τος* χρησιμοποιείται ως *α'* συνθετικό τα *δύσκολο-*, *εύκολο-* ενώ στις μετοχές σε *-μενος* χρησιμοποιείται ως *α'* συνθετικό τα *νέο-*, *φρέσκο-* που απουσιάζουν από το ρήμα. Σε πολλά παράγωγα επίθετα με επίθημα, η σημασία τους πηγάζει από τη σημασία του θέματος, π.χ. *ασημένιος*, *εθνικός* κ.ά. Τέλος, παράγωγα επίθετα σχηματίζονται και από χρονικά επιρρήματα, π.χ. *τωρινός*, *αυριανός* κλπ.

Ο αριθμός των παράγωγων ρημάτων είναι πολύ μικρός σε σχέση με τα παράγωγα ουσιαστικά και επίθετα. Η Νέα Ελληνική παρουσιάζει 6 παραγωγικά επιθήματα που σχηματίζουν ρήματα από ουσιαστικά, επίθετα, ρήματα και άκλιτες λέξεις. Αυτά είναι: *-ίζω*, *-(ι)άζω*, *-εύω*, *-αίνω*, *-άρω*, *-ύνω*, *-ώνω*. Σύμφωνα με την Ευθυμίου (2011:175-184) οι σημασίες των επιθημάτων *-ώνω* και *-αίνω* είναι πιο περιορισμένες σε σχέση με τις σημασίες των επιθημάτων *-ίζω*- *-(ι)άζω*, *-εύω* και *-άρω*. Παράγωγα ρήματα στη Νέα Ελληνική σχηματίζουν και 4 επιθηματοειδή: *-κοπώ*, *-βολώ*, *-λογώ*, *-μανώ*. Στον κατάλογο των παραγωγικών επιθημάτων μπορεί να προστεθεί και το επίθημα *-ύνω*, π.χ. *ελαφρύνω*, που σχηματίζει παράγωγα από τα επίθετα σε *-υς* και από ουδέτερα ουσιαστικά σε *-ος*. Τα παραγωγικά επιθήματα που σχηματίζουν παράγωγα ρήματα δεν έχουν σημασιολογική εξειδίκευση γιατί είναι μικρός ο αριθμός τους. Οι Joseph & Philippaki-Warburton (1987: 219) υποστηρίζουν ότι τα επιθήματα των ρημάτων λειτουργούν πιθανόν ως μορφικοί δείκτες του ρηματικού χαρακτήρα των σχετικών παραγώγων παρά ως φορείς μιας ορισμένης σημασίας.

Αναφορικά με τα παράγωγα επιρρήματα σχηματίζονται από δύο παραγωγικά επιθήματα: το */-α/* και */-ος/*. Το *-ως* προκαλεί μετακίνηση του τόνου, π.χ. *άδικος > άδικα αλλά αδίκως*. Πολλές φορές συνυπάρχουν επιρρήματα σε */-α/* και */-ος/* με την ίδια ή διαφορετική σημασία. Παράγωγα επιρρήματα σε */-α/* σχηματίζονται από παραθετικά επιθέτων αλλά δεν μπορούν να σχηματιστούν από τα επίθετα σε *-ής*. Επίθετα σε */-ος/* σχηματίζονται και από μετοχές. Τα παράγωγα επιρρήματα σε */-α/* εμφανίζονται πιο συχνά από ότι τα παράγωγα επιρρήματα σε */-ος/*, παρόλο που το επίθημα */-α/* υπόκειται σε μορφολογικούς περιορισμούς ως προς το είδος των θεμάτων με τα οποία συνάπτεται. Τα παράγωγα επιρρήματα σε */-α/* εμφανίζονται σε όλα τα είδη κειμένων σε αντίθεση με τα επιρρήματα σε */-ος/* που εμφανίζονται κυρίως στο γραπτό δοκιμακό λόγο (Θωμαδάκη, 1996: 75-84).

Όπως είναι ευρέως γνωστό, οι γλώσσες δανείζονται διάφορα γλωσσικά στοιχεία από άλλες γλώσσες. Τα μη ελεύθερα μορφήματα δανείζονται σε μικρότερο βαθμό από τα ελεύθερα. Από τα μη ελεύθερα μορφήματα, τα επιθήματα και τα προθήματα δανείζονται πιο εύκολα. Ένα επίθημα πρέπει να εμφανίζεται σε παραδειγματική σειρά δάνειων λέξεων για να επεκταθεί η χρήση του και σε νέους μηχανισμούς που έχουν ως βάση Ν.Ε. μόρφημα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιου επιθήματος είναι το γαλλικό Ν.Ε. επίθημα *-έ*. Τα παράγωγα σε *-έ* σχηματίζουν

επίθετα που δηλώνουν παρομοίωση, επίθετα που δηλώνουν συνοδεία και τροπικά επιρρήματα (Αναστασιάδη- Συμεωνίδη, 1985:89-110).

Οι Κλαίρης & Μπαμπινιώτης (2005: 82-91) διακρίνει τα παράγωγα σε διάφορες κατηγορίες ανάλογα με τη σημασία που αποκτούν ύστερα από την προσθήκη του επιθήματος. Οι κατηγορίες που διακρίνουν είναι: παράγωγα ονόματα που δηλώνουν πρόσωπο ή επάγγελμα, παράγωγα ονόματα που δηλώνουν τόπο, παράγωγα ονόματα που δηλώνουν όργανο ή σκεύος, παράγωγα ονόματα που δηλώνουν ενέργεια ή αποτέλεσμα ενέργειας, παράγωγα αφηρημένα ονόματα που δηλώνουν κατάσταση ή ιδιότητα, παράγωγα αφηρημένα ονόματα που δηλώνουν θεωρία, τρόπο συμπεριφοράς, επιστήμες, γνώση και τέχνη, παράγωγα ονόματα που δηλώνουν φυτά, παράγωγα ονόματα που δηλώνουν υποκορισμό, παράγωγα ονόματα που δηλώνουν χρώματα και παράγωγα ονόματα που δηλώνουν μεγέθυνση.

4.3.2 Διάκριση παραγωγικού επιθήματος και β' συνθετικού

Τα επιθήματα διακρίνονται από τα θεματικά στοιχεία που εμφανίζονται ως β' συνθετικό γιατί: α) δεν είναι αυτόνομα στοιχεία (δεν αποτελούν λέξεις), β) έχουν περιορισμένη κατανομή. Η κατανομή τους ποικίλλει μόνο ως προς την κατανομή άλλων επιθημάτων και όχι ως προς το θεματικό μόρφημα στο οποίο συνάπτονται, γ) απαρτίζουν έναν «κλειστό κατάλογο» μορφημάτων καθώς είναι δυνατόν να φτιαχτεί ένας κατάλογος των παραγωγικών επιθημάτων μιας γλώσσας, όχι όμως των θεματικών στοιχείων που εμφανίζονται ως β' συνθετικά, δ) από σημασιολογική και συντακτική πλευρά τα επιθήματα λειτουργούν διαφορετικά από ό, τι τα β' συνθετικά, αφού ορίζουν γενικές σημασιολογικές κατηγορίες και συχνά μεταβάλλουν τη συντακτική κατηγορία της βάσης και ε) τα επιθήματα από φωνολογική άποψη εμφανίζουν μια ιδιαίτερη φωνολογική δομή, που συγκριτικά με τη δομή των θεμάτων, είναι ποσοτικά μειωμένη.

Ωστόσο, υπάρχουν κάποιες μεταβατικές περιπτώσεις μεταξύ παράγωγων και σύνθετων, τα επιθηματοειδή στοιχεία (affixoids), που δείχνουν τη συνάφεια των επιμέρους παραγωγικών δομών, τον ενιαίο χαρακτήρα της γλώσσας και τον τεχνητό χαρακτήρα των μεθοδολογικών καταταμίσεων. Επίσης, η ύπαρξη τέτοιων στοιχείων καταδεικνύει την διαδικασία εξέλιξης στην οποία βρίσκεται η γλώσσα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιου στοιχείου είναι το *-ειδής*, το οποίο έχει αναπτύξει ως ενιαίο στοιχείο μια αφηρημένη σημασία ('μοιάζω') που διαφέρει

πλήρως από τη σημασία του θέματος *ειδ-* ('είδος'). Η σημασιολογική αυτή διαφοροποίηση συνοδεύεται και από: σταθερή κατανομή, παραγωγικότητα, παραδειγματική σχέση με άλλα στοιχεία, όπως τα επιθήματα *-ωτός* και *-ωπός*, που έχουν παρόμοια κατανομή και σημασία. Οι ιδιότητες αυτές συνηγορούν στον χαρακτηρισμό του *-ειδής*, ως επιθηματοειδούς, στοιχείου που βρίσκεται σε μια διαδικασία μετεξέλιξης του σε παραγωγικό επίθημα (Θωμαδάκη, 1996: 71-73). Άλλες δυσκολίες διάκρισης παρουσιάζουν κάποια άλλα στοιχεία των οποίων ο προσφυματικός ή θεματικός τους χαρακτήρας δεν είναι σαφής. Τα στοιχεία αυτά εμφανίζονται ως β' συνθετικό των στοιχείων αλλά με το κατάλληλο κλιτικό επίθημα δεν χρησιμοποιούνται ποτέ ως ανεξάρτητες λέξεις (π.χ. *-λογ-ος*, *-γραφ-ος*, *φορ-ος* κ.ά.). Η Ράλλη (1986) τα έχει ονομάσει δεσμευμένα θέματα (bound stems) καθώς μοιάζουν με κοινά θέματα, αλλά φέρουν το χαρακτηριστικό της μη ελευθερωσιμότητας ακόμα και αν συνδυαστούν με κλιτικά επιθήματα. Για όλα αυτά τα στοιχεία η Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (1986) δίνει τον όρο συμφύματα διαχωρίζοντάς τα τόσο από τα θέματα όσο και από τα προσφύματα με βάση την ιδιόμορφη συμπεριφορά τους.

Οι Κλαίρης & Μπαμπινιώτης (2005: 92-94) ονομάζουν τα στοιχεία αυτά λεξικά επιθήματα και την παραγωγή που δημιουργείται με την προσθήκη αυτών των στοιχείων συμφυματική. Τα λεξικά επιθήματα είναι τμήματα λέξεων με συγκεκριμένη σημασία που προέρχονται από παλαιότερες της Ελληνικής και δεν έχουν αυτοτελή παρουσία στη Νέα Ελληνική, τα οποία μπορούν να λειτουργήσουν ως παραγωγικά στοιχεία για τη δημιουργία νέων ονομάτων. Τα πιο παραγωγικά είναι: *-αλγία* (π.χ. *νευραλγία*), *-κομία* (π.χ. *τυροκομία*), *-κτονία* (π.χ. *γενοκτονία*), *-κτόνος* (π.χ. *παιδοκτόνος*), *-κτόνο* (*εντομοκτόνο*), *-λογία* (*γλωσσολογία*), *-λόγος* (*αρχαιολόγος*), *-ποίηση* (*θεοποίηση*), *-ποιείο* (π.χ. *αρτοποιείο*), *-ποιία* (π.χ. *οινοποιία*), *-σκόπηση* (π.χ. *ανασκόπηση*), *-σκόπιο* (π.χ. *ωτοσκόπιο*).

4.3.3 Κατηγορίες λέξεων που δημιουργούνται από την επιθηματοποίηση

Οι κατηγορίες λέξεων που δημιουργούνται από την παραγωγή είναι τα ουσιαστικά, τα ρήματα, τα επίθετα και τα επιρρήματα (Ράλλη, 2005: 139).

Παράγωγα ουσιαστικά μπορούν να παραχθούν από ρήμα, από επίθετο και από ουσιαστικό.

Π.χ. από ρήμα: πλένω> πλύσιμο

από επίθετο: αθώς> αθωότητα

από ουσιαστικό: παιδί> παιδάκι

Παράγωγα επίθετα μπορούν να παραχθούν από ρήμα, ουσιαστικό, επίθετο και επίρρημα.

Π.χ. από ρήμα: δροσίζω> δροσιστικός

από ουσιαστικό: μαλλί> μάλλινος

από επίθετο: άγριος> αγριωπός

από επίρρημα: κοντά> κοντινός

Παράγωγα ρήματα μπορούν να παραχθούν από ρήμα, ουσιαστικό, επίθετο και επίρρημα.

Π.χ. από ρήμα: φέγγω> φεγγίζω

από ουσιαστικό: νεύρο> νευριάζω

από επίθετο: μικρός> μικραίνω

από επίρρημα: συχνά> συχνάζω

Τέλος, τα παράγωγα επιρρήματα μπορούν να παραχθούν από επίθετα, π.χ. όμορφος> όμορφα (Ράλλη, 2005: 139-140).

4.3.4 Παράγωγα χωρίς προσφυματοποίηση

Η Ράλλη (2005: 140-146) αναφέρει τη δημιουργία παραγώγων χωρίς την προσθήκη προσφυμάτων. Αυτά δημιουργούνται με την φωνηεντική αλλαγή του θέματος ή αλλιώς ετεροίωση, π.χ. φέρω > φορά κ.ά. Επίσης, αναφέρεται και η δημιουργία παραγώγων με μετάπλαση, δηλαδή η αλλαγή κατηγορίας λέξεων και όχι θεμάτων. Κάποιες λέξεις δηλαδή αλλάζουν κατηγορία επιφέροντας αλλαγές τόσο στα χαρακτηριστικά της νέας όσο και στον τρόπο κλίσης, π.χ. γυαλάκια> γυαλάκιας. Τέλος, παράγωγα δημιουργούνται και με την αλλαγή τονισμού. Στην Αγγλική, η διαδικασία της παραγωγής συνδέεται αρκετά συχνά με την υπερτεμαχιακή πλευρά

της λέξης. Στην Ελληνική οι περιπτώσεις σχηματισμού παραγώγων με αλλαγή τονισμού είναι λίγες, π.χ. τα μεγεθυντικά σε *-ος* που παράγονται από τα ουσιαστικά σε *-ι*, π.χ. *βουβάλι* > *βούβαλος* και τα ρήματα σε *-ώ* από σύνθετα ονόματα που λήγουν σε δεσμευμένο θέμα, π.χ. *γλωσσολόγος* > *γλωσσολογώ*, *δολοπλόκος* > *δολοπλοκώ*.

5. Η παραγωγή και η σύνθεση στην Αρχαία Ελληνική γλώσσα

5.1 Αποσαφήνιση βασικών εννοιών της ιστορικής μορφολογίας

Σύμφωνα με τον Μπαμπινιώτη (1977: 3), στην ιστορική γλωσσολογία, μορφολογία είναι ο τομέας της γραμματικής που μελετά τη σύσταση και την ιστορική προέλευση και εξέλιξη των διαφόρων μορφημάτων. Η ιστορική μορφολογία μελετά την προέλευση και εξέλιξη των γραμματικών μορφημάτων ενώ η συγχρονική μορφολογία εξετάζει κυρίως τα γραμματικά μορφήματα της γλώσσας.

Βασική μονάδα ανάλυσης της γλώσσας είναι η λέξη. Η λέξη αποτελεί τη βάση ανάλυσης της παραδοσιακής γραμματικής. Η λέξη είναι μορφολογική μονάδα ανωτέρου επιπέδου, είναι ένα σύνθετο μορφολογικό στοιχείο, που απαρτίζεται από ένα ή από περισσότερα μορφήματα. Η ελληνική λέξη αναλύεται σε ρίζα, πρόσφυμα και κατάληξη. Αυτό όμως δεν αποτελεί κανόνα γιατί κάποιες φορές η κατάληξη λείπει, όταν ο τύπος χαρακτηρίζεται από μηδενισμένη βαθμίδα κατάληξης (Chantraine, 1990: 17). Για παράδειγμα η λέξη *έλαμβανε* αποτελείται από μια σειρά μορφολογικών στοιχείων, το θέμα, το πρόθημα, το ένθημα και το επίθημα (Μπαμπινιώτης, 1977: 5).

Τα μορφήματα που απαρτίζουν τη λέξη είναι:

1) Το θέμα: το οποίο μπορεί να αποτελείται μόνο από τη ρίζα (ή τη βάση) ή να αποτελείται από τη ρίζα μαζί με πρόσθετα στοιχεία (προθήματα, ενθήματα, προσδιοριστικά της ρίζας, ριζικές επαυξήσεις ή σχηματιστικά), π.χ. *προ-λέγ-ω*, *λα-μ-β-άν-ω*. Η ρίζα μπορεί να είναι μονοσύλλαβη ή δισύλλαβη, π.χ. *λειπ-ω*, *θάνα-τος*.

2) Το τέρμα, που είναι η γραμματική κατάληξη, και μπορεί να αποτελείται από ένα απλό γραμματικό στοιχείο ή από ένα παραγωγικό ληκτικό στοιχείο με ή χωρίς άλλη γραμματική κατάληξη, π.χ. *γράφο-μεν*, *λήπ-τη-ς*.

3) Τα προσφύματα, που είναι κάθε προσθήκη μπρος, εντός ή μετά το θέμα της λέξης και χαρακτηρίζονται αντίστοιχα ως πρόθημα, ένθημα ή επίθημα, π.χ. *παρα-λαβ-ή*, *λα-μ-βάνει*, *λήπ-τη-ς*.

Ως προσδιοριστικό της ρίζας ονομαζόταν παλιότερα οι προσθήκες μεταξύ της ρίζας και της κατάληξης. Ως προρρηματικά ονομάζονταν τα προθηματικά στοιχεία και κυρίως οι προθέσεις που ενώνονταν με ρήματα, π.χ. *δια-μένω*.

Τα επιθήματα διαφέρουν από τις ριζικές επαυξήσεις γιατί δεν είναι απλά σχηματιστικά στοιχεία της λέξης αλλά είναι λεξικά ή παραγωγικά στοιχεία, φορείς σημασίας. Τα επιθήματα συχνά δημιουργούν επαυξημένες μορφές, τις επιθηματικές επαυξήσεις, στις οποίες συνδέονται με το επίθημα στοιχεία που ανήκουν στο θέμα και μετακινούνται στο επίθημα (Μπαμπινιώτης, 1977: 5-9).

Υπάρχει μια ασυμφωνία ως προς την ορολογία και τις διακρίσεις που γίνονται στις μορφολογικές γραμματικές αναλύσεις. Έτσι τα όρια ριζικών επαυξήσεων και επιθημάτων ή επιθημάτων και καταλήξεων δεν είναι πάντοτε σαφή. Ωστόσο, σύμφωνα με την ισχύουσα ιστορική γραμματική διάκριση των λέξεων σε μορφολογικά συστατικά καθορίζονται τα εξής συστατικά για τις απλές, μη σύνθετες λέξεις:

	ΘΕΜΑ		ΤΕΡΜΑ		
(ΠΡΟΘ.)	ΡΙΖΑ	(ΕΝΘ.)	ΡΙΖ. ΕΠΑΥΞ./ ΣΧΗΜΑΤ.	ΕΠΙΘ.	ΚΑΤΑΛΗΞΗ
ἔ	μαθ-		ο		ν
κατά	μα	-ν-	θ-	άν-	ει
	μαθ-		η-	τή-	ς

5.2 Ορισμοί- Λέξεις απλές, παράγωγες, σύνθετες

Οι περισσότερες λέξεις προέρχονται από άλλες μέσω των διαδικασιών της παραγωγής και της σύνθεσης. Λέξεις που προέρχονται από ένα αρχικό θέμα και την προσθήκη σε αυτό μόνο της κατάληξης ονομάζονται πρωτότυπες ή απλές λέξεις, π.χ. *γράφ-ω*. Ριζικές λέξεις είναι οι λέξεις που δημιουργούνται με την προσθήκη στη ρίζα της κατάληξης. Παράγωγη είναι η λέξη, η οποία προέρχεται από μία άλλη λέξη με την προσθήκη ενός παραγωγικού προσφύματος στο θέμα αυτής (π.χ. *φυσ-ικό-ς*). Τα προσφύματα είναι φθόγγοι ή συγκροτήματα φθόγγων που εκφράζουν συγκεκριμένες σχέσεις και συνενώνονται με τη ρίζα. Υπάρχουν λέξεις που παράγονται από ρηματικά

θέματα και λέξεις που παράγονται από ονοματικά θέματα. Λέξεις οι οποίες προέρχονται από την ένωση δύο πρωτότυπων ή παράγωγων λέξεων ονομάζονται σύνθετες, π.χ. (λόγο-ς, γράφ-ω) λογο-γράφ-ος. Οι λέξεις οι οποίες σχηματίζουν μία σύνθετη λέξη ονομάζονται συνθετικά της λέξης. Η πρώτη λέξη λέγεται πρώτο συνθετικό και η δεύτερη λέγεται δεύτερο συνθετικό (Σταματάκος, 2006: 437· Τζάρτζανος, 1996:148).

Όταν η πρωτότυπη λέξη είναι σύνθετη, η παραγόμενη από αυτή λέγεται παρασύνθετη, π.χ. το *φιλονικῶ* είναι παρασύνθετη λέξη, που παράγεται από τη σύνθετη λέξη *φιλόνομος* (Φλώρος, 1960: 7-8).

5.3 Παραγωγή

Σύμφωνα με τον Φαβή (1928: 161) παράγωγες λέγονται οι λέξεις οι οποίες δημιουργούνται από θέματα άλλων λέξεων με την προσθήκη στο τέλος αυτών παραγωγικών καταλήξεων, π.χ. *λογικός* (λόγος). Κατά την παραγωγή τα θέματα των πρωτότυπων λέξεων συνήθως αποβάλλουν ένα ή περισσότερους τελικούς φθόγγους ή υφίστανται ποιοτική μεταβολή του φωνήεντος ή άλλες μεταβολές (Τζάρτζανος, 1996: 149).

Εμφανίζονται παράγωγα ρήματα, παράγωγα ουσιαστικά, παράγωγα επίθετα και παράγωγα επιρρήματα. Τα παράγωγα ρήματα παράγονται από ονόματα (ουσιαστικά και επίθετα) π.χ. *τιμάω* (τιμή), από ρήματα, π.χ. *γηράσκω* (γηράω) και από επιρρήματα και επιφωνήματα, π.χ. *ἐγγίζω* (ἐγγύς). Τα παράγωγα ουσιαστικά παράγονται από ρήματα, π.χ. *τροφός* (τρέφω), από επίθετα, π.χ. *σοφία* (σοφός) και από ουσιαστικά, π.χ. *πολίτης* (πόλις). Τα παράγωγα ουσιαστικά που παράγονται από άλλα ουσιαστικά μπορεί να είναι: παρώνυμα, υποκοριστικά, μεγεθυντικά, τοπικά, περιεκτικά, πατρωνυμικά, γονεωνυμικά και εθνικά. Τα παράγωγα επίθετα παράγονται από ρήματα, π.χ. *βατός* (βαίνω), ονόματα, π.χ. *λίθινος* (λίθος) και επιρρήματα, π.χ. *πρόσθιος* (πρόσθεν). Τέλος, τα παράγωγα επιρρήματα παράγονται από κάθε κλιτό μέρος του λόγου και από άλλα επιρρήματα, π.χ. *δικαίως* (δίκαιος) (Φαβής, 1928: 161- 175 ·Τζάρτζανος, 1996: 149- 158).

5.4 Σύνθεση

Σύμφωνα με τον Φαβή (1928: 161) σύνθετες είναι οι λέξεις, οι οποίες δημιουργούνται από την ένωση άλλων δύο λέξεων. Η λέξη που έχει την πρώτη θέση

στη σύνθετη λέγεται πρώτο συνθετικό, ενώ η λέξη που έχει τη δεύτερη θέση λέγεται δεύτερο συνθετικό (Τζάρτζανος, 1996: 158). Ένα από τα μεγαλύτερα πλεονεκτήματα της Αρχαίας Ελληνικής γλώσσας είναι η ευκολία με την οποία συνθέτει νέες λέξεις. Διακρίνονται δύο ειδών σύνθεσης: η σύνθεση ονομάτων και η σύνθεση ρημάτων. Τα ρήματα συνθέτονται κυρίως με προθέσεις. Από εξωτερική άποψη σύνθεση είναι η ένωση δύο λέξεων σε μία με έναν τόνο. Από εσωτερική άποψη σύνθεση είναι η ένωση δύο συνθετικών σε μία ενιαία έννοια.

Καθένα από τα δύο συνθετικά μέρη μιας σύνθετης λέξης μπορεί να είναι κλιτό ή άκλιτο μέρος του λόγου. Πρώτο συνθετικό ενός συνθέτου μπορεί να είναι όνομα ουσιαστικό, επίθετο και ρήμα, τα οποία είναι κλιτά μέρη του λόγου, π.χ. *ήμεροδρόμος, άξιόνικος, φηγόδικος*. Ως α' συνθετικό μπορεί να είναι επίσης και άκλιτο μέρος του λόγου, το οποίο μπορεί να είναι επίρρημα (π.χ. *άρτιμελής*), πρόθεση ή αχώριστο μόριο. Οι προθέσεις και τα αχώριστα μόρια ως α' συνθετικό θα αναλυθούν στο υποκεφάλαιο 5.5. Ως β' συνθετικό ενός συνθέτου μπορεί να είναι κλιτό μέρος του λόγου, δηλαδή όνομα ουσιαστικό, επίθετο, ρήμα, π.χ. *ίπποδρομος, πολυποίκιλος, κατεργάζομαι*. Ως β' συνθετικό μπορεί να είναι και άκλιτο μέρος του λόγου, το οποίο μένει αμετάβλητο, π.χ. *συνάμα*.

Τα σύνθετα ανάλογα με τη σημασία τους διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες: στα συζευκτικά ή παρατακτικά, τα οποία συνθέτονται μεταξύ τους με σχέσεις ομοιογενούς παράθεσης, π.χ. *άνδρόγυνος* (= ο άντρας και η γυναίκα μαζί συγχρόνως) β) στα προσδιοριστικά, στα οποία το ένα συνθετικό (κυρίως το δεύτερο) προσδιορίζεται από το άλλο, π.χ. *λογογράφος* (= αυτός που γράφει λόγους) και γ) στα κτητικά, τα οποία σημαίνουν ιδιότητα ή κατάσταση την οποία αποκτά κάποιος, π.χ. *σώφρων* (= αυτός που έχει σώας τας φρένας). Οι δύο πρώτες κατηγορίες (συζευκτικά και προσδιοριστικά) ονομάζονται εσωκεντρικά σύνθετα ενώ η τρίτη κατηγορία (κτητικά) ονομάζεται εξωκεντρικά σύνθετα γιατί το εννοιολογικό περιεχόμενο του συνθέτου παρατίθενται σε κάποιον τρίτον (Σταματάκος, 2006: 453-454).

Τα σύνθετα (Χατζηδάκις, 1904: 61· Τσερέπης, 1905: 242-247) διακρίνονται ανάλογα με τη σημασία τους σε οριστικά, αντικειμενικά, κτητικά και συνδετικά. Οριστικά είναι τα σύνθετα τα οποία όταν αναλύονται το α' συνθετικό γίνεται προσδιορισμός του β', επιθετικός, επιρρηματικός ή σε πτώση γενική, π.χ. *πάμπρωτος* (= ο πρώτος από όλους). Αντικειμενικά είναι τα σύνθετα, τα οποία όταν αναλύονται

το ένα από τα δύο συνθετικά μέρη λαμβάνει θέση αντικειμένου του άλλου, π.χ. *λογογράφος* (= αυτός που γράφει λόγους). Τα κτητικά σύνθετα αναλύονται με τη μετοχή «ἔχων» και αντικείμενο αυτής είναι τα συνθετικά μέρη του συνθέτου, π.χ. *πολύκαρπος* (= αυτός που φέρει πολλούς καρπούς). Συνδετικά είναι τα σύνθετα τα οποία δηλώνουν ό, τι και τα δύο συνθετικά μέρη αυτών συνδεόμενα με το «και», π.χ. *ιατρομάντης* (= ιατρός και μάντης συγχρόνως).

Ο πλούτος των συνθέτων καταδεικνύεται και από τα κύρια ονόματα αλλά και από τα ονόματα των προσώπων, που είναι σύνθετα (Σταματάκος, 2006: 455).

Νόθα ονομάζονται οι τα σύνθετα που το πρώτο συνθετικό τους σχηματίζεται όχι με το θέμα μιας λέξης, αλλά με ολόκληρο τον τύπο της λέξης ενώ το δεύτερο συνθετικό των λέξεων αυτών άλλοτε μένει αμετάβλητο και άλλοτε μεταβάλλεται. Παρασύνθετα ονομάζονται οι λέξεις που παράγονται από άλλες σύνθετες λέξεις (π.χ. το ρήμα *στρατηγέω* παράγεται από τη σύνθετη λέξη *στρατηγός*) ή από δύο λέξεις που συνεκφέρονται, αλλά δεν ενώνονται σε μία λέξη (π.χ. το ουσιαστικό *καλοκαγαθία* παράγεται από τη συνεκφορά λέξεων καλός κάγαθος) (Τζάρτζανος, 1996:164).

5.5 Σύνθεση με α' συνθετικό: αχώριστα μόρια και προθέσεις

Στις σύνθετες λέξεις, όπως αναφέρθηκε στο υποκεφάλαιο 5.4, καθένα από τα δύο συνθετικά μπορεί να είναι είτε κλιτή είτε άκλιτη λέξη. Ο Τζάρτζανος (1996:161) υποστηρίζει ότι ως α' συνθετικό μιας σύνθετης λέξης μπορεί να είναι οι κύριες προθέσεις, οι οποίες έχουν επιρρηματική σημασία όταν το β' συνθετικό είναι ρήμα (π.χ. *είσάγω*) ενώ όταν β' συνθετικό είναι ουσιαστικό μπορεί να έχουν είτε επιρρηματική (π.χ. *ἀμφιθάλασσο*) είτε προθετική σημασία (π.χ. *ἔντιμος*). Οι κύριες προθέσεις συνθέτονται με ονόματα, ρήματα και με επιρρήματα (Τσερέπης, 1905: 231-232). Προθέσεις είναι οι άκλιτες εκείνες λέξεις οι οποίες ακολουθούνται πάντα από πλάγια πτώση ονόματος και δηλώνουν διάφορες επιρρηματικές σχέσεις. Οι προθέσεις διακρίνονται σε κύριες και καταχρηστικές. Οι κύριες προθέσεις είναι: *εἰς* (και *ἐς*), *σύν* (και *ζύν*), *έν*, *ἐκ* ή *ἐξ*, *πρό*, *πρός*, *σύν*, *ἀνά*, *διά*, *μετά*, *παρά*, *ἀμφί*, *ἀντί*, *ἐπί*, *περί*, *ἀπό*, *ὑπό*, *ὑπέρ*. Καταχρηστικές προθέσεις είναι: *ἄνευ*, *δίχα*, *χωρίς*, *ἐνεκα* ή *ἐνεκεν*, *ἄχρι*, *μέχρι*, *χάριν*, *πλήν*, *ως*, *νή*, *μά*. Οι κύριες προθέσεις μπορεί να είναι πρώτο συνθετικό σύνθετων λέξεων (Φαβής, 1928: 159).

Πρώτο συνθετικό μιας σύνθετης λέξης μπορεί να είναι επίσης και τα αχώριστα μόρια, τα οποία είναι επιρρηματικές λέξεις οι οποίες δεν υπάρχουν μόνες τους στο λόγο αλλά πάντα εμφανίζονται ως α' συνθετικό στη σύνθεση λέξεων. Αχώριστα μόρια της Αρχαίας Ελληνικής γλώσσας είναι: α) το στερητικό *ἀ-* και το στερητικό *νη-*, που έχουν την έννοια του *ἀνευ* και του *ὄχι*, π.χ. *ἄκαρπος* (=χωρίς καρπούς), *νηποινεί* (= χωρίς ποινή). Το *ἀ-* πριν από φωνήεν γίνεται *άν-*, π.χ. *ἄοπλος* (=χωρίς όπλα), β) το *δυσ-* που έχει τη σημασία του κακώς και του δύσκολος, π.χ. *δυσειδής* (=έχει κακή μορφή, άσχημος), γ) τα επιτατικά μόρια *ἀ-*, *ἀρι-*, *ἐρι-*, *ζα*, που έχουν τη σημασία του πολύ, πάρα πολύ, π.χ. *ἀχανής* (=ο πολύ εκτεταμένος), *ἀριζήλωτος* (= ο πολύ ζηλωτός), *ἐρίτιμος* (= πολύτιμος), *ζάμπλουτος* (= βαθύπλουτος), δ) το *ἡμι-*, από το επίθετο *ἡμισυς*, π.χ. *ἡμίθεος* (= μισός θεός) (Τζάρτζανος, 1996: 161-162· Τσερέπης, 1905: 231).

Ο Σταματάκος (2006: 447) χρησιμοποιεί τον όρο σκοτεινά σύνθετα για να περιγράψει σύνθετα τα οποία εκ πρώτης όψεως φαίνονται ως απλές λέξεις γιατί ένα από τα συνθετικά του μέρη δεν υπάρχει ως αυτοτελής λέξη και μοιάζει περισσότερο με πρόσφυμα. Σε αυτή την κατηγορία κατατάσσει τα σύνθετα: α) με πρώτο συνθετικό το στερητικό *ἀ-* ή *άν-*, β) το *νε-* ή *νη-*, γ) το αθροιστικό *ἀ-*, δ) το *δυσ-*, ε) και για τα σύνθετα με β' συνθετικό λέξεις που δεν μοιάζουν με αυτοτελείς λέξεις.

5.6 Η παραγωγή και η σύνθεση στη σχολική Γραμματική της αρχαίας ελληνικής γλώσσας

Σύμφωνα με τον Οικονόμου (2006: 250-251) με του οποίου τη Γραμματική διδάσκουμε το μάθημα των αρχαίων στο σχολείο, οι περισσότερες λέξεις σχηματίστηκαν από άλλες με τις διαδικασίες της παραγωγής και της σύνθεσης. Κατά την παραγωγή και τη σύνθεση δεν αξιοποιούνται ακέραιες οι λέξεις αλλά τα θέματα των λέξεων. Η λέξη που από το θέμα της σχηματίζεται με παραγωγή μια νέα λέξη λέγεται πρωτότυπη ως προς αυτή. Η νέα λέξη που δημιουργείται λέγεται παράγωγη (π.χ. πρωτότυπη: *δίκη-* παράγωγη: *δικάζω*). Ρίζα ονομάζεται το αρχικό θέμα που από αυτό με διάφορους μετασχηματισμούς φτιάχνονται παράγωγες λέξεις. Ριζική λέξη λέγεται η λέξη που δεν παράγεται από άλλη αλλά σχηματίζεται απευθείας από κάποια ρίζα όταν προστεθεί σε αυτή μία κατάληξη (π.χ. *γράφω*). Σύνθετη είναι η λέξη που σχηματίζεται από την ένωση των θεμάτων δύο άλλων λέξεων (ριζικών, πρωτότυπων ή παράγωγων) (π.χ. *φιλότιμος*). Απλή λέξη είναι η λέξη που δεν είναι σύνθετη και

μπορεί να είτε ριζική είτε παράγωγη. Οι παράγωγες λέξεις που δεν παράγονται από άλλες απλές λέξεις αλλά από σύνθετες ονομάζονται παρασύνθετες, π.χ. η λέξη *φιλοσοφῶ* παράγεται από τη σύνθετη λέξη *φιλόσοφος*.

Κατά την παραγωγή λέξεων, από το θέμα της πρωτότυπης λέξης σχηματίζεται η παράγωγη. Το θέμα της πρωτότυπης λέξης από το οποίο σχηματίζεται η παράγωγη συνήθως παρουσιάζει διάφορες μεταβολές και παθήσεις ενώ σπάνια παραμένει αμετάβλητο. Για τον σχηματισμό της παράγωγης λέξης στο θέμα της πρωτότυπης προστίθεται το παραγωγικό πρόσφυμα και στο παραγωγικό πρόσφυμα προστίθεται η νέα κατάληξη της παράγωγης λέξης. Το παραγωγικό πρόσφυμα μαζί με την κατάληξη φτιάχνει ένα νέο σύνολο που λέγεται παραγωγική κατάληξη. Οι παράγωγες λέξεις μπορεί να είναι ουσιαστικά (π.χ. *γράφω- γραφεύς*), επίθετα (π.χ. *γράφω- γραπτός*), ρήματα (π.χ. *βασιλεύς- βασιλεύω*) ή επιρρήματα (π.χ. *δίκαιος- δικαίως*) (Οικονόμου, 2006: 251-252).

Στη σύνθεση βασικό στοιχείο είναι το θέμα καθενός από τα συνθετικά μέρη από τα οποία σχηματίζονται οι σύνθετες λέξεις. Στη σύνθεση καθένα από τα συνθετικά μέρη μπορεί να είναι κλιτό ή άκλιτο μέρος του λόγου. Ως α' συνθετικό μπορεί να είναι ουσιαστικό, επίθετο, ρήμα (κλιτά μέρη), επίρρημα, πρόθεση, αχώριστο μόριο (άκλιτα μέρη). Ως β' συνθετικό μπορεί να είναι ουσιαστικό, επίθετο, ρήμα (κλιτά μέρη) ή λέξη άκλιτη που μένει αμετάβλητη (Οικονόμου, 2006: 274-281).

Οι κύριες προθέσεις της Αρχαίας Ελληνικής γλώσσας που χρησιμοποιούνται ως α' συνθετικό στη σύνθεση με άλλες λέξεις είναι οι εξής: *είς, έν, έκ ή έζ, πρό, προς, σύν, ανά, διά, μετά, παρά, άμφί, αντί, επί, περί, από, υπό, ύπερ* (Οικονόμου, 2006: 246). Σύμφωνα με τον Οικονόμου (2006: 277) οι κύριες προθέσεις ως α' συνθετικό είτε μένουν αμετάβλητες είτε υφίστανται φθογικές παθήσεις.

Άκλιτο α' συνθετικό μιας σύνθετης λέξης μπορεί να είναι επίσης και τα αχώριστα μόρια, τα οποία είναι επιρρηματικές λέξεις οι οποίες ποτέ δεν χρησιμοποιούνται μεμονωμένα αλλά πάντα ως α' συνθετικά. Αχώριστα μόρια είναι: 1) το στερητικό *ά-* (π.χ. *άκαρπος*) (= αυτός που δεν έχει καρπούς) που μπροστά από φωνήεν γίνεται συνήθως *άν-* (π.χ. *ανάξιος*) (= αυτός που δεν έχει αξία) και δηλώνει άρνηση ή στέρηση 2) το επιτατικό *ά-* (π.χ. *άτενης*) (= πολύ τεντωμένος) που επιτείνει τη σημασία του β' συνθετικού 3) το αθροιστικό *ά-* (π.χ. *άκόλουθος*) (= αυτός που συνοδεύει κάποιον) που δηλώνει άθροιση, 4) το στερητικό *νη-* (π.χ. *νήποινος*) (=

χωρίς τιμωρία), 5)τα επιτατικά μόρια *ἀρι- έρι-, ζα-*, τα οποία σημαίνουν «πολύ, πάρα πολύ» (π.χ. *ἀρίδηλος* (= πολύ φανερός), *έρίτιμος* (= πολύτιμος), *ζάμπλουτος*(= πολύ πλούσιος)) 6)το *δυσ-* το οποίο έχει τη σημασία του «κακός» και του «δύσκολος» (π.χ. *δύσμορφος*(= που έχει κακή μορφή), 7)το *ήμι-* από το επίθετο *ήμισυς* (π.χ. *ήμιθανής* (= σχεδόν νεκρός)) (Οικονόμου, 2006: 277-279).

Νόθα σύνθετα ονομάζονται οι λέξεις που έχουν ως α' συνθετικό ακέραιη πτώση ονόματος και όχι απλό θέμα. Το β' συνθετικό σε αυτά είτε μένει αμετάβλητο είτε αλλάζει όπως στα κανονικά σύνθετα, π.χ. (νέα+πόλις) *Νεάπολις*, (ναῦς, γεν. νεώς+οἶκος) *νεώσοικος* (= σπίτι του πλοίου, τόπος όπου φυλάγονται τα πλοία).

Τα σύνθετα ανάλογα με τη σημασία τους διακρίνονται στις εξής κατηγορίες: προσδιοριστικά, αντικειμενικά, κτητικά και συνδετικά ή παρατακτικά. Στα προσδιοριστικά σύνθετα το α' συνθετικό προσδιορίζει το δεύτερο είτε ως επιρρηματικός προσδιορισμός είτε ως προσδιορισμός σε γενική πτώση(π.χ. *πλαγίαυλος*)= πλάγιος αυλός.. Στα αντικειμενικά σύνθετα το ένα συνθετικό μέρος γίνεται αντικείμενο του άλλου (π.χ. *λιθοτόμος*) (= αυτός που τέμνει λίθους). Τα κτητικά σύνθετα φανερώνουν κτήση (π.χ. *πολύκαρπος*) (= αυτός που παράγει πολλούς καρπούς). Τα συνδετικά ή παρατακτικά σύνθετα σημαίνουν ό, τι και τα συνθετικά τους μέρη ενωμένα με το σύνδεσμο και (π.χ. *γλυκύπικρος*) (= αυτός που είναι γλυκός και πικρός) (Οικονόμου, 2006: 285-286).

6. Η παραγωγή και η σύνθεση στο πλαίσιο του γλωσσικού μαθήματος

6.1 Η παραγωγή και η σύνθεση στο Δημοτικό σχολείο

6.1.1 Το φαινόμενο της παραγωγής και της σύνθεσης στο Δ.Ε.Π.Π.Σ και Α.Π.Σ. του Δημοτικού σχολείου

Το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ) (2003: 3) αναφέρει τον σκοπό της διδασκαλίας του μαθήματος της Γλώσσας και στη συνέχεια αναφέρει τους άξονες και γενικούς στόχους της διδασκαλίας αυτής. Στον άξονα του λεξιλογίου σημειώνεται ότι μαθητής θα πρέπει να μάθει να χρησιμοποιεί τα ετυμολογικά στοιχεία των λέξεων για να τις κατηγοριοποιεί σημασιολογικά και να εικάζει τη σημασία τους με τη βοήθεια των συμφραζομένων. Σε αυτή την αναφορά θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε ότι εμπεριέχονται τα φαινόμενα της παραγωγής και της σύνθεσης. Στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών (Α.Π.Σ.) για την ελληνική γλώσσα του δημοτικού σχολείου αναφέρονται οι ειδικοί στόχοι της διδασκαλίας του μαθήματος της Γλώσσας. Στους ειδικούς στόχους της διδασκαλίας του λεξιλογίου το Α.Π.Σ. (2003: 33) αναφέρει ότι στη Γ' και Δ' δημοτικού ο μαθητής θα πρέπει να διαπιστώσει ότι οι λέξεις δημιουργούνται με τη διαδικασία της παραγωγής και της σύνθεσης ενώ ως δραστηριότητα που θα επιτευχθεί αυτός ο ειδικός στόχος αναφέρεται η ανάλυση σύνθετων (2003: 32). Στο Α.Π.Σ. στους ειδικούς στόχους για το λεξιλόγιο στην Ε' και στη Στ' δημοτικού αναφέρεται επίσης ότι ο μαθητής θα πρέπει να συνειδητοποιήσει ότι μέσα από τις διαδικασίες της παραγωγής και της σύνθεσης δημιουργούνται χιλιάδες λέξεις και να διαπιστώσει ότι στη Νέα Ελληνική τα σύνθετα, τα πολυλεκτικά σύνθετα και οι περιφράσεις χρησιμοποιούνται ευρύτατα (2003:34). Οι δραστηριότητες που προτείνονται για να επιτευχθεί αυτός ο ειδικός στόχος είναι: 1) ασκήσεις με κοινά προθήματα και επιθήματα (λ.χ. *παρα-πλέω, περι-πλέω, παρα-πίνω, παρά-πλευρο, παρα-πόταμος, περι-τυλίγω, περι-κνημίδες, περί-μετρος, οικοπεδ-ούχος, σταθμ-άρχης, αρχαιο-λόγος*) 2) ασκήσεις εντοπισμού και σχηματισμού πολυλεκτικών συνθέτων, και περιφράσεων (π.χ. *παιδική χαρά, πλυντήριο πιάτων, φακοί επαφής, παιδί-θαύμα, κάνω υπομονή, κάνω πίσω* κτλ.), 3) παιχνίδια με λέξεις που έχουν ως α' συνθετικό λόγια αχώριστα μόρια, π.χ. *ευ-* και *δυσ-*, και αρχαίες προθέσεις, π.χ. *ανα-θέτω, κατα-θέτω, παρα-θέτω, δια-θέτω, υπο-*

θέτω, ανα-βάλλω, κατα-βάλλω, περι-βάλλω, προ-βάλλω, προσ-βάλλω, ημι-σφαίριο, ημί-χρονο, τηλε-όραση, τηλε-φωνο, τηλε-σκόπιο κτλ.

6.1.2 Το φαινόμενο της παραγωγής και της σύνθεσης στη Γραμματική του Δημοτικού σχολείου

Στη νέα γραμματική του δημοτικού σχολείου που γράφτηκε από τους: Ειρήνη Φιλιπιάκη-Warburton, Μιχαήλ Γιωργιαφέντη, Γεώργιο Κοτζόγλου και Μαργαρίτα Λουκά στην ενότητα 17, -που ασχολείται με το πώς φτιάχνουμε νέες λέξεις- γίνεται εκτενής αναφορά στα φαινόμενα της παραγωγής και της σύνθεσης. Αρχικά δίνονται οι ορισμοί της παραγωγής και της σύνθεσης. Έτσι αναφέρεται ότι παραγωγή είναι η διαδικασία με την οποία μπορούμε να φτιάξουμε νέες λέξεις προσθέτοντας καταλήξεις σε λέξεις που ήδη υπάρχουν. Ως σύνθεση ονομάζεται η διαδικασία με την οποία μπορούμε να ενώσουμε λέξεις και να φτιάξουμε ακόμα μεγαλύτερες (2006: 203). Στη συνέχεια, στα επόμενα υποκεφάλαια αναλύονται διεξοδικώς τα δύο φαινόμενα. Το υποκεφάλαιο 17.1 πραγματεύεται τη διαδικασία της παραγωγής. Εκεί αναφέρεται ότι έχουμε παράγωγα ρήματα, παράγωγα ουσιαστικά, παράγωγα επίθετα και παράγωγα επιρρήματα δίνοντας αναλυτικά παραδείγματα. Πιο συγκεκριμένα, σημειώνεται ότι τα παράγωγα ρήματα παράγονται κυρίως από ουσιαστικά και επίθετα αλλά και από άλλα ρήματα και από άκλιτα μέρη του λόγου. Δηλώνεται επίσης, ότι τα παράγωγα ουσιαστικά παράγονται από ρήματα και σημαίνουν το πρόσωπο που ενεργεί, την ενέργεια ή το αποτέλεσμα της καθώς και το όργανο, το μέσο ή τον τόπο μιας ενέργειας. Τα παράγωγα ουσιαστικά παράγονται επίσης και από άλλα ουσιαστικά και μπορεί να είναι: υποκοριστικά, μεγεθυντικά, περιεκτικά, τοπικά, εθνικά, επαγγελματικά και διάφορα άλλα. Τέλος, αναφέρεται ότι τα παράγωγα ουσιαστικά μπορεί να παράγονται από επίθετα και να δηλώνουν ιδιότητα. Στη συνέχεια, αναλύονται τα παράγωγα επίθετα, τα οποία μπορεί να παράγονται από ρήματα, από ουσιαστικά, από επίθετα και από επιρρήματα. Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι στα παράγωγα επίθετα που παράγονται από επίθετα δηλώνεται ότι αυτά μπορεί να είναι υποκοριστικά ή να φανερώνουν ιδιότητα ενώ μπορούν να σχηματίζονται με τη προσθήκη του στερητικού *α(ν)*- (π.χ. *επίσημος*- *ανεπίσημος* κ.ά.). Έτσι βλέπουμε ότι η Γραμματική θεωρεί παράγωγες τις λέξεις που σχηματίζονται με το στερητικό *α(ν)*-. Τέλος, καταγράφονται τα παράγωγα επιρρήματα όπου δηλώνεται ότι παράγονται κυρίως από επίθετα (2006:203-204).

Στο υποκεφάλαιο 17.2 αναλύεται διεξοδικώς η διαδικασία της σύνθεσης. Αναφέρεται πάλι ο ορισμός της σύνθεσης σημειώνοντας ότι σύνθεση έχουμε όταν συνδυάζουμε μια λέξη με μία άλλη λέξη για να φτιάξουμε μια καινούργια λέξη (π.χ. άγριο + λουλούδι= αγριολούλουδο). Στη συνέχεια γίνεται διάκριση των συνθέτων σε παρατακτικά, προσδιοριστικά, κτητικά και αντικειμενικά με βάση τη σημασία τους. Αναφέρεται λοιπόν ότι τα παρατακτικά είναι τα σύνθετα που σημαίνουν ό, τι και τα συνθετικά τους ενωμένα με τον σύνδεσμο «και», προσδιοριστικά είναι τα σύνθετα όπου το πρώτο συνδετικό προσδιορίζει το δεύτερο, κτητικά είναι τα σύνθετα που σημαίνουν ότι κάποιος έχει κάτι δικό του και αντικειμενικά είναι τα σύνθετα όπου τα ένα συνθετικό είναι ρήμα και το άλλο είναι αντικείμενο του ρήματος. Ύστερα, περιγράφεται η διαδικασία σχηματισμού σύνθετων και δηλώνεται ότι ως α' συνθετικό μπορεί να είναι ουσιαστικό, επίθετο, αριθμητικό, ρήμα και επίρρημα ενώ ως β' συνθετικό μπορεί να είναι ουσιαστικό, επίθετο, ρήμα και κλιτή μετοχή. Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στο συνδετικό φωνήεν, όπου σημειώνεται ότι όταν το α' συνθετικό είναι κλιτή λέξη, τότε τα δύο συνθετικά ενώνονται με το συνθετικό φωνήεν -ο- το οποίο δεν προέρχεται από κανένα από τα δύο συνθετικά ενώ σε πολλές περιπτώσεις απουσιάζει. Πολύ σημαντικό είναι το κομμάτι όπου η Γραμματική αναφέρεται στις προθέσεις της αρχαίας ελληνικής γλώσσας. Αναφέρει λοιπόν ότι: « Μερικές προθέσεις της γλώσσας μας συνδυάζονται με ουσιαστικά, επίθετα, ρήματα και επιρρήματα και σχηματίζουν νέες λέξεις: π.χ. αντιπρόεδρος, κατακόκκινος, συνυπάρχω, προχτές. Οι λέξεις αυτές άλλοτε μοιάζουν με παράγωγα και άλλοτε με σύνθετα.» (2006:207). Τέλος, κάνει μια αναφορά στα πολυλεκτικά σύνθετα, τα οποία μοιάζουν με ονοματικές φράσεις, όπως π.χ. παιδική χαρά, λαϊκή αγορά κ.ά. (2006:206-207).

6.1.3. Το φαινόμενο της παραγωγής και της σύνθεσης στα βιβλία του δασκάλου του δημοτικού σχολείου

Οι αναφορές στα βιβλία του δασκάλου για τα φαινόμενα της παραγωγής και της σύνθεσης δεν είναι αρκετά εκτενείς, ωστόσο έγινε προσπάθεια να καταγραφούν τα σημεία στα οποία τα εντοπίσαμε. Όπως και στα βιβλία του μαθητή οι αναφορές στα εν λόγω φαινόμενα ξεκινούν από τη Γ' δημοτικού και πάνω.

Στη Γ' δημοτικού, στο βιβλίο του δασκάλου, αναφέρεται ότι σε κάθε ενότητα εμφανίζονται δραστηριότητες «Παίζω με τις λέξεις», σε κάποιες από τις οποίες ο δάσκαλος μπορεί να παρακινήσει τους μαθητές να φτιάξουν καταλόγους λέξεων με

σύνθετες λέξεις και οικογένειες λέξεων (2006:7). Στον συνοπτικό πίνακα περιεχομένου του βιβλίου του μαθητή αναφέρεται ότι σε όλες τις ενότητες οι μαθητές στο λεξιλόγιο θα ασχοληθούν με κάποιο φαινόμενο παραγωγής ή σύνθεσης. Έτσι, σε κάποιες ενότητες θα ασχοληθούν με τις οικογένειες λέξεων, σε άλλες με τις σύνθετες λέξεις, σε άλλες με τις παράγωγες λέξεις και σε άλλες με τα υποκοριστικά (2006: 13-18).

Στη Δ' δημοτικού, στο βιβλίο του δασκάλου, στον συνοπτικό πίνακα περιεχομένου του βιβλίου, στην ενότητα 1 (Ένα ακόμα σκαλί) οι μαθητές, στο λεξιλόγιο, θα διδαχθούν τις σύνθετες λέξεις (2006: 5). Στην ενότητα 4 (Εμένα με νοιάζει...) οι μαθητές θα διδαχθούν την παραγωγή ρημάτων από ονόματα στον τομέα του λεξιλογίου. Στην ενότητα 5 (Ασφαλώς... κυκλοφορώ) στην ενότητα 7 (Η ελιά), στην ενότητα 13 (Όλοι διαφορετικοί όλοι ίδιοι) και στην ενότητα 14 (Το ανθρώπινο θαύμα) οι οικογένειες λέξεων θα διδαχτούν στον τομέα του λεξιλογίου. Στην ενότητα 6 (Ιστορίες παιδιών) και στην ενότητα 9 (Η παράσταση αρχίζει) αναφέρεται ότι στην ορθογραφία θα δοθεί έμφαση στις σύνθετες λέξεις με α' συνθετικό αριθμητικά επίθετα. Στην ενότητα 10 (Λέξεις φτερουγίζουν πέρα, ταξιδεύουν στον αγέρα) στη γραμματική θα διδαχτεί το αχώριστο μόριο α- (2006:5-10). Για την ανάπτυξη του λεξιλογίου και τη βελτίωση του χειρισμού του από τους μαθητές, το βιβλίο δασκάλου προτείνει διάφορες δραστηριότητες. Ανάμεσα σε αυτές κάποιες σχετίζονται με την εξοικείωση του μαθητή με τα φαινόμενα της παραγωγής και της σύνθεσης. Έτσι, οι δραστηριότητες που σχετίζονται με την εύρεση της οικογένειας μιας λέξης (σύνθετα, παράγωγα) συμβάλλουν στην εξοικείωση του μαθητή με διάφορες πτυχές του λεξιλογίου (2006: 17). Στο τέλος του βιβλίου δασκάλου παρατίθενται γλωσσάρι που περιλαμβάνει την αποσαφήνιση βασικών εννοιών και ορολογίας. Έτσι, είναι άξιο αναφοράς οι ορισμοί που δίνονται στα φαινόμενα της παραγωγής, της σύνθεσης αλλά και στον ορισμό του προθήματος. Βλέπουμε, λοιπόν, ότι παραγωγή είναι η διαδικασία με την οποία σχηματίζονται καινούριες λέξεις με το συνδυασμό λεξικών και παραγωγικών και συνήθως, κλιτικών μορφημάτων. Τα παραγωγικά μορφήματα μπορεί να προηγούνται του λεξικού μορφήματος (προθήματα) ή να ακολουθούν (επιθήματα). Σύνθεση είναι η γλωσσική διαδικασία με την οποία δημιουργούνται καινούριες λέξεις με το συνδυασμό δύο ή περισσότερων λεξικών μορφημάτων και ενός κλιτικού μορφήματος π.χ. ανοιγο-κλείνω. Στα νέα ελληνικά, μεταξύ των λεξικών μορφημάτων συνήθως παρεμβάλλεται ένα

συνδετικό φωνήεν, το οποίο τις περισσότερες φορές είναι το -ο- (ανοιγ-ο-κλείνω). Πρόθημα είναι το γραμματικό μόρφημα που χρησιμοποιείται κατά τη διαδικασία παραγωγής λέξεων και προηγείται του λεξικού μορφήματος π.χ. *ξε-κουράζομαι* (2006: 53).

Στην Ε΄ δημοτικού, στο βιβλίο του δασκάλου, στον συνοπτικό πίνακα περιεχομένου του βιβλίου, στην ενότητα 1 (Ο φίλος μας το περιβάλλον), στην ενότητα 2 (Η ζωή στην πόλη) και στη ενότητα 10 (Μυστήρια- επιστημονική φαντασία) οι μαθητές, στο λεξιλόγιο, θα διδαχθούν τις σύνθετες λέξεις (2006: 5). Στην ενότητα 9 (Βιβλία- βιβλιοθήκες) και στην ενότητα 13 (Κατασκευές) οι μαθητές θα διδαχθούν τη σύνθεση με λόγιες προθέσεις στον τομέα του λεξιλογίου. Στην ενότητα 16 (Αθλήματα- σπορ), στους γραμματικούς στόχους είναι ο σχηματισμός εσωτερικής αύξησης των ρημάτων που είναι σύνθετα με λόγιες προθέσεις (2006: 43).

Στη Στ΄ δημοτικού, στο βιβλίο του δασκάλου στην ενότητα 17 (Πόλεμος και Ειρήνη), στον συνοπτικό πίνακα περιεχομένου του βιβλίου αναφέρεται ότι στο λεξιλόγιο οι μαθητές θα διδαχθούν τη σύνθεση με λόγιες προθέσεις (2006: 9).

Ο παρακάτω πίνακας 6.1 παρουσιάζει τις ενότητες στις οποίες διδάσκονται τα φαινόμενα της παραγωγής και της σύνθεσης σύμφωνα με το βιβλίο του δασκάλου, ανά τάξη.

Πίνακας 6.1 Ενότητες στο βιβλίο του δασκάλου όπου διδάσκονται τα φαινόμενα της παραγωγής και της σύνθεσης

Τάξεις	Ενότητες
Γ΄ Δημοτικού	Ενότητα 3 (<i>Στη γη και στη θάλασσα</i>) Ενότητα 4 (<i>Ο κόσμος γύρω μας</i>) Ενότητα 6 (<i>Πολιτείες ντυμένες στα λευκά</i>) Ενότητα 7 (<i>Ιστορίες του χειμώνα</i>) Ενότητα 8 (<i>Ελα στην παρέα μας</i>) Ενότητα 9 (<i>Άνθρωποι και μηχανές</i>) Ενότητα 11 (<i>Ήτανε μια φορά...</i>) Ενότητα 12 (<i>Του κόσμου το ψωμί</i>) Ενότητα 13 (<i>Όλοι μια αγκαλιά</i>)

Δ΄ Δημοτικού	Ενότητα 1 (<i>Ένα ακόμα σκαλί</i>) Ενότητα 4 (<i>Εμένα με νοιάζει...</i>) Ενότητα 6 (<i>Ιστορίες παιδιών</i>) Ενότητα 7 (<i>Η ελιά</i>) Ενότητα 9 (<i>Η παράσταση αρχίζει</i>) Ενότητα 10 (<i>Λέξεις φτερουγίζουν πέρα, ταξιδεύουν στον αγέρα</i>) Ενότητα 13 (<i>Όλοι διαφορετικοί όλοι ίδιοι</i>) Ενότητα 14 (<i>Το ανθρώπινο θαύμα</i>)
Ε΄ Δημοτικού	Ενότητα 1 (<i>Ο φίλος μας το περιβάλλον</i>) Ενότητα 2 (<i>Η ζωή στην πόλη</i>) Ενότητα 9 (<i>Βιβλία- βιβλιοθήκες</i>) Ενότητα 10 (<i>Μυστήρια- επιστημονική φαντασία</i>) Ενότητα 13 (<i>Κατασκευές</i>) Ενότητα 16 (<i>Αθλήματα- σπορ</i>)
ΣΤ΄ Δημοτικού	Ενότητα 17 (<i>Πόλεμος και Ειρήνη</i>)

6.1.4 Το φαινόμενο της παραγωγής και της σύνθεσης στα βιβλία μαθητή και στα τετράδια εργασιών του δημοτικού σχολείου

Τα φαινόμενα της παραγωγής και της σύνθεσης κάνουν συχνά την εμφάνισή τους στα βιβλία μαθητή καθώς και στα τετράδια εργασιών στις τέσσερις τάξεις του δημοτικού σχολείου. Από την Γ΄ δημοτικού, λοιπόν, και πάνω τα βιβλία και τα τετράδια εργασιών βρίθουν λεξιλογικών ασκήσεων που σχετίζονται με τα φαινόμενα της παραγωγής και της σύνθεσης. Οι ασκήσεις ποικίλουν, αλλά κυρίαρχες είναι αυτές που έχουν σχέση με τις οικογένειες των λέξεων, με την ανάλυση σύνθετων λέξεων στα επιμέρους συστατικά τους, με τη σύνθεση σύνθετων λέξεων και με τη δημιουργία προτάσεων με αυτές. Παρακάτω καταγράφονται χαρακτηριστικά παραδείγματα ασκήσεων που εμφανίζονται στα βιβλία του δημοτικού σχολείου.

Όπως προαναφέρθηκε, τα φαινόμενα της παραγωγής και της σύνθεσης στα βιβλία του Δημοτικού σχολείου κάνουν την εμφάνισή τους στη Γ΄ τάξη. Πιο συγκεκριμένα, το φαινόμενο της σύνθεσης εμφανίζεται σε αρκετά σημεία στο διδακτικό πακέτο της Γ΄ τάξης, που αποτελείται από τρία τεύχη βιβλίων μαθητή και από δύο τετράδια εργασιών. Πιο συγκεκριμένα, στο α΄ τεύχος στο βιβλίο του μαθητή, στη σελίδα 35 υπάρχει η άσκηση 6, που καλεί τους μαθητές να φτιάξουν σύνθετες

λέξεις με β' συνθετικό τη λέξη «γελώ» και α' συνθετικό τις λέξεις: χάσκω, κρυφά και περί. Ενώ στη συνέχεια πρέπει οι μαθητές να αντιστοιχίσουν τις σύνθετες λέξεις που έφτιαξαν με την κατάλληλη εικόνα που απεικονίζει τη σημασία του εκάστοτε συνθέτου. Στο β' τεύχος του βιβλίου του μαθητή, στη σελίδα 13, στην άσκηση 5, ζητείται από τους μαθητές από τους μαθητές να φτιάξουν σύνθετες λέξεις με πρώτο συνθετικό τη λέξη *χιόνι* και δεύτερο συνθετικό τις λέξεις *θύελλα, νερό, πόλεμος, μπάλα*. Στο β' τεύχος, στο βιβλίο του μαθητή, στη σελίδα 45 δίνονται οι λέξεις *τηλέφωνο, τηλεφώνημα, τηλεφωνώ, τηλεόραση, τηλεσκόπιο, τηλεγράφο* και εξηγεί στη συνέχεια ότι σε αυτές τις λέξεις το αρχικό κομμάτι τηλε- σημαίνει: α) κοντά σε κάτι, δίπλα, β) μέσα σε κάτι, γ) από μεγάλη απόσταση, μακριά από κάτι. Στο β' τεύχος, στο βιβλίο του μαθητή, στη σελίδα 48, στην άσκηση 5 οι μαθητές καλούνται να φτιάξουν σύνθετες λέξεις βάζοντας το *ξε-* μπροστά από τα ρήματα: *διπλώνω, στρώνω, κουμπώνω, διψώ, ντύνω, βάφω*. Στην ίδια σελίδα, στην άσκηση 9, οι μαθητές πρέπει να συμπληρώσουν το α' συνθετικό στις λέξεις: *ημερολόγιο, ημερομηνία, ημερομίσθιο, μεροκάματο, μερόνυχτο*. Στο β' τεύχος, στο βιβλίο του μαθητή, στη σελίδα 52, στην άσκηση 5 ζητείται από τους μαθητές να κυκλώσουν τι σημαίνει το α' συνθετικό «κατά» στις σύνθετες λέξεις: *κάτασπρος, κατακόκκινος, καταπράσινος* ενώ στην άσκηση 8 της ίδιας σελίδας ζητείται να γράψουν σύνθετες λέξεις με α' συνθετικό τη λέξη *κατά-*. Στο γ' τεύχος, στο βιβλίο του μαθητή στη σελίδα 18, στην άσκηση 8 οι μαθητές καλούνται να φτιάξουν σύνθετες λέξεις με α' συνθετικό το *αερο-* που ακούν στο *αεροδρόμιο*. Στο γ' τεύχος, στο βιβλίο του μαθητή, στη σελίδα 39, στην άσκηση 6 οι μαθητές πρέπει να κυκλώσουν το όμοιο μέρος στις σύνθετες λέξεις: *πρωτόσταλτο, πρωτάλεστο, πρωτονύφη, πρωτόπλαστα* και στη συνέχεια να γράψουν και άλλες λέξεις με το ίδιο α' συνθετικό. Στο γ' τεύχος στο βιβλίο του μαθητή, στη σελίδα 47, στην άσκηση 7 δίνονται στους μαθητές οι λέξεις: *αρτοποιός, αρτοποιία, αρτοποιείο, αρτοποιείο, αρτεργάτης* και τους ζητείται να υπογραμμίσουν το κομμάτι που είναι ίδιο σε αυτές τις σύνθετες λέξεις. Στο γ' τεύχος στο βιβλίο του μαθητή, στη σελίδα 61, στην άσκηση 7 οι μαθητές πρέπει να αναλύσουν τις σύνθετες λέξεις *φιλειρηνικός, φιλοπόλεμος, ειρηνόφιλος, πολεμοχαρής* για να βρουν τη σημασία τους. Στο α' τεύχος του τετραδίου εργασιών, στη σελίδα 49, στην άσκηση 1, ζητείται από τους μαθητές να ταξινομήσουν τις σύνθετες λέξεις που τους δίνονται (*χαρτοσακούλα, χαρτοπολτός, χαρτόκουτο, χαρτοποιία*) ανάλογα με τη σημασία τους. Στο β' τεύχος του τετραδίου εργασιών, στη σελίδα 57, στην άσκηση 2 δίνει τον ορισμό του υποκοριστικού (οι λέξεις που μας δείχνουν ότι κάτι είναι μικρό, είτε

επειδή είναι πραγματικά μικρό, είτε επειδή το λένε έτσι χαϊδευτικά ή κοροϊδευτικά) και ζητάει από τους μαθητές να υπογραμμίσουν τα υποκοριστικά του κειμένου (Ιντζίδης et al, 2006).

Στη Δ΄ Δημοτικού, στο α΄ τεύχος στο βιβλίο του μαθητή, στη σελίδα 19, στην άσκηση 4, οι μαθητές καλούνται να συμπληρώσουν τα κενά των λέξεων με α΄ συνθετικό το *δυσ-* ή το *δισ-*, ενώ πριν την άσκηση δίνεται στους μαθητές ότι με *δισ-* γράφονται οι λέξεις που δηλώνουν ότι το δεύτερο συνθετικό τους υπάρχει δύο φορές ενώ με *δυσ-* γράφονται οι λέξεις που δηλώνουν δυσκολία ή κακό αποτέλεσμα. Στο α΄ τεύχος στο βιβλίο του μαθητή, στη σελίδα 27, στην άσκηση 6, οι μαθητές καλούνται να φτιάξουν παράγωγα επίθετα σε *-ινος* από τα ουσιαστικά που τους δίνονται και να συμπληρώσουν τα κενά προτάσεων. Στο α΄ τεύχος στο βιβλίο του μαθητή, στη σελίδα 62, στην άσκηση 3, οι μαθητές πρέπει να φτιάξουν τα ρήματα που παράγονται από τα ουσιαστικά και τα επίθετα που τους δίνονται στην παρένθεση και να συμπληρώσουν τα κενά στις προτάσεις. Πριν την άσκηση προηγείται θεωρία σύμφωνα με την οποία παραγωγή έχουμε όταν μια λέξη σχηματίζεται από μια άλλη λέξη. Πρωτότυπη είναι η «πρώτη» λέξη από την οποία παράγεται μια άλλη λέξη ενώ παράγωγη είναι η λέξη που παράγεται από την πρωτότυπη. Επίσης, αναφέρεται ότι τα ρήματα που παράγονται από ονόματα λήγουν σε: *-εύω, -ώνω, -ίζω, -αίνω, -ιάζω, -ύνω, -άζω*. Στο α΄ τεύχος στο βιβλίο του μαθητή, στη σελίδα 67, στην άσκηση 6, οι μαθητές καλούνται να συμπληρώσουν τα κενά προτάσεων με σύνθετες λέξεις του ρήματος «ποιώ». Στο α΄ τεύχος στο βιβλίο του μαθητή, στη σελίδα 77, στην άσκηση 4, οι μαθητές πρέπει να αναλύσουν σύνθετες λέξεις με τη λέξη «δρόμος» στα συνθετικά τους. Στο β΄ τεύχος στο βιβλίο του μαθητή, στη σελίδα 24, στην άσκηση 4, οι μαθητές καλούνται να αντιστοιχίσουν τις σύνθετες λέξεις με α΄ συνθετικό τα αριθμητικά με τη σημασία τους. Της άσκησης προηγείται θεωρία σύμφωνα με την οποία τα αριθμητικά χρησιμοποιούνται πολλές φορές ως α΄ συνθετικά σε σύνθετες λέξεις. Κατά τη σύνθεση το ένας, μία, ένα γίνεται μονό-, το δύο γίνεται *δι-, δισ-*, το τρία γίνεται *τρι-, τρις-*, το τέσσερα γίνεται *τετρα-* ενώ από το πέντε ως το ενενήντα εννέα εμφανίζεται στα σύνθετα το συνδετικό φωνήεν *-α*. Στο β΄ τεύχος στο βιβλίο του μαθητή, στη σελίδα 34, στην άσκηση 5, οι μαθητές πρέπει να αντιστοιχίσουν τις σύνθετες λέξεις με τη λέξη «ελιά» με τη σημασία τους (π.χ. *ελαιόλαδο, ελαιοτριβείο* κ.ά.). Στο β΄ τεύχος στο βιβλίο του μαθητή, στη σελίδα 42, στην άσκηση 4, ζητείται από τους μαθητές να αντικαταστήσουν τις υπογραμμισμένες λέξεις ενός κειμένου με

τα υποκοριστικά που παράγονται από αυτές. Πριν την άσκηση αναφέρεται ότι υποκοριστικά είναι οι λέξεις που δηλώνουν ότι κάτι είναι μικρό και ότι κάποιες υποκοριστικές καταλήξεις είναι: *-άκι, -άκος, -ούλα, -ίτσα, -άκης, -ούλης*. Στο γ' τεύχος στο βιβλίο του μαθητή, στη σελίδα 35, στην άσκηση 6, οι μαθητές πρέπει να ενώσουν τα επιμέρους συνθετικά των λέξεων και να φτιάξουν τις σύνθετες λέξεις με τις οποίες θα συμπληρώσουν τα κενά. Οι λέξεις αυτές έχουν σχέση με τη λέξη «γη», η οποία γίνεται *γεω-*, όταν είναι α' συνθετικό και *-γειος, -γεια, -γειο*, όταν είναι β' συνθετικό. Στο α' τεύχος, στο τετράδιο εργασιών, στην άσκηση 5, στη σελίδα 46, δίνονται κάποιες λέξεις σε ένα πλαίσιο και οι μαθητές καλούνται να φτιάξουν παράγωγες λέξεις από αυτές και να συμπληρώσουν τα κενά σε προτάσεις (π.χ. *λύνω < λύση κ.ά.*). Στο α' τεύχος, στο τετράδιο εργασιών, στην άσκηση 3, στη σελίδα 58, δίνεται στους μαθητές η σύνθετη λέξη «ημίφως» και ότι το α' συνθετικό *ημι-* σημαίνει μισός ή ανολοκλήρωτος. Στη συνέχεια, τους δίνει και άλλες λέξεις με α' συνθετικό τη λέξη *ημι-* (*ημίθεος, ημίχρονο κ.ά.*) και τους ζητάει να τις βάλουν ανάλογα με τη σημασία τους στις προτάσεις που ταιριάζουν. Στο β' τεύχος, στο τετράδιο εργασιών, στην άσκηση 2, στη σελίδα 7, δίνονται στους μαθητές το α' και β' συνθετικό κάποιων λέξεων και τους ζητείται να φτιάξουν τις σύνθετες λέξεις, χρησιμοποιώντας το συνθετικό φωνήεν (π.χ. *ανοίγω+ κλείνω, κούκλα + θέατρο, νύχτα + πουλί κ.ά.*). Στο β' τεύχος, στο τετράδιο εργασιών, στην άσκηση 3, στη σελίδα 24, οι μαθητές καλούνται να φτιάξουν αντίθετες λέξεις χρησιμοποιώντας το αχώριστο μόριο *α-* που σημαίνει στέρηση, άρνηση. Στο β' τεύχος, στο τετράδιο εργασιών, στην άσκηση 3, στη σελίδα 54, οι μαθητές πρέπει να φτιάξουν σύνθετες λέξεις με α' συνθετικό τη λέξη *τήλε-* και β' συνθετικό τις λέξεις: *όραση, φωνή, γράφω, χειρίζομαι, σκοπώ* (Διακογιώργης et al, 2006).

Στην Ε' δημοτικού, στο α' τεύχος, στο βιβλίο του μαθητή, στην άσκηση 3, στη σελίδα 14, οι μαθητές πρέπει να αντιστοιχίσουν τις σύνθετες λέξεις με α' συνθετικό τη λέξη *οίκος-* με την ανάλυσή τους στα συνθετικά τους και να βρουν στο λεξικό τη σημασία τους. Στο α' τεύχος, στο βιβλίο του μαθητή, στην άσκηση 4, στη σελίδα 27, ζητείται από τους μαθητές να φτιάξουν σύνθετες λέξεις με α' συνθετικό τη λέξη *ήχος-* και β' συνθετικό τις λέξεις *χρώμα, γράφω, μόνωση κ.ά.* και μετά να βρουν τη σημασία τους. Στο α' τεύχος, στο βιβλίο του μαθητή, στην άσκηση 3, στη σελίδα 34, οι μαθητές καλούνται να φτιάξουν σύνθετες λέξεις με τη λέξη «οδός» ως α' και ως β' συνθετικό και στη συνέχεια να βρουν στο λεξικό τη σημασία τους. Στο α'

τεύχος, στο βιβλίο του μαθητή, στην άσκηση 6, στην σελίδα 35, οι μαθητές πρέπει να αναλύσουν στα συνθετικά τους και να βρουν τη σημασία κάποιων λέξεων που ανήκουν στην ίδια οικογένεια λέξεων με τη λέξη «οδός». Στο α' τεύχος, στο βιβλίο του μαθητή, στην άσκηση 4, στην σελίδα 74, οι μαθητές πρέπει να γράψουν ποιες από τις λέξεις που τους δίνονται που ανήκουν στην ίδια οικογένεια λέξεων με τη λέξη «φιλώ» είναι σύνθετες και ποιες είναι παράγωγες. Στο β' τεύχος, στο βιβλίο του μαθητή, στην άσκηση 1, στη σελίδα 45, οι μαθητές πρέπει να βρουν από το κείμενο λέξεις σύνθετες με προθέσεις από την αρχαία ελληνική γλώσσα, να τις αναλύσουν στα συνθετικά τους και στη συνέχεια να καταγράψουν τη σημασία τους. Στο β' τεύχος, στο βιβλίο του μαθητή, στην άσκηση 7, στη σελίδα 59, καλούνται οι μαθητές να φτιάξουν σύνθετες λέξεις με τη λέξη «χρόνος» ως α' και ως β' συνθετικό. Στο γ' τεύχος, στο βιβλίο του μαθητή, στην άσκηση 3, στη σελίδα 21, αναφέρεται η σύνθεση με στοιχεία από τα αρχαία ελληνικά. Έτσι καταγράφονται κάποια στοιχεία που χρησιμοποιούνται ως α' συνθετικό και αυτά είναι: *α(αν)-, αει- αλληλο-, αμφι-, αρχι-, αυτό, διχο-, δυσ-, ευ-, ημι-, ομο-, παν-, πυρο-, τηλε-* και δίνεται η σημασία τους. Με τη βοήθεια λοιπόν αυτών των στοιχείων ζητείται από τους μαθητές να βρουν τη σημασία κάποιων σύνθετων λέξεων. Στη συνέχεια, η ίδια άσκηση αναφέρεται στη σύνθεση με α' συνθετικό αρχαίες προθέσεις. Περιλαμβάνει, λοιπόν, έναν πίνακα ο οποίος δίνει τη σημασία των προθέσεων (*αμφί, ανά, διά, εις, εκ, επί, κατά, μετά, παρά, περί, προ, προς, συν, υπέρ, υπό*) ως α' συνθετικό και στη συνέχεια ζητά από τους μαθητές με βάση αυτόν τον πίνακα να βρουν τη σημασία κάποιων σύνθετων λέξεων με α' συνθετικό αυτές τις προθέσεις. Στο γ' τεύχος, στο βιβλίο του μαθητή, στην άσκηση 3, στη σελίδα 77, οι μαθητές καλούνται να αναλύσουν κάποια σύνθετα ρήματα (π.χ. *υποδέχομαι, εξειδικεύω, ανταμείβω, συμμετέχω, αποστέλλω* κ.ά.) στα συνθετικά τους και στη συνέχεια να γράψουν το ουσιαστικό που παράγεται από αυτά. Στο α' τεύχος, στο τετράδιο εργασιών, στην άσκηση 4, στη σελίδα 10, ζητείται από τους μαθητές να φτιάξουν σύνθετες λέξεις με α' συνθετικό το αρχαίο ελληνικό επίρρημα «λάθρα» και να βρουν τη σημασία τους στο λεξικό. Στο α' τεύχος, στο τετράδιο εργασιών, στην άσκηση 8, στη σελίδα 16, οι μαθητές πρέπει να φτιάξουν την οικογένεια λέξεων της λέξης «περιβάλλον» γράφοντας και απλές και σύνθετες λέξεις. Στο α' τεύχος, στο τετράδιο εργασιών, στην άσκηση 4, στη σελίδα 35, οι μαθητές καλούνται να φτιάξουν σύνθετες λέξεις που σχηματίζονται με τον ίδιο τρόπο που σχηματίζεται η σύνθετη λέξη «κυνοκομείο», δηλαδή από αρχαίες λέξεις και στη συνέχεια να γράψουν τη σημασία τους. Στο α' τεύχος, στο τετράδιο εργασιών, στην

άσκηση 3, στη σελίδα 65, οι μαθητές πρέπει να φτιάξουν σύνθετες λέξεις με α' συνθετικό την πρόθεση συν-. Στο β' τεύχος, στο τετράδιο εργασιών, στην άσκηση 6, στη σελίδα 31, ζητείται από τους μαθητές να φτιάξουν σύνθετες λέξεις με β' συνθετικό τη λέξη «σκευάζω» και να βρουν τη σημασία τους. Στο β' τεύχος, στο τετράδιο εργασιών, στην άσκηση 8, στη σελίδα 42, οι μαθητές πρέπει να αναλύσουν κάποιες σύνθετες λέξεις στα συνθετικά τους (π.χ. *αναμεταδίδω*, δημοσιογράφος, διαφήμιση κ.ά.), να βρουν τη σημασία τους και στη συνέχεια να γράψουν και άλλες λέξεις που ανήκουν στην ίδια οικογένεια λέξεων με αυτές (Αναστασοπούλου et al, 2006).

Στα βιβλία των μαθητών της Στ' τάξης, όπως και στα τετράδια εργασιών, δεν συναντάμε αρκετές ασκήσεις με σύνθετες και παράγωγες λέξεις όπως συνέβη στις προηγούμενες τάξεις. Βέβαια, οφείλουμε εδώ να πούμε πως σε όλα τα βιβλία και τα τετράδια, μέσα στα διάφορα κείμενα ή τις ασκήσεις, υπάρχει πληθώρα σύνθετων και παράγωγων λέξεων, οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν έναυσμα για περαιτέρω ανάλυση των φαινομένων. Στο α' τεύχος στο βιβλίο του μαθητή, στη σελίδα 50, στην άσκηση 6 ο μαθητής καλείται να βρει και να διορθώσει τα σύνθετα ρήματα στα οποία η προστακτική έχει σχηματιστεί λανθασμένα (π.χ. *επέλεξε*, *ανέλαβε* κ.ά.). Αν και η άσκηση αυτή είναι άσκηση σχηματισμού της Προστακτικής έγκλισης, μας ενδιαφέρει η ορολογία που χρησιμοποιείται, ότι δηλαδή τα ρήματα με αρχαίες προθέσεις ονομάζονται σύνθετα. Στο β' τεύχος, στο βιβλίο του μαθητή, στη σελίδα 76, αναφέρεται ο σχηματισμός αορίστου ορισμένων ρημάτων στα αρχαία ελληνικά. Τα ρήματα που αναφέρονται ονομάζονται σύνθετα και αυτά είναι: *συνέβη*, *εισήχθη*, *συνελήφθη* κ.ά. Στο γ' τεύχος στο βιβλίο του μαθητή, στη σελίδα 78, στην άσκηση 6 ζητείται από τους μαθητές να συμπληρώσουν ένα κείμενο με λέξεις σύνθετες με προθέσεις (π.χ. αντί +μέτωπο, δια +πρόσωπο, εκ +παιδεύω κ.ά.). Στο γ' τεύχος στο βιβλίο του μαθητή, στη σελίδα 83, στην άσκηση 6 οι μαθητές πρέπει να σχηματίσουν την οριστική αορίστου ορισμένων ρημάτων. Τα ρήματα αυτά ονομάζονται σύνθετα με προθέσεις (π.χ. αναφέρω, επιλέγω, επιβάλλω κ.ά.). Στο α' τεύχος, στο τετράδιο εργασιών, στη σελίδα 17, στην άσκηση 11, οι μαθητές πρέπει να σχηματίσουν επίθετα από ουσιαστικά που δίνονται και να συμπληρώσουν τα κενά σε ένα κείμενο (π.χ. αεροπορία, μεταφορά, οδός κ.ά.). Πρόκειται δηλαδή για άσκηση με παράγωγα επίθετα από ουσιαστικά. Στο α' τεύχος, στο τετράδιο εργασιών, στη σελίδα 35, στην άσκηση 5, ο μαθητής καλείται να ενώσει το α' και β' συνθετικό που του δίνεται και

να φτιάξει σύνθετα επίθετα (π.χ. θεός + νηστικός, κατά+ κόκκινος κ.ά.). Στο α΄ τεύχος, στο τετράδιο εργασιών, στη σελίδα 39, στην άσκηση 11, ζητείται από τους μαθητές να φτιάξουν σύνθετες λέξεις σχετικές με τη διατροφή. Στο β΄ τεύχος, στο τετράδιο εργασιών, στις σελίδες 71-72, στις ασκήσεις 10 και 11, οι μαθητές πρέπει να σχηματίσουν σύνθετες λέξεις με α΄ συνθετικό τις αρχαίες προθέσεις (π.χ. εκ + στρατός, εις + βάλλω, διά + διαδηλώνω κ.ά.) (Ιορδανίδου et al, 2006).

Ο παρακάτω πίνακας 6.2 παρουσιάζει εποπτικά τα κεφάλαια και την ύλη που καλύπτουν ανά τάξη.

Πίνακας 6.2 Κεφάλαια και ύλη των βιβλίων δασκάλου/ τετραδίων εργασιών σχετικά με τα φαινόμενα της παραγωγής και της σύνθεσης

Γ΄ Δημοτικού	
Βιβλία μαθητή	
Κεφάλαια	Ύλη
Ενότητα 2: Η φίλη μας η Αργυρώ	Σχηματισμός σύνθετων λέξεων με β΄ συνθετικό τη λέξη: «γελώ»- Αντιστοίχιση με τη σημασία τους.
Ενότητα 6: Η πόλη χάθηκε στο χιόνι (Συνέχεια)	Σχηματισμός σύνθετων λέξεων με α΄ συνθετικό τη λέξη «χιόνι».
Ενότητα 8: Φτιάχνουμε προσκλήσεις	Σημασία του α΄ συνθετικού «τήλε-» σε σύνθετες λέξεις.
Ενότητα 8: Από το ημερολόγιο του Ελτόν	Σχηματισμός σύνθετων λέξεων με α΄ συνθετικό το «ξε-».
Ενότητα 8: Από το ημερολόγιο του Ελτόν	Σχηματισμός σύνθετων με α΄ συνθετικό τη λέξη: «ημέρα».
Ενότητα 8: Λεξιλόγιο	Σημασία α΄ συνθετικού «κατά» σε σύνθετες λέξεις και σχηματισμός σύνθετων λέξεων με το «κατά».
Ενότητα 11: Μια αληθινή ιστορία	Σχηματισμός σύνθετων λέξεων με α΄ συνθετικό το «αερο-».
Ενότητα 12: Ψωμί	Εντοπισμός του α΄ συνθετικού: «πρώτο» σε λέξεις και σχηματισμός νέων λέξεων με α΄ συνθετικό το «πρώτο».
Ενότητα 12: Λεξιλόγιο	Εντοπισμός β΄ συνθετικού «ποιώ» σε σύνθετες λέξεις.
Ενότητα 13: Ένα παιδί γράφει στο θεό	Ανάλυση σύνθετων λέξεων στα συνθετικά τους και εντοπισμός της σημασίας τους.
Τετράδια εργασιών	
Ενότητα 4: Τα χαρτιά ανακυκλώνονται!	Σημασία σύνθετων λέξεων με α΄ συνθετικό το «χαρτο-».
Ενότητα 12: Ο Καραγκιόζης φούρναρης	Υπογράμμιση υποκοριστικών λέξεων.
Δ΄ Δημοτικού	

Βιβλία μαθητή	
Κεφάλαια	Ύλη
Ενότητα 1: Ένα ακόμα σκαλί	Ορθογραφία σύνθετων λέξεων με α' συνθετικό το «δυσ-» και «δισ-».
Ενότητα 1: Αστραδενή	Σχηματισμός παράγωγων επιθέτων σε –ινος.
Ενότητα 4: Στάση βροχοσταλίδων (συνέχεια)	Σχηματισμός παράγωγων ρημάτων από ουσιαστικά και επίθετα.
Ενότητα 4: Χρησιμοποίησέ το ξανά... και ξανά... και ξανά...	Συμπλήρωση κενών με σύνθετες λέξεις με β' συνθετικό το «ποιώ».
Ενότητα 5: Μάθημα κυκλοφοριακής αγωγής	Ανάλυση σύνθετων λέξεων με τη λέξη «δρόμος» στα συνθετικά της.
Ενότητα 6: Ο εξάχρονος ήρωας της Ορλεάνης	Σύνθετες λέξεις με α' συνθετικό αριθμητικά- Εντοπισμός σημασίας.
Ενότητα 7: Οι μύθοι και η ελιά	Σύνθετες λέξεις με α' συνθετικό τη λέξη «ελιά» - Αντιστοίχιση με τη σημασία τους.
Ενότητα 7: Μαγειρεύουμε με ελαιόλαδο	Σχηματισμός υποκοριστικών
Ενότητα 13: Όλου του κόσμου τα παιδιά	Σχηματισμός σύνθετων λέξεων με α' και β' συνθετικό τη λέξη «γη».
Τετράδια εργασιών	
Ενότητα 4: Σκουπίδια στη θάλασσα	Σχηματισμός παράγωγων λέξεων για τη συμπλήρωση κενών.
Ενότητα 6: Το μεγάλο μυστικό	Σύνθετες λέξεις με α' συνθετικό τη λέξη: «ημι-»- Συμπλήρωση κενών σε προτάσεις.
Ενότητα 9: Μια περιπέτεια για τον Ρωμαίο	Σχηματισμός σύνθετων λέξεων με την παρουσία συνδετικού φωνήεν.
Ενότητα 10: Γλωσσική αυτοβιογραφία	Δημιουργία αντίθετων λέξεων με τη χρήση του αχώριστου μορίου «α-».
Ενότητα 14: Από το πρώτο τηλεφώνημα στο πρώτο ηλεκτρονικό μήνυμα	Σχηματισμός σύνθετων λέξεων με α' συνθετικό τη λέξη «τήλε-».
Ε' Δημοτικού	
Βιβλία μαθητή	
Κεφάλαια	Ύλη
Ενότητα 1: Η φίλη μας η θάλασσα	Ανάλυση σύνθετων λέξεων στα συνθετικά τους- Εντοπισμός σημασίας τους στο λεξικό.
Ενότητα 2: Η γειτονιά της πόλης	Σχηματισμός σύνθετων λέξεων με α' και β' συνθετικό.
Ενότητα 2: Διαδρομές στην πόλη	Σχηματισμός σύνθετων λέξεων με α' και β' συνθετικό τη λέξη «οδός» και εντοπισμός της σημασίας τους στο λεξικό.
Ενότητα 2: Διαδρομές στην πόλη	Ανάλυση σύνθετων στα συνθετικά τους- Εντοπισμός σημασίας λέξεων που ανήκουν στην ίδια οικογένεια λέξεων με τη λέξη: οδός.
Ενότητα 6: Φίλοι από άλλες χώρες	Διαχωρισμός σύνθετων και παράγωγων

	λέξεων, που ανήκουν στην ίδια οικογένεια λέξεων με τη λέξη: «φιλώ».
Ενότητα 9: Βιβλιοθήκες	Εντοπισμός- ανάλυση σύνθετων λέξεων στα συνθετικά τους με α' συνθετικό προθέσεις- Εντοπισμός σημασίας στο λεξικό.
Ενότητα 10: Επιστημονική φαντασία	Σχηματισμός σύνθετων λέξεων με α' και β' συνθετικό τη λέξη «χρόνος».
Ενότητα 13: Μαθηματικές κατασκευές	Εντοπισμός σημασίας σύνθετων λέξεων με α' συνθετικό στοιχεία από τα αρχαία ελληνικά.
Ενότητα 17: Ο άνθρωπος στο διάστημα	Ανάλυση σύνθετων ρημάτων στα συνθετικά τους και σχηματισμός παράγωγων ουσιαστικών από αυτά.
Τετράδια εργασιών	
Ενότητα 1: Ο φίλος μας το περιβάλλον	Σχηματισμός σύνθετων λέξεων με α' συνθετικό το επίρρημα: «λάθρα» - Εντοπισμός σημασίας τους στο λεξικό.
Ενότητα 1: Ο φίλος μας το περιβάλλον	Δημιουργία οικογένειας λέξεων με σχηματισμό σύνθετων και παράγωγων της λέξης: «περιβάλλον».
Ενότητα 4: Τα ζώα που ζουν κοντά μας	Σχηματισμός σύνθετων λέξεων με συνθετικά αρχαίες λέξεις και εντοπισμός σημασίας στο λεξικό.
Ενότητα 9: Βιβλία- Βιβλιοθήκες	Σχηματισμός σύνθετων λέξεων με α' συνθετικό την πρόθεση: «συν».
Ενότητα 13: Κατασκευές	Σχηματισμός σύνθετων λέξεων με β' συνθετικό τη λέξη «σκευάζω»- Εντοπισμός σημασίας στο λεξικό.
Ενότητα 15: Τηλεόραση	Ανάλυση σύνθετων λέξεων στα συνθετικά τους- Εντοπισμός σημασίας στο λεξικό- Σχηματισμός λέξεων που ανήκουν στην ίδια οικογένεια λέξεων με αυτές.
Στ' Δημοτικού	
Βιβλία μαθητή	
Κεφάλαια	Ύλη
Ενότητα 4: Συνταγές μαγειρικής	Σχηματισμός Προστακτικής σύνθετων ρημάτων με προθέσεις.
Ενότητα 10: Οικιακές... παγίδες για παιδιά	Σχηματισμός Αορίστου σύνθετων ρημάτων.
Ενότητα 17: Σκέψεις ενός παιδιού για τον πόλεμο	Σχηματισμός σύνθετων λέξεων με α' συνθετικό προθέσεις.
Ενότητα 17: Όαση ειρήνης	Σχηματισμός Αορίστου σύνθετων ρημάτων με προθέσεις.
Τετράδια εργασιών	
Ενότητα 1: Ταξίδια, τόποι, μεταφορικά μέσα	Σχηματισμός παράγωγων επιθέτων από ουσιαστικά.

Ενότητα 4: Διατροφή	Ένωση α΄ και β΄ συνθετικού για τον σχηματισμό σύνθετων επιθέτων.
Ενότητα 4: Διατροφή	Σχηματισμός σύνθετων λέξεων με τη διατροφή.
Ενότητα 17: Πόλεμος και ειρήνη	Σχηματισμός σύνθετων λέξεων με α΄ συνθετικό αρχαίες προθέσεις.

Κάνοντας μια ανακεφαλαίωση παρατηρούμε ότι στη Γραμματική υπάρχει ασάφεια σχετικά με τις λέξεις με προθήματα, τις οποίες άλλοτε ονομάζει σύνθετες και άλλοτε παράγωγες. Ωστόσο, στα βιβλία του μαθητή και στα τετράδια εργασιών οι λέξεις με προθήματα ονομάζονται παντού, στη θεωρία και στις ασκήσεις, όπου συναντώνται, σύνθετες. Βλέπουμε δηλαδή στην πλειοψηφία των ασκήσεων οι αρχαίες προθέσεις (*εκ, εις, δια, κατά, ανά, επί κ.ά.*) να ονομάζονται α΄ συνθετικά λέξεων και να ζητείται από τα παιδιά να ενώσουν αυτές τις προθέσεις ως α΄ συνθετικά με κάποια άλλα συνθετικά (β΄) και να φτιάξουν σύνθετες λέξεις. Σε άλλες περιπτώσεις οι λέξεις με τις προθέσεις αποκαλούνται σύνθετες και οι μαθητές πρέπει να τις αναλύσουν στα επιμέρους συστατικά τους. Πέρα από τις αρχαίες προθέσεις, παρατηρείται σε αρκετές ασκήσεις να ονομάζονται ως α΄ συνθετικά στοιχεία που όπως αναφέρθηκε στο κεφάλαιο 4 (στο υποκεφάλαιο της προθηματοποίησης) είναι προθήματα και οι λέξεις είναι παράγωγες και όχι σύνθετες. Χαρακτηριστικά μπορούμε να αναφέρουμε τα *δυσ-, ευ-, ημι-, αυτό-, παν-, τηλε-* κ.ά που κατατάσσονται στα προθήματα και στα λεξικά προθήματα και οι λέξεις που δημιουργούνται με αυτά είναι παράγωγες.

6.1.5 Το φαινόμενο της παραγωγής και της σύνθεσης στη Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου

Προτού κλείσει το παρόν κεφάλαιο κρίθηκε αναγκαίο να γίνει ειδική μνεία στο τι αναφέρει η Γραμματική του γυμνασίου για τα φαινόμενα της παραγωγής και της σύνθεσης. Παρόλο που η παρούσα εργασία έχει ως αντικείμενο μελέτης τους μέλλοντες εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, δεν θα μπορούσε να μην γίνει αναφορά στο τι καταγράφει ως παραγωγή και σύνθεση η επίσημη γραμματική στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση καθώς αδιαμφισβήτητα οι εκπαιδευτικοί θα ανατρέξουν σε αυτή για να τη συμβουλευτούν. Επίσης, μέσα από τη Γραμματική αυτή αναδεικνύεται για ακόμα μια φορά η ασάφεια που εντοπίζεται στην οριοθέτηση

των φαινομένων της παραγωγής και της σύνθεσης στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Η Γραμματική της Νέας Ελληνικής Γλώσσας του Γυμνασίου που γράφτηκε από τους Χατζησαββίδης και Χατζησαββίδου (2006:156) αναφέρει ότι το λεξιλόγιο της νέας ελληνικής αποτελείται από τις εξής κατηγορίες λέξεων: α) τις ριζικές, οι οποίες σχηματίζονται από μία ρίζα (θέμα) και την κατάληξη, β) τις παράγωγες, οι οποίες παράγονται από άλλες λέξεις με την προσθήκη παραγωγικών καταλήξεων. Η λέξη από την οποία παράγεται μια άλλη λέξη λέγεται πρωτότυπη, γ) τις σύνθετες, που προέρχονται από δύο ανεξάρτητες λέξεις.

Την παραγωγή λέξεων, που γίνεται με την προσθήκη ενός μορφολογικού στοιχείου στο τέλος του θέματος μιας λέξης (παραγωγική κατάληξη ή επίθημα) την ονομάζει και επιθηματοποίηση. Στις παράγωγες λέξεις υπάρχουν παράγωγα ρήματα, παράγωγα ουσιαστικά, παράγωγα επίθετα, παράγωγα επιρρήματα (2006:158-160).

Για τη σύνθεση, η Γραμματική αναφέρει ότι οι σύνθετες λέξεις σχηματίζονται με δύο τρόπους : α) με την προσθήκη στην αρχή της λέξης ενός μορφολογικού στοιχείου που ονομάζεται αχώριστο μόριο ή πρόθημα και η διαδικασία ονομάζεται προθηματοποίηση, β) με την ένωση δύο ή περισσότερων λέξεων. Στη σύνθεση με αχώριστα μόρια, τα αχώριστα μόρια είναι μονοσύλλαβες ή δισύλλαβες λέξεις που δεν χρησιμοποιούνται ποτέ μόνες τους και προέρχονται από προθέσεις και από άκλιτες λέξεις της αρχαίας ελληνικής. Η Γραμματική παραθέτει στη συνέχεια τα πιο συνηθισμένα αχώριστα μόρια καθώς και τη σημασία που αυτά προσδίδουν στο β' συνθετικό. Έτσι, λοιπόν, τα πιο συνηθισμένα αχώριστα μόρια που αναφέρονται είναι: α- (αν-, ανα-), ανα- (αν-), από- (απ-, αφ-), δια- (δι), δυσ-, εν- (εμ-, εγ), επι- (επ-, εφ-), κατά- (κατ-, καθ-), ξε- (ζ-), παρα- (παρ-), συν- (συγ-, συλ-, συμ-, συρ-, συσ-, συ-, συνε-), υπο- (υπ-, υφ-) (Χατζησαββίδης & Χατζησαββίδου, 2006:160).

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί η επισήμανση που παραθέτει η Γραμματική: «Σύμφωνα με ορισμένες αναλύσεις της νέας ελληνικής, οι λέξεις που σχηματίζονται με αχώριστα μόρια είναι παράγωγες. Έτσι, οι προθέσεις της αρχαίας ελληνικής αλλά και τα στερητικά μόρια θεωρούνται προθήματα που ανήκουν στην παραγωγή λέξεων» (Χατζησαββίδης & Χατζησαββίδου, 2006: 161).

Στη σύνθεση με ένωση λέξεων η Γραμματική αναφέρει ότι ως α΄ ή β΄ συνθετικό μιας σύνθετης λέξης μπορεί να είναι ουσιαστικά, επίθετα, αριθμητικά, ρήματα, μετοχές, επιρρήματα και προθέσεις. Ανάλογα με τη σημασία τους τα σύνθετα χωρίζονται σε παρατακτικά, προσδιοριστικά, κτητικά και αντικειμενικά. Γίνεται αναφορά στο συνδετικό φωνήεν –ο- το οποίο μπαίνει ανάμεσα στις δύο λέξεις όταν η πρώτη λέξη είναι κλιτή ή επίρρημα ενώ όταν το αρχικό φωνήεν του β΄ συνθετικού είναι ο ή α, το συνδετικό φωνήεν χάνεται. Για τον τονισμό των σύνθετων η Γραμματική αναφέρει ότι ο τόνος είτε παραμένει στη συλλαβή που τονίζεται το β΄ συνθετικό είτε ανεβαίνει μία ή δύο συλλαβές. Στη συνέχεια, η Γραμματική αναφέρει τις παρασύνθετες λέξεις και τα πολυλεκτικά σύνθετα ενώ στο τέλος καταγράφεται η γνήσια και η καταχρηστική σύνθεση. Γνήσια είναι η σύνθεση στην οποία παρατηρούνται αλλαγές στην αρχική μορφή του α΄ και του β΄ συνθετικού, ενώ στην καταχρηστική σύνθεση δεν έχει μεταβληθεί η αρχική μορφή των συνθετικών τους (Χατζησαββίδης & Χατζησαββίδου, 2006:161-162).

Ο παρακάτω πίνακας 6.3 παρουσιάζει εποπτικά τις ομοιότητες και τις διαφορές της Γραμματικής Δημοτικού και της Γραμματικής Γυμνασίου.

Πίνακας 6.3 Ομοιότητες και διαφορές Γραμματικής Δημοτικού- Γραμματικής Γυμνασίου

Γραμματική Δημοτικού	Γραμματική Γυμνασίου
Παραγωγή είναι η διαδικασία με την οποία μπορούμε να φτιάξουμε νέες λέξεις προσθέτοντας καταλήξεις σε λέξεις που ήδη υπάρχουν. Δεν γίνεται αναφορά στον όρο «επιθηματοποίηση».	Παράγωγες είναι λέξεις, οι οποίες παράγονται από άλλες λέξεις με την προσθήκη παραγωγικών καταλήξεων. Η παραγωγή λέξεων, που γίνεται με την προσθήκη ενός μορφολογικού στοιχείου στο τέλος του θέματος μιας λέξης (παραγωγική κατάληξη ή επίθημα) ονομάζεται και επιθηματοποίηση.
Υπάρχουν παράγωγα ρήματα, παράγωγα ουσιαστικά, παράγωγα επίθετα και παράγωγα επιρρήματα	Υπάρχουν παράγωγα ρήματα, παράγωγα ουσιαστικά, παράγωγα επίθετα και παράγωγα επιρρήματα
Παράγωγα επίθετα που παράγονται από επίθετα μπορούν να σχηματίζονται με τη προσθήκη του στερητικού α(ν)-.	Το α(ν)- αναφέρεται στα αχώριστα μόρια στη διαδικασία της προθηματοποίησης.
Σύνθεση ονομάζεται η διαδικασία με την οποία μπορούμε να ενώσουμε λέξεις και να φτιάξουμε ακόμα μεγαλύτερες.	Σύνθετες είναι οι λέξεις, που προέρχονται από δύο ανεξάρτητες λέξεις.
Μερικές προθέσεις της γλώσσας μας συνδυάζονται με ουσιαστικά, επίθετα,	Οι σύνθετες λέξεις σχηματίζονται με δύο τρόπους : α) με την προσθήκη στην αρχή

<p>ρήματα και επιρρήματα και σχηματίζουν νέες λέξεις: π.χ. αντιπρόεδρος, κατακόκκινος, συνυπάρχω, προχτές. Οι λέξεις αυτές άλλοτε μοιάζουν με παράγωγα και άλλοτε με σύνθετα.</p>	<p>της λέξης ενός μορφολογικού στοιχείου που ονομάζεται αχώριστο μόριο ή πρόθημα και η διαδικασία ονομάζεται προθηματοποίηση, β) με την ένωση δύο ή περισσότερων λέξεων.</p> <p>Στη σύνθεση με αχώριστα μόρια, τα αχώριστα μόρια είναι μονοσύλλαβες ή δισύλλαβες λέξεις που δεν χρησιμοποιούνται ποτέ μόνες τους και προέρχονται από προθέσεις και από άκλιτες λέξεις της αρχαίας ελληνικής.</p> <p>Τα πιο συνηθισμένα αχώριστα μόρια που αναφέρονται είναι: α- (αν-, ανα-), ανα- (αν-), από- (απ-, αφ-), δια- (δι), δυσ-, εν- (εμ-, εγ), επι- (επ-, εφ-), κατά- (κατ-, καθ-), ξε- (ξ-), παρα- (παρ-), συν- (συγ-, συλ-, συμ-, συρ-, συσ-, συ-, συνε-), υπο- (υπ-, υφ-).</p> <p>Σύμφωνα με ορισμένες αναλύσεις της νέας ελληνικής, οι λέξεις που σχηματίζονται με αχώριστα μόρια είναι παράγωγες. Έτσι, οι προθέσεις της αρχαίας ελληνικής αλλά και τα στερητικά μόρια θεωρούνται προθήματα που ανήκουν στην παραγωγή λέξεων.</p>
<p>Τα σύνθετα διακρίνονται σε παρατακτικά, προσδιοριστικά, κτητικά και αντικειμενικά με βάση τη σημασία.</p>	<p>Ανάλογα με τη σημασία τους τα σύνθετα χωρίζονται σε παρατακτικά, προσδιοριστικά, κτητικά και αντικειμενικά.</p>
<p>Ως α' συνθετικό μπορεί να είναι ουσιαστικό, επίθετο, αριθμητικό, ρήμα και επίρρημα ενώ ως β' συνθετικό μπορεί να είναι ουσιαστικό, επίθετο, ρήμα και κλιτή μετοχή.</p>	<p>Ως α' ή β' συνθετικό μιας σύνθετης λέξης μπορεί να είναι ουσιαστικά, επίθετα, αριθμητικά, ρήματα, μετοχές, επιρρήματα και προθέσεις.</p>
<p>Όταν το α' συνθετικό είναι κλιτή λέξη, τότε τα δύο συνθετικά ενώνονται με το συνθετικό φωνήεν –ο- το οποίο δεν προέρχεται από κανένα από τα δύο συνθετικά ενώ σε πολλές περιπτώσεις απουσιάζει.</p>	<p>Το συνδετικό φωνήεν –ο- μπαίνει ανάμεσα στις δύο λέξεις όταν η πρώτη λέξη είναι κλιτή ή επίρρημα ενώ όταν το αρχικό φωνήεν του β' συνθετικού είναι ο ή α, το συνδετικό φωνήεν χάνεται.</p>
<p>Τέλος, γίνεται αναφορά στα πολυλεκτικά σύνθετα, τα οποία μοιάζουν με ονομαστικές φράσεις.</p>	<p>Στα σύνθετα ο τόνος είτε παραμένει στη συλλαβή που τονίζεται το β' συνθετικό είτε ανεβαίνει μία ή δύο συλλαβές. Γίνεται αναφορά στις παρασύνθετες λέξεις και τα πολυλεκτικά σύνθετα. Αναφέρεται η γνήσια και η καταχρηστική σύνθεση.</p>

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

7. Σκοπός- Συμμετέχοντες- Μεθοδολογία έρευνας

7.1.Σκοπός- Στόχος της έρευνας

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι διερευνήσει τα όρια της παραγωγής και της σύνθεσης. Πιο συγκεκριμένα, η παρούσα έρευνα στοχεύει στο να εντοπίσει πώς οι τελειόφοιτοι φοιτητές του Παιδαγωγικού τμήματος και συνεπώς οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνονται τις λέξεις με προθήματα. Τις εκλαμβάνουν ως παράγωγες ή ως σύνθετες; Πρόκειται για ένα πολύπλοκο φαινόμενο καθώς κυριαρχούν διαφορετικές απόψεις στον επιστημονικό χώρο για το ποια γλωσσικά στοιχεία θεωρούνται προθήματα ενώ διαφορετικές είναι οι προσεγγίσεις που ακολουθούν οι επίσημες σχολικές γραμματικές του δημόσιου σχολείου. Έχοντας, λοιπόν, ως αφορμή την επικρατούσα ασάφεια γύρω από το φαινόμενο της προθηματοποίησης, η συγκεκριμένη εργασία προσπαθεί να διερευνήσει ποια αντίληψη έχουν αποκομίσει για τις λέξεις με προθήματα οι μελλοντικοί εκπαιδευτικοί και σε ποια κατηγορία τις κατατάσσουν.

7.2. Υποθέσεις έρευνας-Ερευνητικά ερωτήματα

Όπως προαναφέρθηκε, το βασικό ερευνητικό μας ερώτημα είναι: Πώς αντιλαμβάνονται οι τελειόφοιτοι φοιτητές του Παιδαγωγικού τμήματος τις λέξεις με προθήματα: παράγωγες ή σύνθετες; Το απώτερο αυτό βασικό μας ερώτημα μπορεί να αναλυθεί στα επιμέρους ερωτήματα:

1.Αντιλαμβάνονται οι τελειόφοιτοι φοιτητές του Παιδαγωγικού τμήματος ότι η παραγωγή και η σύνθεση είναι διαδικασίες παραγωγής του λεξιλογίου;

2.Αντιλαμβάνονται ως διαφορετικές τις έννοιες της παραγωγής και της σύνθεσης;

3.Ποιες λέξεις θεωρούν παράγωγες;

4.Ποιες λέξεις θεωρούν σύνθετες;

5.Θυμούνται τα φαινόμενα της παραγωγής και της σύνθεσης λέξεων από τα μαθητικά τους χρόνια;

6. Έχουν ασχοληθεί ατομικά με τη μελέτη των φαινομένων της παραγωγής και σύνθεσης των λέξεων, μέσα από προσωπικό διάβασμα μετά το Λύκειο;

7. Έχουν διδαχτεί τα φαινόμενα της παραγωγής και της σύνθεσης κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στο Πανεπιστήμιο; Αν ναι, σε ποιο έτος και στα πλαίσια ποιου μαθήματος: υποχρεωτικού, επιλογής ή κυμαινόμενου;

8. Τελικά, τι έχει ασκήσει μεγαλύτερη επιρροή επάνω τους στη διαμόρφωση της αντίληψης για τις λέξεις με προθήματα; Ο τρόπος που διδάσκονταν τα φαινόμενα αυτά στα μαθητικά τους χρόνια, η προσωπική τους ενασχόληση με τη μελέτη αυτών ή ο τρόπος που παρουσιάζονταν τα φαινόμενα αυτά στο Πανεπιστήμιο;

9. Επηρεάζει η μορφολογική διαφάνεια και αδιαφάνεια των λέξεων τις επιλογές των φοιτητών;

10. Επηρεάζουν οι διαφορετικές σημασίες των προθημάτων τις επιλογές των φοιτητών;

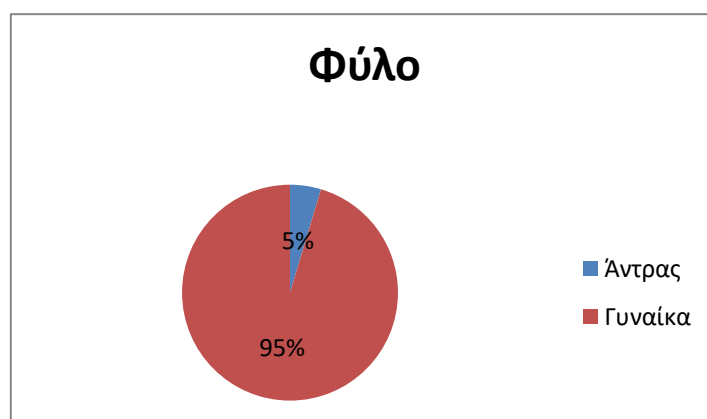
7.3. Δείγμα-Συμμετέχοντες

Αντικείμενο, λοιπόν, της έρευνάς μας είναι οι λέξεις με προθήματα. Το δείγμα μας αποτελούνταν από 108 φοιτητές του Παιδαγωγικού τμήματος του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Η πλειονότητα αυτών ήταν γυναίκες σε ποσοστό 95% (103 συνολικά). Οι άντρες αποτελούσαν ποσοστό 5% (5 συνολικά).

Πίνακας 7.1 Φύλο συμμετεχόντων

Φύλο	
Άνδρες	Γυναίκες
5	103

Γράφημα 7.1 Φύλο συμμετεχόντων

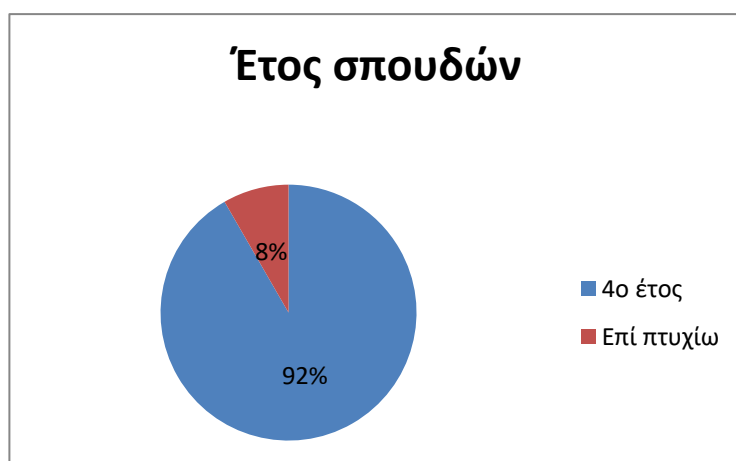

Οι φοιτητές επιλέχθηκαν έτσι ώστε να φοιτούν στο τελευταίο έτος της σχολής, γιατί θέλαμε να έχουν αποκομίσει όλες τις γνώσεις των προηγούμενων ετών και να έχουν διαμορφώσει την άποψή τους για την προθηματοποίηση. Επίσης το 4^ο έτος επιλέχθηκε γιατί οι φοιτητές αυτοί, έχοντας διαμορφωμένη την αντίληψή τους για το συγκεκριμένο φαινόμενο, θα αποτελέσουν το μελλοντικό έμπυχο δυναμικό της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, που θα διδάξουν το φαινόμενο αυτό στις επόμενες γενιές και θα διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στο πώς θα εκλαμβάνονται τα φαινόμενα αυτά στα επόμενα χρόνια. Η πλειοψηφία, λοιπόν, των φοιτητών ήταν τεταρτοετείς φοιτητές σε ποσοστό 92% (συνολικά 99 ερωτηθέντες). Ωστόσο, υπήρξε και ένα μικρό ποσοστό φοιτητών 8% (συνολικά 9 ερωτηθέντες), που ήταν επί πτυχίω (5^ο και 6^ο έτος), που συμμετείχε στην έρευνά μας καθώς και αυτοί θεωρούνται τελειόφοιτοι.

Πίνακας 7.2 Έτος σπουδών συμμετεχόντων

Έτος σπουδών	
4ο έτος	Επί πτυχίω
99 συμμετέχοντες	9 συμμετέχοντες

Γράφημα 7.2 Έτος σπουδών συμμετεχόντων

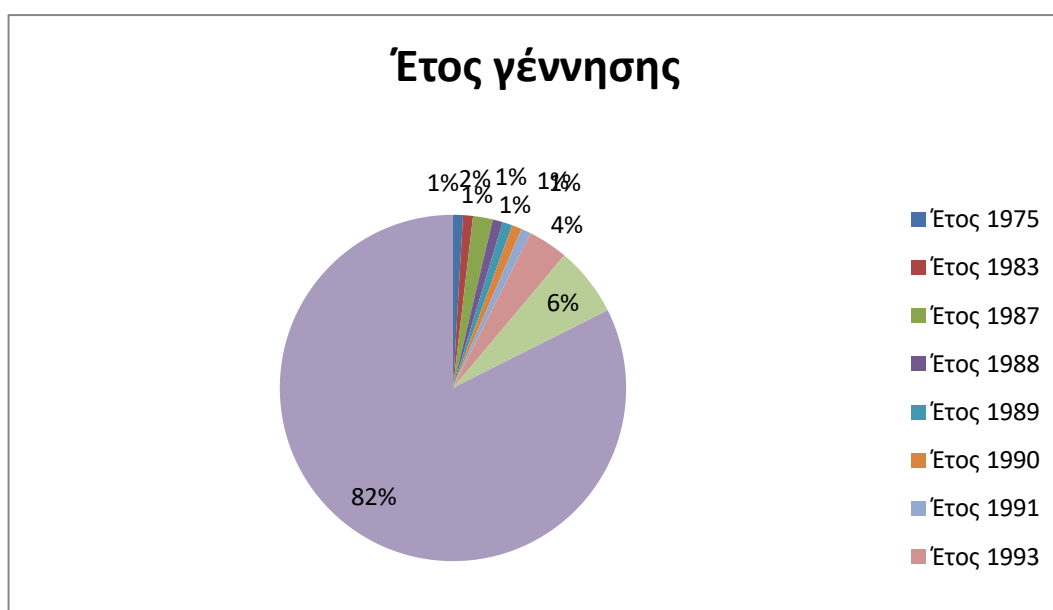

Αναφορικά με την ηλικία των φοιτητών, οι περισσότεροι από αυτούς, σε ποσοστό 82% (συνολικά 89 ερωτηθέντες) είχαν γεννηθεί το 1995 ενώ μικρά είναι τα ποσοστά αυτών που έχουν γεννηθεί άλλο έτος.

Πίνακας: 7.3 Έτος γέννησης συμμετεχόντων

Έτος Γέννησης									
1975	1983	1987	1989	1988	1990	1991	1993	1994	1995
1	4	2	1	1	1	1	4	7	89

Γράφημα 7.3 Έτος γέννησης συμμετεχόντων

7.4.Μεθοδολογία

α) Υλικό

Για να εξεταστεί το δείγμα, δημιουργήθηκε ένα ερωτηματολόγιο, το οποίο στόχευε να διερευνήσει την αντίληψη των φοιτητών για τις λέξεις με προθήματα. Το ερωτηματολόγιο ήταν χωρισμένο σε τρία μέρη. Το πρώτο μέρος περιελάμβανε τα δημογραφικά στοιχεία των φοιτητών (φύλο, έτος γέννησης και έτος σπουδών). Το δεύτερο μέρος περιελάμβανε ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, στις οποίες οι φοιτητές

έπρεπε να σημειώσουν x στη σωστή απάντηση. Οι ερωτήσεις αυτές ήταν 6 στο σύνολο. Οι τρεις πρώτες από αυτές είχαν 4-5 επιλογές, από τις οποίες οι φοιτητές έπρεπε να επιλέξουν μία ενώ οι τρεις τελευταίες ήταν ερωτήσεις ΝΑΙ/ ΟΧΙ στις οποίες οι φοιτητές έπρεπε να επιλέξουν και πάλι μια απάντηση. Οι ερωτήσεις αυτές επιλέχθηκαν για να μας δώσουν απαντήσεις στα επιμέρους ερευνητικά ερωτήματα, δηλαδή στο αν οι τελειόφοιτοι φοιτητές του Παιδαγωγικού τμήματος αντιλαμβάνονται ότι η παραγωγή και η σύνθεση είναι διαδικασίες παραγωγής του λεξιλογίου και ότι είναι διαφορετικές έννοιες, εάν γνωρίζουν ποιες λέξεις είναι παράγωγες και ποιες σύνθετες και εάν η αντίληψή τους για τα φαινόμενα της παραγωγής και της σύνθεσης έχει διαμορφωθεί από τα μαθητικά τους χρόνια, από την προσωπική τους ενασχόληση, από τις σπουδές τους στο Πανεπιστήμιο ή από συνδυασμό αυτών.

Το τρίτο μέρος του ερωτηματολογίου περιελάμβανε μια πολυμερή κλίμακα κατάταξης, στην οποία οι φοιτητές έπρεπε να τοποθετήσουν καθεμία από τις 64 λέξεις που δόθηκαν. Η κλίμακα αυτή περιελάμβανε 5 επιλογές: 1) Η λέξη είναι σίγουρα απλή, 2) Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης, 3) Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη, 4) Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης, 5) Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Σε κάθε λέξη έπρεπε να επιλέξουν μόνο μία επιλογή από την κλίμακα. Στην κλίμακα αυτή, οι δύο πρώτες επιλογές, δηλαδή 1) Η λέξη είναι σίγουρα απλή και 2) Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης ήταν διασπαστές καθώς δεν υπήρχε καμία απλή λέξη από αυτές που επιλέχθηκαν. Μπήκαν στην κλίμακα για να μην αντιληφθούν οι φοιτητές το ερευνητικό μας ερώτημα. Οι άλλες 3 επιλογές της κλίμακας περιελάμβαναν τις εξής απαντήσεις: 3) Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη, 4) Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης, 5) Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Όλες οι λέξεις του ερωτηματολογίου ήταν σύνθετες ή παράγωγες δηλαδή, οι επιλογές 3 και 5 σύμφωνα με το θεωρητικό πλαίσιο. Ωστόσο, δόθηκε και η επιλογή 4) Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης, στην κλίμακα την οποία θα μπορούσαν να επιλέξουν οι φοιτητές για λέξεις που μπερδεύουν και δεν μπορούν να τις κατατάξουν κάπου ξεκάθαρα και τις θεωρούν ότι βρίσκονται στα όρια παραγωγής και σύνθετης λέξης. Η επιλογή αυτή δόθηκε για να μπορέσουμε να αντιληφθούμε την αίσθηση που έχουν οι φοιτητές για τις λέξεις και πιο συγκεκριμένα για τις λέξεις με προθήματα. Εκεί, δηλαδή, θα μπορούσαν να τοποθετήσουν λέξεις τις οποίες έχουν δει να αναφέρονται αλλού ως σύνθετες και

αλλού ως παράγωγες, όπως είναι οι λέξεις με προθήματα, τις οποίες δεν έχουν ξεκαθαρίσει ακόμα μέσα τους που κατατάσσονται.

Οι λέξεις που δόθηκαν στους φοιτητές ήταν 64, από αυτές οι λέξεις με προθήματα ήταν 44, ενώ οι 20 λέξεις ήταν διασπαστές και δόθηκαν για να μην αντιληφθούν οι φοιτητές ποιο είναι το αντικείμενο μελέτης μας. Από τους 20 διασπαστές, οι 10 ήταν σύνθετες λέξεις και οι άλλες 10 ήταν παράγωγες λέξεις με επιθηματοποίηση. Από τις σύνθετες λέξεις, επιλέχθηκαν χαρακτηριστικά σύνθετα της Νέας Ελληνικής. Πιο συγκεκριμένα, επιλέχθηκαν 3 παρατακτικά σύνθετα: *ανοιγοκλείνω*, *αλατοπίπερο*, *ασπρόμαυρος*, 2 κτητικά σύνθετα: *ξανθομάλλης*, *στενόμυαλος*, 2 αντικειμενικά σύνθετα: *βιβλιοπώλης*, *χαρτοκόπτης* και 3 προσδιοριστικά σύνθετα: *νυχτοπούλι*, *αγριολούλουδο*, *ζαναλέω*. Από τις παράγωγες λέξεις με επιθηματοποίηση επιλέχθηκαν παράγωγες λέξεις που ανήκουν σε όλα τα μέρη του λόγου, δηλαδή: 2 παράγωγα ρήματα: *φυτεύω*, *τελειώνω*, 4 παράγωγα ουσιαστικά: *ταμείο*, *γυμναστήριο*, *πλύσιμο*, *διάβασμα*, 1 παράγωγο ουσιαστικό υποκοριστικό: *κοριτσάκι*, 2 παράγωγα επίθετα: *μάλλινος*, *ανοιξιάτικος* και 1 παράγωγο επίρρημα: *άδικα*.

Οι λέξεις που αποτελούν κατεξοχήν το αντικείμενο μελέτης μας είναι οι λέξεις με προθήματα, δηλαδή οι 44 λέξεις. Από το σύνολο των προθημάτων καθώς και από τις διαφορετικές ορολογίες που χρησιμοποιεί η παρούσα βιβλιογραφία επιλέχθηκαν ως αντικείμενα έρευνας της παρούσας εργασίας τα εξής: όσα ήταν ελεύθερα μορφήματα και συνέπιπταν με τις προθέσεις της Αρχαίας Ελληνικής, δηλαδή: *ανά*, *αντί*, *από*, *διά*, *εις*, *εν*, *εκ*, *επί*, *κατά*, *μετά*, *παρά*, *περί*, *προ*, *προς*, *συν*, *υπέρ*, *υπό*, *αμφί* καθώς και τα *α-*, *δυσ-*, *ευ-* και *ξε-*. Τα προθήματα αυτά είναι στο σύνολό τους 22 και επιλέχθηκαν δύο λέξεις από το καθένα. Ακολουθήθηκε, δηλαδή, το θεωρητικό πλαίσιο της Ράλλη όσον αφορά τα προθήματα που επιλέχθηκαν. Η επιλογή των λέξεων έγινε με βασικό κριτήριο τη μορφολογική διαφάνεια και αδιαφάνεια των λέξεων, ενώ όπου δεν υπήρχε μορφολογική αδιαφάνεια χρησιμοποιήθηκαν λέξεις στις οποίες το πρόθημα εμφάνιζε διαφορετική σημασία για να αντιπροσωπεύονται όσο το δυνατόν περισσότερες σημασίες των προθημάτων. Με κριτήριο τη μορφολογική αδιαφάνεια/ διαφάνεια επιλέχθηκαν οι εξής λέξεις από κάθε πρόθημα:

Πίνακας 7.4 Λέξεις με μορφολογική διαφάνεια/αδιαφάνεια

Προθήματα	Μορφολογική διαφάνεια	Μορφολογική αδιαφάνεια
1.από-	απογειώνομαι	αφαιρώ
2.αντί-	αντιγράφω	ανθέλληνας
3.εν-	εντοιχίζω	έγχρωμος
4.επί-	επιβιώνω	έφιππος
5.μετά-	μεταχειρίζομαι	μεθαύριο
6.παρά-	παραπαιδεία	παρελαύνω
7.συν-	συνδέω	συγγράφω
8.υπό-	υποστηρίζω	υφήλιος
9.εκ-	εκβάλλω	εξαγοράζω
10. κατά-	καταδικάζω	καθιερώνω
11.ξε-	ξεπουλώ	ξάστερος
12.α(ν)-	αμέτρητος	ανώριμος

Παρόλο που το βασικό μας κριτήριο επιλογής των λέξεων ήταν η μορφολογική διαφάνεια και αδιαφάνεια των προθημάτων, ωστόσο δεν την εμφανίζουν όλο τα προθήματα. Για το λόγο αυτό, οι υπόλοιπες λέξεις με τα προθήματα που δεν παρουσιάζουν μορφολογική αδιαφάνεια επιλέχθηκαν με κριτήριο να εκπροσωπούνται διαφορετικές σημασίες των προθημάτων για να υπάρχει ποικιλία και να μην είναι εντελώς τυχαία η επιλογή.

Πίνακας 7.5 Λέξεις με διαφορετικές σημασίες προθημάτων

Προθήματα	1 ^η λέξη	2 ^η λέξη
13.ανά-	ανασηκώνω	αναδουλειά
14.δια-	διανέμω	διαγωνίζομαι
15.εισ-	εισβάλλω	είσοδος
16.περί-	περικυκλώνω	περιγράφω
17.προς-	προσγειώνω	προσάπτω
18.υπέρ-	υπερασπίζομαι	υπέρλαμπρος
19.προ-	προχωρώ	πρόθυμος
20.αμφί-	αμφιβάλλω	αμφιθέατρο
21.ευ-	εύστοχος	ευάερος
22.δυσ-	δύσπιστος	δυσεύρετος

β) Διαδικασία

Αφού δημιουργήθηκε το ερωτηματολόγιο, δόθηκε προς συμπλήρωση στους φοιτητές του Παιδαγωγικού. Η διανομή του ερωτηματολογίου έγινε στα πλαίσια υποχρεωτικού μαθήματος του 4^{ου} έτους: «Διδακτική Γλώσσας: Διδασκαλία α' ανάγνωσης & γραφής», με διδάσκουσα την κυρία Μαγουλά, στον χώρο της σχολής. Τα ερωτηματολόγια δόθηκαν στη μέση του μαθήματος, κατά τη διάρκεια του διαλείμματος. Συνολικά δόθηκαν στους φοιτητές 15-20 λεπτά για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου. Μετά τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων από τους φοιτητές, αυτά συλλέχθηκαν και επεξεργάστηκαν στατιστικά με τη χρήση του προγράμματος Microsoft Office, Excel.

Πριν περάσουμε στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων και των συμπερασμάτων κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί σε ποιο θεωρητικό πλαίσιο στηριχθήκαμε. Έτσι στην παρούσα εργασία, σύνθεση θεωρούμε τη διαδικασία που δημιουργεί μορφολογικά πολύπλοκα στοιχεία από τουλάχιστον δύο θέματα, που στο ερωτηματολόγιό μας ορίζουμε απλά ως ένωση δύο λέξεων. Παραγωγή θεωρούμε τη διαδικασία σχηματισμού λέξεων που προκύπτει από τον συνδυασμό θέματος και παραγωγικού προσφύματος (προθήματος ή επιθήματος). Ως προθήματα θεωρούμε τα προσφύματα που προηγούνται του θέματος και από τις ποικίλες κατηγοριοποιήσεις και ορολογίες που εμφανίζονται, υιοθετούμε το θεωρητικό πλαίσιο της Ράλλη και μελετάμε μόνο τα προθήματα και, πιο συγκεκριμένα τα εξής: *ανά, αντί, από, διά, εις, εν, εκ, επί, κατά, μετά, παρά, περί, προ, προς, συν, υπέρ, υπό, αμφί* καθώς και τα *α-, ,δυσ-, εν-* και *ξε-*. Τέλος, επιθήματα θεωρούμε τα προσφύματα που έπονται του θέματος και μπορεί να είναι παραγωγικά ή κλιτικά.

8. Αποτελέσματα

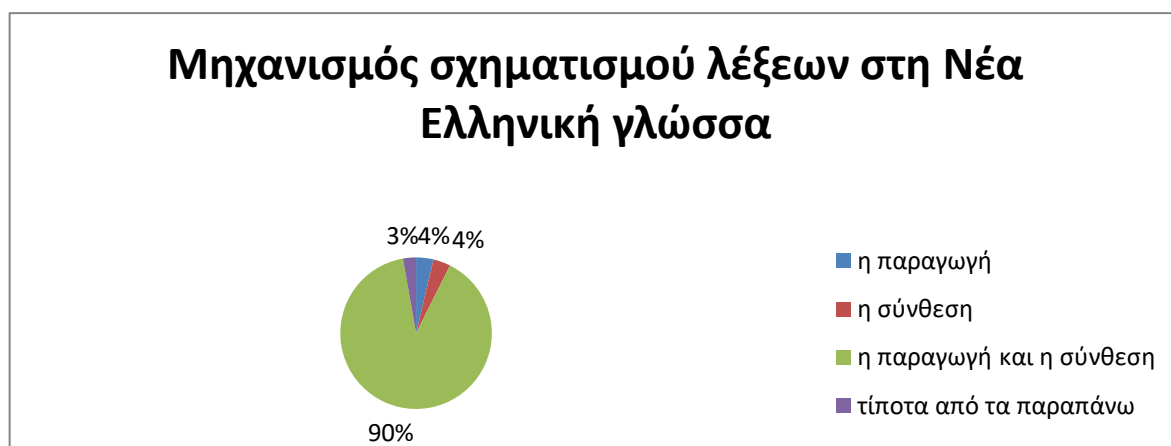
8.1 Ανάλυση αποτελεσμάτων ανά μία- μία απάντηση στο δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου

Στην πρώτη ερώτηση του δεύτερου μέρους του ερωτηματολογίου, επιδιώξαμε να διερευνήσουμε αν οι φοιτητές αντιλαμβάνονται ποιοι είναι οι μηχανισμοί σχηματισμού λέξεων στη Νέα Ελληνική. Όπως φαίνεται από τον πίνακα και το γράφημα που ακολουθούν η πλειοψηφία των φοιτητών (97 άτομα, το 90%) απάντησαν σωστά, αναγνωρίζοντας την παραγωγή και τη σύνθεση ως διαδικασίες σχηματισμού λέξεων. Το 4% των φοιτητών (συνολικά 4) απάντησε ότι μηχανισμός σχηματισμού λέξεων είναι μόνο η παραγωγή. Το ίδιο συνέβη και με τη σύνθεση ενώ μόνο 3 φοιτητές (το 3%) απάντησαν ότι διαδικασίες σχηματισμού λέξεων δεν είναι καμία από τις παραπάνω επιλογές.

Πίνακας 8.1 Επιλογές συμμετεχόντων για τους μηχανισμούς σχηματισμού λέξεων στη Ν.Ε.

Μηχανισμός/-οί σχηματισμού λέξεων στη Νέα Ελληνική γλώσσα είναι:			
η παραγωγή	η σύνθεση	η παραγωγή και η σύνθεση	τίποτα από τα παραπάνω
4	4	97	3

Γράφημα 8.1 Επιλογές συμμετεχόντων για τους μηχανισμούς σχηματισμού λέξεων στη Ν.Ε.

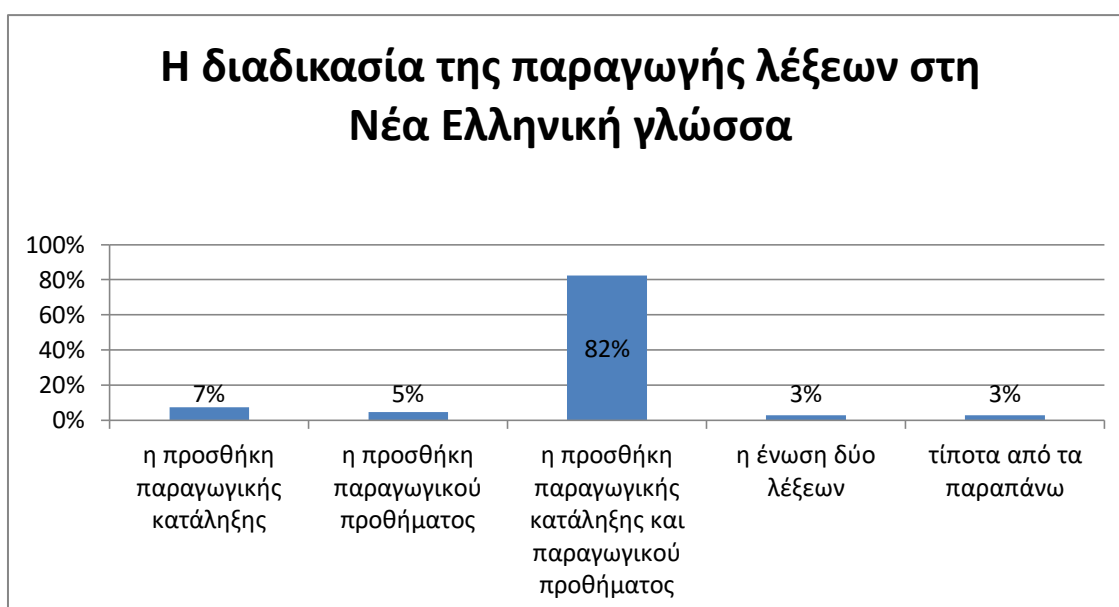
Στη δεύτερη ερώτηση ζητήθηκε από τους φοιτητές να απαντήσουν πώς αντιλαμβάνονται τη διαδικασία της παραγωγής λέξεων στη Νέα Ελληνική. Το 82% των φοιτητών (89 φοιτητές συνολικά) απάντησαν σωστά ότι παραγωγή λέξεων είναι

η προσθήκη παραγωγικής κατάληξης και παραγωγικού προθήματος. Το 7% (8 φοιτητές) απάντησε ότι παραγωγή είναι μόνο προσθήκη παραγωγικής κατάληξης. Το 5% (5 φοιτητές) απάντησε ότι η παραγωγή ορίζεται ως προσθήκη παραγωγικού προθήματος. Τέλος, την παραγωγή ως ένωση δύο λέξεων επέλεξε το 3% (3 φοιτητές), ενώ την απάντηση: «τίποτα από τα παραπάνω» επέλεξε το 3% των φοιτητών (3 συνολικά).

Πίνακας 8.2 Επιλογές συμμετεχόντων για τη διαδικασία παραγωγής λέξεων στη Ν.Ε.

Η διαδικασία της παραγωγής λέξεων στη Νέα Ελληνική γλώσσα είναι:				
η προσθήκη παραγωγικής κατάληξης	η προσθήκη παραγωγικού προθήματος	η προσθήκη παραγωγικής κατάληξης και η προσθήκη παραγωγικού προθήματος	η ένωση δύο λέξεων	τίποτα από τα παραπάνω
8	5	89	3	3

Γράφημα 8.2 Επιλογές συμμετεχόντων για τη διαδικασία παραγωγής λέξεων στη Ν.Ε.

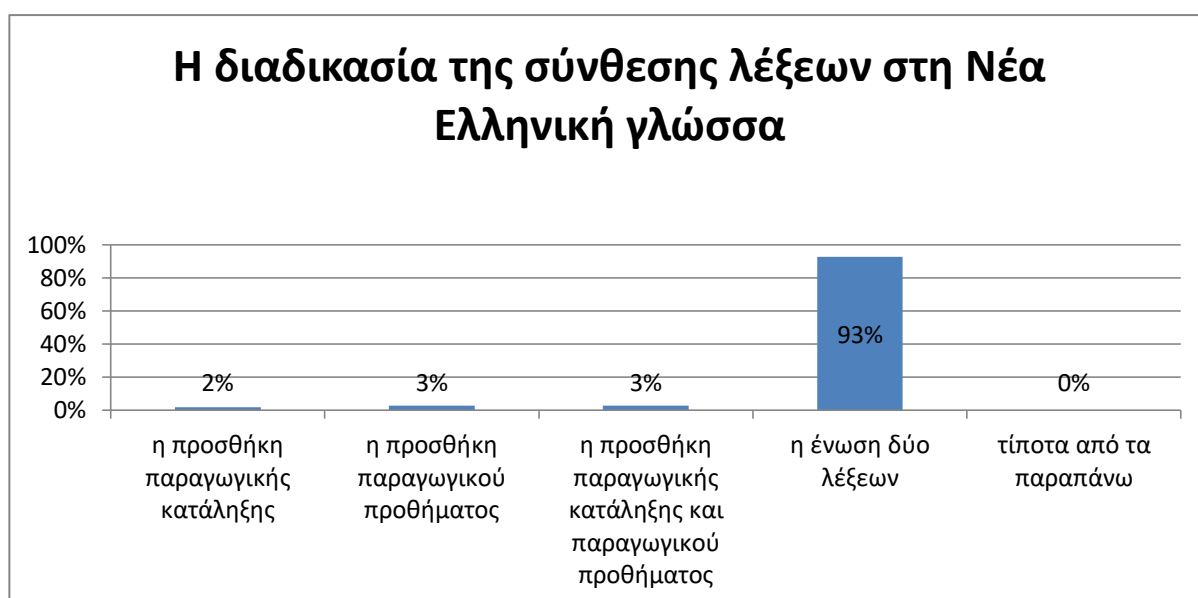
Στην ερώτηση σχετικά με τον ορισμό της σύνθεσης λέξεων, το 93% των φοιτητών (100 συνολικά) απάντησαν σωστά επιλέγοντας την ένωση λέξεων. Το 3% των φοιτητών (3 συνολικά) βλέπει τη σύνθεση ως τη διαδικασία προσθήκης παραγωγικής κατάληξης και παραγωγικού προθήματος ενώ το ίδιο ποσοστό (3%) τη θεωρεί ως διαδικασία προσθήκης μόνο παραγωγικού προθήματος. Το 2% των

φοιτητών(συνολικά 2 άτομα) θεωρεί τη σύνθεση ως τη διαδικασία προσθήκης παραγωγικής κατάληξης. Την επιλογή «τίποτα από τα παραπάνω» δεν επέλεξε κανένας φοιτητής.

Πίνακας 8.3 Επιλογές συμμετεχόντων για τη διαδικασία σύνθεσης λέξεων στη Ν.Ε.

Η διαδικασία της σύνθεσης λέξεων στη Νέα Ελληνική γλώσσα είναι:				
η προσθήκη παραγωγικής κατάληξης	η προσθήκη παραγωγικού προθήματος	η προσθήκη παραγωγικής κατάληξης και η προσθήκη παραγωγικού προθήματος	η ένωση δύο λέξεων	τίποτα από τα παραπάνω
2	3	3	100	0

Γράφημα 8.3 Επιλογές συμμετεχόντων για τη διαδικασία σύνθεσης λέξεων στη Ν.Ε.

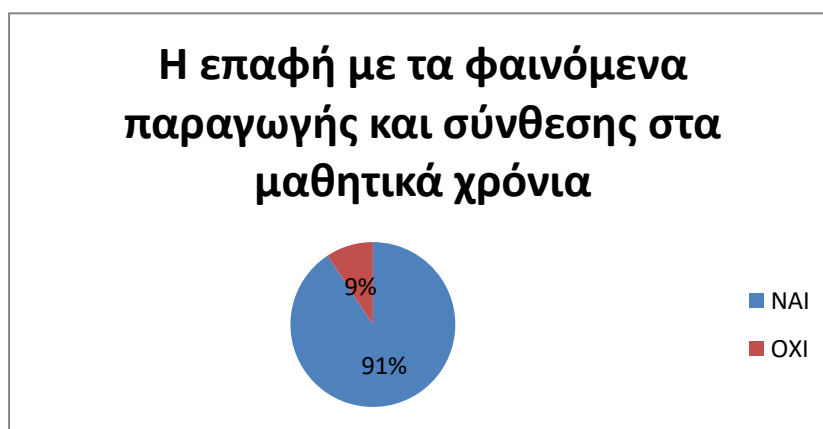

Στην 4^η ερώτηση σχετικά με το εάν οι φοιτητές έχουν έρθει σε επαφή με τα φαινόμενα παραγωγής και σύνθεσης στα μαθητικά τους χρόνια, το 91% των φοιτητών (98 συνολικά) απάντησαν Ναι ενώ μόνο 10 φοιτητές (το 9%) έδωσαν αρνητική απάντηση.

Πίνακας 8.4 Επιλογές συμμετεχόντων για το εάν έχουν έρθει σε επαφή με τα φαινόμενα παραγωγής και σύνθεσης λέξεων στη Ν.Ε. κατά τα μαθητικά τους χρόνια

Η επαφή σας με το φαινόμενο της παραγωγής και σύνθεσης λέξεων στη Νέα Ελληνική γλώσσα έχει γίνει στα μαθητικά σας χρόνια;	
ΝΑΙ	ΟΧΙ
98	10

Γράφημα 8.4 Επιλογές συμμετεχόντων για το εάν έχουν έρθει σε επαφή με τα φαινόμενα παραγωγής και σύνθεσης λέξεων στη Ν.Ε. κατά τα μαθητικά τους χρόνια

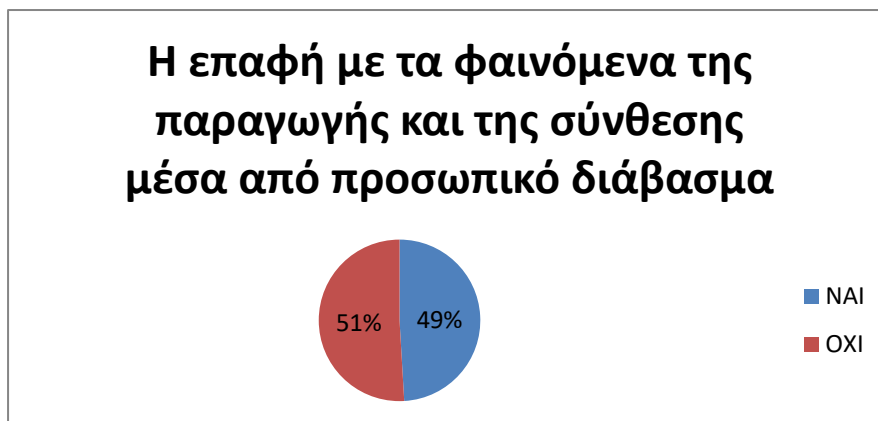

Στην 5^η ερώτηση σχετικά με το εάν έχουν έρθει σε επαφή με τα φαινόμενα της παραγωγής και της σύνθεσης μέσα από προσωπικό διάβασμα μετά το Λύκειο, το 51% (55 φοιτητές) απάντησε αρνητικά ενώ το 49% (53 φοιτητές) απάντησε θετικά.

Πίνακας 8.5 Επιλογές συμμετεχόντων για το εάν έχουν έρθει σε επαφή με τα φαινόμενα παραγωγής και σύνθεσης λέξεων στη Ν.Ε. μέσα από προσωπικό διάβασμα

Η επαφή σας με το φαινόμενο της παραγωγής και σύνθεσης λέξεων στη Νέα Ελληνική γλώσσα έχει γίνει μέσα από προσωπικό σας διάβασμα (μετά το Λύκειο);	
ΝΑΙ	ΟΧΙ
53	55

Γράφημα 8.5 Επιλογές συμμετεχόντων για το εάν έχουν έρθει σε επαφή με τα φαινόμενα παραγωγής και σύνθεσης λέξεων στη Ν.Ε. μέσα από προσωπικό διάβασμα

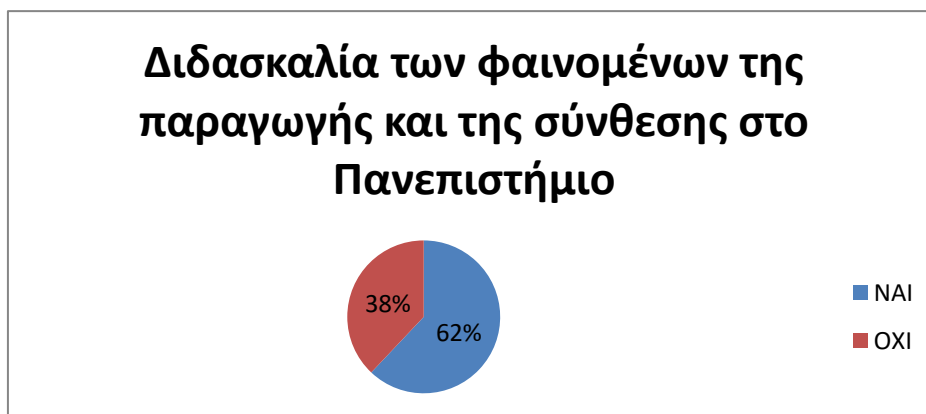

Αναφορικά με το 6^ο ερώτημα, σχετικά με εάν οι φοιτητές έχουν διδαχτεί τα φαινόμενα παραγωγής και σύνθεσης στο Πανεπιστήμιο, το 62% των φοιτητών (67 συνολικά) απάντησαν θετικά ενώ το 38% (41 συνολικά) απάντησαν αρνητικά.

Πίνακας 8.6 Επιλογές συμμετεχόντων για το εάν έχουν έρθει σε επαφή με τα φαινόμενα παραγωγής και σύνθεσης λέξεων στη Ν.Ε. κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στο Πανεπιστήμιο

Έχετε διδαχτεί το φαινόμενο της παραγωγής και της σύνθεσης λέξεων στη Νέα Ελληνική γλώσσα κατά τη διάρκεια της φοίτησής σας στο Πανεπιστήμιο;	
ΝΑΙ	ΟΧΙ
67	41

Γράφημα 8.6 Επιλογές συμμετεχόντων για το εάν έχουν έρθει σε επαφή με τα φαινόμενα παραγωγής και σύνθεσης λέξεων στη Ν.Ε. κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στο Πανεπιστήμιο

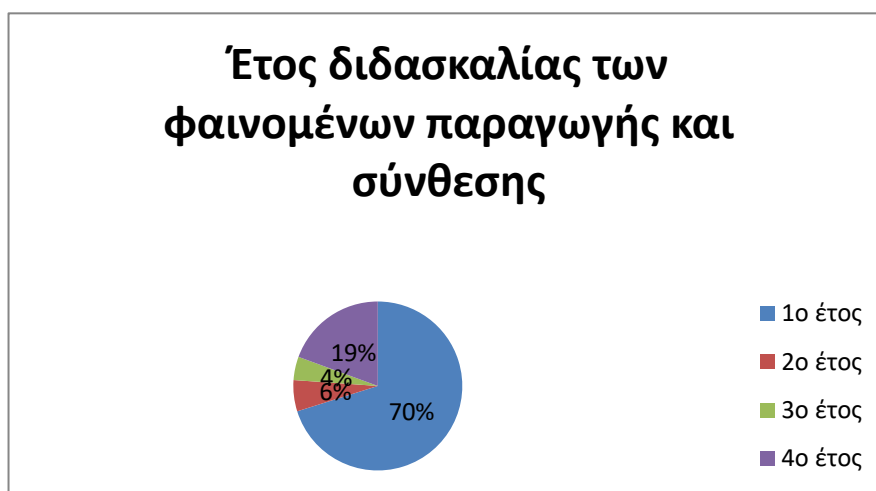
Από το ποσοστό των φοιτητών που έδωσαν θετική απάντηση, το 70% των φοιτητών (47 συνολικά) απάντησαν ότι το διδάχτηκαν στο 1^ο έτος. Το 6% των φοιτητών (4 συνολικά) απάντησαν ότι το διδάχτηκαν στο 2^ο έτος. Το 4% των

φοιτητών (3 συνολικά) απάντησαν στο 3^ο έτος, ενώ στο 4^ο έτος απάντησε το 19% των φοιτητών (13 συνολικά).

Πίνακας 8.7 Επιλογές συμμετεχόντων για το έτος κατά το οποίο ήρθαν σε επαφή με τα φαινόμενα παραγωγής και σύνθεσης λέξεων στη Ν.Ε. κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στο Πανεπιστήμιο

Έτος			
1ο	2ο	3ο	4ο
47	4	3	13

Γράφημα 8.7 Επιλογές συμμετεχόντων για το έτος κατά το οποίο ήρθαν σε επαφή με τα φαινόμενα παραγωγής και σύνθεσης λέξεων στη Ν.Ε. κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στο Πανεπιστήμιο

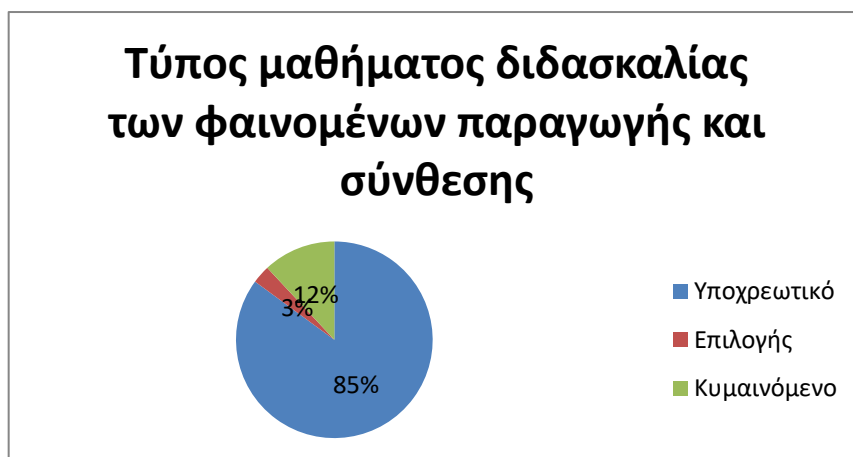

Τέλος, σχετικά με τον τύπο του μαθήματος, το 85% των φοιτητών (57 συνολικά) απάντησαν στα πλαίσια υποχρεωτικού μαθήματος, το 3% των φοιτητών (2 συνολικά) απάντησαν στα πλαίσια μαθήματος επιλογής ενώ το 12% των φοιτητών (8 άτομα) απάντησαν στα πλαίσια κυμαινόμενου μαθήματος.

Πίνακας 8.8 Επιλογές συμμετεχόντων για τον τύπο μαθήματος με το οποίο ήρθαν σε επαφή με τα φαινόμενα παραγωγής και σύνθεσης λέξεων στη Ν.Ε. κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στο Πανεπιστήμιο

Τύπος μαθήματος		
Υποχρεωτικό	Επιλογής	Κυμαινόμενο
57	2	8

Γράφημα 8.8 Επιλογές συμμετεχόντων για τον τύπο μαθήματος με το οποίο ήρθαν σε επαφή με τα φαινόμενα παραγωγής και σύνθεσης λέξεων στη Ν.Ε. κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στο Πανεπιστήμιο

8.2. Ανάλυση αποτελεσμάτων ανά μία- μία λέξη στο τρίτο μέρος του ερωτηματολογίου

8.2.1 Ανάλυση λέξεων που επιλέχθηκαν με βάση το μορφολογικό κριτήριο

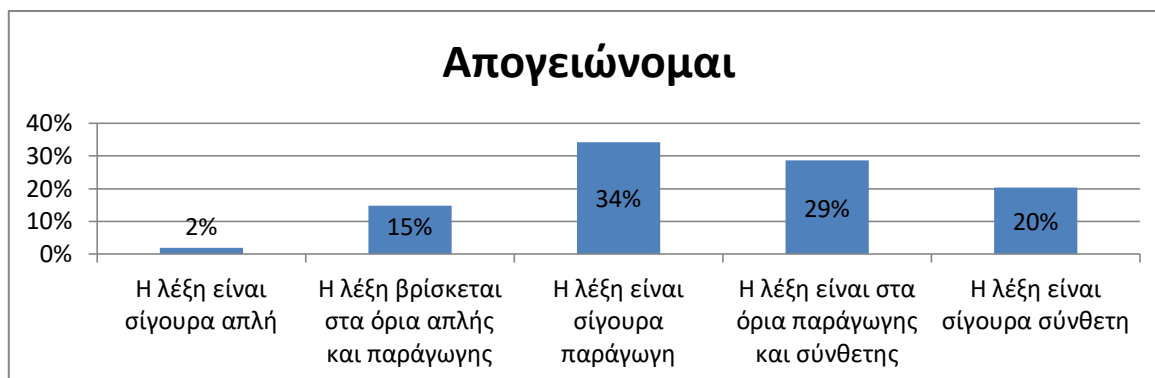
Αρχικά θα αναλύσουμε μία-μία τις λέξεις που δόθηκαν προς κατηγοριοποίηση στους φοιτητές και επιλέχθηκαν με μορφολογικά κριτήρια.

Στη λέξη «απογειώνομαι» το 34% των φοιτητών (συνολικά 37) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 29% των φοιτητών (31 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 20% των φοιτητών (22 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 15% των φοιτητών (συνολικά 16) απάντησε ότι είναι στα όρια απλής και παράγωγης ενώ το 2% των φοιτητών (συνολικά 2) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.9 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «απογειώνομαι»

Απογειώνομαι				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
2	16	37	31	22

Γράφημα 8.9 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «απογειώνομαι»

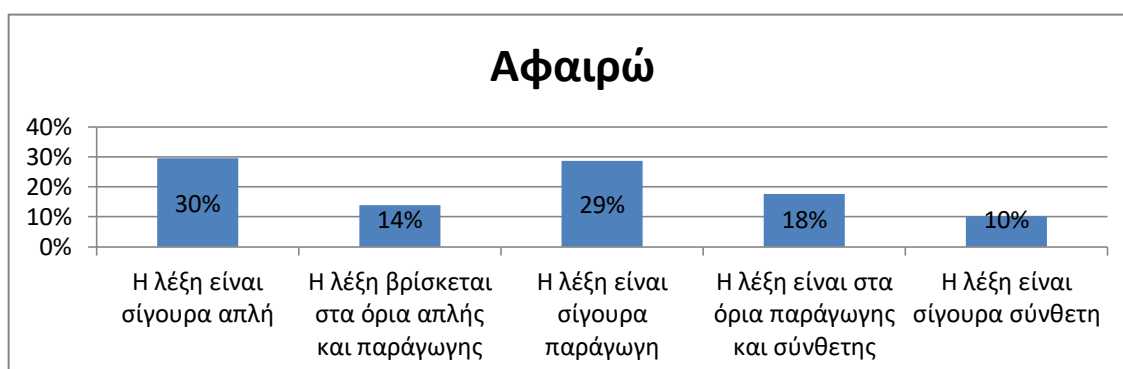

Στη λέξη «αφαιρώ» το 30% των φοιτητών (συνολικά 32) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα απλή. Το 29% των φοιτητών (συνολικά 31) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 18% των φοιτητών (19 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 14% των φοιτητών (συνολικά 15) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης και το 10% των φοιτητών (συνολικά 11) απάντησε ότι είναι σίγουρα σύνθετη.

Πίνακας 8.10 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «αφαιρώ»

Αφαιρώ				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
32	15	31	19	11

Γράφημα 8.10 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «αφαιρώ»

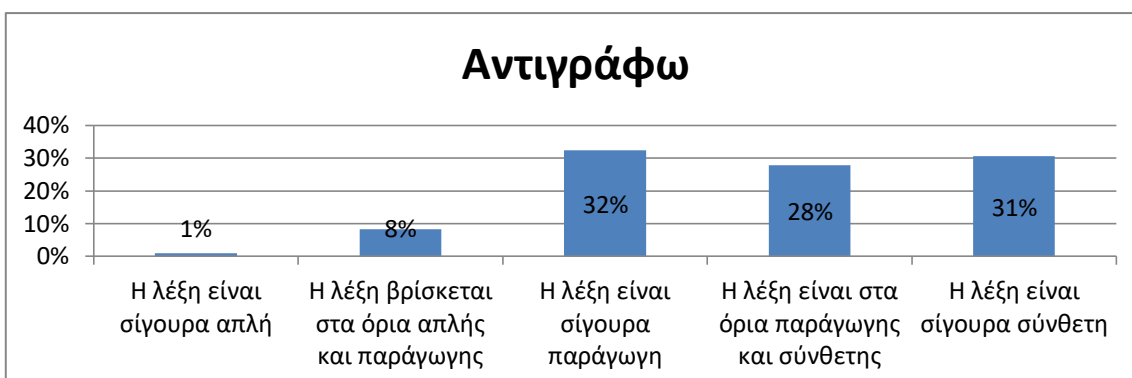

Στη λέξη «αντιγράφω» το 32% των φοιτητών (συνολικά 35) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 31% των φοιτητών (συνολικά 33) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 28% των φοιτητών (30 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 8% των φοιτητών (συνολικά 9) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης ενώ το 1% των φοιτητών (συνολικά 1) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.11 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «αντιγράφω»

Αντιγράφω				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
1	9	35	30	33

Γράφημα 8.11 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «αντιγράφω»

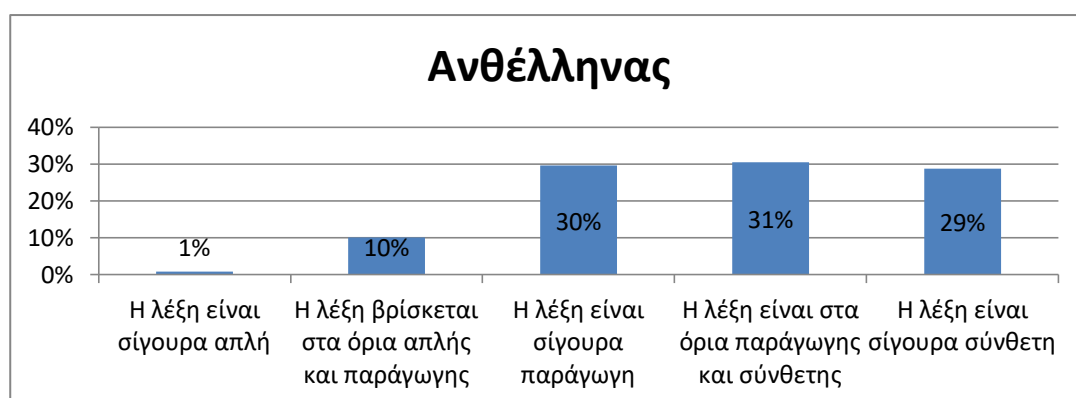

Στη λέξη «ανθέλληνας» το 31% των φοιτητών (συνολικά 33) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 30% των φοιτητών (συνολικά 32) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 29% των φοιτητών (31 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 10% των φοιτητών (συνολικά 11) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης ενώ το 1% των φοιτητών (συνολικά 1) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.12 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «ανθέλληνας»

Ανθέλληνας				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
1	11	32	33	31

Γράφημα 8.12 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «ανθέλληνας»

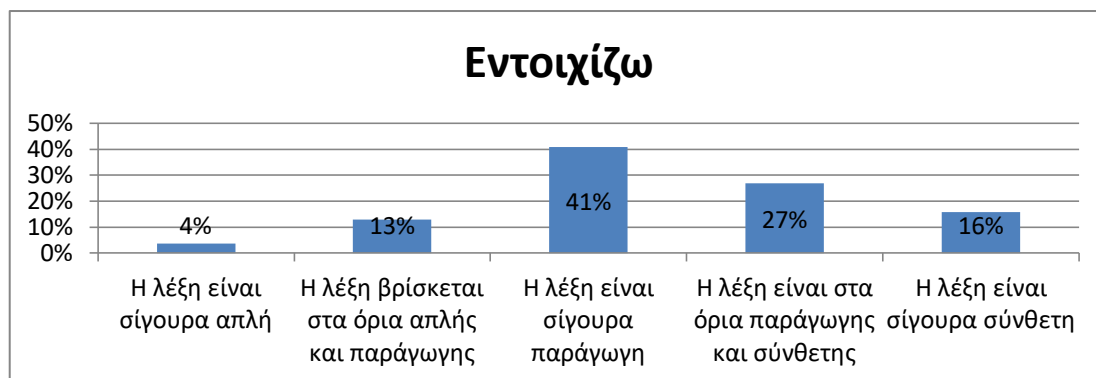

Στη λέξη «εντοιχίζω» το 41% των φοιτητών (συνολικά 44) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 27% των φοιτητών (συνολικά 29) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 16% των φοιτητών (17 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 13% των φοιτητών (συνολικά 14) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης και το 4% των φοιτητών (συνολικά 4) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.13 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «εντοιχίζω»

Εντοιχίζω				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
4	14	44	29	17

Γράφημα 8.13 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «εντοιχίζω»

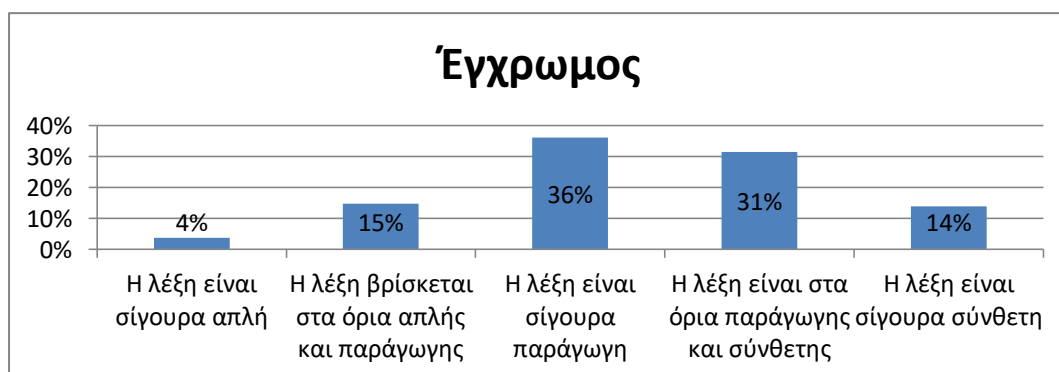

Στη λέξη «έγχρωμος» το 36% των φοιτητών (συνολικά 39) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 31% των φοιτητών (συνολικά 34) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 15% των φοιτητών (16 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης. Το 14% των φοιτητών (συνολικά 15) απάντησε ότι είναι σίγουρα σύνθετη και το 4% των φοιτητών (συνολικά 4) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.14 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «έγχρωμος»

Έγχρωμος				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
4	16	39	34	15

Γράφημα 8.14 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «έγχρωμος»

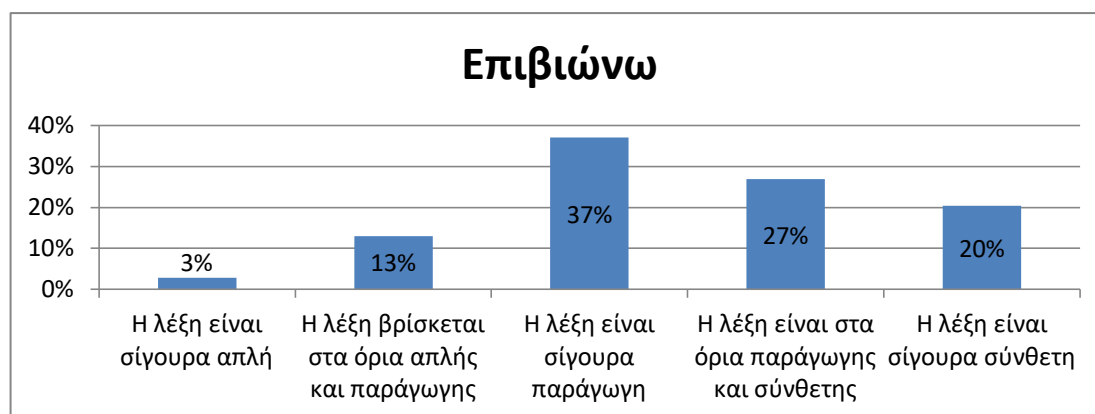

Στη λέξη «επιβιώνω» το 37% των φοιτητών (συνολικά 40) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 27% των φοιτητών (συνολικά 29) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 20% των φοιτητών (22 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 13% των φοιτητών (συνολικά 14) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης και το 3% των φοιτητών (συνολικά 3) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.15 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «επιβιώνω»

Επιβιώνω				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
3	14	40	29	22

Γράφημα 8.15 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «επιβιώνω»

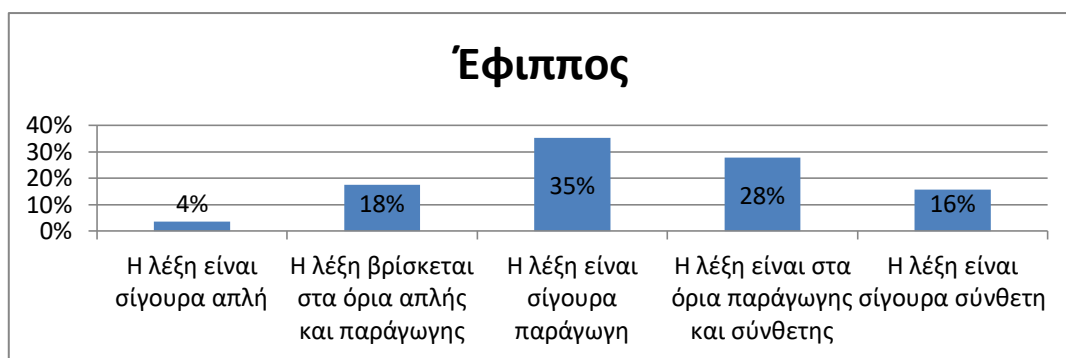

Στη λέξη «έφιππος» το 35% των φοιτητών (συνολικά 38) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 28% των φοιτητών (συνολικά 30) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 18% των φοιτητών (19 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης. Το 16% των φοιτητών (συνολικά 17) απάντησε ότι είναι σίγουρα σύνθετη και το 4% των φοιτητών (συνολικά 4) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.16 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «έφιππος»

Έφιππος				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
4	19	38	30	17

Γράφημα 8.16 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «έφιππος»

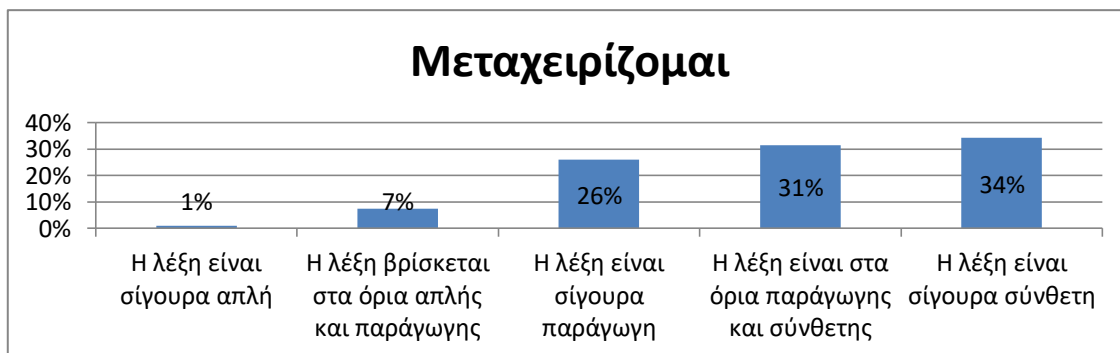

Στη λέξη «μεταχειρίζομαι» το 34% των φοιτητών (συνολικά 37) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 31% των φοιτητών (συνολικά 34) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 26% των φοιτητών (28 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 7% των φοιτητών (συνολικά 8) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης ενώ το 1% των φοιτητών (συνολικά 1) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.17 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «μεταχειρίζομαι»

Μεταχειρίζομαι				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
1	8	28	34	37

Γράφημα 8.17 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «μεταχειρίζομαι»

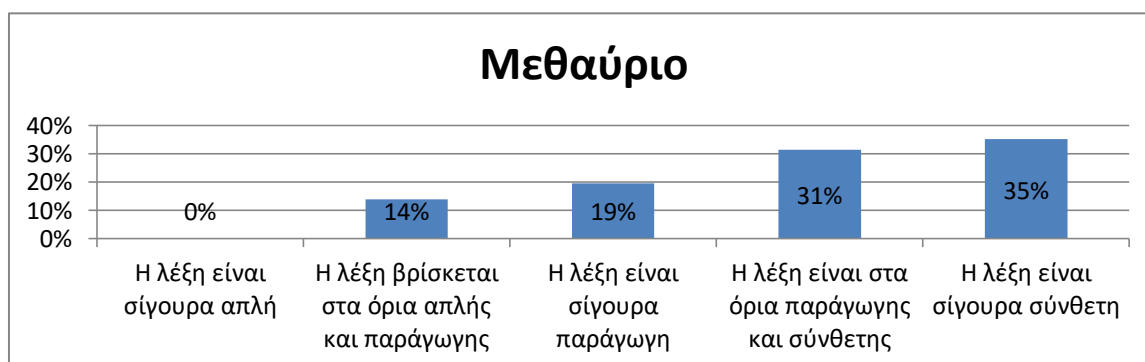

Στη λέξη «μεθαύριο» το 35% των φοιτητών (συνολικά 38) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 31% των φοιτητών (34 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 19% των φοιτητών (21 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 14% των φοιτητών (συνολικά 15) απάντησε ότι είναι στα όρια απλής και παράγωγης ενώ το 0% των φοιτητών απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 18. Κατηγοριοποίηση της λέξης: «μεθαύριο»

Μεθαύριο				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
0	15	21	34	38

Γράφημα 8.18 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «μεθαύριο»

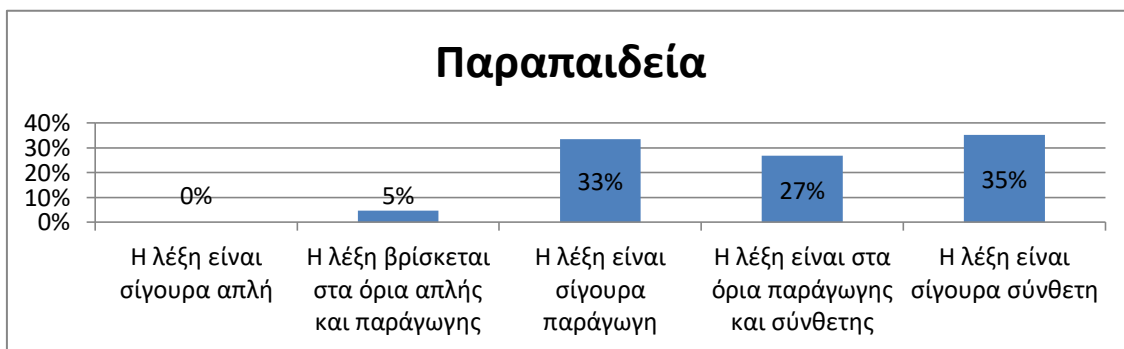

Στη λέξη «παραπαιδεία» το 35% των φοιτητών (συνολικά 38) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 33% των φοιτητών (συνολικά 36) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 27% των φοιτητών (29 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 5% των φοιτητών (συνολικά 5) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης ενώ το 0% των φοιτητών απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.19 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «παραπαιδεία»

Παραπαιδεία				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
0	5	36	29	38

Γράφημα 8.19 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «παραπαιδεία»

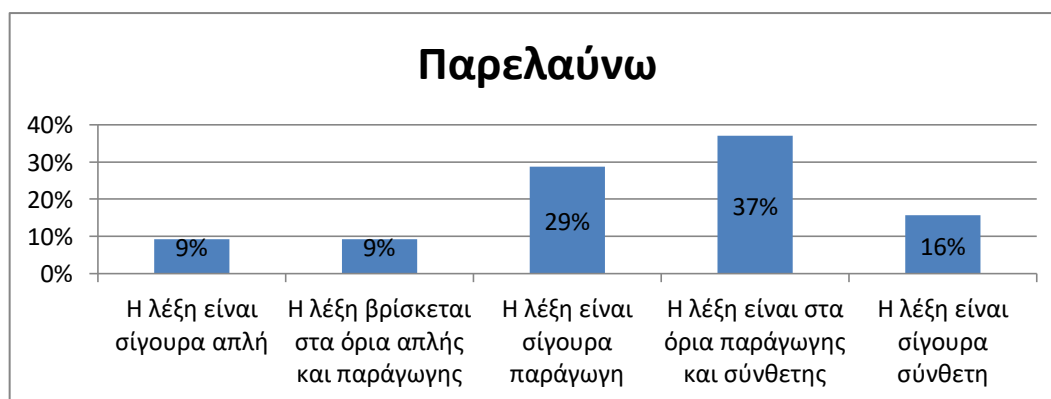

Στη λέξη «παρελαύνω» το 37% των φοιτητών (συνολικά 40) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 29% των φοιτητών (συνολικά 31) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 16% των φοιτητών (17 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 9% των φοιτητών (συνολικά 10) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης και το ίδιο ποσοστό (9%) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.20 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «παρελαύνω»

Παρελαύνω				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
10	10	31	40	17

Γράφημα 8.20 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «παρελαύνω»

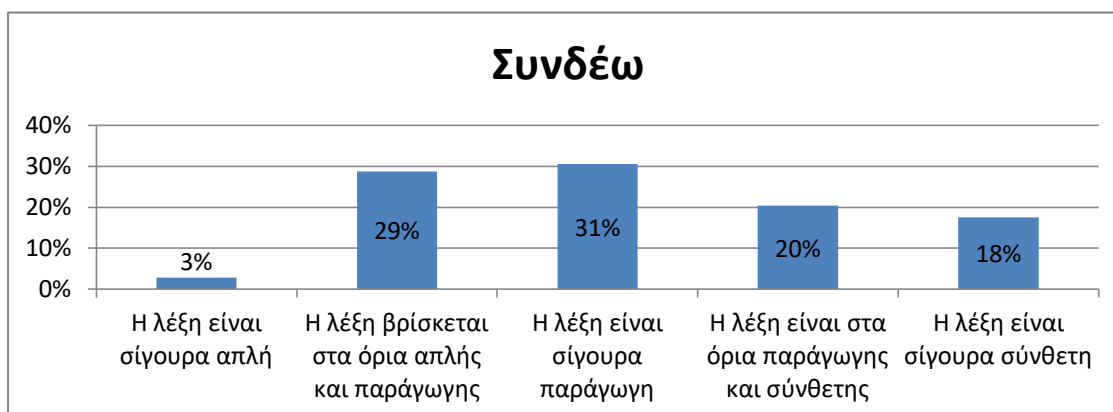
Στη λέξη «συνδέω» το 31% των φοιτητών (συνολικά 33) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 29% των φοιτητών (συνολικά 31) απάντησε ότι η λέξη

βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης. Το 20% των φοιτητών (22 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 18% των φοιτητών (συνολικά 19) απάντησε ότι είναι σίγουρα σύνθετη ενώ το 3% των φοιτητών (συνολικά 3) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.21 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «συνδέω»

Συνδέω				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
3	31	33	22	19

Γράφημα 8.21 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «συνδέω»

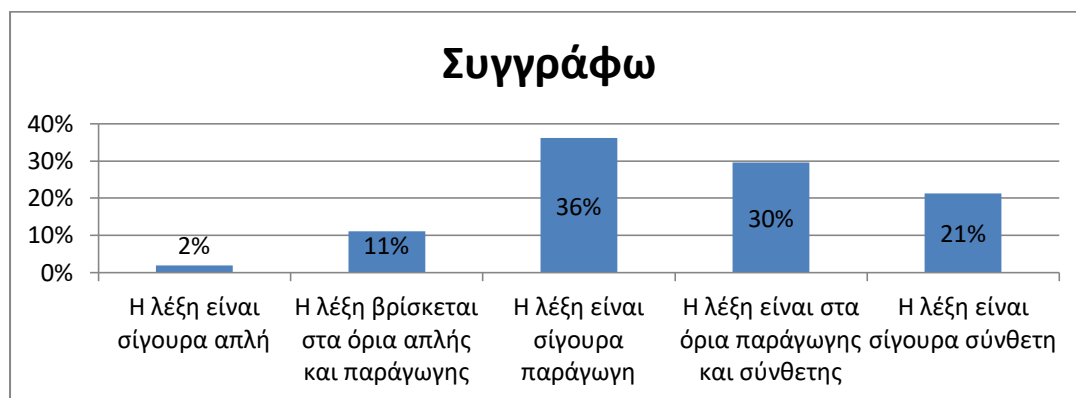

Στη λέξη «συγγράφω» το 36% των φοιτητών (συνολικά 39) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 30% των φοιτητών (συνολικά 32) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 21% των φοιτητών (23 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 11% των φοιτητών (συνολικά 12) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης και το 2% των φοιτητών (συνολικά 2) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.22 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «συγγράφω»

Συγγράφω				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
2	12	39	32	23

Γράφημα 8.22 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «συγγραφέω»

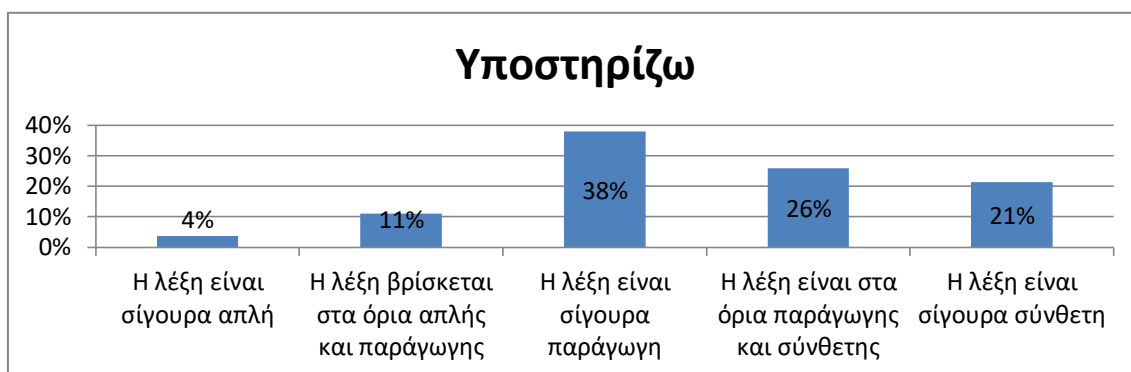

Στη λέξη «υποστηρίζω» το 38% των φοιτητών (συνολικά 41) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 26% των φοιτητών (συνολικά 28) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 21% των φοιτητών (23 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 11% των φοιτητών (συνολικά 12) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης και το 4% των φοιτητών (συνολικά 4) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.23 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «υποστηρίζω»

Υποστηρίζω				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
4	12	41	28	23

Γράφημα 8.23 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «υποστηρίζω»

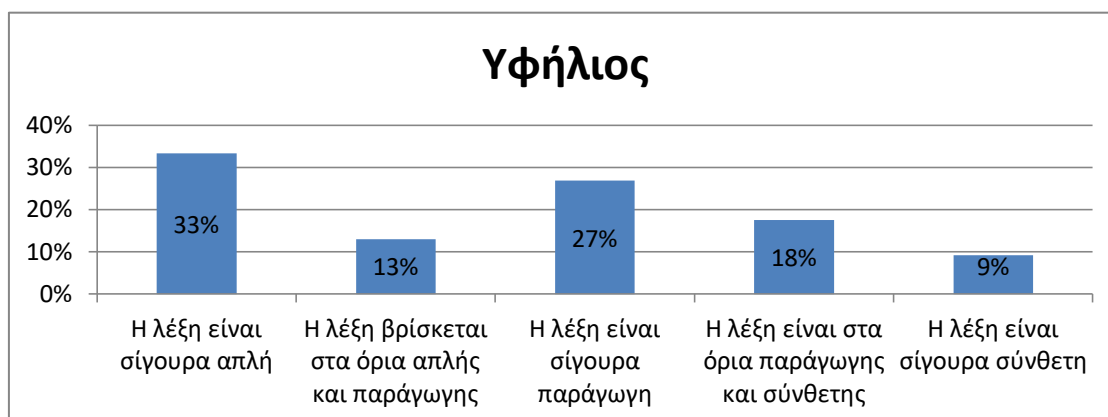
Στη λέξη «υφήλιος» το 33% των φοιτητών (συνολικά 36) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα απλή. Το 27% των φοιτητών (συνολικά 29) απάντησε ότι η λέξη είναι

σίγουρα παράγωγη. Το 18% των φοιτητών (19 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 13% των φοιτητών (συνολικά 14) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης και το 9% των φοιτητών (συνολικά 10) απάντησε ότι είναι σίγουρα σύνθετη.

Πίνακας 8.24 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «υφήλιος»

Υφήλιος				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
36	14	29	19	10

Γράφημα 8.24 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «υφήλιος»

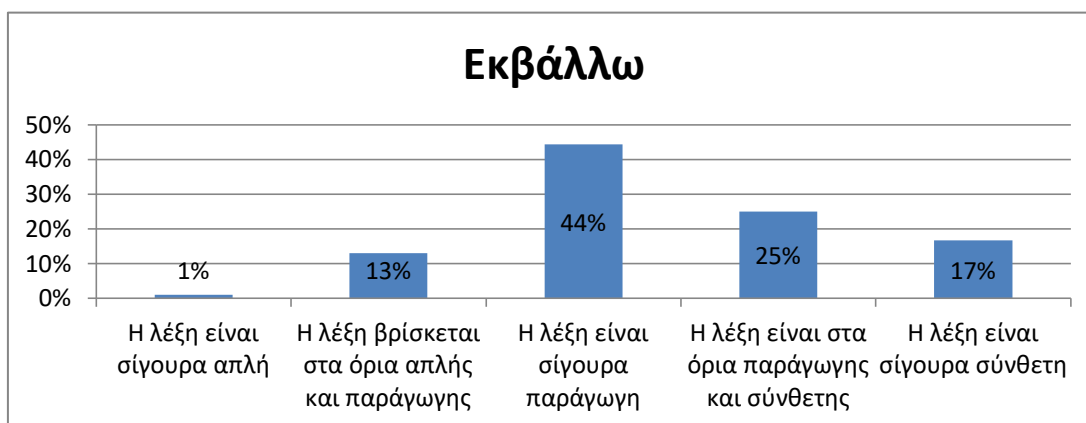

Στη λέξη «εκβάλλω» το 44% των φοιτητών (συνολικά 48) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 25% των φοιτητών (συνολικά 27) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 17% των φοιτητών (18 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 13% των φοιτητών (συνολικά 14) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης και το 1% των φοιτητών (συνολικά 1) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.25 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «εκβάλλω»

Εκβάλλω				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
1	14	48	27	18

Γράφημα 8.25 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «εκβάλλω»

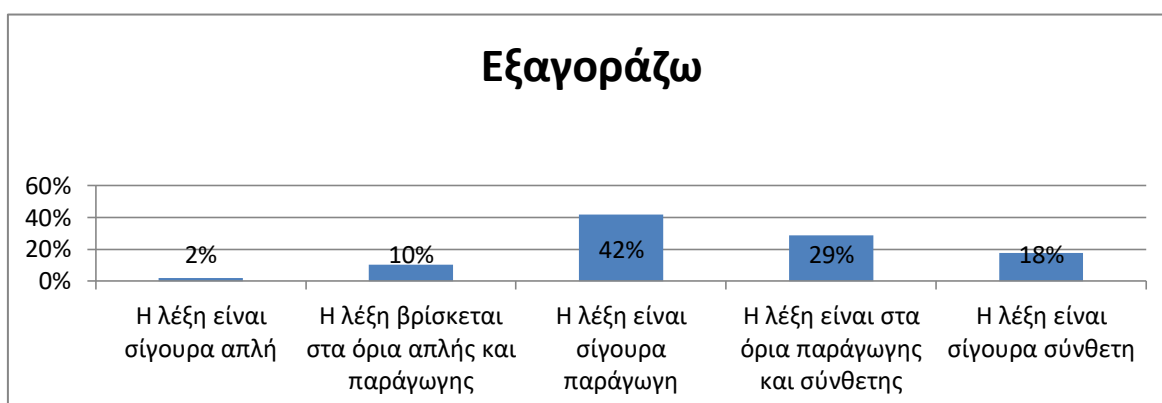

Στη λέξη «εξαγοράζω» το 42% των φοιτητών (συνολικά 45) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 29% των φοιτητών (συνολικά 31) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 18% των φοιτητών (19 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 10% των φοιτητών (συνολικά 11) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης ενώ το 2% των φοιτητών (συνολικά 2) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.26 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «εξαγοράζω»

Εξαγοράζω				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
2	11	45	31	19

Γράφημα 8.26 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «εξαγοράζω»

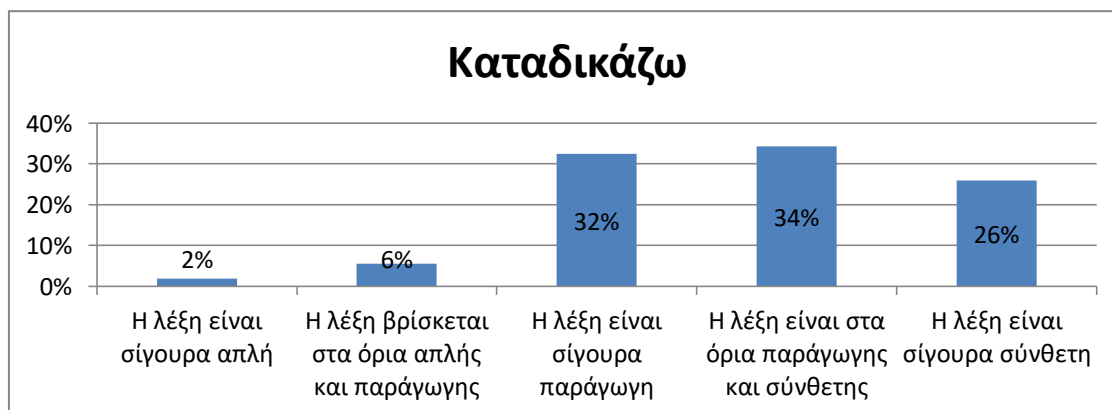

Στη λέξη «καταδικάζω» το 34% των φοιτητών (συνολικά 37) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 32% των φοιτητών (συνολικά 35) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 26% των φοιτητών (28 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 6% των φοιτητών (συνολικά 6) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης και το 2% των φοιτητών (συνολικά 2) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.27 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «καταδικάζω»

Καταδικάζω				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
2	6	35	37	28

Γράφημα 8.27 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «καταδικάζω»

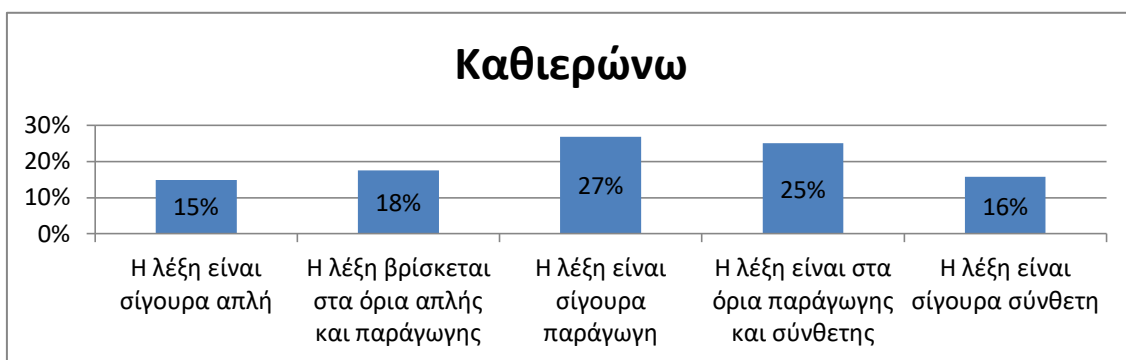

Στη λέξη «καθιερώνω» το 27% των φοιτητών (συνολικά 29) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 25% των φοιτητών (συνολικά 27) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 18% των φοιτητών (19 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης. Το 16% των φοιτητών (συνολικά 17) απάντησε ότι είναι σίγουρα σύνθετη ενώ το 15% των φοιτητών (συνολικά 16) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.28 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «καθιερώνω»

Καθιερώνω				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
16	19	29	27	17

Γράφημα 8.28 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «καθιερώνω»

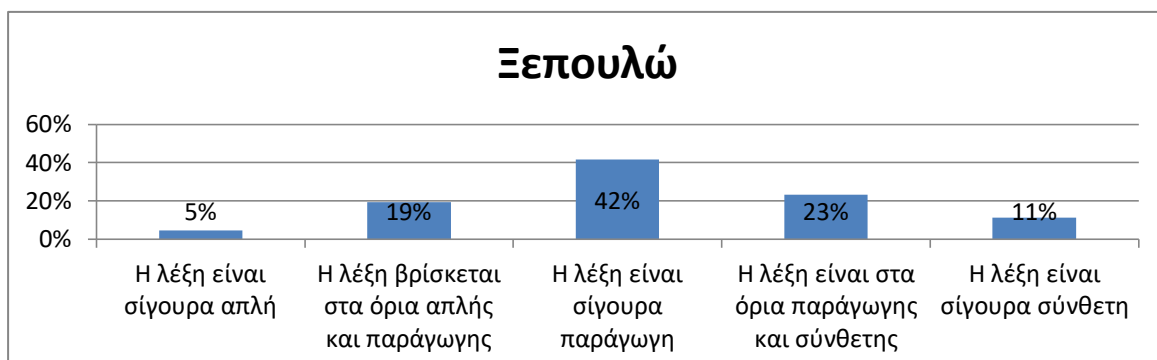

Στη λέξη «ξεπουλώ» το 42% των φοιτητών (συνολικά 45) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 23% των φοιτητών (συνολικά 25) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 19% των φοιτητών (21 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης. Το 11% των φοιτητών (συνολικά 12) απάντησε ότι είναι σίγουρα σύνθετη ενώ το 5% των φοιτητών (συνολικά 5) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.29 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «ξεπουλώ»

Ξεπουλώ				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
5	21	45	25	12

Γράφημα 8.29 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «ξεπουλώ»

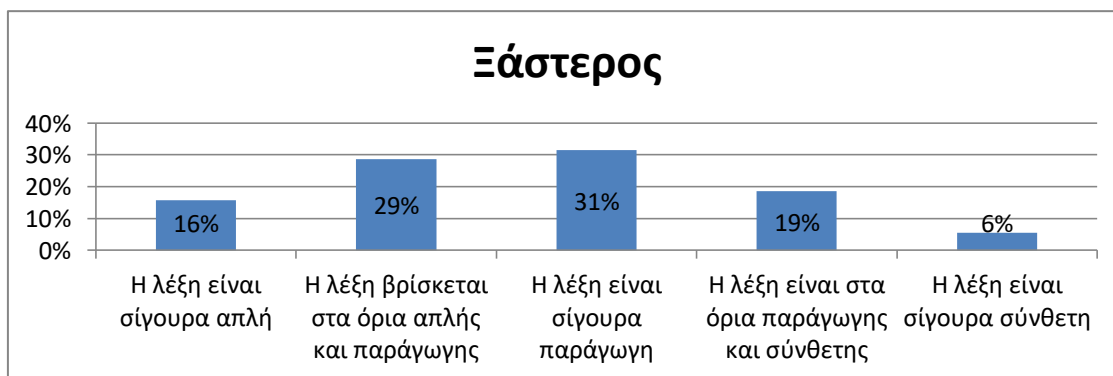

Στη λέξη «ξάστερος» το 31% των φοιτητών (συνολικά 34) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 29% των φοιτητών (συνολικά 31) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης. Το 19% των φοιτητών (20 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 16% των φοιτητών (συνολικά 17) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή και το 6% των φοιτητών (συνολικά 6) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.

Πίνακας 8.30 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «ξάστερος»

Ξάστερος				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
17	31	34	20	6

Γράφημα 8.30 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «ξάστερος»

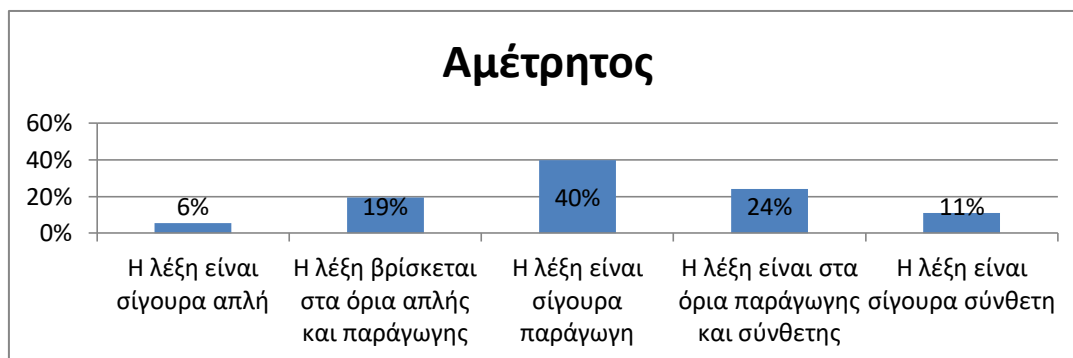

Στη λέξη «αμέτρητος» το 40% των φοιτητών (συνολικά 43) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 24% των φοιτητών (συνολικά 26) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 19% των φοιτητών (21 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης. Το 11% των φοιτητών (συνολικά 12) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη και το 6% των φοιτητών (συνολικά 6) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.31 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «αμέτρητος»

Αμέτρητος				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
6	21	43	26	12

Γράφημα 8.31 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «αμέτρητος»

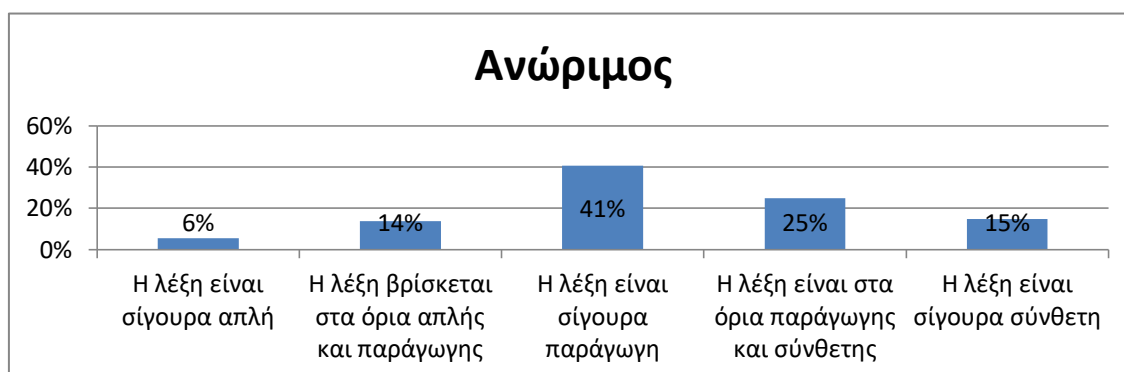

Στη λέξη «ανώριμος» το 41% των φοιτητών (συνολικά 44) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 25% των φοιτητών (συνολικά 27) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 15% των φοιτητών (16 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 14% των φοιτητών (συνολικά 15) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης και το 6% των φοιτητών (συνολικά 6) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.32 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «ανώριμος»

Ανώριμος				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
6	15	44	27	16

Γράφημα 8.32 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «ανώριμος»

8.2.2 Ανάλυση λέξεων που επιλέχθηκαν με βάση το σημασιολογικό κριτήριο

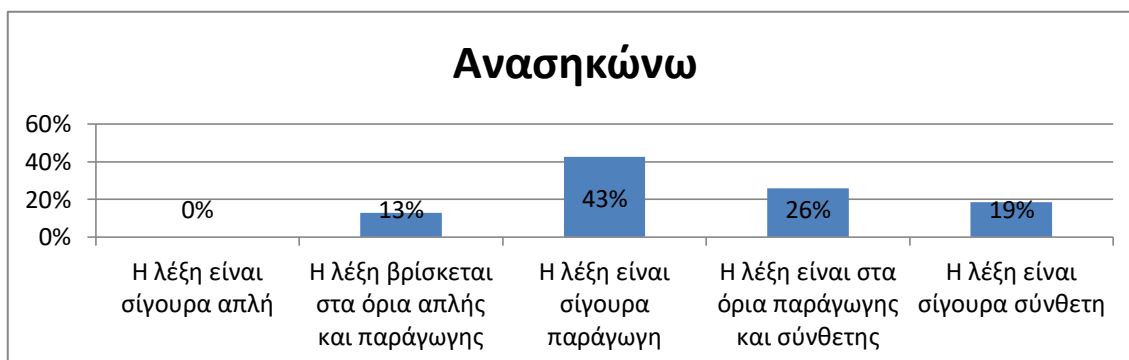
Τώρα, θα αναλύσουμε μία-μία τις λέξεις που δόθηκαν προς κατηγοριοποίηση στους φοιτητές και επιλέχθηκαν με σημασιολογικό κριτήριο.

Στη λέξη «ανασηκώνω» το 43% των φοιτητών (συνολικά 46) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 26% των φοιτητών (συνολικά 28) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 19% των φοιτητών (20 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 13% των φοιτητών (συνολικά 14) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης ενώ το 0% των φοιτητών απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.33 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «ανασηκώνω»

Ανασηκώνω				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
0	14	46	28	20

Γράφημα 8.33 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «ανασηκώνω»

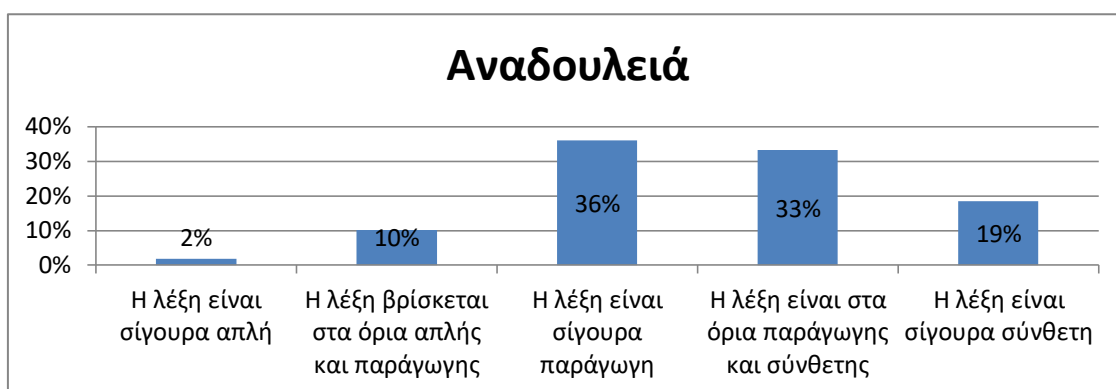

Στη λέξη «αναδουλειά» το 36% των φοιτητών (συνολικά 39) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 33% των φοιτητών (συνολικά 36) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 19% των φοιτητών (20 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 10% των φοιτητών (συνολικά 11) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης και το 2% των φοιτητών (συνολικά 2) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.34 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «αναδουλειά»

Αναδουλειά				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
2	11	39	36	20

Γράφημα 8.34 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «αναδουλειά»

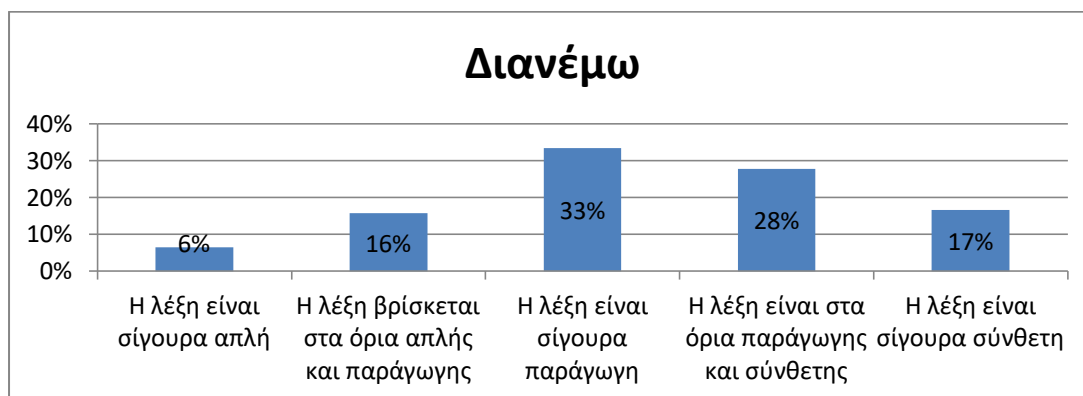

Στη λέξη «διανέμω» το 33% των φοιτητών (συνολικά 36) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 28% των φοιτητών (συνολικά 30) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 17% των φοιτητών (18 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 16% των φοιτητών (συνολικά 17) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης ενώ το 6% των φοιτητών (συνολικά 7) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.35 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «διανέμω»

Διανέμω				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
7	17	36	30	18

Γράφημα 8.35 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «διανέμω»

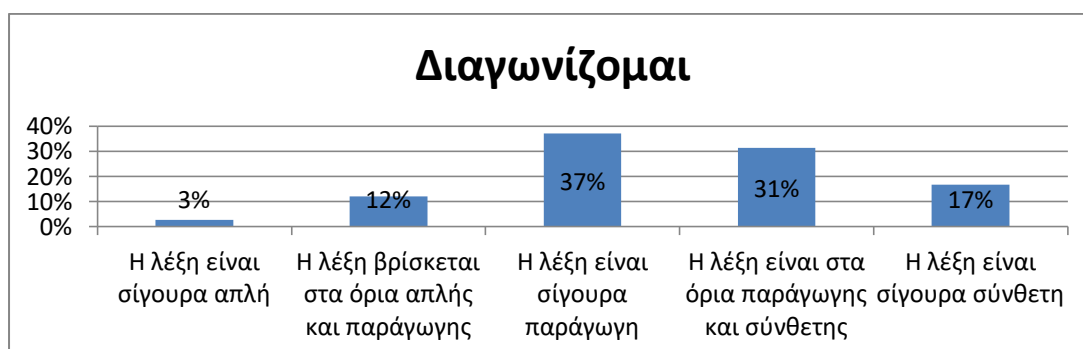

Στη λέξη «διαγωνίζομαι» το 37% των φοιτητών (συνολικά 40) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 31% των φοιτητών (συνολικά 34) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 17% των φοιτητών (18 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 12% των φοιτητών (συνολικά 13) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης και το 3% των φοιτητών (συνολικά 3) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.36 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «διαγωνίζομαι»

Διαγωνίζομαι				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
3	13	40	34	18

Γράφημα 8.36 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «διαγωνίζομαι»

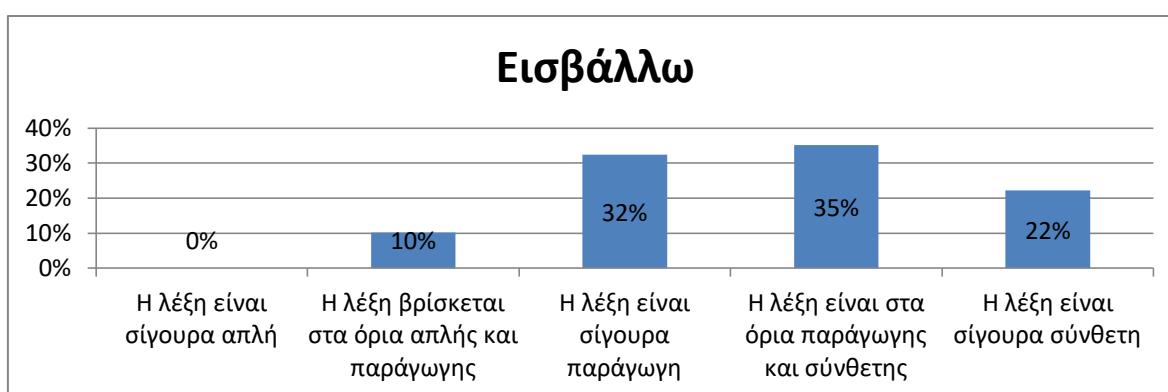
Στη λέξη «εισβάλλω» το 35% των φοιτητών (συνολικά 38) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 32% των φοιτητών (35 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 22% των φοιτητών (24

συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 10% των φοιτητών (συνολικά 11) απάντησε ότι είναι στα όρια απλής και παράγωγης ενώ το 0% των φοιτητών απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.37 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «εισβάλλω»

Εισβάλλω				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
0	11	35	38	24

Γράφημα 8.37 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «εισβάλλω»

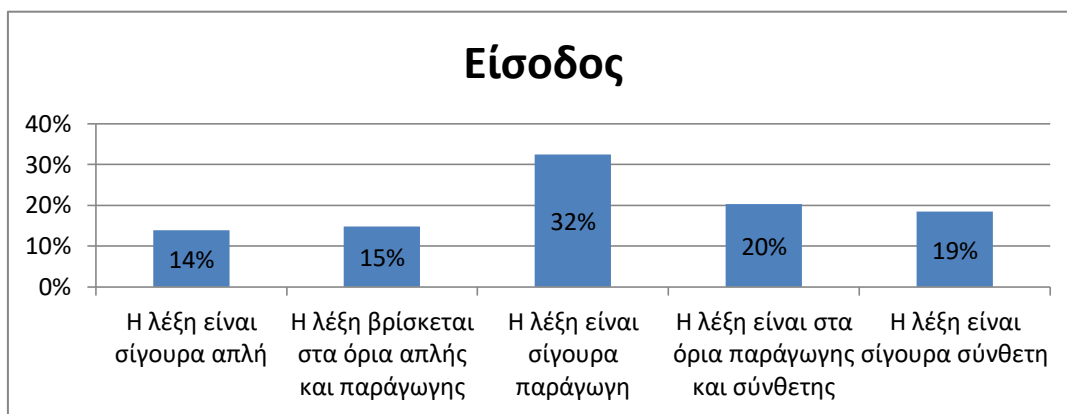

Στη λέξη «είσοδος» το 32% των φοιτητών (συνολικά 35) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 20% των φοιτητών (συνολικά 22) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 19% των φοιτητών (20 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 15% των φοιτητών (συνολικά 16) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης και το 14% των φοιτητών (συνολικά 15) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.38 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «είσοδος»

Είσοδος				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
15	16	35	22	20

Γράφημα 8.38 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «είσοδος»

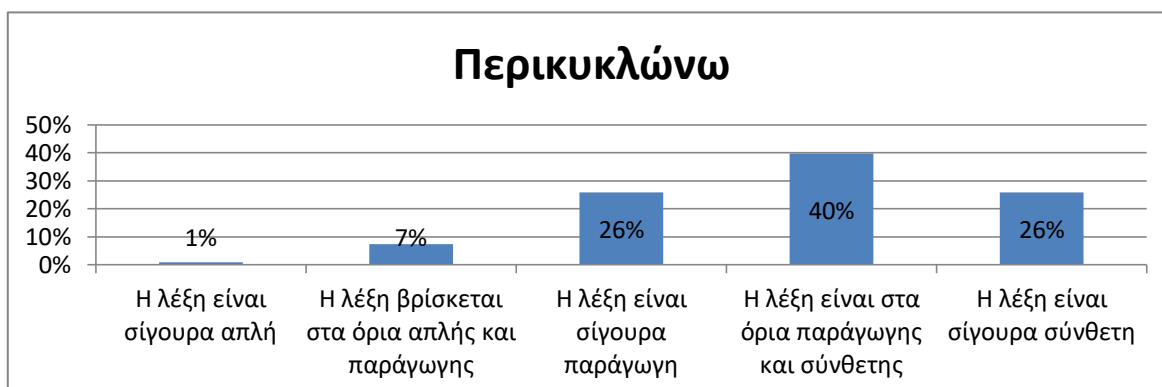

Στη λέξη «περικυκλώνω» το 40% των φοιτητών (συνολικά 43) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 26% των φοιτητών (συνολικά 28) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη ενώ το ίδιο ποσοστό, το 26% των φοιτητών (28 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 7% των φοιτητών (συνολικά 8) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης και το 1% των φοιτητών (συνολικά 1) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.39 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «περικυκλώνω»

Περικυκλώνω				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
1	8	28	43	28

Γράφημα 8.39 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «περικυκλώνω»

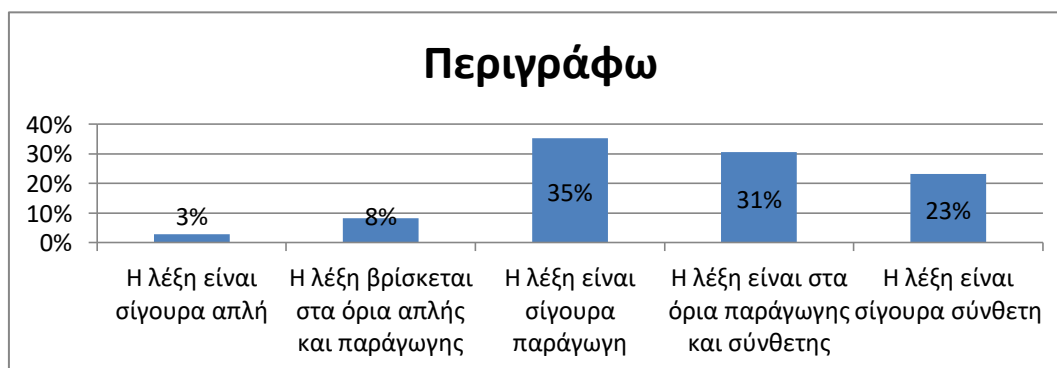

Στη λέξη «περιγράφω» το 35% των φοιτητών (συνολικά 38) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 31% των φοιτητών (συνολικά 33) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 23% των φοιτητών (25 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 8% των φοιτητών (συνολικά 9) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης και το 3% των φοιτητών (συνολικά 3) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.40 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «περιγράφω»

Περιγράφω				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
3	9	38	33	25

Γράφημα 8.40 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «περιγράφω»

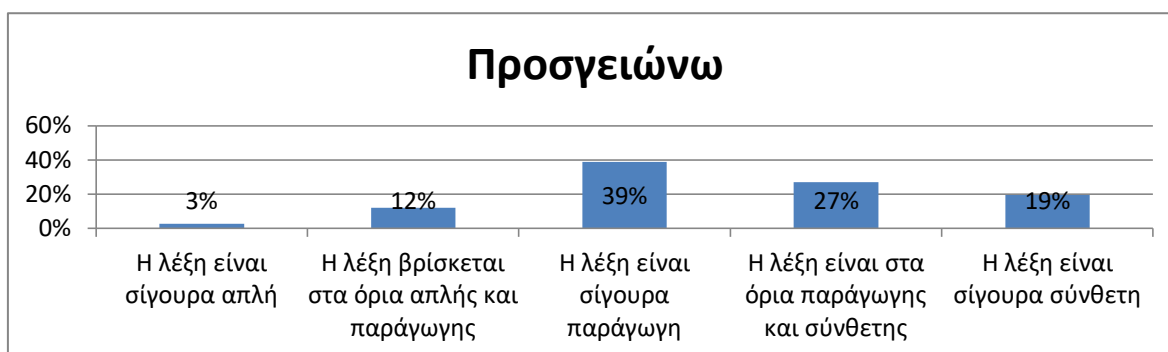

Στη λέξη «προσγειώνω» το 39% των φοιτητών (συνολικά 42) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 27% των φοιτητών (συνολικά 29) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 19% των φοιτητών (21 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 12% των φοιτητών (συνολικά 13) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης και το 3% των φοιτητών (συνολικά 3) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.41 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «προσγειώνω»

Προσγειώνω				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
3	13	42	29	21

Γράφημα 8.41 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «προσγειώνω»

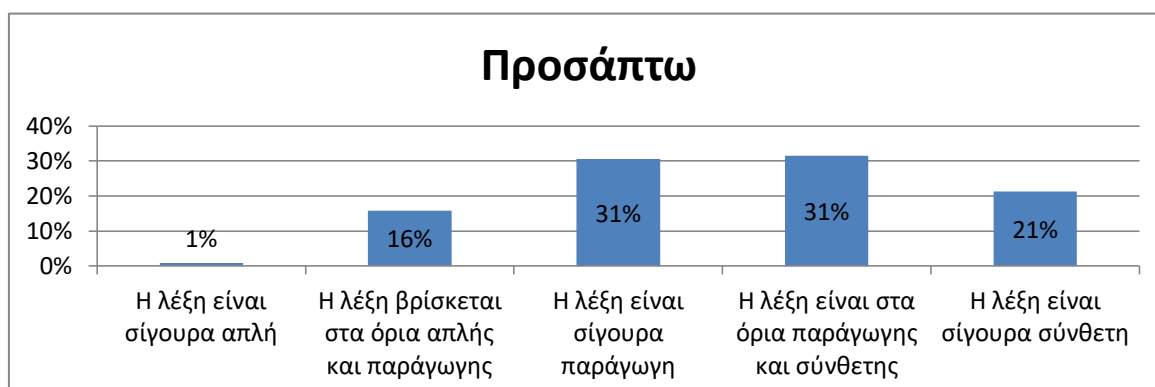

Στη λέξη «προσάπτω» το 31% των φοιτητών (συνολικά 34) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 31% των φοιτητών (33 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 21% των φοιτητών (23 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 16% των φοιτητών (συνολικά 17) απάντησε ότι είναι στα όρια απλής και παράγωγης ενώ το 1% των φοιτητών (συνολικά 1) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.42 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «προσάπτω»

Προσάπτω				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
1	17	33	34	23

Γράφημα 8.42 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «προσάπτω»

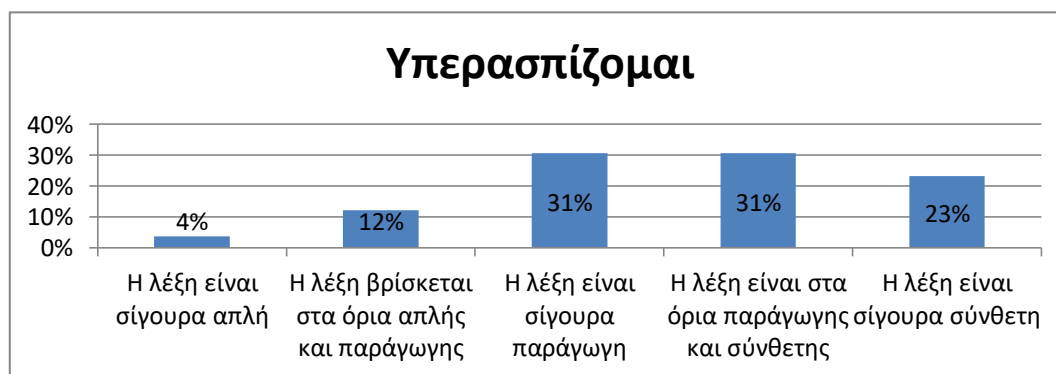

Στη λέξη «υπερασπίζομαι» το 31% των φοιτητών (συνολικά 33) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το ίδιο ποσοστό, το 31% των φοιτητών (συνολικά 33) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 23% των φοιτητών (25 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 12% των φοιτητών (συνολικά 13) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης ενώ το 4% των φοιτητών (συνολικά 4) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.43 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «υπερασπίζομαι»

Υπερασπίζομαι				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
4	13	33	33	25

Γράφημα 8.43 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «υπερασπίζομαι»

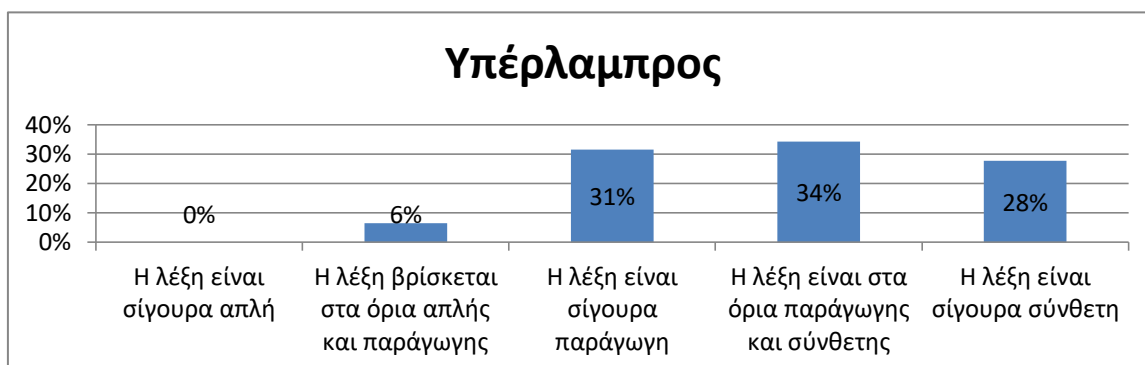

Στη λέξη «υπέρλαμπρος» το 34% των φοιτητών (συνολικά 37) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 31% των φοιτητών (συνολικά 34) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 28% των φοιτητών (30 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 6% των φοιτητών (συνολικά 7) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης και το 0% των φοιτητών απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.44 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «υπέρλαμπρος»

Υπέρλαμπρος				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
0	7	34	37	30

Γράφημα 8.44 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «υπέρλαμπρος»

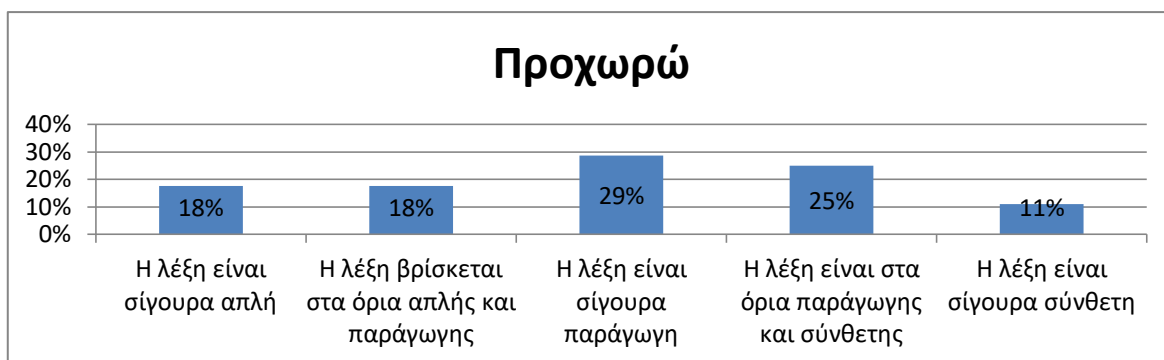

Στη λέξη «προχωρώ» το 29% των φοιτητών (συνολικά 31) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 25% των φοιτητών (συνολικά 27) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 18% των φοιτητών (19 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα απλή. Το 18% των φοιτητών (συνολικά 19) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης ενώ το 11% των φοιτητών (συνολικά 12) απάντησε ότι είναι σίγουρα σύνθετη.

Πίνακας 8.45 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «προχωρώ»

Προχωρώ				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
19	19	31	27	12

Γράφημα 8.45 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «προχωρώ»

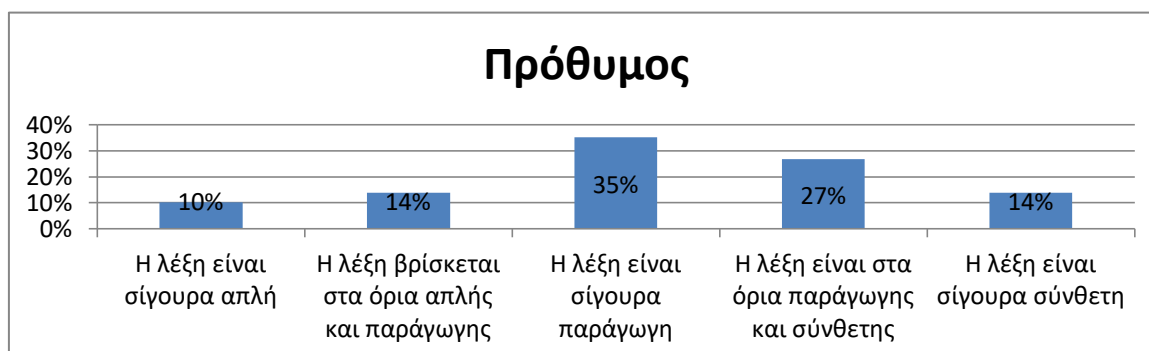

Στη λέξη «πρόθυμος» το 35% των φοιτητών (συνολικά 38) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 27% των φοιτητών (συνολικά 29) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 14% των φοιτητών (15 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη ενώ το ίδιο ποσοστό, το 14% των φοιτητών (συνολικά 15) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης. Το 10% των φοιτητών (συνολικά 11) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.46 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «πρόθυμος»

Πρόθυμος				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
11	15	38	29	15

Γράφημα 8.46 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «πρόθυμος»

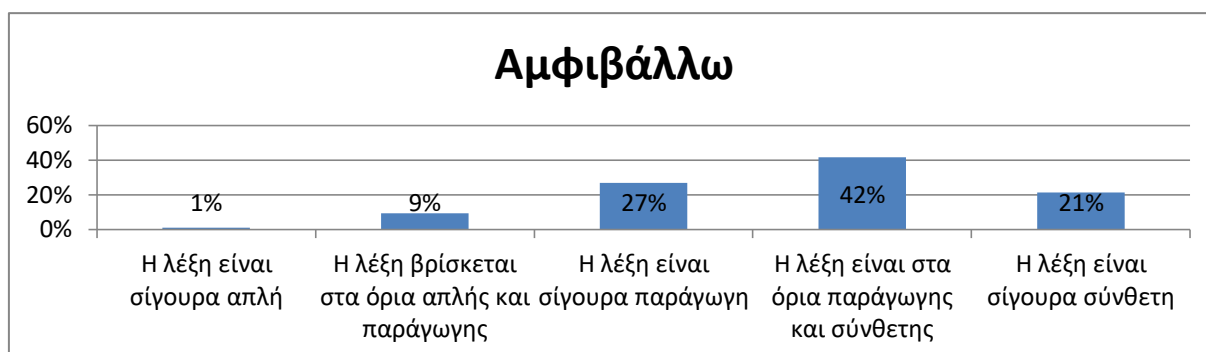
Στη λέξη «αμφιβάλλω» το 42% των φοιτητών (συνολικά 45) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 27% των φοιτητών (29

συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 21% των φοιτητών (23 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 9% των φοιτητών (συνολικά 10) απάντησε ότι είναι στα όρια απλής και παράγωγης ενώ το 1% των φοιτητών (συνολικά 1) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.47 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «αμφιβάλλω»

Αμφιβάλλω				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
1	10	29	45	23

Γράφημα 8.47 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «αμφιβάλλω»

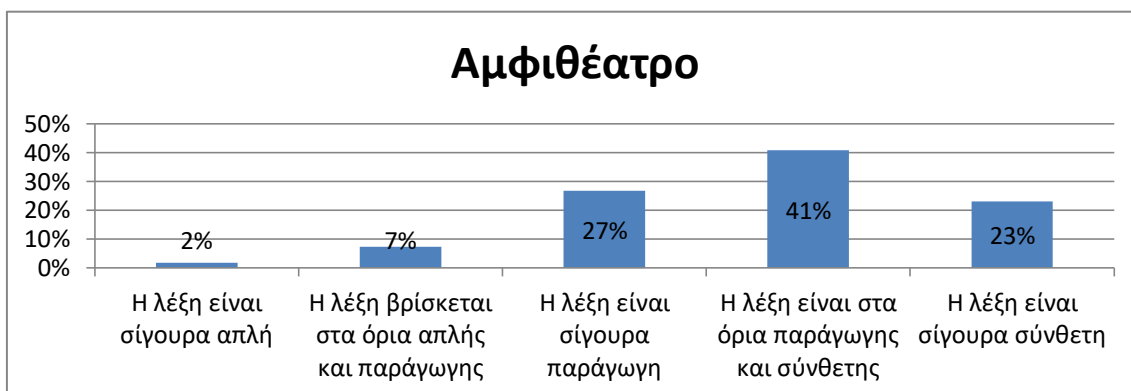

Στη λέξη «αμφιθέατρο» το 41% των φοιτητών (συνολικά 44) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 27% των φοιτητών (συνολικά 29) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 23% των φοιτητών (25 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 7% των φοιτητών (συνολικά 8) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης και το 2% των φοιτητών (συνολικά 2) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.48 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «αμφιθέατρο»

Αμφιθέατρο				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
2	8	29	44	25

Γράφημα 8.48 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «αμφιθέατρο»

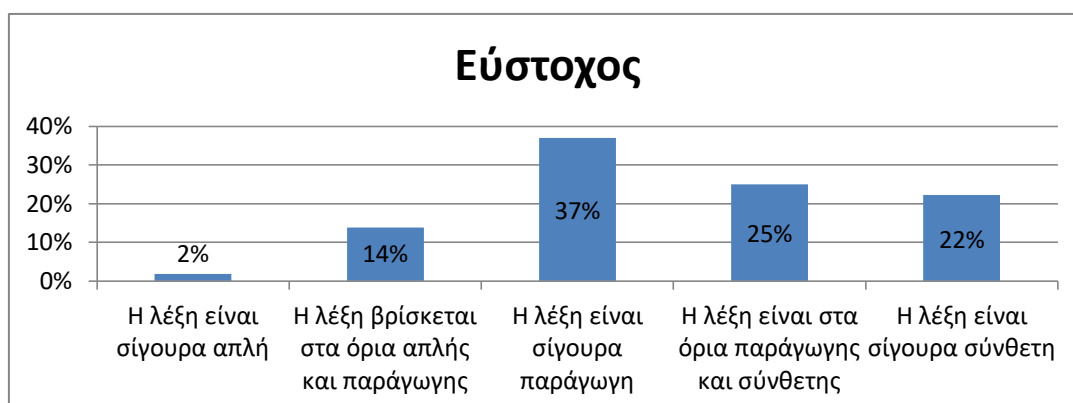

Στη λέξη «εύστοχος» το 37% των φοιτητών (συνολικά 40) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 25% των φοιτητών (συνολικά 27) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 22% των φοιτητών (24 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 14% των φοιτητών (συνολικά 15) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης ενώ το 2% των φοιτητών (συνολικά 2) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.49 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «εύστοχος»

Εύστοχος				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
2	15	40	27	24

Γράφημα 8.49 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «εύστοχος»

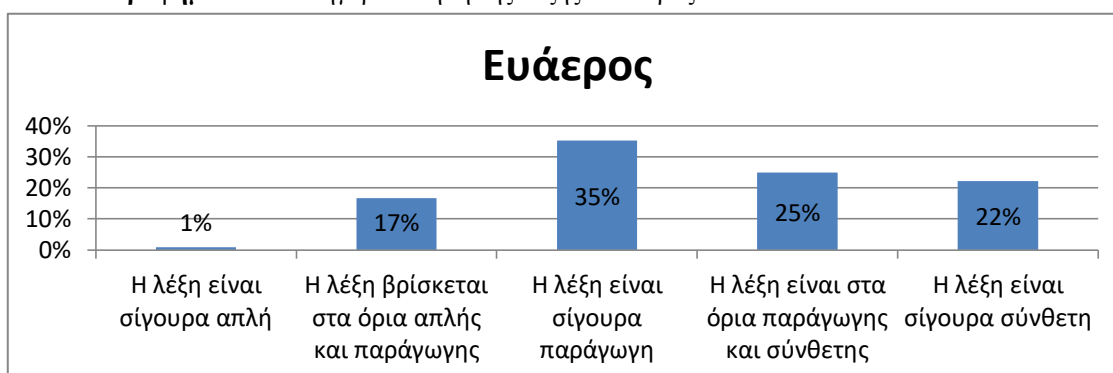

Στη λέξη «ευάερος» το 35% των φοιτητών (συνολικά 38) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 25% των φοιτητών (συνολικά 27) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 22% των φοιτητών (24 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 17% των φοιτητών (συνολικά 18) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης και το 1% των φοιτητών (συνολικά 1) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.50 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «ευάερος»

Ευάερος				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
1	18	38	27	24

Γράφημα 8.50 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «ευάερος»

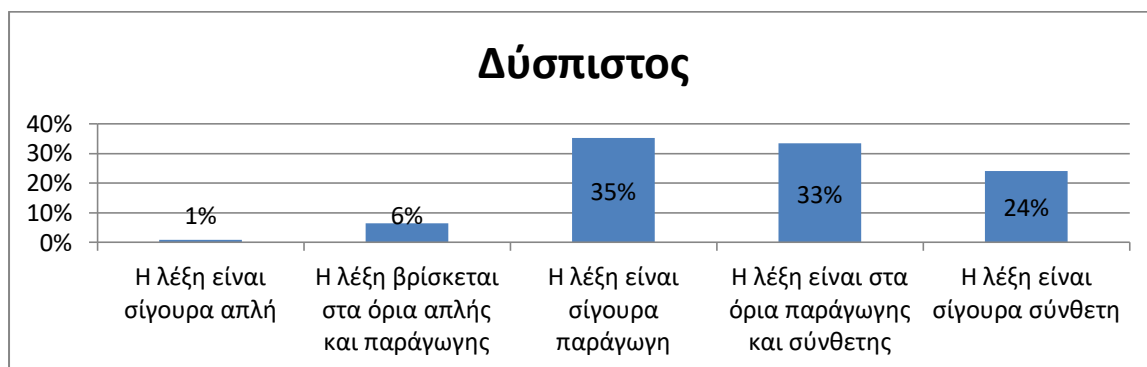

Στη λέξη «δύσπιστος» το 35% των φοιτητών (συνολικά 38) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 33% των φοιτητών (συνολικά 36) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 24% των φοιτητών (26 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 6% των φοιτητών (συνολικά 7) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης ενώ το 1% των φοιτητών (συνολικά 1) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.51 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «δύσπιστος»

Δύσπιστος				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
1	7	38	36	26

Γράφημα 8.51 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «δύσπιστος»

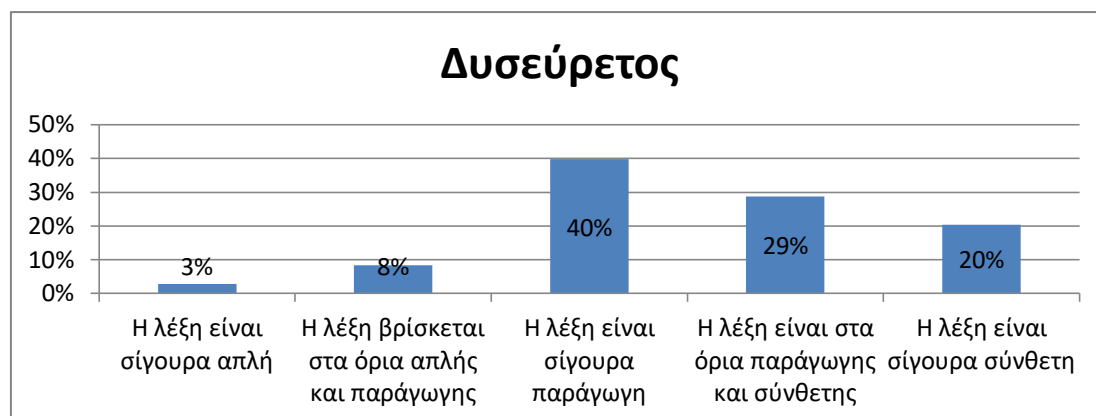

Στη λέξη «δυσεύρετος» το 40% των φοιτητών (συνολικά 43) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη. Το 29% των φοιτητών (συνολικά 31) απάντησε ότι η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης. Το 20% των φοιτητών (22 συνολικά) απάντησε ότι η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη. Το 8% των φοιτητών (συνολικά 9) απάντησε ότι βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης και το 3% των φοιτητών (συνολικά 3) απάντησε ότι είναι σίγουρα απλή.

Πίνακας 8.52 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «δυσεύρετος»

Δυσεύρετος				
Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
3	9	43	31	22

Γράφημα 8.52 Κατηγοριοποίηση της λέξης: «δυσεύρετος»

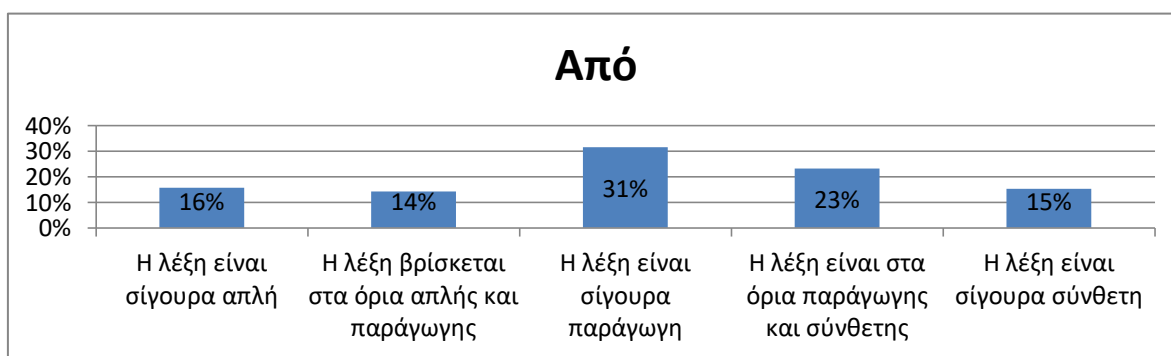

8.3 Ανάλυση αποτελεσμάτων ανά πρόθημα

Στο υποκεφάλαιο αυτό θα αναλύσουμε σε ποια κατηγορία κατέταξαν συνολικά τις λέξεις που επιλέχθηκαν από το κάθε πρόθημα.

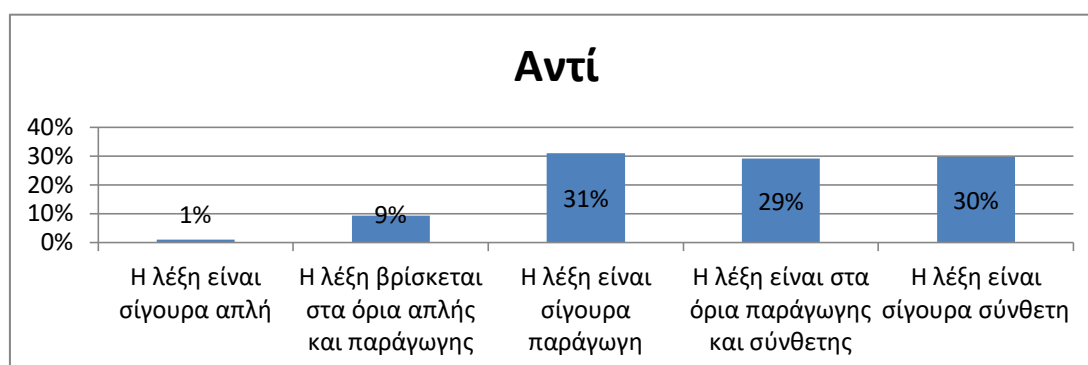
Συνολικά τις λέξεις με πρόθημα το από (απογειώνομαι, αφαιρώ), το 31% των φοιτητών τις χαρακτήρισαν ως παράγωγες. Το 23% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης. Το 16% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι σίγουρα απλές. Το 15% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι σίγουρα σύνθετες ενώ το 14% πιστεύει ότι βρίσκονται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης.

Γράφημα 8.53 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «από»

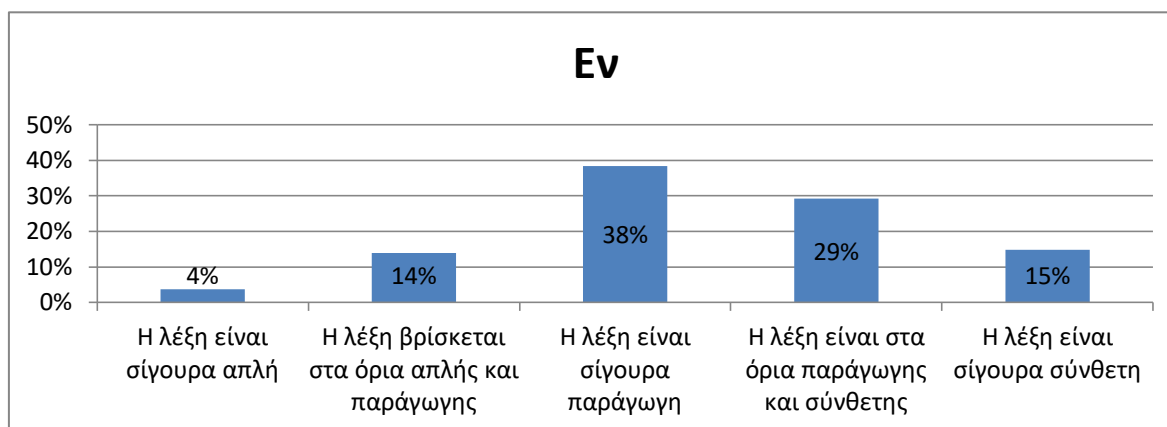
Συνολικά τις λέξεις με πρόθημα το αντί (αντιγράφο, ανθέλληνας), το 31% των φοιτητών τις χαρακτήρισαν ως παράγωγες. Το 30% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι σίγουρα σύνθετες. Το 29% θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης. Το 9% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης ενώ 1% πιστεύει ότι οι λέξεις είναι σίγουρα απλές.

Γράφημα 8.54 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «αντί»

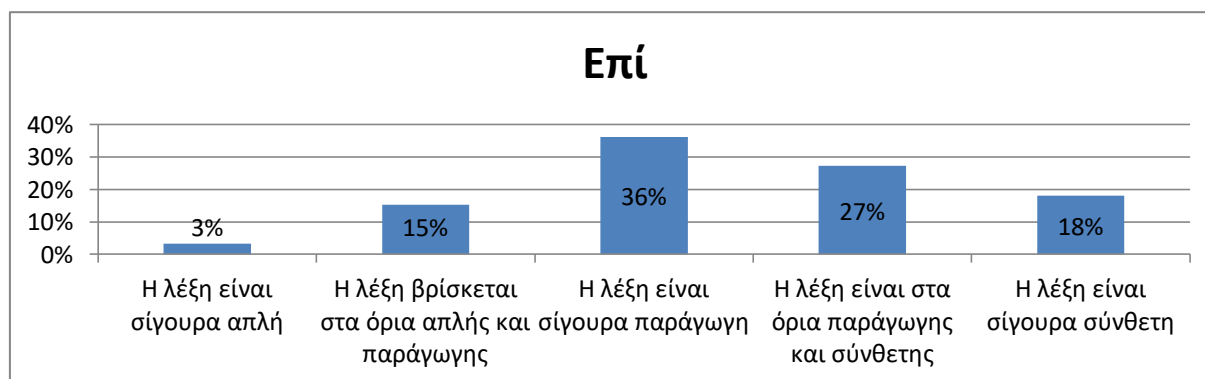
Συνολικά τις λέξεις με πρόθημα το εν (εντοιχίζω, έγχρωμος), το 38% των φοιτητών τις χαρακτήρισαν ως παράγωγες. Το 29% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης. Το 15% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι σίγουρα σύνθετες. Το 14% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης ενώ το 4% πιστεύει ότι είναι σίγουρα απλές.

Γράφημα 8.55 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «εν»

Αναφορικά με τις λέξεις με πρόθημα το επί (επιβιώνω, έφιππος), το 36% των φοιτητών τις χαρακτήρισαν ως παράγωγες. Το 27% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης. Το 18% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι σίγουρα σύνθετες. Το 15% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης ενώ το 3% πιστεύει ότι είναι σίγουρα απλές.

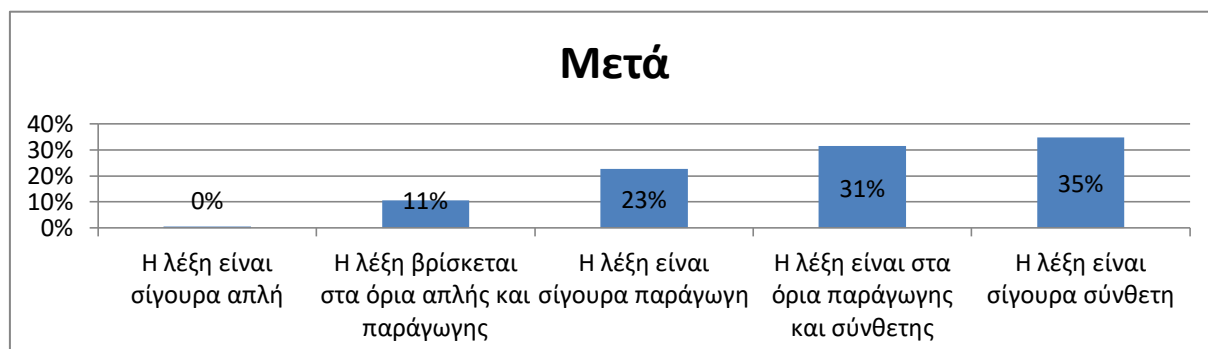
Γράφημα 8.56 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «επί»

Συνολικά τις λέξεις με πρόθημα το μετά (μεταχειρίζομαι, μεθαύριο), το 35% των φοιτητών τις χαρακτήρισαν ως σύνθετες. Το 31% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης. Το 23% των φοιτητών θεωρεί

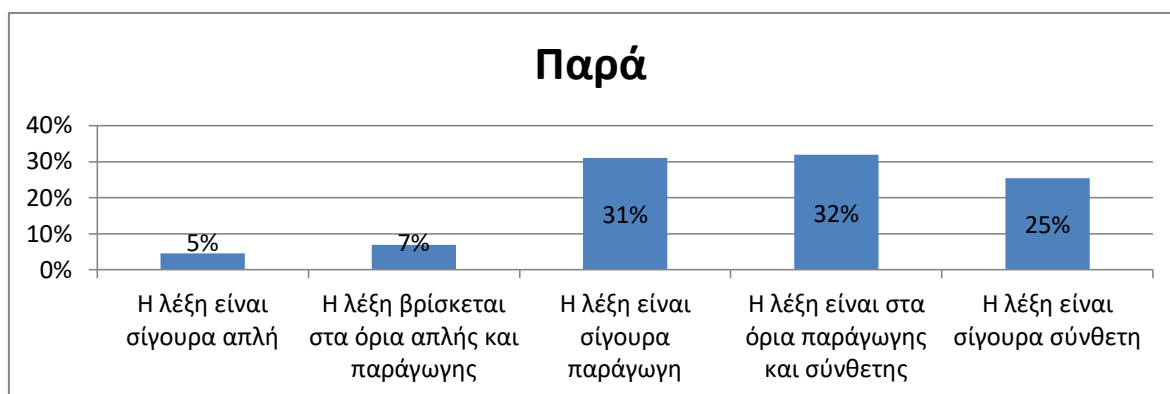
ότι είναι σίγουρα παράγωγες. Το 11% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης ενώ το 0% πιστεύει ότι είναι σίγουρα απλές.

Γράφημα 8.57 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «μετά»

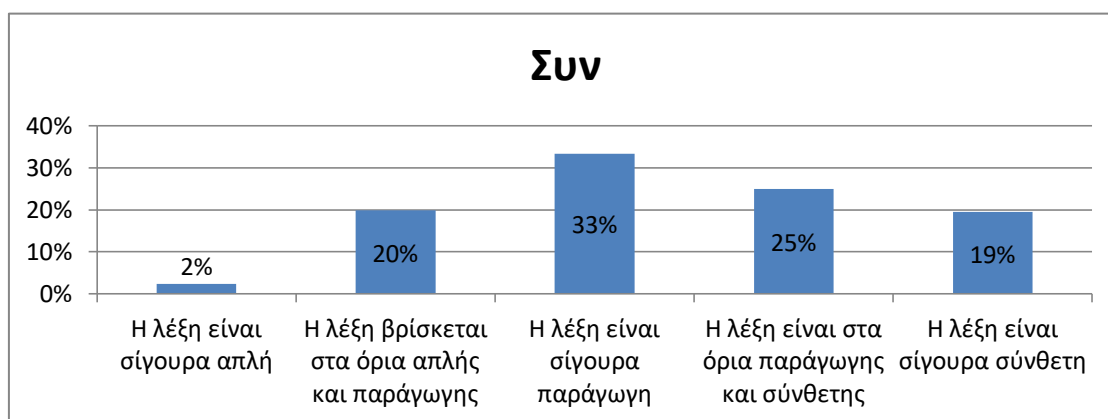
Αναφορικά με τις λέξεις με πρόθημα το παρά (παραπαιδεία, παρελαύνω), το 32% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης. Το 31% των φοιτητών τις χαρακτήρισαν ως παράγωγες. Το 25% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι σίγουρα σύνθετες. Το 7% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης ενώ το 5% πιστεύει ότι είναι σίγουρα απλές.

Γράφημα 8.58 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «παρά»

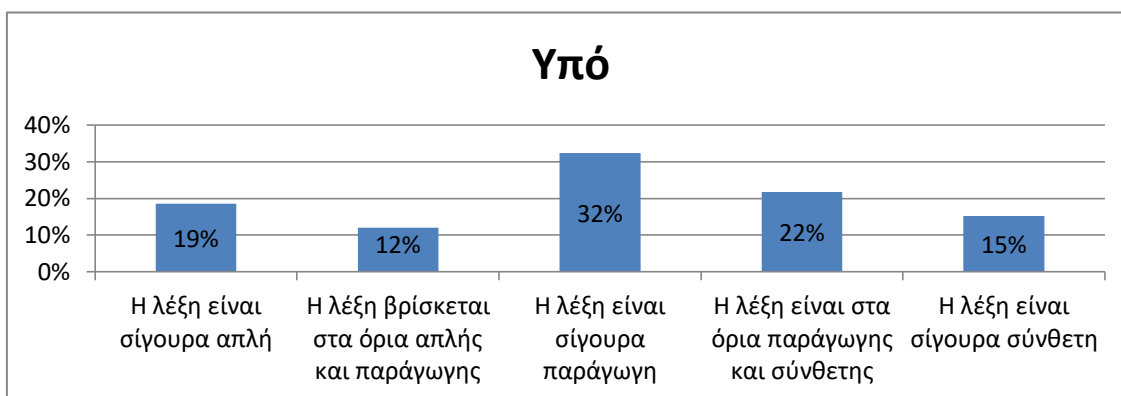
Συνολικά τις λέξεις με πρόθημα το συν (συνδέω, συγγράφω), το 33% των φοιτητών τις χαρακτήρισαν ως παράγωγες. Το 25% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης. Το 20% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης. Το 19% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι σίγουρα σύνθετες ενώ το 2% πιστεύει ότι είναι σίγουρα απλές.

Γράφημα 8.59 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «συν»

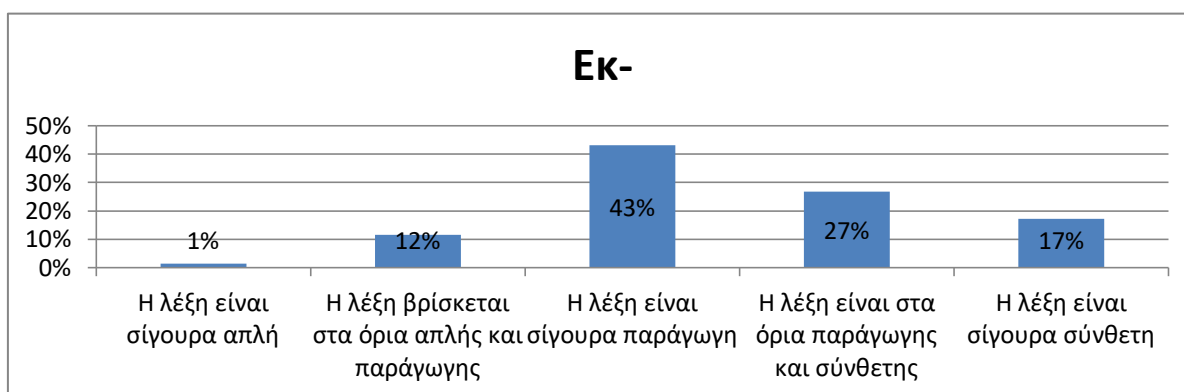
Συνολικά τις λέξεις με πρόθημα το υπό (υποστηρίζω, υφήλιος), το 32% των φοιτητών τις χαρακτήρισαν ως παράγωγες. Το 22% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης. Το 19% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι σίγουρα απλές. Το 15% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι σίγουρα σύνθετες ενώ το 12% πιστεύει ότι βρίσκονται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης.

Γράφημα 8.60 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «υπό»

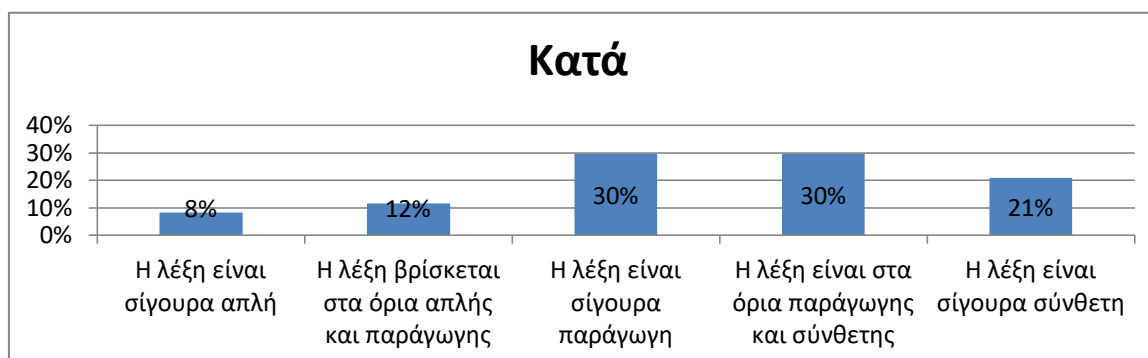
Αναφορικά με τις λέξεις με πρόθημα το εκ (εκβάλλω, εξαγοράζω), το 43% των φοιτητών τις χαρακτήρισαν ως παράγωγες. Το 27% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης. Το 17% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι σίγουρα σύνθετες. Το 12% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης ενώ το 1% πιστεύει ότι είναι σίγουρα απλές.

Γράφημα 8.61 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «εκ-»

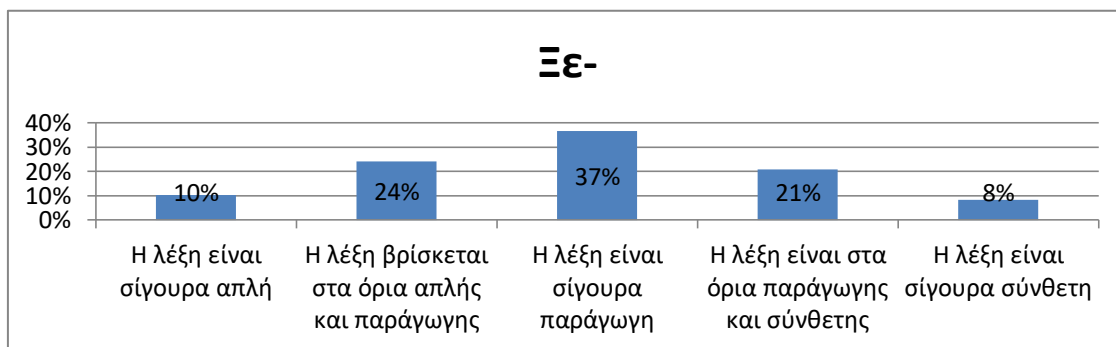
Συνολικά τις λέξεις με πρόθημα το κατά (καταδικάζω, καθιερώνω), το 30% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης. Το 30% των φοιτητών, επίσης, τις χαρακτήρισαν ως παράγωγες. Το 21% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι σίγουρα σύνθετες. Το 12% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης ενώ το 8% πιστεύει ότι είναι σίγουρα απλές.

Γράφημα 8.62 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «κατά»

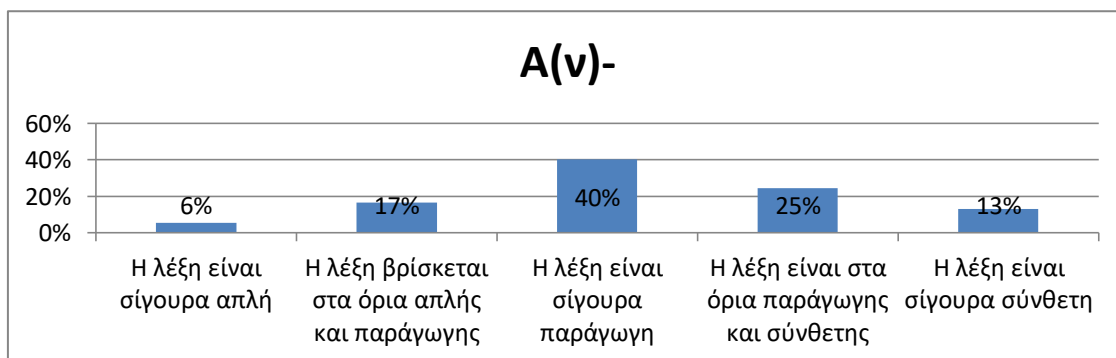
Αναφορικά με τις λέξεις με πρόθημα το ξε- (ξεπουλώ, ξάστερος), το 37% των φοιτητών τις χαρακτήρισαν ως παράγωγες. Το 24% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης. Το 21% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης. Το 10% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι σίγουρα απλές ενώ το 8% πιστεύει ότι είναι σίγουρα σύνθετες.

Γράφημα 8.63 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «ξε-»

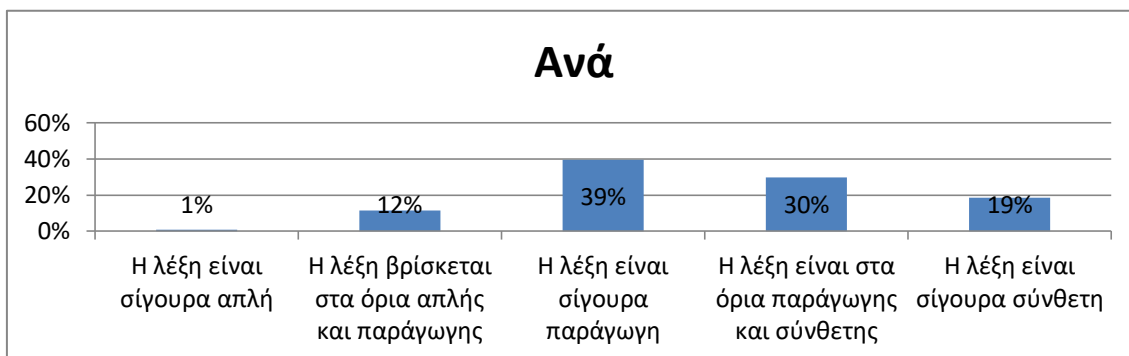
Συνολικά τις λέξεις με πρόθημα το α(ν)- (αμέτρητος, ανώριμος), το 40% των φοιτητών τις χαρακτήρισαν ως παράγωγες. Το 25% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης. Το 17% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης. Το 13% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι σίγουρα σύνθετες ενώ το 6% πιστεύει ότι είναι σίγουρα απλές.

Γράφημα 8.64 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «α(ν)-»

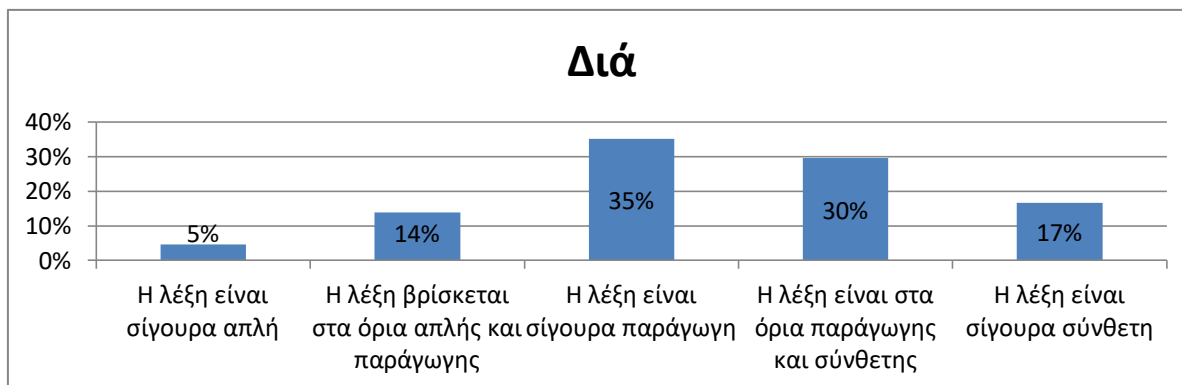
Σχετικά με τις λέξεις με πρόθημα το ανά (ανασηκώνω, αναδουλειά), το 39% των φοιτητών τις χαρακτήρισαν ως παράγωγες. Το 30% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης. Το 19% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι σίγουρα σύνθετες. Το 12% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης ενώ το 1% πιστεύει ότι είναι σίγουρα απλές.

Γράφημα 8.65 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «ανά»

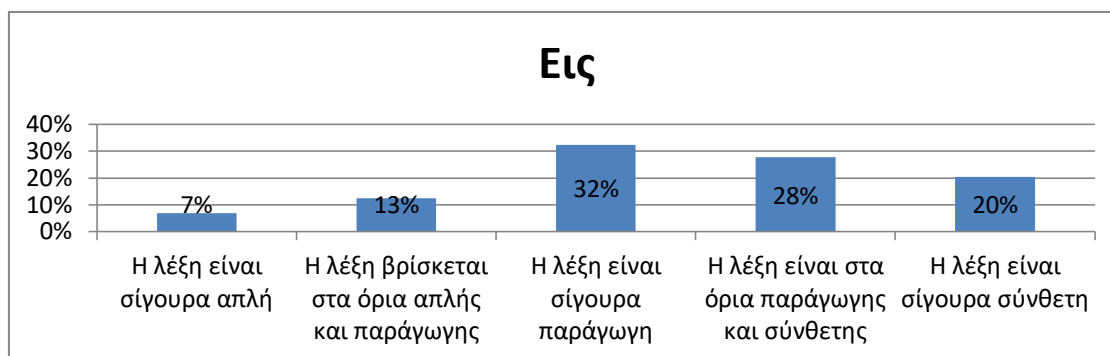
Αναφορικά με τις λέξεις με πρόθημα το διά (διανέμω, διαγωνίζομαι), το 35% των φοιτητών τις χαρακτήρισαν ως παράγωγες. Το 30% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης. Το 17% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι σίγουρα σύνθετες. Το 14% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης ενώ το 5% πιστεύει ότι είναι σίγουρα απλές.

Γράφημα 8.66 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «διά»

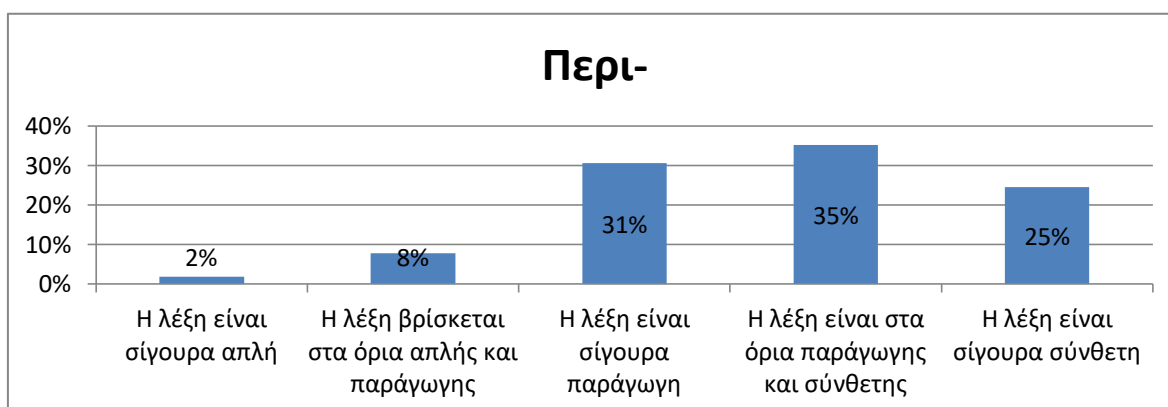
Συνολικά τις λέξεις με πρόθημα το εις (εισβάλλω, είσοδος), το 32% των φοιτητών τις χαρακτήρισαν ως παράγωγες. Το 28% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης. Το 20% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι σίγουρα σύνθετες. Το 13% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης ενώ το 7% πιστεύει ότι είναι σίγουρα απλές.

Γράφημα 8.67 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «εις»

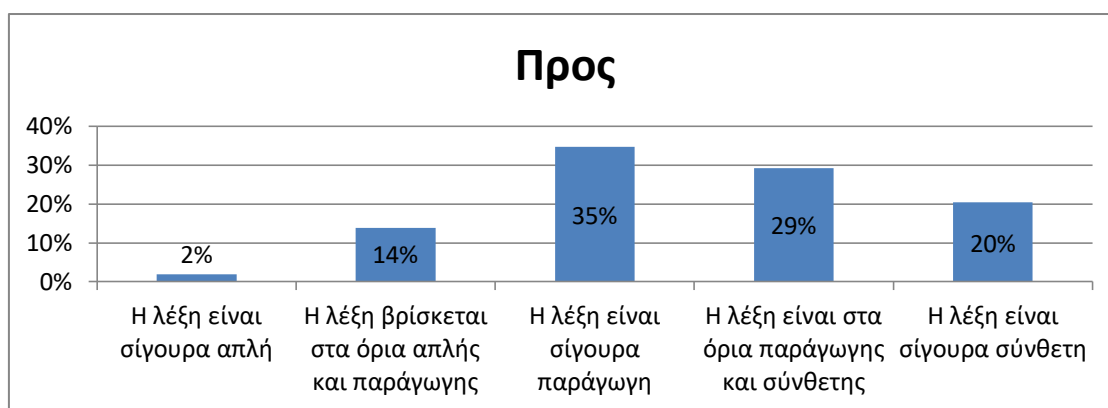
Συνολικά τις λέξεις με πρόθημα το περί (περιγράφω, περικυκλώνω), το 35% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης. Το 31% των φοιτητών τις χαρακτήρισαν ως παράγωγες. Το 25% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι σίγουρα σύνθετες. Το 8% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης ενώ το 2% πιστεύει ότι είναι σίγουρα απλές.

Γράφημα 8.68 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «περί»

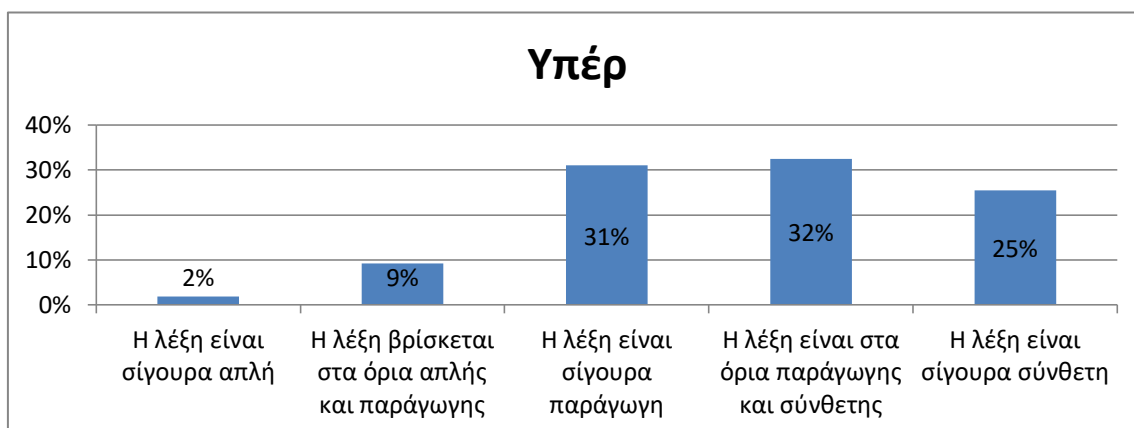
Αναφορικά με τις λέξεις με πρόθημα το προς (προσγειώνω, προσάπτω), το 35% των φοιτητών τις χαρακτήρισαν ως παράγωγες. Το 29% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης. Το 20% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι σίγουρα σύνθετες. Το 14% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης ενώ το 2% πιστεύει ότι είναι σίγουρα απλές.

Γράφημα 8.69 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «προς»

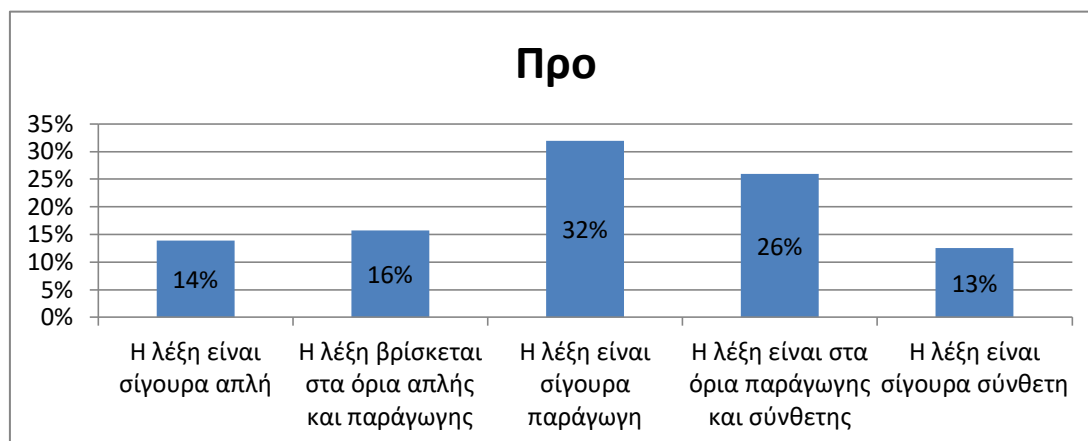
Αναφορικά με τις λέξεις με πρόθημα το υπέρ (υπερασίζομαι, υπέρλαμπρος), το 32% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης. Το 31% των φοιτητών τις χαρακτήρισαν ως παράγωγες. Το 25% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι σίγουρα σύνθετες. Το 9% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης ενώ το 2% πιστεύει ότι είναι σίγουρα απλές.

Γράφημα 8.70 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «υπέρ»

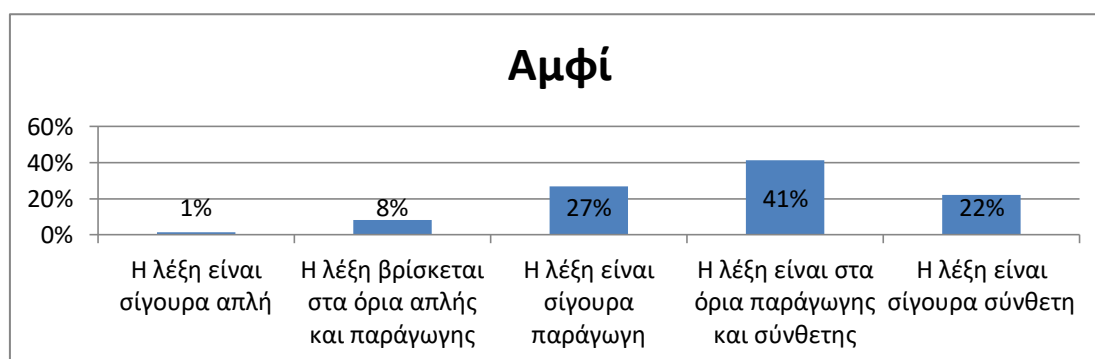
Αναφορικά με τις λέξεις με πρόθημα το προ(προχωρώ, πρόθυμος), το 32% των φοιτητών τις χαρακτήρισαν ως παράγωγες. Το 26% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης. Το 16% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης. Το 14% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι σίγουρα απλές ενώ το 13% πιστεύει ότι είναι σίγουρα σύνθετες.

Γράφημα 8.71 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «προ»

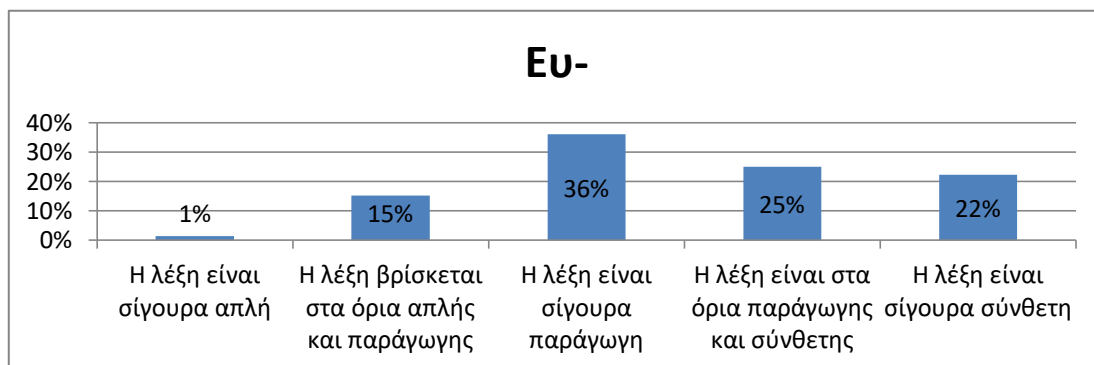
Αναφορικά με τις λέξεις με πρόθημα το αμφί (αμφιβάλω, αμφιθέατρο), το 41% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης. Το 27% των φοιτητών τις χαρακτήρισαν ως παράγωγες. Το 22% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι σίγουρα σύνθετες. Το 8% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης ενώ το 1% πιστεύει ότι είναι σίγουρα απλές.

Γράφημα 8.72 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «αμφί»

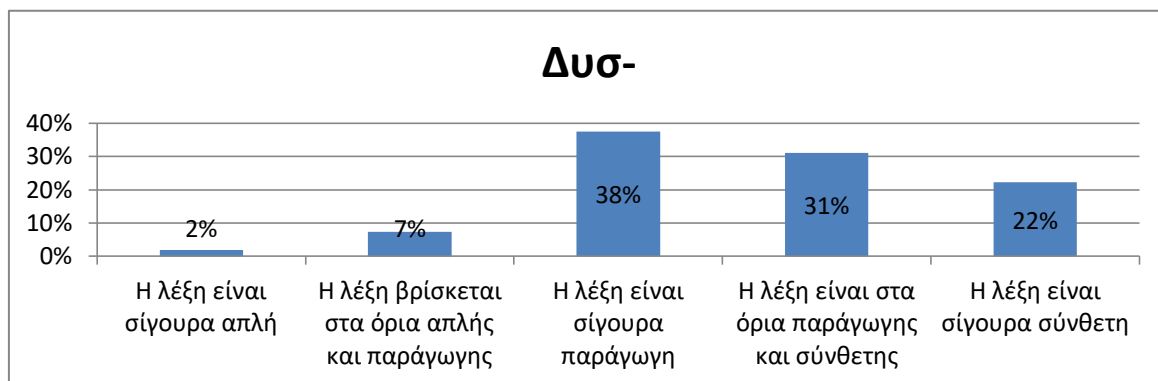
Συνολικά τις λέξεις με πρόθημα το ευ- (εύστοχος, εύαερος), το 36% των φοιτητών τις χαρακτήρισαν ως παράγωγες. Το 25% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης. Το 22% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι σίγουρα σύνθετες. Το 15% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης ενώ το 1% πιστεύει ότι είναι σίγουρα απλές.

Γράφημα 8.73 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «ευ-»

Αναφορικά με τις λέξεις με πρόθημα το δυσ- (δύσπιστος, δυσεύρετος), το 38% των φοιτητών τις χαρακτήρισαν ως παράγωγες. Το 31% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης. Το 22% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι σίγουρα σύνθετες. Το 7% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης ενώ το 2% πιστεύει ότι είναι σίγουρα απλές.

Γράφημα 8.74 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με το πρόθημα: «δυσ-»

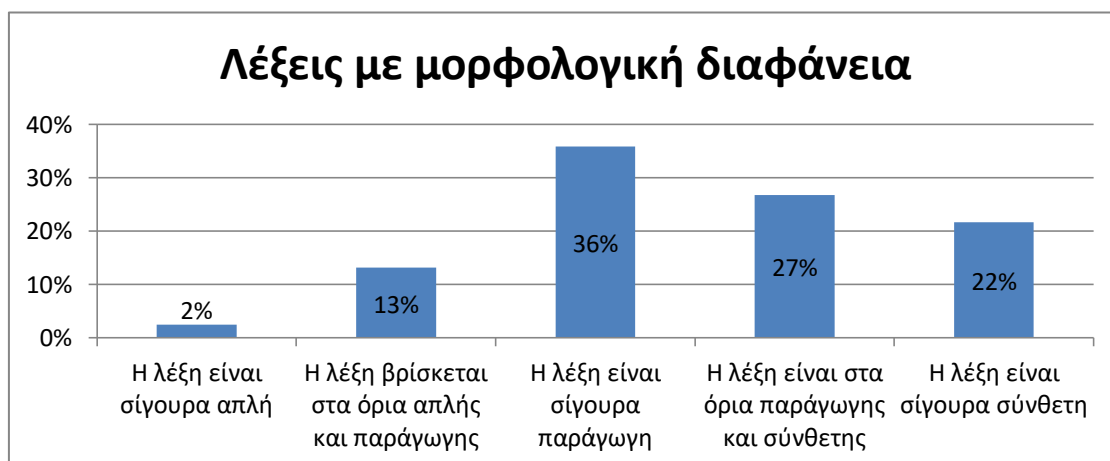

8.4 Κατηγοριοποίηση όλων των λέξεων με βάση το μορφολογικό κριτήριο συνολικά

Συνολικά όλες τις λέξεις με μορφολογική διαφάνεια (*απογειώνομαι, αντιγράφω, εντοιχίζω, επιβιώνω, μεταχειρίζομαι, παραπαιδεία, συνδέω, υποστηρίζω, εκβάλλω, καταδικάζω, ξεπουλώ, αμέτρητος*) το 36% των φοιτητών τις χαρακτήρισαν ως παράγωγες. Το 27% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης. Το 22% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι σίγουρα σύνθετες. Το 13%

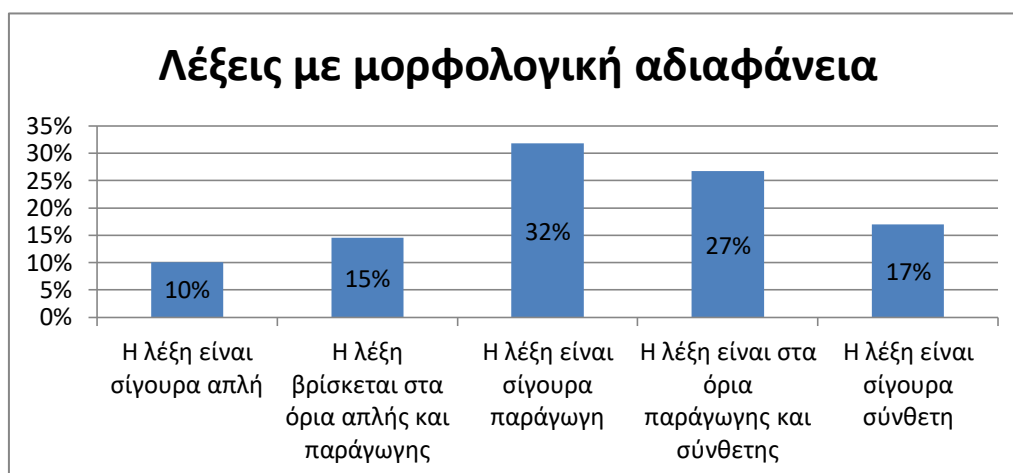
των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης ενώ το 2% πιστεύει ότι είναι σίγουρα απλές.

Γράφημα 8.75 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με μορφολογική διαφάνεια

Συνολικά όλες τις λέξεις με μορφολογική αδιαφάνεια (*αφαιρώ, ανθέλληνας, έγχρωμος, έφιππος, μεθαύριο, παρελαύνω, συγγραφέω, υφήλιος, εξαγοράζω, καθιερώνω, ζάστερος, ανώριμος*) το 32% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι παράγωγες. Το 27% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης. Το 17% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι σίγουρα σύνθετες. Το 15% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης ενώ το 10% πιστεύει ότι είναι σίγουρα απλές.

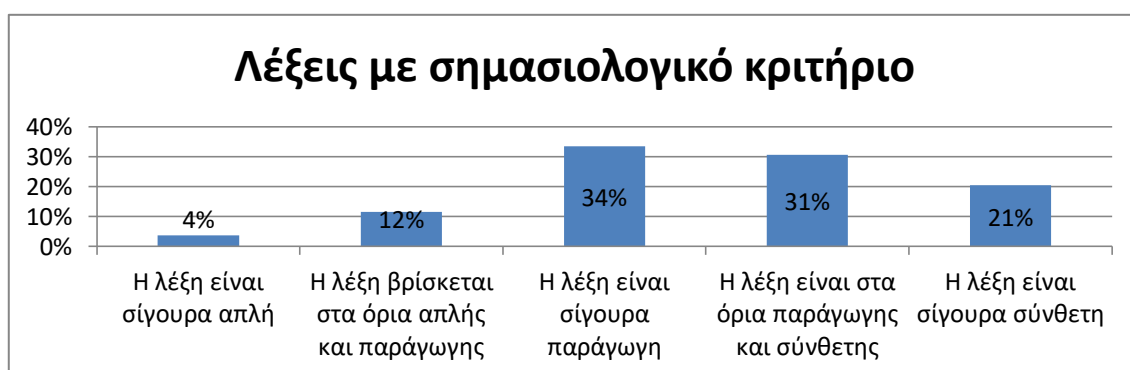
Γράφημα 8.76 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με μορφολογική αδιαφάνεια

8.5 Κατηγοριοποίηση όλων των λέξεων με βάση το σημασιολογικό κριτήριο συνολικά

Συνολικά όλες τις λέξεις που επιλέχθηκαν με βάση το σημασιολογικό κριτήριο (*ανασηκώνω, αναδουλειά, διανέμο, διαγωνίζομαι, εισβάλλω, είσοδος, περικυκλώνω, περιγράφω, προσγειώνω, προσάπτω, υπερασπίζομαι, υπέρλαμπρος, προχωρώ, πρόθυμος, αμφιβάλλω, αμφιθέατρο, εύστοχος, ευάερος, δύσπιστος, δυσεύρετος*) έτσι ώστε να εκπροσωπούνται οι διάφορες σημασίες των προθημάτων, το 34% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι παράγωγες. Το 31% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης. Το 21% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι σίγουρα σύνθετες. Το 12% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης ενώ το 4% πιστεύει ότι είναι σίγουρα απλές.

Γράφημα 8.77 Κατηγοριοποίηση των λέξεων με βάση το σημασιολογικό κριτήριο

8.6 Κατηγοριοποίηση όλων των λέξεων με προθήματα συνολικά

Συνολικά όλες τις λέξεις με προθήματα, το 34% των φοιτητών τις χαρακτήρισαν ως παράγωγες. Το 29% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης. Το 20% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι σίγουρα σύνθετες. Το 13% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης ενώ το 5% πιστεύει ότι είναι σίγουρα απλές.

Γράφημα 8.78 Κατηγοριοποίηση όλων των λέξεων με προθήματα συνολικά

8.7 Ανάλυση διασπαστών

8.7.1 Ανάλυση σύνθετων λέξεων- διασπαστών

Αναφορικά με τις σύνθετες λέξεις που χρησιμοποιήθηκαν ως διασπαστές (ανοιγοκλείνω, αλατοπίπερο, ασπρόμαυρος, ξανθομάλλης, στενόμυαλος, βιβλιοπώλης, χαρτοκόπτης, νυχτοπούλι, αγριολούλουδο, ζαναλέω) η πλειοψηφία των φοιτητών, το 90% τις χαρακτήρισαν ως σύνθετες. Το 5% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης. Το 4% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι σίγουρα παράγωγες. Το 1% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης ενώ κανένας φοιτητής δεν πιστεύει ότι οι λέξεις αυτές είναι απλές.

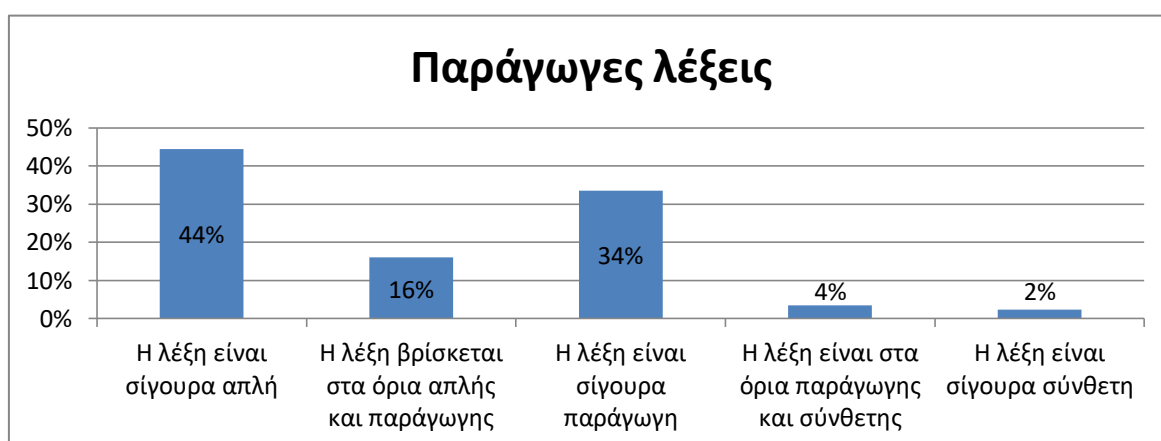
Γράφημα 8.79 Κατηγοριοποίηση των σύνθετων λέξεων- διασπαστών

8.7.2 Ανάλυση παράγωγων λέξεων με επιθηματοποίηση- διασπαστών

Αναφορικά με τις παράγωγες λέξεις με επιθηματοποίηση που χρησιμοποιήθηκαν ως διασπαστές (*φυτεύω, τελειώνω, ταμείο, γυμναστήριο, πλύσιμο, διάβασμα, κοριτσάκι, μάλλινος, ανοιξιάτικος, άδικα*) το 44% των φοιτητών τις χαρακτήρισαν ως απλές. Το 34% των φοιτητών θεωρεί ότι είναι παράγωγες. Το 16% των φοιτητών θεωρεί ότι βρίσκονται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης. Το 4% των φοιτητών πιστεύει ότι βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης, ενώ το 2% τις κατατάσσει στις σύνθετες.

Γράφημα 8.80 Κατηγοριοποίηση των παράγωγων λέξεων με επιθηματοποίηση- διασπαστών

9. Συμπεράσματα- Συζήτηση

9.1 Παρουσίαση συμπερασμάτων

Από την παραπάνω στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων του ερωτηματολογίου μπορούν να εξαχθούν κάποια συμπεράσματα για την έρευνά μας.

Αρχικά, λοιπόν, η απάντηση στο βασικό ερευνητικό μας ερώτημα, πώς δηλαδή οι τελειόφοιτοι φοιτητές του Παιδαγωγικού τμήματος αντιλαμβάνονται τις λέξεις με προθήματα, ως παράγωγες ή ως σύνθετες, είναι ότι τις αντιλαμβάνονται ως παράγωγες. Παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των φοιτητών (34%) χαρακτηρίζει τις λέξεις με προθήματα ως παράγωγες. Ωστόσο, η πρώτη επιλογή δεν έχει αρκετά μεγάλο ποσοστό, καθώς αξιόλογα ποσοστά καταλαμβάνουν και οι άλλες δύο απαντήσεις: α) στα όρια παράγωγης και σύνθετης και β) σύνθετη λέξη. Ειδικότερα, το αρκετά μεγάλο ποσοστό (29%) της επιλογής: «στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης», δηλαδή η αδυναμία των φοιτητών να κατατάξουν κάπου τις λέξεις με προθήματα μαρτυρά την επικρατούσα σύγχυση που επικρατεί γύρω από αυτές. Επιπρόσθετα, ένα σημαντικό ποσοστό (20%) καταλαμβάνει και η επιλογή «σύνθετη λέξη», ενισχύοντας την άποψη περί δυσκολίας κατηγοριοποίησης των λέξεων αυτών.

Βλέπουμε, δηλαδή, ότι οι εκκολαπτόμενοι εκπαιδευτικοί αρχίζουν να πληροφορούνται για τη διαφορετική αντίληψη και κατηγοριοποίηση των συγκεκριμένων λέξεων, που επικρατεί τα τελευταία χρόνια στον επιστημονικό χώρο, και η οποία δεν συνάδει με την κατηγοριοποίηση που είχαν διδαχτεί για αυτές στα σχολικά τους χρόνια.

Παρατηρούμε, επίσης, την ισχυρή επιρροή που έχει ασκήσει επάνω τους η διδασκαλία των συγκεκριμένων φαινομένων στον χώρο του Πανεπιστημίου, της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, διαμορφώνοντας έτσι καταλυτικά την άποψη τους και οδηγώντας τους να ξεπεράσουν τις επιδράσεις της διδασκαλίας των φαινομένων στα μαθητικά τους χρόνια.

Ωστόσο, παρόλο που τα αποτελέσματα της έρευνας είναι ενθαρρυντικά και μαρτυρούν την τάση των εν δυνάμει εκπαιδευτικών να είναι ενημερωμένοι και να ακολουθούν τις σύγχρονες θέσεις του επιστημονικού χώρου για τα συγκεκριμένα φαινόμενα, θεωρούμε ότι αρκετά πρέπει ακόμα να συμβούν για να αλλάξει το κλίμα

της σύγχυσης γύρω από τα συγκεκριμένα φαινόμενα. Και η αλλαγή αυτή πρέπει κυρίως να επικεντρωθεί στα σχολικά βιβλία, στα επίσημα βιβλία της παρεχόμενης εκπαίδευσης, στα οποία δεν υπάρχει ενιαία γραμμή και ξεκάθαρη θέση για τα συγκεκριμένα φαινόμενα, καθώς βρίθουν ασαφειών παρατηρώντας διαφορετικές ερμηνείες ακόμα και στα πλαίσια της ίδιας τάξης.

Σχετικά με τα επιμέρους ερευνητικά ερωτήματα στα οποία έχει διαμελιστεί το κύριο ερευνητικό μας ερώτημα, μπορούμε να καταλήξουμε με βεβαιότητα από τα αποτελέσματα της έρευνάς μας ότι οι φοιτητές αντιλαμβάνονται πλήρως (σε ποσοστό μάλιστα 90%) ότι η παραγωγή και η σύνθεση είναι διαδικασίες παραγωγής λεξιλογίου. Επιπρόσθετα, η πλειοψηφία των φοιτητών αντιλαμβάνονται ως διαφορετικές τις διαδικασίες της παραγωγής και της σύνθεσης, καθώς τις ορίζουν διαφορετικά. Ενώ η πλειονότητα των φοιτητών, επίσης, αντιλαμβάνεται σωστά ποιοι είναι οι μηχανισμοί παραγωγής και ποιοι είναι οι μηχανισμοί σύνθεσης λέξεων και τους ορίζει σωστά.

Ειδικότερα, στο κομμάτι της σύνθεσης αυτό γίνεται ξεκάθαρο, καθώς βλέπουμε ότι και σωστά ορίζουν το φαινόμενο αλλά και το κατανοούν και το αντιλαμβάνονται καθώς στο τρίτο κομμάτι του ερωτηματολογίου, αναγνωρίζουν σωστά ότι 10 λέξεις-διασπαστές που είναι σύνθετες.

Ωστόσο, δεν συμβαίνει το ίδιο με το φαινόμενο της παραγωγής. Ενώ στο δεύτερο μέρος του ερωτηματολογίου παρατηρείται ότι η πλειονότητα των φοιτητών αντιλαμβάνεται και ορίζει σωστά τη διαδικασία της παραγωγής ως προσθήκη παραγωγικού προθήματος και ως προσθήκη παραγωγικού επιθήματος, βλέπουμε ότι τελικά δεν αντιλαμβάνεται σωστά τη διαδικασία της επιθηματοποίησης. Παρατηρήσαμε ότι ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό συγχέει τις απλές λέξεις με τις παράγωγες που έχουν προκύψει με την προσθήκη παραγωγικού επιθήματος, γεγονός το οποίο διαφαίνεται μέσα από τις επιλογές των φοιτητών στις παράγωγες λέξεις με επιθήματα που ήταν διασπαστές στο ερωτηματολόγιό μας. Οφείλουμε να ομολογήσουμε ότι δεν περιμέναμε τη συγκεκριμένη αδυναμία των φοιτητών. Επειδή, όμως, πιστεύουμε ότι πρέπει να αξιοποιούμε κάθε εμπόδιο, θεωρούμε ότι το φαινόμενο της επιθηματοποίησης είναι άξιο μελέτης.

Σχετικά, με το τι έχει ασκήσει μεγαλύτερη επιρροή στους φοιτητές για τη διαμόρφωση της άποψής τους για τα συγκεκριμένα φαινόμενα παρατηρούμε ότι η

πλειονηφία υποστηρίζει ότι θυμάται να έχει διδαχτεί τα φαινόμενα αυτά στα μαθητικά της χρόνια. Ένα αρκετά ικανοποιητικό ποσοστό θυμάται επίσης, ότι έχει διδαχτεί τα φαινόμενα αυτά στο Πανεπιστήμιο, κυρίως στο 1^ο και στο 4^ο έτος. Μικρότερο είναι το ποσοστό των φοιτητών που έχουν ασχοληθεί προσωπικά με τη μελέτη των συγκεκριμένων φαινομένων πέρα από τα στενά πλαίσια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Από τις παραπάνω επιλογές των φοιτητών θα αναμέναμε ότι οι φοιτητές θα κατέτασσαν τις λέξεις με προθήματα στις σύνθετες καθώς οι περισσότεροι ισχυρίζονται ότι θυμούνται τη διδασκαλία των φαινομένων από τα μαθητικά τους χρόνια. Ωστόσο, διαφαίνεται ότι τελικά ισχυρότερη επίδραση στις επιλογές των φοιτητών είχε η διδασκαλία του φαινομένου στο Πανεπιστήμιο κυρίως αλλά και ίσως η προσωπική ενασχόληση των φοιτητών με αυτά τα φαινόμενα.

Όπως έχουμε προαναφέρει, οι λέξεις με προθήματα επιλέχθηκαν με δύο κριτήρια: της μορφολογικής διαφάνειας και αδιαφάνειας και όπου δεν εφαρμόζονταν αυτό το κριτήριο επιλέχθηκαν λέξεις στις οποίες το πρόθημα φέρει διαφορετική σημασία.

Σε ό, τι αφορά τις λέξεις που επιλέχθηκαν με μορφολογικά κριτήρια, δεν παρατηρήθηκε ουσιώδη διαφορά. Και στις δύο περιπτώσεις (διαφάνεια/ αδιαφάνεια) έγινε φανερό ότι οι επιλογές των φοιτητών είναι περίπου οι ίδιες. Η πλειονότητα κατατάσσει τις λέξεις αυτές ως παράγωγες ενώ η αμέσως επόμενη επιλογή των φοιτητών είναι ότι οι λέξεις αυτές βρίσκονται στα όρια παράγωγης και σύνθετης λέξης. Ωστόσο, μια προσεκτικότερη μελέτη των γραφημάτων μάς κάνει να καταλήγουμε σε κάποια αξιολογικά συμπεράσματα. Στις λέξεις με μορφολογική αδιαφάνεια μειώνεται το ποσοστό των φοιτητών που τις χαρακτηρίζουν σύνθετες και αυξάνονται σημαντικά τα ποσοστά των φοιτητών που τις κατατάσσουν στις απλές λέξεις (αξιοσημείωτο ποσοστό της τάξεως του 10%) και στα όρια απλής και παράγωγης λέξης. Αντίθετα, στις λέξεις με μορφολογική διαφάνεια είναι πολύ μικρά τα ποσοστά των επιλογών: απλής λέξης και όρια απλής και παράγωγης λέξης και αυξάνεται το ποσοστό των φοιτητών που τις χαρακτηρίζουν σύνθετες. Βλέπουμε, δηλαδή, ότι η μορφολογική διαφάνεια/ αδιαφάνεια επηρεάζει αρκετά τις επιλογές των φοιτητών. Οι φοιτητές τείνουν να θεωρούν απλές τις λέξεις στις οποίες το πρόθημα δεν φαίνεται ξεκάθαρα και έχει υποστεί μορφολογικές αλλαγές μπροστά από το θέμα στο οποίο έχει τοποθετηθεί. Χαρακτηριστικά μάλιστα παραδείγματα τέτοιων περιπτώσεων, είναι στις λέξεις με μορφολογική αδιαφάνεια: *αφαιρώ* και *υφήλιος*, με

προθήματα το *από-* και το *υπο-*. Και στις δύο περιπτώσεις, η πλειονότητα των φοιτητών τις χαρακτηρίζει απλές. Εξαιρέση σε όλα τα παραπάνω αποτελεί η λέξη με μορφολογική αδιαφάνεια: «*μεθαύριο*», στην οποία η επιλογή: «η λέξη είναι σύνθετη» καταλαμβάνει το μεγαλύτερο ποσοστό από τους φοιτητές.

Αλλά και στις λέξεις με μορφολογική διαφάνεια, υπάρχουν δυο λέξεις στις οποίες δεν είναι πρώτη επιλογή ότι η λέξη είναι παράγωγη αλλά κυριαρχεί το ποσοστό των σύνθετων λέξεων. Πρόκειται για τις λέξεις: *μεταχειρίζομαι* και *παραπαιδεία* με προθήματα το *μετά-* και το *παρα-*. Παρατηρούμε δηλαδή, ότι η μορφολογική διαφάνεια των συγκεκριμένων προθημάτων οδηγεί τους φοιτητές στην πεποίθηση ότι οι λέξεις αυτές είναι σύνθετες.

Αναφορικά με τις λέξεις που επιλέχθηκαν με σημασιολογικό κριτήριο, παρατηρούμε ότι και εκεί δεσπόζουσα θέση κατέχει η επιλογή ότι οι λέξεις είναι παράγωγες. Ακολουθεί η επιλογή: η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης και έπεται η επιλογή της κατάταξης των λέξεων στις σύνθετες. Μικρότερα είναι τα ποσοστά που καταλαμβάνουν οι επιλογές: η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης λέξης και η λέξη είναι σίγουρα απλή. Μια διεξοδικότερη μελέτη στο σώμα των λέξεων που επιλέγηκαν με σημασιολογικό κριτήριο μαρτυρά την ύπαρξη 6 λέξεων στις οποίες πρώτη επιλογή είναι: «η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης». Πρόκειται για τις εξής λέξεις: *εισβάλλω*, *περικυκλώνω*, *προσάπτω*, *υπέρλαμπρος*, *αμφιβάλλω*, *αμφιθέατρο*. Τέλος, στη λέξη *υπερασπίζομαι* παρατηρείται ισοβαθμία των επιλογών: «η λέξη είναι παράγωγη» και «η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης» στην πρώτη θέση.

Ανεξάρτητα από τη μορφολογική αδιαφάνεια/ διαφάνεια των προθημάτων αλλά και από τη σημασία που φέρουν, αξιόλογα συμπεράσματα εξάγονται εάν μελετήσουμε συνολικά ένα - ένα τα προθήματα. Στην πλειοψηφία τους, λοιπόν, οι λέξεις ανά πρόθημα χαρακτηρίζονται ως παράγωγες. Παρατηρούμε, δηλαδή, ότι στις περισσότερες από αυτές μεγαλύτερο ποσοστό καταλαμβάνει η επιλογή: «η λέξη είναι παράγωγη» με δεύτερη στη σειρά να είναι η επιλογή: «η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης». Τα προθήματα στα οποία παρατηρείται αυτό το φαινόμενο είναι: *από-*, *αντί-*, *εν-*, *επί-*, *συν-*, *υπό-*, *εκ-*, *ξε-*, *αν-*, *ανά-*, *διά-*, *εισ-*, *προς-*, *προ-*, *ευ-*, *δυσ-*. Βλέπουμε δηλαδή ότι τα 16 από το 22 προθήματα που μελετήθηκαν στην παρούσα εργασία να παρουσιάζουν την παραπάνω συμπεριφορά. Υπάρχουν, ωστόσο,

4 προθήματα στα οποία πρώτη επιλογή είναι: «η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης». Πρόκειται για τα ακόλουθα: *παρά-*, *περί-*, *υπέρ-*, *αμφί-*. Μάλιστα, στις λέξεις με πρόθημα το *αμφί-*, εμφανίζεται να καταλαμβάνει το μεγαλύτερο ποσοστό από όλες τις άλλες λέξεις η επιλογή: «η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης», αναδεικνύοντας την αδυναμία των φοιτητών να κατατάξουν τις λέξεις με το συγκεκριμένο πρόθημα ξεκάθαρα σε κάποια επιλογή. Στις λέξεις με το πρόθημα *κατά-* παρατηρείται να καταλαμβάνουν ίσα ποσοστά η επιλογή: «η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη» και η επιλογή: «η λέξη βρίσκεται στα όρια παράγωγης και σύνθετης». Αξιοπρόσεχτη είναι, επίσης, η συμπεριφορά του προθήματος *ξε-*. Στις λέξεις με πρόθημα το *ξε-* αρκετά μεγάλο ποσοστό καταλαμβάνει η επιλογή: «η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης» που ακολουθεί δεύτερη μετά την επιλογή: «η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη». Τέλος, το μόνο πρόθημα στο οποίο είναι κυρίαρχη η επιλογή: «η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη» είναι το πρόθημα *μετά-*.

Όλα τα παραπάνω καταδεικνύουν ότι τελικά οι φοιτητές αντιλαμβάνονται τις λέξεις με προθήματα ως παράγωγες επηρεασμένοι κυρίως από τις σύγχρονες τάσεις της Γλωσσολογίας. Ωστόσο, δεν θα πρέπει να παραγνωρίζουμε το αρκετά μεγάλο ποσοστό των φοιτητών, που τις κατατάσσουν στα όρια παράγωγης και σύνθετης χωρίς να έχουν κατασταλάξει ακόμα καθώς επίσης και το αξιόλογο ποσοστό που καταλαμβάνει η επιλογή της σύνθετης λέξης μαρτυρώντας επιρροές από το σχολικό περιβάλλον. Θεωρούμε ότι διανύουμε μια μεταβατική περίοδο και ότι σταδιακά στο μέλλον θα αλλάξουν ριζικά οι απόψεις των εκπαιδευτικών για τις λέξεις με προθήματα. Για να γίνει, όμως, αυτό απαιτείται στροφή των σχολικών βιβλίων, επίπονη δουλειά εκ μέρους των εκπαιδευτικών και ενεργή παρουσία του Πανεπιστημίου.

9. 2 Περιορισμοί έρευνας και προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

9.2.1 Περιορισμοί έρευνας

Όπως κάθε έρευνα, έτσι και αυτή υπόκειται σε συγκεκριμένους περιορισμούς. Αρχικά, η έρευνά μας διεξήχθη σε ένα δείγμα 108 φοιτητών μόνο του Παιδαγωγικού τμήματος Αθηνών. Μια τέτοιου μεγέθους έρευνα σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να θεωρήσει τα πορίσματά της γενικής εμβέλειας και να αποφανθεί για αυτά με σιγουριά, γιατί, παρ' όλο που προσπαθήσαμε το δείγμα μας να είναι αρκετά μεγάλο, δεν εκπροσωπούνται οι μελλοντικοί δάσκαλοι που

έχουν αποφοιτήσει από την πλειοψηφία των Παιδαγωγικών τμημάτων της χώρας. Έτσι, θα ήταν πιο ασφαλής η ερευνάς μας, εάν το δείγμα μας αποτελούνταν από φοιτητές από όλα τα παιδαγωγικά τμήματα, για να μπορούμε να βγάλουμε συμπέρασμα για το ποια θα είναι η επικρατούσα άποψη για τις λέξεις με προθήματα στην εκπαιδευτική κοινότητα στο μέλλον.

Μια άλλη δυσκολία που αντιμετωπίσαμε ήταν επίσης το γεγονός ότι κατά την ανάλυση των αποτελεσμάτων παρατηρήθηκε ότι η πλειονότητα των φοιτητών έδιναν λανθασμένες απαντήσεις για λέξεις τις οποίες είχαμε βάλει ως διασπαστές κάτι το οποίο η αλήθεια είναι ότι δεν το περιμέναμε. Ενώ δηλαδή, η παρούσα έρευνα είχε ως στόχο τη μελέτη της προθηματοποίησης, παρατηρήθηκε ότι οι φοιτητές δεν αντιλαμβάνονται καλά την έννοια της επιθηματοποίησης, που είχε υπεισέλθει στην έρευνα ως διασπαστής.

Ως περιορισμός στην έρευνά μας μπορεί να θεωρηθεί ακόμα η έκταση του ερωτηματολογίου. Λόγω του αρκετά μεγάλου αριθμού των λέξεων που επιλέχθηκαν προκειμένου να εκπροσωπούνται οι λέξεις με προθήματα από δύο φορές, παρατηρήθηκε ότι υπήρξε μία κόπωση εκ μέρους των φοιτητών προς το τέλος του ερωτηματολογίου. Τέλος, στους περιορισμούς της παρούσας έρευνας μπορεί να συγκαταλεχθεί και η προσπάθεια για εύρεση των φοιτητών, καθώς ήταν αρκετά μικρή η προσέλευση των φοιτητών στα πλαίσια του μαθήματος που δόθηκε το ερωτηματολόγιο με αποτέλεσμα να απαιτείται η προσέλευσή μου στο μάθημα παραπάνω από μία φορά.

9.2.2 Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Τα ερευνητικά μας πορίσματα θα μπορούσαν, όμως, να αποτελέσουν τη βάση για εκτενέστερες έρευνες, οι οποίες θα κατέληγαν σε ασφαλέστερα συμπεράσματα για το φαινόμενο της προθηματοποίησης. Αρχικά, θα πρότεινα τη μελέτη του ίδιου φαινομένου σε μεγαλύτερη κλίμακα φοιτητών που να εκπροσωπούν την πλειοψηφία των Παιδαγωγικών τμημάτων της χώρας για να δούμε τι θα επικρατήσει συνολικά στο μέλλον στον χώρο της εκπαίδευσης.

Επιπρόσθετα, αρκετά ενδιαφέροντα θα ήταν η μελέτη του συγκεκριμένου φαινομένου και η δημιουργία παρόμοιου ερωτηματολογίου από το οποίο όμως στο τρίτο μέρος με την κατηγοριοποίηση των λέξεων θα έλειπαν οι επιλογές: «στα όρια

απλής και παράγωγης» και «στα όρια παράγωγης και σύνθετης». Η έρευνά μας έδειξε ότι η επιλογή: «στα όρια παράγωγης και σύνθετης» καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση και αρκετά μεγάλο ποσοστό στις επιλογές των φοιτητών για τις λέξεις με προθήματα, γεγονός που μαρτυρά ότι οι φοιτητές συγχέουν τις λέξεις με προθήματα και δεν μπορούν να τις κατατάξουν κάπου. Έτσι, ένα παρόμοιο ερωτηματολόγιο από το οποίο θα απουσίαζαν οι συγκεκριμένες επιλογές θα έδειχνε πού τελικά κατατάσσουν οι φοιτητές τις λέξεις αυτές.

Επίσης, θα πρότεινα να διερευνηθεί το φαινόμενο αυτό κυρίως μόνο με τα προθήματα που παρουσιάζουν μορφολογική διαφάνεια και αδιαφάνεια. Θα μπορούσε δηλαδή να πραγματοποιηθεί πείραμα μόνο με τα συγκεκριμένα προθήματα και να έχουν επιλεγεί περισσότερες λέξεις από κάθε πρόθημα καθώς και λέξεις με όλες τις μορφολογικές διαφοροποιήσεις που μπορεί να υφίσταται κάθε πρόθημα μπροστά από κάθε λέξη. Η έρευνα αυτή θα ήταν ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα γιατί θα μας έδινε ασφαλέστερα αποτελέσματα σε σχέση με το δικό μας μικρό δείγμα, στο κατά πόσο η μορφολογική διαφάνεια και αδιαφάνεια του προθήματος επηρεάζει την κατηγοριοποίηση των λέξεων.

Τέλος, θα πρότεινα ως πιθανή ερευνητική πρόταση, που απορρέει από τη μελέτη των διασπαστών μας, τη διερεύνηση του φαινομένου της επιθηματοποίησης που όπως έδειξε η έρευνά μας οι φοιτητές δυσκολεύονται αρκετά στο να διακρίνουν τις παράγωγες λέξεις με επιθήματα και τις κατατάσσουν κυρίως στις απλές λέξεις.

Βιβλιογραφία

Αναστασιάση-Συμεωνίδη, Α. (1985). -έ: ένα νέο επίθημα στη ΝΕ. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα*, 5: 89-100.

Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. (1986). Η φύση και η παραγωγικότητα του σχηματιστικού στοιχείου –ποιώ. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα*, 7: 49-70

Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. (1996). Η νεοελληνική σύνθεση. Στο Κατσιμαλή, Γ. και Καβουκόπουλος, Φ. (επιμ.), *Ζητήματα νεοελληνικής γλώσσας. Διδακτική προσέγγιση*. Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης, σσ. 97-120.

Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, Α. (2008). Το μόρφημα θεο- στην Ελληνική. Στο Α. Μ. Μόζερ, Αικ. Μπακάκου- Ορφανού, Χρ. Χαραλαμπίκης & Δ. Μαρκοπούλου- Χειλά (επιμ.) *Γλώσσης χάριν. Τόμος αφιερωμένος από τον Τομέα Γλωσσολογίας στον Καθηγητή Γεώργιο Μπαμπινιώτη*,. 99-113. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Αναστασοπούλου, Α., Γαλανόπουλος, Ι., Δρυς, Ι., Ιορδανίδου, Α., Κόττα, Α. και Χαλικιάς, Π. (2006). *Γλώσσα Ε΄ Δημοτικού. Της γλώσσας ρόδα και ροδάκι*. 3 τεύχη. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Αναστασοπούλου, Α., Γαλανόπουλος, Ι., Δρυς, Ι., Ιορδανίδου, Α., Κόττα, Α. και Χαλικιάς, Π. (2006). *Γλώσσα Ε΄ Δημοτικού. Της γλώσσας ρόδα και ροδάκι*. Βιβλίο δασκάλου. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Chantraine, P. (1998). *Ιστορική Μορφολογία της Ελληνικής Γλώσσας*. Νίκου Κ. Αγκαβανάκη, Ινστιτούτο του Βιβλίου, Καρδαμίτσα, Αθήνα.

Γαβριηλίδου, Ζ. (2008). Από τη στέρηση στην επίταση: η περίπτωση του -α/αν-. Στα *Πρακτικά του 8ου Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας*, Ιωάννινα, 30 Αυγούστου – 2 Σεπτεμβρίου 2007: 674-683. <http://www.dialogus.edu.gr/images>

Γιαννουλοπούλου Γ. (2000). *Μορφοσημασιολογική σύγκριση παραθημάτων και συμφυμάτων στα νέα ελληνικά και τα ιταλικά*. Δημοσιευμένη διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη: Ενυάλειο κληροδότημα.

Γιαννουλοπούλου, Γ. (2003). Μορφήματα στα όρια ανάμεσα στην παραγωγή και στη σύνθεση. *Πρακτικά του 6ου Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνικής Γλωσσολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης*. Ηλεκτρονική δημοσίευση. <http://www.philology.uoc.gr/conferences/>

Διακογιώργη, Κ., Μπαρής, Θ., Στεργιόπουλος, Χ. και Τσιλιγκιριάν, Ε. (2006). *Γλώσσα Δ' Δημοτικού. Πετώντας με τις λέξεις*. 3 τεύχη. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Διακογιώργη, Κ., Μπαρής, Θ., Στεργιόπουλος, Χ. και Τσιλιγκιριάν, Ε. (2006). *Γλώσσα Δ' Δημοτικού. Πετώντας με τις λέξεις*. Βιβλίο δασκάλου. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Ευθυμίου, Α. (2001). Το νεοελληνικό πρόθημα ξε-: οι έννοιες της απομάκρυνσης και της αλλαγής κατάστασης- στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα* 21: 202- 213.

Ευθυμίου, Α. (2002). Σημασιολογικές παρατηρήσεις για τα νεοελληνικά προθήματα ξε-, εκ-, από-. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 22: 199-209.

Ευθυμίου, Α. (2003). Προθήματα ή πρώτα συνθετικά που δηλώνουν επίταση στη ΝΕ. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 23: 519-528.

Efthymiou, A. (2011). The semantics of verb forming suffixes in Modern Greek. Στο *19th international symposium on theoretical and applied linguistics*,. 174-184.

Efthymiou, A., Fragaki, G. & Markos, A. (2014α). Exploring the meaning and productivity of a polysemous prefix. The case of the Modern Greek prepositional prefix para-. *Acta Linguistica Hungarica*, 62(4), 447-476.

Efthymiou, A. Fragaki, G. & Markos, A. (2014β). Exploring the polysemy of the Modern Greek prefix iper-. Paper presented at the “*Semantics of Derivational Morphology: Empirical Evidence and Theoretical Modeling*” Conference, Düsseldorf, Germany, 30 June-1st July 2014, pp. 411-438.

Ευθυμίου, Α. (2014γ) Λέξεις με αναντιστοιχία μορφολογικής δομής και σημασίας: Η περίπτωση των ελληνικών παρασυνθετικών επιθέτων με αντι-. Στο Α. Ρεβυθιάδου & Ζ. Γαβριηλίδου (επιμ.), *Μελέτες αφιερωμένες στην Ομότιμη Καθηγήτρια Α.Π.Θ. Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη*, 34-50. Καβάλα: εκδ. Σαΐτα.

Joseph, B. & Philippaki-Warbuton I. (1987). *Modern Greek*, London, Croom Helm Descriptive Grammar Series.

Θωμαδάκη, Ε. (1996). Παράγωγα στη Νέα Ελληνική. Στο Κατσιμαλή, Γ. και Καβουκόπουλος, Φ. (επιμ.), *Ζητήματα Νεοελληνικής Γλώσσας. Διδακτική προσέγγιση*, 69-96. Ρέθυμνο: Πανεπιστήμιο Κρήτης.

Holton, D., Mackridge, P., & Φιλippάκη -Warbuton, E. (2001). *Γραμματική της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.

Ιντζίδης, Ε., Παπαδόπουλος, Α., Σιούτης, Α. και Τικτοπούλου, Α. (2006). *Γλώσσα Γ' Δημοτικού. Τα απίθανα μολύβια*. 3 τεύχη. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Ιντζίδης, Ε., Παπαδόπουλος, Α., Σιούτης, Α. και Τικτοπούλου, Α. (2006). *Γλώσσα Γ' Δημοτικού. Τα απίθανα μολύβια*. Βιβλίο δασκάλου. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Ιορδανίδου, Α., Κανελλοπούλου, Ν., Κοσμά, Ε., Κουταβά, Β., Οικονόμου, Π. και Παπαϊωάννου, Κ. (2006). *Γλώσσα Στ' Δημοτικού. Λέξεις... Φράσεις... Κείμενα*. 3 τεύχη. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Ιορδανίδου, Α., Κανελλοπούλου, Ν., Κοσμά, Ε., Κουταβά, Β., Οικονόμου, Π. και Παπαϊωάννου, Κ. (2006). *Γλώσσα Στ' Δημοτικού. Λέξεις... Φράσεις... Κείμενα*. Βιβλίο δασκάλου. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Κατσούδα, Γ., (2007). *Ρηματικοί Μεταπλασμοί (Μεταδομήσεις ενεστωτικού και αοριστικού θέματος)*. Διδακτορική διατριβή. Αθήνα: Βιβλιοθήκη της Σοφίας Σαριπόλου. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Φιλοσοφική Σχολή.

Karasimos, A. & Petropoulou, E. (2009). Computational analysis of suffixes and bound stems of the greek language: a crash test with linguistica. *Patras Working Papers in Linguistics*, 1: 148-168.

Κλαίρης, Χ. και Μπαμπινιώτης, Γ. Δ. (σε συνεργασία με τους Α. Μόζερ, Αικ. Μπακάκου-Ορφανού και Σ. Σκοπετέα) (1996). *Γραμματική της Νέας Ελληνικής: δομολειτουργική-επικοινωνιακή. Τα Όνομα της Νέας Ελληνικής. Αναφορά στον κόσμο της πραγματικότητας. I*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Κλαίρης, Χ. και Μπαμπινιώτης, Γ. Δ. (σε συνεργασία με τους Α. Μόζερ, Αικ. Μπακάκου-Ορφανού και Σ. Σκοπετέα) (2001). *Γραμματική της Νέας Ελληνικής: δομολειτουργική-επικοινωνιακή. Τα Επιρρηματικά στοιχεία. Η εξειδίκευση του μηνύματος I. 2*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Κλαίρης, Χ. και Μπαμπινιώτης Γ. (σε συνεργασία με τους Α. Μόζερ, Αικ. Μπακάκου-Ορφανού και Σ. Σκοπετέα) (2005). *Γραμματική της Νέας Ελληνικής Επίτομη (δομολειτουργική-επικοινωνιακή)*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Laskaratou, C. & Philippaki-Warbuton, I. (1984). Lexical vs transformational passives in Modern Greek, *Γλωσσολογία*, 2-3: 99-119.

Lyons, J. (1992). *Εισαγωγή στη Γλωσσολογία*. Αθήνα: Πατάκης.

Mackridge, P. (1990). *Η Νεοελληνική Γλώσσα*. Αθήνα: Πατάκης.

Μαλικούτη, Α. & Drachman, G. (1988). Τονισμός στα ελληνικά,. *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα*, 8: 127-143.

Mirambel, A. (1978). *Η Νέα Ελληνική Γλώσσα. Περιγραφή και ανάλυση*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη).

Μότσιου, Β. (1984). Παραγωγή λέξεων στη σύγχρονη ελληνική γλώσσα. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 4: 81-100.

Μπακάκου- Ορφανού, Αικ. (2005). *Η λέξη της Νέας Ελληνικής στο γλωσσικό σύστημα και στο κείμενο*. Περιοδικό «Παρουσία», παράρτημα αρ. 65. Αθήνα.

Μπαμπινιώτης, Γ. (1977). *Ιστορική Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας. II Μορφολογία*. Αθήνα.

Μπαμπινιώτης, Γ. (1980). *Θεωρητική Γλωσσολογία: Εισαγωγή στην Σύγχρονη Γλωσσολογία*. Αθήνα.

Μπαμπινιώτης, Γ.(1986). *Εισαγωγή στη θεωρητική γλωσσολογία*. Αθήνα.

Μπαμπινιώτης, Γ. Δ. (2016). *Λεξικό των παράγωγων και σύνθετων της Νέας Ελληνικής*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε.

Νάκας, Θ. (1983). Για τη μετοχή και το ρηματικό επίθετο σε -τος όπως εμφανίζονται στην Κοινή Νέα Ελληνική και στις διαλέκτους, *Πρακτικά του 2ου Συμποσίου γλωσσολογίας του βορειοελλαδικού χώρου* (Ηπειρος-Μακεδονία-Θράκη) 13-15 Απριλίου 1978., 241-262. Θεσσαλονίκη. IMXA 159.

Nespor, M., & Ralli, A. (1994). Stress Domains in Greek Compounds: A Case of Morphology-Phonology Interaction. *Amsterdam Studies in the Theory and History of Linguistic Science Series 4*, 201-208.

Nespor, M., & Ralli, A. (1996). Morphology–Phonology interface: Phonological domains in Greek compounds. *The linguistic review*, 13, 357-382.

Οικονόμου, Μ. Χ. (2006). *Γραμματική Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Γυμνασίου-Λυκείου*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Πετρούνιας, Ε. (1984). *Νεοελληνική γραμματική και συγκριτική ("αντιπαραθετική") ανάλυση: Γενικές γλωσσικές αρχές, φωνητική, εισαγωγή στη φωνολογία. Τόμος Α'. Μέρος Α': Θεωρία*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.

Ράλλη, Α. (1986). Κλίση και Παραγωγή. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 6: 29-48.

Ράλλη, Α. (2004). Stem-based versus Word-based Morphological Configurations: The Case of Modern Greek Preverbs. *Lingue e Linguaggio* 2: 241-275.

Ράλλη, Α., (2005). *Μορφολογία*. Αθήνα: Πατάκης.

Ράλλη, Α., (2007). *Η σύνθεση των λέξεων. Διαγλωσσική μορφολογική προσέγγιση*. Αθήνα: Πατάκης.

Ralli, A. (2010α). Compounding versus derivation. *The benjamins handbook of compounding*. pp. 57-74. Philadelphia: Jonh Benjamins Publishing Company.

Ralli, A. & Dimela E. (2010β). From compounding to prefixation: diachronic evidence from Modern Greek dialects., *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 30: 516-528.

Σαββίδου, Π. (2012) Μετριασμός και επίταση με τη χρήση των μορφημάτων ψιλο- και θεο-: ανάλυση σε σώματα κειμένων,. *10^ο Διεθνές Συνέδριο Ελληνικής*

Γλωσσολογίας, Κομοτηνή, 1-4 Σεπτεμβρίου 2011: 1090-1099.
<http://www.icgl.gr/files/greek/107-1090-1099>.

Σετάτος, Μ. (1984). Παρατηρήσεις στα ρηματικά επίθετα σε –μένος και –τος της Νέας Ελληνικής., *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα* 4: 73-88.

Σταματάκος, Ι. (2006). *Ιστορική Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής*. Αθήνα: Εκδόσεις Δεδεμάδη.

Συμεωνίδης, Χ. (1985). Συμβολή στην ερμηνεία των νεοελληνικών συνθέτων με πρώτο συνθετικό το θεο-, *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα* 5: 110-119.

Τζάρτζανος, Α. (1996). *Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας*. Θεσσαλονίκη-Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος Αδερφών Κυριακίδη Α.Ε.

Τριανταφυλλίδης Μ., (1941). *Νεοελληνική Γραμματική*. Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Νεοελληνικών σπουδών Μανόλης Τριανταφυλλίδης.

Τσερέπης, Γ. (1905). *Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Μάλιστα της Αττικής Διαλέκτου*. Αθήνα: Τύποις Π.Δ. Σακελλαρίου.

Τσοπανάκης, Α., (1998). *Νεοελληνική Γραμματική* (τρίτη έκδοση), Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός οίκος αδερφών Κυριακίδη Α.Ε.

ΥΠΕΠΘ. ΠΙ. ΦΕΚ, τεύχος Β΄, αρ. φύλλου 303/13-03-03, τόμος Α΄. Πρόγραμμα Σπουδών της Ελληνικής Γλώσσας για το Γυμνάσιο. Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο:http://www.pi-schools.gr/download/programs/depps/3deppsaps_GlossasGimnasiou.pdf

ΥΠΕΠΘ. ΠΙ. ΦΕΚ, τεύχος Β΄, αρ. φύλλου 303/13-03-03, τόμος Α΄. Πρόγραμμα Σπουδών της Ελληνικής Γλώσσας για το Δημοτικό Σχολείο. Διαθέσιμο στον διαδικτυακό τόπο:http://www.pi-schools.gr/download/programs/depps/3deppsaps_GlossasDimotikou.pdf

Φαβής, Β. (1928). *Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Μετ' Ασκήσεων*. Αθήνα: Βιβλιοπωλείο Ι. Σιδέρη.

Φιλιππάκη-Warburton, Ε. (1992). *Εισαγωγή στη θεωρητική Γλωσσολογία*. Νεφέλη.

Φιλίππακη-Warburton, E., Γεωργιαφέντης, Μ., Κοτζόγλου, Γ. και Λουκά, Μ. (2006) *Γραμματική Ε' και Στ' Δημοτικού*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Φλώρος, Α. (1960). *Γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος Ιω. Καμπάνα Ο.Ε.

Φυνδάνης, Β. (2003). Το επίθημα –ων(ας) στη Νέα Ελληνική. *Μελέτες για την Ελληνική Γλώσσα* 23: 529-540.

Χατζηδάκις, Γ. (1904) *Ακαδημικά αναγνώσματα εις την ελληνικήν, λατινικήν και μικρόν εις την ινδικήν γραμματικήν, Γ'*. Αθήνα: Τύποις: Π.Δ. Σακελλαρίου.

Χατζησαββίδης, Σ. & Χατζησαββίδου, Α. (2006) *Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας Α', Β', Γ' Γυμνασίου*. Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Παράρτημα

Ερωτηματολόγιο

A. Δημογραφικά στοιχεία φοιτητών

1. Φύλο Άντρας Γυναίκα
2. Έτος γέννησης
3. Έτος σπουδών

B. Απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις βάζοντας ένα X στο αντίστοιχο κουτάκι.

1. Μηχανισμός/-οί σχηματισμού λέξεων στη Νέα Ελληνική γλώσσα είναι:

- η παραγωγή
- η σύνθεση
- η παραγωγή και η σύνθεση
- τίποτα από τα παραπάνω

2. Η διαδικασία της παραγωγής λέξεων στη Νέα Ελληνική γλώσσα είναι:

- η προσθήκη παραγωγικής κατάληξης
- η προσθήκη παραγωγικού προθήματος
- η προσθήκη παραγωγικής κατάληξης και η προσθήκη παραγωγικού προθήματος
- η ένωση δύο λέξεων
- τίποτα από τα παραπάνω

3. Η διαδικασία της σύνθεσης λέξεων στη Νέα Ελληνική γλώσσα είναι:

η προσθήκη παραγωγικής κατάληξης

η προσθήκη παραγωγικού προθήματος

η προσθήκη παραγωγικής κατάληξης και η προσθήκη παραγωγικού προθήματος

η ένωση δύο λέξεων

τίποτα από τα παραπάνω

4. Η επαφή σας με το φαινόμενο της παραγωγής και σύνθεσης λέξεων στη Νέα Ελληνική γλώσσα έχει γίνει στα μαθητικά σας χρόνια;

Ναι

Όχι

5. Η επαφή σας με το φαινόμενο της παραγωγής και σύνθεσης λέξεων στη Νέα Ελληνική γλώσσα έχει γίνει μέσα από προσωπικό σας διάβασμα (μετά το Λύκειο);

Ναι

Όχι

6. Έχετε διδαχτεί το φαινόμενο της παραγωγής και της σύνθεσης λέξεων στη Νέα Ελληνική γλώσσα κατά τη διάρκεια της φοίτησής σας στο Πανεπιστήμιο;

Ναι

Όχι

Αν Ναι, σε ποιο έτος;

Το μάθημα στο οποίο το διδαχτήκατε ήταν:

υποχρεωτικό

επιλογής

κυμαινόμενο

Γ. Πού θα κατατάσσατε καθεμία από τις παρακάτω λέξεις; Βάλτε X στο κουτάκι της αντίστοιχης στήλης.

Λέξεις	Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
ανοιγοκλείνω	☐	☐	☐	☐	☐
εισβάλλω	☐	☐	☐	☐	☐
αμφιβάλλω	☐	☐	☐	☐	☐
μεθαύριο	☐	☐	☐	☐	☐
ξαναλέω	☐	☐	☐	☐	☐
προσάπτω	☐	☐	☐	☐	☐
απογειώνομαι	☐	☐	☐	☐	☐
συνδέω	☐	☐	☐	☐	☐
γυμναστήριο	☐	☐	☐	☐	☐
βιβλιοπώλης	☐	☐	☐	☐	☐
δύσπιστος	☐	☐	☐	☐	☐
αντιγράφω	☐	☐	☐	☐	☐
τελειώνω	☐	☐	☐	☐	☐
παραπαιδεία	☐	☐	☐	☐	☐
ξεπουλώ	☐	☐	☐	☐	☐
καθιερώνω	☐	☐	☐	☐	☐
ασπρόμαυρος	☐	☐	☐	☐	☐
εξαγοράζω	☐	☐	☐	☐	☐
διάβασμα	☐	☐	☐	☐	☐
ανασηκώνω	☐	☐	☐	☐	☐
στενόμυαλος	☐	☐	☐	☐	☐
διανέμω	☐	☐	☐	☐	☐
προχωρώ	☐	☐	☐	☐	☐
υπερασπίζομαι	☐	☐	☐	☐	☐
αγριολούλουδο	☐	☐	☐	☐	☐
εύστοχος	☐	☐	☐	☐	☐
ανθέλληνας	☐	☐	☐	☐	☐
μάλλινος	☐	☐	☐	☐	☐

Λέξεις	Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
πλύσιμο	☐	☐	☐	☐	☐
περικυκλώνω	☐	☐	☐	☐	☐
μεταχειρίζομαι	☐	☐	☐	☐	☐
αναδουλειά	☐	☐	☐	☐	☐
αμέτρητος	☐	☐	☐	☐	☐
εκβάλλω	☐	☐	☐	☐	☐
χαρτοκόπτης	☐	☐	☐	☐	☐
αφαιρώ	☐	☐	☐	☐	☐
διαγωνίζομαι	☐	☐	☐	☐	☐
είσοδος	☐	☐	☐	☐	☐
κοριτσάκι	☐	☐	☐	☐	☐
εντοιχίζω	☐	☐	☐	☐	☐
επιβιώνω	☐	☐	☐	☐	☐
ξάστερος	☐	☐	☐	☐	☐
δυσεύρετος	☐	☐	☐	☐	☐
αλατοπίπερο	☐	☐	☐	☐	☐
καταδικάζω	☐	☐	☐	☐	☐
αμφιθέατρο	☐	☐	☐	☐	☐
ταμείο	☐	☐	☐	☐	☐
πρόθυμος	☐	☐	☐	☐	☐
υποστηρίζω	☐	☐	☐	☐	☐
ξανθομάλλης	☐	☐	☐	☐	☐
ανώριμος	☐	☐	☐	☐	☐
παρελαύνω	☐	☐	☐	☐	☐
έφιππος	☐	☐	☐	☐	☐
συγγραφέω	☐	☐	☐	☐	☐
περιγράφω	☐	☐	☐	☐	☐
έγχρωμος	☐	☐	☐	☐	☐
υφήλιος	☐	☐	☐	☐	☐
άδικα	☐	☐	☐	☐	☐
νυχτοπούλι	☐	☐	☐	☐	☐

Λέξεις	Η λέξη είναι σίγουρα απλή.	Η λέξη βρίσκεται στα όρια απλής και παράγωγης.	Η λέξη είναι σίγουρα παράγωγη.	Η λέξη είναι στα όρια παράγωγης και σύνθετης.	Η λέξη είναι σίγουρα σύνθετη.
υπέρλαμπρος	☐	☐	☐	☐	☐
προσγειώνω	☐	☐	☐	☐	☐
ανοιξιάτικος	☐	☐	☐	☐	☐
ευάερος	☐	☐	☐	☐	☐
φυτεύω	☐	☐	☐	☐	☐